جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی رشته

آموزش تاریخ

HISTORY EDUCATION

مقطع کارشناسی پیوسته

برنامه درسی اختصاصی دانشگاه فرهنگیان

گروه علوم اجتماعی

پیشنهادی دانشگاه فرهنگیان

باسمه تعالی

نام رشته: آموزش تاریخ

عنوان گرایش: –

گروه تحصیلی: علوم اجتماعی

دوره تحصیلی: کارشناسی پیوسته

زیرگروه تحصیلی: علوم تاریخی

نوع مصوبه: بازنگری

پیشنهادی: دانشگاه فرهنگیان

تاریخ تصویب: ۱۴۰۲/۱۱/۰۴

برنامه درسی بازنگری شده دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش تاریخ در جلسه شماره ۲۵۸ به‌تاریخ ۱۴۰۲/۱۱/۰۴ گروه هماهنگی برنامه ریزی تربیت معلم به شرح زیر تصویب شد:

ماده یک- این برنامه درسی برای دانشجویانی که پس از تصویب این برنامه درسی در دانشگاه فرهنگیان پذیرفته می‌شوند، قابل اجرا است.

ماده دو- این برنامه درسی جایگزین برنامه درسی آموزش تاریخ مصوب جلسه ۸۶۹ تاریخ ۱۳۹۴/۰۹/۲۸ شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی می شود.

ماده سه- این برنامه درسی در سه فصل: مشخصات کلی، جدول‌های واحدهای درسی و سرفصل دروس تنظیم شده است و برای اجرا در دانشگاه فرهنگیان پس از اخذ مجوز پذیرش دانشجو از شورای گسترش آموزش عالی و سایر ضوابط و مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ابلاغ می‌شود.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۴۰۶-۱۴۰۵ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن، در صورت تشخیص کارگروه تخصصی مربوطه، نیاز به بازنگری دارد.

دکتر رضا نقی زاده
مدیر کل دفتر برنامه ریزی آموزش عالی

دکتر ابوالفضل واحدی
معاون آموزشی
و دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی

دانشگاه فرهنگیان

معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی

دفتر برنامه ریزی، سنجش و نظارت آموزشی

برنامه درسی رشته

آموزش تاریخ

History Education

مقطع کارشناسی پیوسته دانشگاه فرهنگیان

مصوب جلسه ۲۵۸ مورخ ۱۴۰۲/۱۱/۰۴ کمیته اصلی عمومی گروه هماهنگی برنامه‌ریزی

شورای برنامه ریزی دانشگاه فرهنگیان

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

بسم الله الرحمن الرحیم

فهرست مطالب

فصل اول: معرفی برنامه ۷
معرفی بنیادین رشته آموزش تاریخ ۷
منطق بازبینی برنامه درسی آموزش تاریخ ۹
الزامات برنامه درسی آموزش تاریخ براساس اسناد فرادستی ۱۰
هدف کلی برنامه درسی آموزش تاریخ ۱۱
منطق تدوین و بازنگری برنامه درسی جدید آموزش تاریخ ۱۲
اهداف/ شایستگی های مورد انتظار در برنامه درسی ۱۳
تعریف دوره ۱۴
شرایط و ضوابط کلی پذیرش ۱۴
طول دوره ۱۴
واحد های درسی ۱۴
فصل دوم: جداول دروس ۱۶
فصل سوم: سرفصل دروس ۲۵
سرفصل درس «سلامت، بهداشت و صیانت از محیط زیست» ۲۵
سرفصل درس «فلسفه تربیتی اسلام» ۳۳
سرفصل درس «اسناد، قوانین و سازمان آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران» ۳۶
سرفصل درس «سیره تربیتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام)» ۳۹
سرفصل درس «اخلاق معلّمی از دیدگاه اسلام» ۴۲
سرفصل درس «تربیت دینی کودک و نوجوان در اسلام» ۴۶
سرفصل درس «آشنایی با ارزشهای تربیتی دفاع مقدس» ۴۹
سرفصل درس «روانشناسی تربیتی» ۵۲
سرفصل درس «نظریه‌های یادگیری و آموزش» ۵۷
سرفصل درس «اصول و روشهای تدریس» ۶۰
سرفصل درس «اصول و روشهای راهنمایی و مشاوره» ۶۳
سرفصل درس «اصول برنامه ریزی درسی» ۶۸
سرفصل درس «مدیریت آموزشگاهی» ۷۲

سرفصل درس «کاربست فناوری در یادگیری» ۷۷
سرفصل درس «تاریخ علم تاریخ» ۸۵
سرفصل درس «شناخت و نقد منابع تاریخی» ۸۹
سرفصل درس «پژوهش و نگارش تاریخ» ۹۴
سرفصل درس «تاریخ و هویت ملی» ۹۷
سرفصل درس «جغرافیای تاریخی ایران» ۱۰۲
سرفصل درس «جریان های تاریخ نگاری معاصر در جهان و ایران» ۱۰۸
سرفصل درس «خاستگاه‌های جهان باستان» ۱۱۴
سرفصل درس «تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی» ۱۱۷
سرفصل درس «تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی» ۱۱۹
سرفصل درس «تاریخ فرهنگ و ادیان در ایران باستان» ۱۲۱
سرفصل درس «یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان (از هزاره دوم تا ۳۰۰ قبل از میلاد)» ۱۲۴
سرفصل درس «رومیان و جهان رومی در دوران باستان (از هشتم قبل از میلاد تا پنجم میلادی)» ۱۲۶
سرفصل درس «تاریخ اروپا از قرن ششم تا پانزدهم میلادی» ۱۲۹
سرفصل درس «تاریخ اروپا از ۱۴۵۳ تا ۱۷۸۹ میلادی» ۱۳۲
سرفصل درس «تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸ میلادی» ۱۳۴
سرفصل درس «تاریخ جهان از ۱۹۱۸ تاکنون» ۱۳۷
سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری» ۱۳۹
سرفصل درس «تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری» ۱۴۳
سرفصل درس «تاریخ تشیع و گسترش آن در ایران» ۱۴۶
سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی از ۶۵۶ هجری قمری تا برآمدن صفویان» ۱۵۱
سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری» ۱۵۵
سرفصل درس «تاریخ تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران از قرن هفتم تا سیزدهم هجری قمری» ۱۶۰
سرفصل درس «تاریخ تحولات فکری و مذهبی در ایران دوران اسلامی» ۱۶۲
سرفصل درس «تاریخ ادب و اخلاق ایرانی در دوران اسلامی» ۱۶۶
سرفصل درس «تاریخ محلی ایران دوران اسلامی» ۱۷۰
سرفصل درس «تاریخ ایران از برآمدن قاجاران تا کودتای ۱۲۹۹ هجری شمسی» ۱۷۵
سرفصل درس «تاریخ اندیشه های مشروطه خواهی در ایران معاصر» ۱۸۰
سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران از ۱۲۹۹ تا ۱۳۵۷ هجری شمسی» ۱۸۵

سرفصل درس «تاریخ نهادهای آموزشی جدید در جهان اسلام و ایران معاصر»..... ۱۸۹
سرفصل درس «تاریخ صدر اسلام و مسلمانان تا قرن چهارم هجری» ۱۹۸
سرفصل درس «تاریخ تحولات جوامع اسلامی در قرون میانه (قرن ۵ تا ۱۰ هجری قمری)»..... ۲۰۲
سرفصل درس «تاریخ عثمانی و خاورمیانه» ۲۰۶
سرفصل درس «راهبردهای تدریس در آموزش تاریخ» ۲۱۲
سرفصل درس «طراحی آموزشی در آموزش تاریخ» ۲۱۹
سرفصل درس «ارزشیابی در آموزش تاریخ»..... ۲۲۴
سرفصل درس «بررسی کتب درسی تاریخ ۱ (تاریخ برنامه و منابع آموزشی تاریخ مدارس در ایران معاصر)»..... ۲۲۸
سرفصل درس «بررسی کتب درسی تاریخ ۲ (ارزیابی برنامه و منابع آموزشی تاریخ در دوره متوسطه)»..... ۲۳۳
سرفصل درس «کاربرد رسانه و فناوری اطلاعات در آموزش تاریخ»..... ۲۳۷
سرفصل درس «پژوهش و توسعه حرفه ای»..... ۲۴۱
سرفصل درس «کارورزی ۱» ۲۴۵
سرفصل درس «کارورزی۲» ۲۵۱
سرفصل درس «کارورزی ۳» ۲۵۶
سرفصل درس «کارورزی ۴» ۲۶۲
سرفصل درس «پروژه»..... ۲۶۹
سرفصل درس «آشنایی با زبان‌ها و خطوط ایران باستان»..... ۲۷۴
سرفصل درس «منابع تاریخ ایران باستان»..... ۲۷۶
سرفصل درس «باستان شناسی ایران باستان»..... ۲۷۹
سرفصل درس «تاریخ اساطیر ایران باستان»..... ۲۸۲
سرفصل درس «هنر و معماری ایران»..... ۲۸۵
سرفصل درس «گونه شناسی منابع تاریخ ایران دوران اسلامی»..... ۲۹۱
سرفصل درس «جنبشهای سیاسی اجتماعی در تاریخ معاصر ایران» ۳۰۰
سرفصل درس « تاریخ جامعه و فرهنگ در ایران قرن بیستم » ۳۰۴
سرفصل درس «روابط ایران و جهان در تاریخ معاصر»..... ۳۱۰
سرفصل درس «تاریخ موسسات تمدنی و آموزشی جدید در ایران معاصر»..... ۳۱۵
سرفصل درس «تاریخ ایران از دیدگاه جریان های فکری و سیاسی ایران معاصر»..... ۳۲۰
فصل چهارم: توزیع کلان دروس در هشت نیمسال تحصیلی رشته آموزش تاریخ (پیشنهادی)..... ۳۲۴
پیوست ۱: سرفصل درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» ۳۲۶

پیوست ۲- مشخصات تدوین کنندگان برنامه درسی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته.....۳۳۷

فصل اول: معرفی برنامه

معرفی بنیادین رشته آموزش تاریخ

ایران‌زمین، به عنوان میهن و سرزمین ایرانیان در طول هزاره‌ها، فراز و نشیب های زیادی را پشت‌سرگذاشته است. هریک از رویدادهای تلخ و شیرین هزاره های گذشته، برگی از کتابِ تاریخِ کهنسال این سرزمین را تشکیل می‌دهد. امتیاز بزرگ ایران و تاریخ دیرینهٔ آن به استمراری است که از گذشته های دور تاکنون شاهد بوده است. مگر نه اینکه در دوران باستان اقوام و ملتهای مختلفی پایه‌گذار فرهنگ و تمدن شکوفایی بودند، اما در سیر حوادث تاریخی به فراموشی سپرده شدند، و چیزی جز نام و نشان از آنان باقی نماند؟ اما ایران و تمدن ایرانی با سربلندی تمام، توفانهای بنیان‌کن را در سده های پیاپی پشت سر نهاد و از ماندن و بالیدن بازنماند و چنان دوام و استمرار یافت که از آن با عنوان معجزهٔ تمدن ایرانی می توان یاد کرد. ایران‌زمین با چنین سابقهٔ درخشانی در دوران باستان و نیز در عصر اسلامی، دارای تاریخی کهن و پرافتخاری است که آگاهی از آن بر هر ایرانی واجب و ضروری است. این ضرورت بیش از همه متوجه فرزندان این سرزمین است. آنها میراث گذشته را به ارث می برند و لذا رسالت خطیر امانتداری را برعهده دارند. آنها باید آنچه بر این سرزمین رفته است را بخوانند و بدانند و با آگاهی کامل به این سرزمین عشق بورزند و برای سربلندی روزافزون آن آمادهٔ فداکاری و از خودگذشتگی باشند. مگر نه اینکه «حب الوطن من الایمان» از آموزه های معصومین است.

بنا بر اجماع نظر بیشتر مورخان و محققان، قلمرو ایران‌زمین به سبب موقعیت خاص و ممتاز جغرافیایی، طبیعی و سوق‌الجیشی خود، به مثابهٔ بستر، معبر و چهارراه برخورد اقوام، ملل، فرهنگها و تمدنهای کهنه و نو...، پیوسته در معرض حوادث و شرایط عظیم و خطیر غیرمترقبهٔ تاریخی و مطمح نظر مهاجران، مهاجمان، و جهان گشایان مختلف در طول تاریخ پرفراز و نشیب خود بوده است. آما آنچه ضامن بقا و دوام آن، برغم کثرت و تنوع قومی، دینی و فرهنگی آن شده است، چیزی جز روح همبستگی و هویت یکپارچه فرهنگی و تمدنی آن نبوده است. بی‌شک، تاریخ و سرگذشت مشترک ایرانیان، به مثابهٔ تجلیگاه وحدت و انسجام ملی، سدی استوار در برابر زیاده خواهی های بیگانگان بوده است. از این رو، پرداختن به سرگذشت تاریخی سرزمین ایران و مردمان آن، به عنوان پایهٔ و اساس وحدت و هویت جمعی و ملی باید در نظام آموزشی دارای اجر و منزلتی خاص، و شأن و اعتباری ممتاز باشد. چنانکه در چند بند از بندهای سند چشم انداز بیست ساله به صراحت به ضرورت حفظ و تقویت هویت ملی اشاره شده است. از جمله: بند۶: «تقویت وحدت ملی و هویت ملی مبتنی بر اسلام و انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی و آگاهی کافی دربارهٔ تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی- اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی»؛ همچنین در بند ۱۵: «تقویت هویت ملی جوانان، متناسب با آرمانهای انقلاب اسلامی». در بندهایی از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز بر اصل وحدت ملی تأکید شده است. از جمله بند ۱۹: «صیانت از وحدت ملی و انسجام اجتماعی با محوریت هویت مشترک اسلامی- ایرانی»، بند۲۰: «وطن دوستی و افتخار به ارزشهای اصیل و ماندگار اسلامی- ایرانی و اهتمام به برپایی جامعهٔ مهدوی».

بی شک، تاریخ ایران یکی از ارکان اصلی هویت ملی ایرانیان است. حفظ و تقویت هویت ملی، در گرو آگاه سازی اقشار ملت به ویژه جوانان از تاریخ این سرزمین است. تنها با دست یابی به این هدف اصولی و راهبردی است که می توان به صیانت از منافع و مصالح ملی و حفظ تمامیت ارضی ایران زمین و تداوم احساس تعلق به این سرزمین امیدوار بود. دانش آموزان و دانشجویان امروز، مدیران و مسوولان فردای این کشور خواهند بود، مطالعه و شناخت تاریخ ایران، سهم مهمی در تقویت روح میهن‌دوستی آنان ایفا خواهد کرد.

همانگونه که جایگاه تاریخ در فرهنگ ایرانی و اسلامی مجالی برای فهم قواعد اخلاقی دوام و زوال جوامع بشری بوده است. توجه به تاریخ به مثابه سرگذشت بشر در زمان در قرآن و فرهنگ و علوم اسلامی نیز از اهمیت فراوانی برخوردار بوده و هست و بخش مهمی از نظام باورها و هنجارهای جامعه مسلمانان را شکل می دهد. اهمیت تاریخ در هویت فردی و اجتماعی چنان جایگاهی دارد

که در دوران جدید، توجه به علم تاریخ در قیاس با دوران پیشین اهمیتی مضاعف پیدا کرده و بخش مهمی از امکانات و قابلیت های نهادهای آموزشی ملت ها و دولت های جدید را نیز به خود اختصاص داده است به نحوی که تاریخ یکی از ارکان هویت ملی کشورها و شهروندان آن در دوران جدید شده است. در سده اخیر، آموزش ملی تاریخ کشور، بخشی ثابت از برنامه آموزش عمومی و برای همه شهروندان ضروری است و در کنار ادبیات ملی از دوران کودکی تا نظام دانشگاهی ادامه دارد.

درباره جایگاه تاریخ در فرهنگ تعلیمی جامعه ایرانی باید گفت توجه به تاریخ و گذشته در فرهنگ اسلامی برآمده از رویکرد قرآنی به جایگاه عبرت از گذشتگان بوده است همانگونه که در فرهنگ ایرانی نیز توجه به سرنوشت قهرمانان و مردمان بر اساس اصول اخلاقی در گونه ای تاریخ نگاری ادبی حماسی و اندرزی بروز یافته که در آن به علل برآمدن و سقوط افراد و جوامع تاکید می شود. در عین حال که به ابعاد تعلیمی تاریخ ورای جزئیات زندگی نامه ای شخصیت ها، به صورتی تحلیلی و تبیینی توجه می شود. به همین دلیل روایت گذشته و شناخت تاریخ این سنت های الهی و اصول اخلاقی زندگی بشر در فرهنگ اسلامی ایرانی از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است و عمده منابع اسلامی و ایرانی سرشار از امثال و حکایت هایی است درباره سرگذشت شخصیت ها و مردمان در تاریخ طولانی بشر از فرهنگ های مختلف که تلاش دارند از سرنوشت و سرگذشت پیشینیان اصولی عملی را برای استفاده تجربی در زندگی به شکلی تعلیمی به دست دهند. این کارکرد تعلیمی تاریخ باعث تداوم هویت فرهنگی ایرانیان از دوران باستان تا دوران اسلامی و تا به امروز بوده است به همین روی در میان متفکران معروف است که ایرانیان از معدود ملت های تاریخی جهان هستند. ورای این سابقه تعلیمی توجه به تاریخ در سنت دینی و ادب و فرهنگ ایرانی اسلامی، جایگاه آموزش تاریخ در قالب نظام جدید آموزشی به قرون جدید بازمی‌گردد که دولت ملت‌ها برای ایجاد فرهنگی مشترک در میان جمعیت ساکن در مرزهای کشورشان، به آموزش گذشته بر اساس مفاهیمی که به وحدت ملی و انسجام اجتماعی بیانجامد پرداختند تا هویت ملی و احساس تعلق به سرزمین و سنت ها و باورهای بومی را ذیل مفهوم وطن دوستی در میان شهروندان تقویت کنند. بنابراین، از همین دوران بین آموزش تاریخ و هویت ملی و هویت شهروندی رابطه مهمی برقرار شد و تا به امروز یکی از مهم ترین موضوعات مطالعات آموزش تاریخ است. بعد از جنگ جهانی دوم اهمیت این موضوع تا بدانجا پیش رفت که باعث ایجاد رشته آموزش تاریخ در دانشگاه ها و تخصصی شدن آموزش در رشته های علوم انسانی مانند علوم پایه شد. در رشته دانشگاهی آموزش تاریخ، توجه خاصی به آموزش تاریخ در نظام پیشادانشگاهی و همینطور الگوهای یادگیری تاریخ با توجه به هویت شهروندی و بازتاب ارزش‌های فرهنگی در کتاب های درسی تاریخ می شود و البته این رویکردها و روش ها در این دوران به شکلی پویا همراه با تغییرات فرهنگی اجتماعی و فناوری نیز دستخوش تغییر نیز شده است. امروزه آموزش تاریخ هم به عنوان یک موضوع توسط مورخان حرفه ای و متخصصان تعلیم و تربیت در بریتانیا و آلمان و به خصوص آمریکا و استرالیا و نیز کشورهای آسیایی مانند ژاپن و چین و کره تا ترکیه و کشورهای عربی تعریف شده و انجمن مدرسان تاریخ در این کشورها نزدیک به یک قرن سابقه دارد همانطور که سابقه آموزش تاریخ ملی و تاسیس آموزش جدید و نهادهای مدنی مرتبط با آموزش و پرورش در ایران نیز کمتر از این کشورها نیست و از این جهت ایران نیز جزء کشورهای پیشگام در این حوزه آموزش تاریخ به حساب می آید. در روند تحولات این رشته در عین حال که تاریخ و مدنی در دوران پیشادانشگاهی، درس‌هایی به هم پیوسته تعریف می‌شدند، اما از اواخر قرن بیستم با فروپاشی شوروی، آموزش تاریخ به عنوان موضوعی در مقاطع تحصیلات تکمیلی به شکل میان رشته‌ای تعریف و در حال اجراست و قلمرو موضوعی آن به آموزش تاریخ در دانشگاه نیز گسترده شده است.

در ایران، آموزش نوین با تأسیس دارالفنون آغاز شد. در این نهاد آموزشی، «تاریخ» به عنوان رشته‌ای مستقل تعریف نشده بود. بلکه، تاریخ در پیوند با دانش نظامی معنا پیدا می کرد. با تأسیس انجمن معارف در ۱۳۱۵قمری، دومین گام در سیر تحول تعلیم و تربیت سنتی به نظام آموزشی نوین برداشته شد. نخستین بار محمدعلی فروغی اقدام به تألیف و تدوین کتاب درسی تاریخ با عنوان «تاریخ

مختصر ایران» کرد. با تأسیس مدرسهٔ سیاسی در ۱۳۱۷ق. سومین گام در زمینه توسعهٔ نظام آموزشی نوین برداشته شد. در این مرحله بود که دانش تاریخ جایگاه و منزلت خاص یافت. درس تاریخ یکی از درسهای اصلی مدرسه سیاسی شد. فروغی که علاوه بر ریاست مدرسه سمت معلمی نیز داشت، اقدام به تألیف کتاب های درسی تاریخ نظیر «تاریخ قرون وسطی»، «تاریخ جدید» و «تاریخ معاصر» کرد.

با تأسیس مدرسه‌ای به نام «دارالمعلمین مرکزی» در ۱۲۹۷ش. از سوی میرزا ابوالحسن فروغی، نظام آموزشی جدید که در حال تکوین و تکامل بود، گامی فراتر گذاشت و تربیت معلمانی برای مدارس ابتدایی و عالی را در دستور کار خود قرارداد. در ۱۳۰۷ ش. دارالمعلمین مرکزی به دارالمعلمین عالی تبدیل شد. در هر دو مدرسهٔ مزبور رشتهٔ تاریخ از جمله نخستین رشته های تحصیلی بود که به نام رشته ادبی شناخته می شد. دارالمعلمین عالی دارای دو قسمت ادبیات و علوم بود. قسمت ادبیات شامل شعبه ادبیات و فلسفه و شعبه تاریخ و جغرافیا بود. دارالمعلمین عالی در ادامه به «دانشسرای عالی» تبدیل شد و بعدها با تأسیس دانشگاه تهران، دانشکدهٔ ادبیات جای دانشسرای عالی را گرفت. در هر سه نهاد مزبور رشتهٔ «تاریخ و جغرافیا» یکی از اصلی ترین رشته های تحصیلی بود. بنابراین، می توان گفت سابقهٔ آموزش تاریخ در تعلیم و تربیت جدید به بیش از صد سال می‌رسد.

بعد از تأسیس دانشگاه، دانشسراها نیز در سطح مقدماتی و عالی کم و بیش به فعالیت خود ادامه دادند. در سال ۱۳۵۲ش. تشکیلات اداری و آموزشی جدید دانشسرای عالی شامل دانشکده تربیت معلم علوم، دانشکده تربیت معلم ادبیات و علوم انسانی، دانشکده علوم تربیتی به تصویب رسید. در سال ۱۳۵۳ دانشسرای عالی به «دانشگاه تربیت معلم» تغییر نام یافت. پس از انقلاب اسلامی، تحولات زیادی در عرصهٔ آموزش عالی پدید آمد. از جمله در سال ۱۳۶۱ اساسنامهٔ جدید مراکز دو سالهٔ تربیت معلم در شورای عالی آموزش و پرورش برای تربیت معلمان ابتدایی و راهنمایی در ۱۲ رشته به تصویب رسید. یکی از این رشته های تحصیلی، رشتهٔ علوم اجتماعی بود. دانشجویان در این رشته، با گذراندن واحدهایی از دروس تاریخ، جغرافیا و جامعه شناسی، بعد از دو سال موفق به دریافت درجهٔ کاردانی شده و برای تدریس درسهای تاریخ، جغرافیا و علوم اجتماعی در مقطع راهنمایی آمادگی پیدا می کردند.

منطق بازبینی برنامه درسی آموزش تاریخ

«رشتهٔ تاریخ» به عنوان یک رشتهٔ علمی محض و موضوعی با «رشتهٔ آموزش تاریخ» به عنوان یک رشتهٔ موضوعی و تربیتی دو مقولهٔ متفاوت است. دانشآموختهٔ رشتهٔ تاریخ در صورت احراز شایستگیهای علمی، الزاماً نمیتواند عهده دار امر تدریس که امری تخصصی و حرفه ای است باشد. دانشگاه فرهنگیان به عنوان نهادی که رسالت سنگین تربیت معلمانی شایسته و حرفه‌ای را برعهده دارد، در نظام آموزشی خود شأن و جایگاه رشتهٔ تاریخ را به درستی در نظر داشته و برای آموزش آن، هم در رشتهٔ تخصصی تاریخ و هم در واحدهای عمومی تاریخ که در رشته های دیگر ارائه می شود، برنامه‌ریزی مطلوبی سامان داده است. از جمله بازنگری اساسی در سرفصلهای دروس تاریخ، طراحی ملاکها و سطوح، ابتکار در راهبردهای یادگیری و ارزیابی، به روز کردن منابع و محتویات هر واحد درسی، توجه به نیازهای جامعه امروز در آموزشِ تاریخ، توجه به کارکرد ویژه درس تاریخ در تربیت و شایسته محوری از جمله ویژگی‌های برنامهٔ درسی رشته تاریخ است. برنامه حاضر حاصل این بازنگری است. در عین حال که تجربه چندین ساله اجرای برنامه قبلی کارشناسی آموزش تاریخ در این بازنگری مدنظر قرار گرفت و با استفاده از نظرات طراحان برنامه قبلی، مدرسان تاریخ واحدهای دانشگاه فرهنگیان در سراسر کشور، دانشجویان قبلی و فعلی آن، دیدگاه های اعضای هیات علمی گروه های تاریخ دانشگاه های شاخص کشور که در هر یک از درس های این برنامه از تخصص و سابقه آموزشی مناسب برخوردار بودند، مساله هایی که مانع تسهیل اجرای جامع برنامه بودند تا حد ممکن رفع شد. همینطور با توجه به تحولات رشته تاریخ در این دهه و برنامه های جدیدی که در نظام برنامه ریزی آموزشی تاریخ در وزارت عتف و شورای تحول علوم انسانی تدوین و اجرا شده است، درس های جدید و سرفصل ها و منابع آن دستخوش تغییر شد. در عین حال در فرایند بازنگری برنامه کارشناسی آموزش تاریخ، تمایزها و

تفاوت این برنامه که با هدف آموزش تاریخ در نظام پیشادانشگاهی و مشخص بودن شغل معلمی برای فارغ التحصیلان تدوین شده است مدنظر قرار گرفت و درس های جدیدی تعریف شد. با تغییراتی که در چارچوب برنامه ریزی رشته های دانشگاه فرهنگیان در قیاس با برنامه قبلی در نظر گرفته شد، استفاده از ظرفیت واحدهای تربیتی و عمومی مرتبط با تاریخ برای تقویت شناخت سنت تعلیمی و تربیتی فرهنگ اسلامی و جایگاه تاریخ در فرهنگ و دانش های اسلامی نیز در نظر گرفته شد. برای تنوع بخشی به امکان ارایه عناوین درسی متنوع با توجه به زمینه های تخصصی مدرسان واحدهای مختلف دانشگاه فرهنگیان و همینطور قابلیت انعطاف پذیری ارایه عناوین درسی متنوع تر، از «برنامه انتخابی» در درس های جدید واحدهای درسی الزامی، برای تعریف درس های گوناگون استفاده شد تا امکان انتخاب از میان آنها در هر ترم وجود داشته باشد. همچنین این امکان وجود دارد با هماهنگی واحدهای دانشگاه فرهنگیان و گروه های تاریخ آن در سراسر کشور، بعضی از درس های جدید به خصوص درس های روش شناسی و یا دروس مشابه تاریخ و هویت ملی با استفاده از امکانات آموزش مجازی، به صورت یکپارچه در ساعت و روز مشخص و هماهنگ برای همه واحدهای آموزشی با حضور استادان شاخص و متخصص از دانشگاه فرهنگیان یا دانشگاه های دیگر تدریس شود تا ادراک همگونی از اهداف و موضوع آن درس ها برای همه دانشجویان علی رغم تنوع گروه های آموزشی پدید بیاید. بدین ترتیب برای ۷۱ واحد موضوعی، ۵۰ عنوان درس تعریف شد. از این میان برای ۱۰ عنوان درس، شکل انتخابی دارد و دو یا سه عنوان درس متقارن پیشنهاد شده است.

این برنامه شامل چهاربخش است:

۱.شایستگی عمومی(***Gk***)

۲.شایستگی تربیتی(***PK***)

۳.شایستگی علمی(***CK***)

۴.شایستگی تربیتی موضوعی(***PCK***)

الزامات برنامه درسی آموزش تاریخ براساس اسناد فرادستی (نقشه جامع علمی کشور، سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، سند برنامه درسی ملّی)

در تدوین مبانی این برنامه بازنگری، تلاش شد مفاهیم مرتبط با اجزای مختلف رشته آموزش تاریخ از اسناد فرادستی شامل نقشه جامع علمی کشور، سند اسلامی شدن دانشگاه‌ها، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، سند برنامه درسی ملّی مدنظر قرار گیرد. از همین روی با تمرکز بر محورهای قید شده در این اسناد شامل «احیای هویت تمدنی اسلامی ایرانی» و «جایگاه تاریخ ایران و فرهنگ اسلامی ایرانی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت»، «اهمیت میراث تاریخی ایران و اسلام در تقویت هویت ملی و انسجام اجتماعی، میهن دوستی و همبستگی و استقلال ملی»، «آموزش ها بایستی برخاسته از فرهنگ و تاریخ جامعه، در خدمت هویت تاریخی و فرهنگی آن باشد»، «شناخت ویژگی های تمدن و فرهنگ ایرانی –اسلامی و درک تاثیر آن در توسعهٔ جامعه بشری»؛ مبانی، اولویت ها و راهبردها و اقدامات مطرح شده در این اسناد بررسی و بندهای مختلف آن به این شرح مدنظر قرار گرفت: توجه به «توسعه فرهنگ مطالعه و تتبع و تحقیق؛ تقویت روحیه پرسشگری و حقیقت جوئی و یادگیری مادام العمر در سطح عموم و استفاده از یافته های تحقیقاتی و علمی در زندگی روزمره به صورت عاملی برای توسعه اجتماعی و بهبود زندگی»، توجه به «تاریخ اسلام و ایران و انقلاب اسلامی، تاریخ علم (با رویکرد تاریخ اسلام و ایران)، جغرافیای سیاسی»، «تدوین تاریخ علوم طبیعی و ریاضی در دوره تمدن اسلامی و معرفی دانشمندان مسلمان و آثار آنان در رشته های مربوطه»، «ترویج پژوهش محور کردن آموزش و مسئله محور کردن پژوهش»، «تربیت متخصصین متعهد، خالق، متخلق، ماهر وکارآفرین»، «تولید دانش و فرهنگ تمدنی با رویکرد اسلامی و آینده پژوهانه و تأثیرگذار و الگو برای دانشگاههای جهان و احراز مرجعیت علمی»، «برخوردار از هویت تمدن ساز

اسلامی- ایرانی»، «بازنگری و تبیین فلسفه تعلیم و تعلم و متعالی سازی انگیزه تدریس وتحصیل در دانشگاهیان»، «احیایِ هویت تمدن ساز اسلامی- ایرانی با ارتقاء روحیه خودباوری و نفی انفعال و خودباختگی در مقابل تمدن غرب»، «تبیین ابعاد، مؤلفه ها و شاخصهایِ هویت تمدن اسلامی- ایرانی و مواجهه انتقادی با دیگر تمدن ها»، «مطرح کردن دستاوردهای دانشمندان اسلامی- ایرانی قدیم و جدید در متون درسی»، «تبیین رابطه علم و دین در خدمات متقابل هر دو در شکوفایی تمدن اسلامی- ایرانی»، «افزایش سهم دروس اختیاری و تنوع بخشی آنها در جهت هم افزایی دانش، مهارت و نگرش دانش آموختگان»، «اصلاح نظام آموزشی حافظه محور و اهتمام بر رویکرد مسأله محور و خلاقیت پرور»، «بازنگری در رشته های تحصیلی بر مبنای تقاضای اجتماعی، نیازهای بازار کار و تحولات و رویکردهای نوین آموزشی»، «انجام پایش و ارزیابی کیفیت و کارآمدی برنامه های آموزشی»، «جایگاه و نقش تعلیم و تربیتی نهاد رسانه و فناوری های ارتباطی و بهره گیری هوشمندانه از آن و مواجهه فعال و آگاهانه»، «صیانت از وحدت ملی و انسجام اجتماعی با محوریت هویت مشترک اسلامی- ایرانی»، «وطن دوستی و افتخار به ارزشهای اصیل و ماندگار اسلامی _ ایرانی و اهتمام به برپایی جامعه مهدوی»، «تقویت گرایش به زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبان مشترک»، «اختصاص برنامه های آموزشی به معرفی حرفه ها، هنرها، جغرافیا و آیین و رسوم و شرایط اقلیمی و جغرافیایی استانها به ویژه مناطق روستایی و عشایری با رعایت استانداردهای ارتقای کیفیت و تقویت هویت اسلامی – ایرانی دانش آموزان در چارچوب ایجاد کارآمدی و تقویت هویت ملی»، «تبیین دستاوردهای علمی و فنی تمدن اسلامی- ایرانی در برنامه های درسی و آموزشی»، «ایجاد انعطاف در برنامه های درسی تربیت معلم متناسب با تحولات علمی و نیازهای نظام تعلیم وتربیت رسمی عمومی با تأکید بر رویکرد تلفیقی و به روز رسانی توانمندی های تربیتی و تخصصی معلمان»، «توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی های حرفه ای به شکل فردی و گروهی میان معلمان»، »برنامه ریزی برای کارآموزی و کارورزی دانشجو معلمان در کنار تربیت معلم و بررسی نظریات جدید تعلیم وتربیت»، «تقویت روحیه پرسشگری، پژوهشگری، خلاقیت وکار آفرینی».

هدف کلی برنامه درسی آموزش تاریخ

هدف از رشتهٔ آموزش تاریخ در دورهٔ کارشناسی آشنا ساختن دانشجویان با یک دوره تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران، اسلام و جهان است. دانشجویان در این رشتهٔ تحصیلی با دانش و تفکر تاریخی آشنا می شوند. از اهمیت و جایگاه ایران در طول تاریخ آگاهی می یابند. تأثیر اسلام در تاریخ و فرهنگ ایران را درک می کنند. همچنین تاریخ جهان را به صورت تطبیقی با تاریخ ایران می خوانند و مهارت مقایسه و ارزیابی در آنان تقویت می شود. تحولات معاصر و امروز ایران و جهان را در پرتو درک تاریخی بهتر می‌شناسند و به تجزیه و تحلیل آنها می پردازند، نگرش خلاق و انتقادی پیدا می کنند و از داوری های سطحی دوری می جویند. با مبانی تداوم و تحول و پیوستگی هویت ایرانی در طول تاریخ تا به امروز آشنا می شود. همینطور توانایی های نگرشی و مهارت های عملی برای آموزش تحولات دوره های مختلف تاریخی ایران را می آموزد. در عین حال با مهارت های روش شناختی تاریخ نگاری و درک تفاوت تاریخ با گذشته و اهمیت استفاده از منابع تاریخی در طیف وسیع و متنوع آن در فرایند آموزش تاریخ آشنا می شود تا بتواند ماهیت استدلال ورزی تفسیری موجود در یادگیری تاریخ را بکار گیرد و تدریس کند. در عین حال دانشجوی این رشته که در آینده معلم کلاس درس تاریخ خواهد شد با تدوین چارچوب هایی غیر از اطلاعات تاریخی که به طور همزمان تاریخ دولت و هم تاریخ مردم ایران را درنظر داشته، با گذراندن واحدهای درسی مرتبط با مسایل آموزش تاریخ به عنوان یک درس هویت ساز و مدنی، مسایل تاریخ نگاری و منبع شناختی به عنوان مبانی علم و روش و رویکرد تاریخی، زمینه فرهنگی و نهادی آموزش در تاریخ ایران تا دوران معاصر، تاریخ برنامه و منابع آموزشی درس تاریخ در مدارس، فضایی که در کلاس درس تاریخ در سطوح برنامه درسی، طراحی آموزشی، منابع آموزشی وجود دارد را پیشتر تجربه می کند و با مسایل علمی مواجهه با این وضعیت آشنا می شود.

منطق تدوین و بازنگری برنامه درسی جدید آموزش تاریخ

برنامهٔ درسی پیشین در سال ۱۳۷۶ تدوین و ابلاغ شده بود. برنامهٔ مزبور اکنون بعد از گذشت دو دهه بنا به دلایل متعددی کارآیی نداشته، نمی تواند اهداف مورد انتظار را برآورده سازد. از این‌رو، تدوین برنامهٔ درسی جدید ضروری و بایسته است. می دانیم که دانش تاریخ نیز همانند سایر دانش‌ها در سالهای اخیر روندی شتابان داشته است. میزان انتشار منابع اصلی و پژوهشهای جدید در عرصهٔ تاریخِ ایران، اسلام و جهان به هیچ رو با آنچه که در دو دههٔ گذشته بود قابل قیاس نیست. انتشار هزارن کتاب و مقالهٔ علمی در حوزه های مختلف تاریخ شاهدی است بر روند شتابان دانش تاریخ در سالهای اخیر. از این رو، به روز کردن برنامهٔ درسی و آموزش تاریخ امری است بایسته و اجتناب ناپذیر. برنامهٔ درسی حاضر بر مبنای جهت گیریهای جدیدی تدوین شده است. از جمله جهت گیرهای اصلی می توان به این موارد اشاره کرد:

- توجه به آموزش تاریخ در موقعیت‌ها، در این جهت‌گیری آموزش تاریخ از روش صرفِ نظر خارج شده و ماهیت عملی نیز یافته است. در درسهایی که بیشتر قابلیت اعمال چنین روشی بوده حتی‌الامکان فعالیتهایی برای تحقق این هدف تعریف شده است. یکی از این فعالیت ها، بازدیدهای علمی از آثار و مکانهای تاریخی برای مشاهده عینی و تجربه اندوزی است.
- توجه به آموزش تاریخ به صورت تحلیلی نه حافظه‌مدار. در تدوین برنامهٔ حاضر تلاش شده تا جامعه هدف و مخاطبان به تحلیل، تبیین، نظریه‌پردازی، رعایت انصاف و اعتدال، اجتناب از تعصب و یکجانبه‌نگری و قضاوت و نتیجه‌گیری عجولانه و غیرمستدل و غیرمستند، نگرش تطبیقی، بینش تنقیدی، در عین التزام به واقعیت و عینیت سوق داده شوند. در حالی‌که برنامهٔ درسی دهه هفتاد عاری از این موارد بود. برنامهٔ مزبور صرفاً حاوی رئوس مباحث درسی آنهم به صورت ناقص و غیرمنسجم بود که باید در طول ترم بدون زمانبندی مشخص آموزش داده می شد.
- توجه به آموزش تاریخ با نگاه به اهمیت این دانش در شناخت مسائل امروز ایران و جهان. یکی از جهت گیریهای اصلی در برنامه حاضر پیوند گذشته و حال است. در چنین نگرشی، تاریخ نه برای سرگرمی که برای زندگی معنا پیدا می کند. برنامه حاضر به گونه‌ای تدوین شده که فراگیر تاریخ را در زندگی امروز جاری و ساری ببیند و با مطالعهٔ تاریخ درک بهتری از نسبت گذشته با حال پیدا کند.
- توجه به آموزش تاریخ با نگاهی پژوهشی، طرح پرسش و مسأله در آموزش تاریخ راه را برای یافتن علل وقوع رویدادها هموار می‌کند. به همین سبب، زمینه ایجاد خلاقیت، نوآوری، نقادی، عبرت و تجربه‌اندوزی در فراگیر می شود. در تمرینهای یادگیری و عملکری پیش بینی شده در هر درس به این مسأله توجه خاص شده است. لازمه تحقق چنین هدفی این است که بجای دادن اطلاعات صرف به فراگیر به او قدرت و توانایی تجزیه و تحلیل داده شود. برنامهٔ حاضر بر پایهٔ چنین رویکردی تدوین شده است.
- با توجه به تحولات رشته تاریخ در نظام دانشگاهی و رویکردهای میان رشته ای در مطالعه گذشته و برآمدن تاریخ نگاری های نوین در قرن بیستم، توانایی های نگرشی و روش شناختی برای درک فرایند تاریخ نگاری در این برنامه در نظر گرفته شده است.
- با توجه به محوریت آموزش مدنی تاریخ به عنوان ایده محوری این برنامه، عناوین درسی و سرفصل ها و برنامه ریزی ترمی به نحوی صورت گرفت که در کنار شناخت موضوعات تاریخی در هر دوره، با فراتر رفتن از تاریخ سیاسی و حکومت ها و نخبگان یا تاریخ از بالا، تاریخ مدنی و تاریخ مردم با رویکرد تاریخ از پایین در قالب تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی مدنظر قرار گیرد.
- با در نظر گرفتن زمینه جغرافیایی سرزمین فلات ایران، تحولات تاریخی حول این واحد جغرافیای طبیعی به عنوان بستر ثابت تحولات گروه های مختلف انسانی در دوره های زمانی گوناگون مدنظر قرار گرفت تا ادارکی یکپارچه از تحولات این جغرافیا برای مخاطب شکل بگیرد.

- با در نظر گرفتن آموزش تاریخ به عنوان فرصتی برای یادگیری فهم تاریخی از کنش ها و رخدادها و نهادهای جوامع انسانی گوناگون، روندهای تحول در دانش و علم تاریخ و نهادهای علمی آموزشی مرتبط با تاریخ نیز مدنظر قرار گرفت.
- با توجه به رویکردهای آموزشی مشارکتی و یادگیری فعال با محوریت دانش پذیران، موضوعات مرتبط با شناخت منابع تاریخی و نگارش و پژوهش درباره تاریخ به عنوان یکی از مهارت های روش شناختی مهم دانشجویان مدنظر قرار گرفت.
- توجه به آموزش تاریخ با نگاه اسناد بالادستی، برنامهٔ حاضر با هدف دست‌یابی به اهداف و سیاست های کلان مندرج در طرح های ملی و راهبردی و چشم اندازهای مطرح در اسناد بالادستی، (/فلسفه و اهداف آموزشی و تربیتی در جمهوری اسلامی) و نیز تحقق اهداف و فلسفه تأسیس دانشگاه فرهنگیان، تدوین شده است. در حالی که، در زمان تدوین برنامهٔ درسی دههٔ هفتاد، اساساً چنین اهداف، برنامه‌ها و اسناد بالادستی (/سند چشم‌انداز بیست ساله، بندهای ۶، ۱۵و ۲۰) وجود نداشت.
- در برنامهٔ حاضر ابزار و روش های سنجش و برآورد میزان اثربخشی فرایند آموزش متناسب با اهداف و سطوح مختلف احراز شایستگی های مطلوب و منظور سیاستگزار (و لایه‌بندی و تنظیم ذومراتب دروس مختلف براساس اهداف نگرشی، بینشی، کاربردی، و...) به درستی مشخص شده است. در حالی که در برنامهٔ دههٔ هفتاد به این امر اساساً پرداخته نشده بود.
- برنامهٔ حاضر به گونه ای تدوین شده که استاد و دانشجو از سردرگمی و بلاتکلیفی و یا عمل سلیقه‌ای و فردی رهایی یابند. لذا رعایت ترتب و توالی منطقی و علمی کلیت واحدهای درسی و نیز محتوای جلسات درسی در هر ترم آموزشی به دقت رعایت شده است. از این رو، سازماندهی، سیاستگذاری و ریل‌گذاری درخصوص چارچوب و محتوای دروس مختلف در هر واحد درسی، و نیز در طول ترم و کل دوره آموزشی در راستای نیل به اهداف علمی- نظری و عملی- کاربردی متناسب و متناظر به اهداف کلی و غایی اسناد راهبردی صورت گرفته است.

اهداف/ شایستگی های مورد انتظار در برنامه درسی

انتظار می‌رود دانش‌آموخته رشته آموزش تاریخ بتواند:

- با شناخت میراث تاریخی و تمدنی ایران، فرصت‌های یادگیری را برای تقویت روحیه میهن‌دوستی، و آگاهی از جایگاه فرهنگ و تمدن ایران زمین و منافع و مصالح آن در فراگیران تدارک ببیند.

- با مطالعه وقایع تاریخی، نقش عناصر مهم هویت ملی، از جمله تاریخ مشترک، زبان ملی و دین اسلام را در حفظ تمامیت ارضی ایران به فراگیران آموزش دهند.

- با کسب توانایی در مطالعه و تحلیل اسناد و منابع تاریخی، فرصت های یادگیری را با بهره گیری از موقعیت های محلی برای درک عمیق وقایع تاریخی از سوی فراگیران تدارک ببیند.

- با یادگیری مفاهیم مرتبط با آموزش تاریخ و توجه به تحولات حوزه آموزش تاریخ و منابع و برنامه آموزشی تاریخ در کشورمان درکی پیوسته از روند تحول آموزش تاریخ در کشورمان به دست آورند.

- علل، عوامل و مولفه های تداوم و تحول، استمرار و پیوستگی عناصر فرهنگ و تمدن ایران و نیز رمز بقای آن در طول هزاره های گذشته را بر اساس پیوستگی زندگی اجتماعی فرهنگی مردم ایران در مناطق مختلف این سرزمین ورای تحولات سیاسی درک نمودنده و به فراگیران آموزش دهند.

- ماهیت و روند تحولات سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایران و جهان در دوره های مختلف تاریخ را با استناد به اسناد و منابع تاریخی درک کرده و قادر به تحلیل حوادث و مسائل معاصر و بهره‌گیری از تجارب و آموزه های آنها باشند.

- قادر به شناسایی و طبقه بندی منابع، روایات و اسناد تاریخی و نیز نقد، ارزیابی و ارزش‌گذاری و مطالعه روشمند آنها باشند.

- این توان تاریخ نگارانه را به دست آورد که بتواند روایتی یک پارچه از تاریخ مدنیت ایرانی در جغرافیای متنوع فلات ایران به عنوان ظرف مکانی تحولات گروه های مختلف مردم ایران در دوره های زمانی مختلف ارایه کند.

- قادر به استفاده از فناوری های نوین پژوهشی و نیز بهره گیری از عکس، نقشه، نمودار و دیگر وسایل تکنولوژی آموزشی در آموزش تاریخ باشند.

- قابلیت های خلاقانه معلمی را برای ایجاد فضای یادگیری مشارکتی فعال با دانش آموزان را در کلاس درسی تاریخ بر اساس سرفصل های کتاب های درسی تاریخ در مدارس به دست آورند.

تعریف دوره

دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش تاریخ یکی از دوره‌های آموزش عالی وزارت علوم تحقیقات و فناوری است که هدف آن تربیت معلمانی برای آموزش تاریخ دوره های تحصیلی متوسطه می باشد.

شرایط و ضوابط کلی پذیرش

- دارا بودن مدرک تحصیلی دیپلم (گذراندن پایه دوازدهم دوره دوم متوسطه)
- قبولی در آزمون ورودی
- پذیرش در مصاحبه

طول دوره

طول دوره کارشناسی آموزش تاریخ چهار سال است که با نظام آموزشی واحدی در هشت نیمسال تحصیلی قابل اجرا خواهد بود. هر نیمسال تحصیلی ۱۶ هفته آموزشی است. برای هر واحد نظری ۱۶ ساعت، برای هر واحد عملی ۳۲ ساعت، برای هر واحد کارگاهی ۴۸ ساعت و برای هر واحد کارورزی ۶۴ ساعت منظور شده است.

واحد های درسی

تعداد کل واحدهای درسی دوره کارشناسی پیوسته آموزش تاریخ ۱۵۰ واحد است. از این تعداد ۲۷ واحد دروس عمومی، ۱۳ واحد دروس تعلیم و تربیت اسلامی، ۱۴ واحد دروس تربیت علمی و ۹۶ واحد دروس تخصصی (شامل ۸۸ واحد الزامی و ۸ واحد انتخابی) می‌باشد.

تقسیمات و سهم دروس در برنامه درسی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

نوع درس		تعداد واحد	
عمومی (GK[1])	مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	۲۷	۹ واحد[2]
	معارف اسلامی		۱۶ واحد
	ویژه دانشگاه فرهنگیان		۲ واحد
تربیتی (PK[3])	تعلیم و تربیت اسلامی	۲۷	۱۳ واحد
	تربیت علمی		۱۴ واحد
تخصصی	موضوعی (CK)	۹۶	۶۴ واحد
	تربیتی- موضوعی (PCK)		۲۴ واحد

۱ - General Knowledge (GK)

۲ . تعداد واحدهای دروس عمومی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۱۱ واحد است. با توجه به جایگزینی درس « علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» به‌جای درس «آشنایی با ارزش‌های تربیتی دفاع مقدس» بر اساس بخشنامه شماره ۵۰۰۰۰/۱۸۰۰۲/۳۱۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۸/۲۹، واحدهای این درس در مجموع واحدهای دروس تعلیم و تربیت اسلامی منظور شده است.

۳ - Pedagogical Knowledge (PK)

			(CK[1],PCK[2])
		انتخابی	
۸ واحد			
مازاد بر سقف واحد		اختیاری	
۱۵۰ واحد		**جمع**	

۱ - Content Knowledge (CK)
۲ - Pedagogical Content Knowledge (PCK)

فصل دوم: جداول دروس

جداول دروس دوره کارشناسی پیوسته رشته آموزش تاریخ مشتمل بر جداول دروس عمومی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دروس معارف اسلامی، دروس عمومی ویژه دانشگاه فرهنگیان، دروس تعلیم و تربیت اسلامی، دروس تربیت علمی، دروس تخصصی و دروس انتخابی درطول دوره تحصیلی چهارساله می باشد.

جدول ۱- دروس عمومی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

نوع شایستگی	عنوان درس		تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز
				نظری	عملی	کل	
عمومی الزامی	زبان فارسی[1]		۳	۴۸	-	۴۸	
	زبان انگلیسی		۳	۴۸	-	۴۸	
	تربیت بدنی		۱	۸	۱۶	۲۴	
	ورزش ۱		۱	-	۳۲	۳۲	
	پیشنیاز عمومی الزامی	* علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت	۲	۳۲	-	۳۲	
		* آمادگی در برابر حوادث و سوانح	۱	۱۶	-	۱۶	
جمع			**۱۱**	**۱۵۲**	**۴۸**	**۲۰۰**	

- گذراندن دروس ستاره دار مندرج در جدول ۱، با استناد به صورتجلسه ۹۷۲ مورخ ۱۴۰۳/۱۰/۱۶ شورای عالی برنامه‌ریزی آموزشی، ارسالی طی نامه شماره ۲/۲۱/۱۰۵۳۶۶ مورخ ۱۴۰۴/۰۵/۰۸ معاون آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ، برای دانشجویان ورودی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ و پس از آن الزامی است.

نوع شایستگی	گرایش	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت		توضیحات
				نظری	کل	
عمومی	**مبانی نظری اسلام**	اندیشه اسلامی ۱ (مبدا و معاد)	۲	۳۲	۳۲	انتخاب دو درس به ارزش ۴ واحد
		اندیشه اسلامی ۲ (نبوت و امامت)	۲	۳۲	۳۲	
		انسان در اسلام	۲	۳۲	۳۲	
		حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام	۲	۳۲	۳۲	
	اخلاق اسلامی	فلسفه اخلاق (با تکیه بر مباحث تربیتی)	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		اخلاق اسلامی (مبانی و مفاهیم)	۲	۳۲	۳۲	
		آیین زندگی (اخلاق کاربردی)	۲	۳۲	۳۲	
		عرفان عملی اسلامی	۲	۳۲	۳۲	
	انقلاب اسلامی	انقلاب اسلامی ایران	۲	۳۲	۳۲	

[1] . با توجه به پیش‌بینی اهداف و شایستگی‌های درس« نگارش خلاق» (از دروس عمومی ویژه دانشگاه فرهنگیان) در درس «زبان فارسی»، به‌منظور انسجام‌بخشی به برنامه درسی و پرهیز از هم‌پوشانی محتوایی، این درس به‌صورت مستقل ارائه نمی‌گردد.

		آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)	۲	۳۲	۳۲	
	تاریخ و تمدن اسلامی	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		تاریخ امامت	۲	۳۲	۳۲	
	آشنایی با منابع اسلامی	تفسیر موضوعی قرآن	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		تفسیر موضوعی نهج البلاغه	۲	۳۲	۳۲	
	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلام و ایران		۲	۳۲	۳۲	الزامی
	دانش خانواده و جمعیت		۲	۳۲	۳۲	الزامی
جمع			**۱۶**	**۲۵۶**	**۲۵۶**	

جدول ۲- دروس معارف اسلامی عمومی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

جدول ۳- دروس عمومی ویژه دانشگاه فرهنگیان رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

نوع شایستگی	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز
			نظری	عملی	کل	
عمومی	سلامت/ بهداشت و صیانت از محیط زیست	۲	۳۲	-	۳۲	
جمع		**۲**	**۳۲**	**-**	**۳۲**	

جدول ۴- دروس تعلیم و تربیت اسلامی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

نوع شایستگی	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت		پیش‌نیاز
			نظری	کل	
تعلیم و تربیت اسلامی	فلسفه تربیتی اسلام*	۳	۴۸	۴۸	
	اسناد، قوانین و سازمان آموزش و پرورش در ج.ا.ا.*	۲	۳۲	۳۲	
	سیرهٔ تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)*	۲	۳۲	۳۲	
	اخلاق معلمی از دیدگاه اسلام*	۲	۳۲	۳۲	
	تاریخ اندیشه و عمل تربیتی در اسلام و ایران	این درس در رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته، به استناد مصوبه شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه، با نام «تاریخ ادب و اخلاق			

		ایرانی در دوران اسلامی» به ارزش ۲ واحد در مجموعه دروس موضوعی تعریف شده است.			
	چالش‌های تربیت اسلامی در دنیای معاصر	این درس در رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته، به استناد مصوبه شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه، با نام «تاریخ تحولات فکری و مذهبی در ایران دوران اسلامی» به ارزش ۲ واحد در مجموعه دروس موضوعی تعریف شده است.			
	تربیت دینی کودک و نوجوان در اسلام*	۲	۳۲	۳۲	
	آشنایی با تجارب مدارس اسلامی معاصر	این درس در رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته، به استناد مصوبه شورای برنامه‌ریزی درسی دانشگاه، با نام «تاریخ نهادهای آموزشی جدید در جهان اسلام و ایران معاصر» به ارزش ۲ واحد در مجموعه دروس موضوعی تعریف شده است.			
	آشنایی با ارزش‌های تربیتی دفاع مقدس[1]	۲	۳۲	۳۲	
	جمع کل	**۱۳**	**۲۰۸**	**۲۰۸**	

جدول ۵- دروس تربیت علمی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

نوع شایستگی	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز
			نظری	عملی	کل	
دانش تربیتی	روانشناسی تربیتی	۲	۳۲		۳۲	
	نظریه های یادگیری و آموزش	۲	۳۲		۳۲	
	جامعه شناسی آموزش و پرورش	این درس در رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته، به استناد مصوبه شورای برنامه-ریزی درسی دانشگاه، به ارزش ۲ واحد در مجموعه دروس انتخابی و با انتخاب یک درس از گروه ۴ جدول دروس انتخابی در نظر گرفته شد.			
	اصول و روش‌های تدریس	۲	۱۶	۳۲	۴۸	
	اصول و روش‌های راهنمایی و مشاوره	۲	۱۶	۳۲	۴۸	
	اصول برنامه‌ریزی درسی	۲	۳۲		۳۲	
	مدیریت آموزشگاهی	۲	۳۲		۳۲	
	کاربست فناوری در یادگیری	۲		۶۴	۶۴	
	جمع	**۱۴**	**۱۶۰**	**۱۲۸**	**۲۸۸**	

[1] . با استناد به بخشنامه شماره ۵۰۰۰۰/۱۸۰۰۲/۳۱۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۸/۲۹، درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» برای دانشجویان ورودی ۱۴۰۴-۱۴۰۳ و پس از آن، جایگزین درس «آشنایی با ارزش‌های تربیتی دفاع مقدس» می‌شود.

جدول ۶- دروس تخصصی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

نوع شایستگی	نام درس	تعداد واحد	تعداد ساعت				پیش نیاز
			نظری	عملی	کارورزی	کل	
موضوعی (CK)	تاریخِ علم تاریخ	۲	۳۲			۳۲	
	شناخت و نقد منابع تاریخی	۲	۳۲			۳۲	
	پژوهش و نگارش تاریخ[1]	۲	۱۶	۳۲		۴۸	
	تاریخ و هویت ملّی	۲	۳۲			۳۲	
	جغرافیای تاریخی ایران	۲	۳۲			۳۲	
	جریان های تاریخ نگاری معاصر در جهان و ایران	۲	۳۲			۳۲	
	خاستگاه های جهان باستان	۲	۳۲			۳۲	
	تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی	۲	۳۲			۳۲	خاستگاه های جهان باستان
	تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی	۲	۳۲			۳۲	تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی
	تاریخ فرهنگ و ادیان در ایران باستان	۲	۳۲			۳۲	تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی
	یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان (از هزاره دوم تا ۳۰۰ قبل از میلاد)	۲	۳۲			۳۲	خاستگاه های جهان باستان
	رومیان و جهان رومی در دوران باستان (از هشتم قبل میلاد تا ۵ میلادی)	۲	۳۲			۳۲	یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان
	تاریخ اروپا از قرن ششم تا پانزدهم میلادی	۲	۳۲			۳۲	رومیان و جهان رومی در دوران باستان

[1] . به‌منظور انسجام‌بخشی به برنامه درسی و پرهیز از هم‌پوشانی محتوایی، درس «نگارش علمی» (از دروس عمومی ویژه دانشگاه فرهنگیان) در درس «پژوهش و نگارش تاریخ» ادغام شده است. ازاین‌رو، تمامی اهداف، شایستگی‌ها و دستاوردهای یادگیری مرتبط با نگارش علمی در چارچوب این درس لحاظ شده و در اهداف و محتوای آموزشی آن منعکس شده است.

نوع شایستگی	نام درس	تعداد واحد	تعداد ساعت				پیش نیاز
			نظری	عملی	کارورزی	کل	
	تاریخ اروپا از ۱۴۵۳ تا ۱۷۸۹ میلادی	۲	۳۲			۳۲	تاریخ اروپا از قرن ششم تا پانزدهم میلادی
	تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸ میلادی	۲	۳۲			۳۲	تاریخ اروپا از ۱۴۵۳ تا ۱۷۸۹ میلادی
	تاریخ جهان از ۱۹۱۸ میلادی تاکنون	۲	۳۲			۳۲	تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸
	تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری	۲	۳۲			۳۲	تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی
	تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری	۲	۳۲			۳۲	
	تاریخ تشیع و گسترش آن در ایران	۲	۳۲			۳۲	
	تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی از ۶۵۶ هجری قمری تا برآمدن صفویان	۲	۳۲			۳۲	تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری
	تاریخ تحولات ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری	۲	۳۲			۳۲	تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی از ۶۵۶ هجری قمری تا برآمدن صفویان
	تاریخ تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران از قرن هفتم تا سیزدهم هجری	۲	۳۲			۳۲	تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در دوران اسلامی تا قرن هفتم ه
	تاریخ تحولات فکری و مذهبی در ایران دوران اسلامی	۲	۳۲			۳۲	
	تاریخ ادب و اخلاق ایرانی در دوران اسلامی	۲	۳۲			۳۲	
	تاریخ محلی ایران دوران اسلامی	۲	۳۲			۳۲	
	تاریخ ایران از برآمدن قاجاران تا کودتای ۱۲۹۹ هجری شمسی	۲	۳۲			۳۲	تاریخ ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری

نوع شایستگی	نام درس	تعداد واحد	تعداد ساعت			پیش نیاز
			نظری	عملی	کارورزی	کل
	تاریخ اندیشه‌های مشروطه خواهی در ایران معاصر	۲	۳۲			۳۲ تاریخ ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری
	تاریخ تحولات ایران از ۱۲۹۹ تا ۱۳۵۷ هجری شمسی	۲	۳۲			۳۲ تاریخ ایران از برآمدن قاجاران تا کودتای ۱۲۹۹ هجری شمسی
	تاریخ نهادهای آموزشی جدید در جهان اسلام و ایران معاصر	۲	۳۲			۳۲ تاریخ ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری
	تاریخ صدر اسلام و مسلمانان تا قرن چهارم هجری	۲	۳۲			۳۲ تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی
	تاریخ تحولات جوامع اسلامی در قرون میانه (قرن ۵ تا ۱۰ هجری قمری)	۲	۳۲			۳۲ تاریخ صدر اسلام و مسلمانان تا قرن چهارم هجری
	تاریخ عثمانی و خاورمیانه	۲	۳۲			۳۲ تاریخ تحولات جوامع اسلامی در قرون میانه (قرن ۵ تا ۱۰ ه)
جمع		**٦٤**	**۱۰۰۸**	**۳۲**		**۱۰٤۰**
تربیتی موضوعی (PCK)	راهبردهای تدریس در آموزش تاریخ	۲	۱۶	۳۲		۴۸ اصول و روش‌های تدریس
	طراحی آموزشی درآموزش تاریخ	۲	۱۶	۳۲		۴۸ اصول برنامه‌ریزی درسی
	ارزشیابی در آموزش تاریخ	۲	۱۶	۳۲		۴۸
	بررسی کتب درسی تاریخ ۱ (تاریخ برنامه و منابع آموزشی تاریخِ مدارس در ایران معاصر)	۲	۱۶	۳۲		۴۸
	بررسی کتب درسی تاریخ ۲ (ارزیابی برنامه و منابع آموزشی تاریخ در دوره متوسطه)	۲	۱۶	۳۲		۴۸ بررسی کتب درسی تاریخ ۱ (تاریخ برنامه و منابع آموزشی تاریخِ مدارس در ایران معاصر)
	کاربرد رسانه و فناوری اطلاعات در آموزش تاریخ	۲	–	۶۴		۶۴
	پژوهش و توسعه حرفه‌ای	۲	۱۶	۳۲		۴۸
	کارورزی ۱	۲	–	–	۱۲۸	۱۲۸ پژوهش و توسعه حرفه‌ای
	کارورزی ۲	۲	–	–	۱۲۸	۱۲۸ کارورزی ۱
	کارورزی ۳	۲	–	–	۱۲۸	۱۲۸ کارورزی ۲

نوع شایستگی	نام درس	تعداد واحد	تعداد ساعت				پیش نیاز
			نظری	عملی	کارورزی	کل	
	کارورزی ۴	۲	–	–	۱۲۸	۱۲۸	کارورزی ۳
	پروژه (با تأکید بر آموزش تاریخ)	۲	–	۶۴	–	۶۴	پژوهش و توسعه حرفه‌ای
جمع		**۲٤**	**۹٦**	**۳۲۰**	**۵۱۲**	**۹۲۸**	
جمع کل		**۸۸**	**۱۱۰٤**	**۳۵۲**	**۵۱۲**	**۱۹٦۸**	

جدول ۷- دروس انتخابی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته [۱]

نوع شایستگی	گروه	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت		توضیحات
				نظری	کل	
موضوعی	گروه ۱	آشنایی با زبان ها و خطوط ایران باستان	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		منابع تاریخ ایران باستان	۲	۳۲	۳۲	
		باستان شناسی ایران باستان	۲	۳۲	۳۲	
		تاریخ اساطیر ایران باستان	۲	۳۲	۳۲	
	گروه ۲	هنر و معماری ایران	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		گونه شناسی منابع تاریخ ایران دوران اسلامی	۲	۳۲	۳۲	
	گروه ۳	جنبش های سیاسی اجتماعی در تاریخ معاصر ایران	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		تاریخ جامعه و فرهنگ در ایران قرن بیستم	۲	۳۲	۳۲	
		روابط ایران و جهان در تاریخ معاصر	۲	۳۲	۳۲	
	گروه ٤	تاریخ موسسات تمدنی و آموزشی جدید در ایران معاصر	۲	۳۲	۳۲	انتخاب یک درس به ارزش ۲ واحد
		تاریخ ایران از دیدگاه جریان های فکری و سیاسی ایران معاصر	۲	۳۲	۳۲	
		جمع	**۸**	**۱۲۸**	**۱۲۸**	

جدول ۸- دروس عمومی اختیاری [۲]

نوع شایستگی	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز
			نظری	عملی	کل	
عمومی	آشنایی با کلیات حقوق شهروندی	۲	۳۲		۳۲	
	آیین نگارش	۲	۳۲		۳۲	
	استانداردسازی	۲	۳۲		۳۲	
	شناخت محیط زیست	۲	۳۲		۳۲	
	مهارت‌های زندگی دانشجویی	۲	۳۲		۳۲	

۱- دانشجومعلمان باید از جدول دروس انتخابی، ۴ عنوان درس (از هر گروه یک عنوان درس) جمعا به ارزش ۸ واحد انتخاب نمایند.

۲- به استناد ابلاغیه شماره ۲/۲۰۸۹۵۲ مورخ ۱۳۹۵/۰۹/۲۲ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، در دانشگاه‌های دولتی ارائه دروس اختیاری تا حداکثر دو درس رایگان و در سایر موسسات، منوط به پرداخت هزینه توسط دانشجو خواهد بود. همچنین به استناد ابلاغیه شماره ۲/۲۸۵۷۶۱ مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۱ دروس مذکور در چارچوب سنوات مجاز و مازاد بر سقف واحدهای دوره ارائه و با ثبت نمره دروس و تاثیر در معدل نیمسال در کارنامه تحصیلی دانشجو درج می‌شود(ارسالی به پیوست نامه شماره ۲/۲۱/۱۰۵۳۶۶ مورخ ۱۴۰۴/۰۵/۰۸ معاون آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری).

	مکتب شهید سلیمانی	۲	۳۲		۳۲	
	ورزش ۲	۱		۳۲	۳۲	
	ورزش ۳	۱		۳۲	۳۲	
	بهره‌وری	۲	۳۲		۳۲	
	پدافند غیر عامل	۲	۳۲		۳۲	
	هوش مصنوعی و تحول دیجیتال	۲	۳۲		۳۲	
جمع		**مازاد بر سقف واحد واحدهای دوره**				

فصل سوم: سرفصل دروس

سرفصل درس «سلامت، بهداشت و صیانت از محیط زیست»

۱- معرفی درس و منطق آن

برخورداری از سلامتی صرف‌نظر از این که یکی از حقوق اساسی هر انسانی است، شرط لازم برای یادگیری و رشد انسانی است؛ زیرا انسان سالم، محور توسعه پایدار است. ورود به فرایند یادگیری، ماندن در آن، تمرکز بر آن و پیامدهای آن پیوند محکمی با سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی یادگیرنده دارد. هدف غایی نظام آموزش و پرورش نیز «تحقق حیات طیبه» است که بی‌گمان برخورداری از سلامتی برای دستیابی به آن ضرورت دارد. افزون بر آن معلمانی که از سلامت جسمانی و روانی بهتری برخوردار باشند بهره‌وری بالاتری خواهند داشت و موجبات کاهش بار اقتصادی ناشی از هزینه‌های درمانی و ساعات غیبت کاری را فراهم سازند. لازمه‌ی دست‌یابی به چنین هدفی آن است که معلمان آینده، یعنی کسانی که در نزدیک‌ترین سطح برنامه‌ی درسی با دانش آموز ارتباط برقرار خواهند کرد، با مقوله‌ی سلامت درآمیخته شوند. به سخنی دیگر، اگر دوره‌ی تربیت معلم بخواهد معلمانی روانه‌ی مدرسه‌ها کند که سالم و تندرست باشند و در آینده بتوانند در راستای ارتقای سلامت دانش آموزان گام بردارند، منطقی است که دربرگیرنده‌ی برنامه‌هایی باشد که منجر به افزایش سواد سلامت دانشجومعلم معلمان می‌شوند. سواد سلامت معرف توانمندی فرد در دستیابی به مباحث بهداشتی، درک، انتقال و کاربست آن و همچنین تصمیم‌گیری درست در برخورد با آن مباحث به منظور ارتقای سلامت خود و دیگران است.

به این ترتیب، در این درس، با توجه به عوامل تهدید کننده‌ی سلامت جامعه که عبارتند: بیماری قلبی عروقی، سرطان، و ایمنی و حوادث، بر ارتقای سلامت از طریق تغذیه سالم، فعالیت بدنی، پرهیز از مصرف الکل و دخانیات و همچنین ارتقای سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی تاکید می‌شود و بر این اساس فعالیت‌ها و فرصت‌های یادگیری گوناگونی در اختیار دانشجومعلم معلمان قرار داده می‌شود. این فرصت‌ها به ارائه و انتقال صرف اطلاعات بهداشتی محدود نمی‌شوند، بلکه با تکیه بر تعریف ارائه شده برای سواد سلامت، زمینه‌ای فراهم می‌سازند تا دانشجومعلم بتواند آنچه آموخته است را به گونه‌ای معنادار با بافت واقعی زندگی خود پیوند بزند. همچنین با انجام چنین فعالیت‌هایی مهارت‌های فردی، بین فردی، تفکر انتقادی و خلاق در او پرورش می‌یابد. علاوه بر این، چون در یک دیدگاه وسیعتر از سلامت بایستی حفظ محیط زیست سالم نیز مورد توجه قرار گیرد، بخشی از این واحد درسی نیز به صیانت از محیط زیست اختصاص یافته است.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** عمومی **پیش‌نیاز:** - **استاد متخصص برای تدریس:** پزشک، رشته بهداشت و رشته های پیراپزشکی، ...	نام درس به فارسی: **سلامت، بهداشت و صیانت از محیط زیست** نام درس به انگلیسی: ***Health, Safety and environmental stwardship*** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** - منابع اطلاعات بهداشتی معتبر را به دیگران به ویژه دانش آموزان ارائه دهد. - یک برنامه بلند مدت با اهداف روشن برای ارتقای سلامت خود طراحی و اجرا نماید و نتایج آن را بر روی سلامت خود ارزشیابی کند. - یک برنامه بلند مدت با اهداف روشن برای ارتقای سلامت دانش‌آموز (دانش‌آموزان) طراحی و اجرا نماید و نتایج آن را بر سلامت او (آن‌ها) ارزشیابی کند. - با شناخت اکوسیستم و انواع منابع محل زندگی خود، اثرات آلودگی‌های موجود را ارزیابی و راهکارهای اصلاحی معرفی نمایند.

۲- فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

بخش نخست: مبانی سلامت

- معارفه و آشنایی با مفاهیم پایه:

آشنایی با مدرس، دانشجومعلمان و سرفصل درس؛ معرفی مفهوم‌های مختلف مرتبط با سلامت؛ آشنایی با تاریخ تحول علم سلامت همگانی و رویکردهای سلامت همگانی.

تکالیف عملکردی:

از دانشجومعلمان بخواهید روی برگه‌ای پنج الویت که برای آن‌ها ارزش محسوب می‌شود را یادداشت کنند و سپس همراه آنان بررسی کنید آیا سلامتی در میان این الویت‌ها جایی دارد؟

از دانشجویان بخواهید تعریف خود را از سلامت ارائه دهند و با تکیه بر دانش پیشین آنان، مفاهیم مرتبط با سلامت را ارائه دهید.

در بخشی از این جلسه، از دانشجویان بخواهید با استفاده از گزارش خود شرح حال نویسی و ترسیم چشم انداز، تجربه‌های پیشین، نیازها، امیدها، انتظارات خود را از این درس دو واحدی بیان نمایند و پیش از پایان نشست به شما (مدرس) تحویل دهند.

تکلیف عملی: در پایان این جلسه، از دانشجویان بخواهید مصادیق اقدامات سلامت همگانی در پیرامون خود را شناسایی کنند و گزارشی از آن ارائه دهند.

- معرفی پایگاه‌های نمایه اطلاعات سلامت:

انواع پایگاه‌های اطلاعات سلامت و چگونگی استفاده از آن‌ها

تکالیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید یکی از موضوعات سلامت که به تازگی ذهن آن‌ها را مشغول کرده است را انتخاب کنند و سپس در میان پایگاه مختلفی که به آن‌ها معرفی شده است پیرامون آن گردش کنند. آنچه آموخته‌اند را در قالب گزارش به کلاس ارائه دهند.

بخش دوم: عوامل تهدید کننده سلامت

- بیماری‌های غیرواگیر:

تعریف و ویژگی‌ها بیماری‌های غیرواگیر، میزان مرگ و میر ناشی از بیماری‌های غیرواگیر در ایران، انواع عوامل خطر (قابل اصلاح و غیر قابل اصلاح)، شایعترین بیماری‌های غیرواگیر

شورای برنامه ریزی درسی دانشگاه فرهنگیان
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

بیماری‌های قلبی و عروقی: مروری بر سیستم گردش خون، تعریف و علل پدیدآیی تصلب شرایین، آنژین صدری، سکته قلبی و سکته مغزی و علائم شایع آن‌ها و چگونگی برخورد با آن‌ها؛ چگونگی کاهش خطر بروز سکته‌های قلبی و مغزی؛ نقش چربی‌ها در بروز بیماری‌های قلبی عروقی؛ فشار خون بالا (تعریف، علائم و تشخیص، پیشگیری)

سرطان: تعریف سرطان، عوامل سرطان‌زا، علائم هشدار دهنده، گام‌های پیشگیری کننده، اهمیت تشخیص زود هنگام، سرطان‌های شایع در ایران.

- بیماری‌های واگیردار:

عفونت‌های انگلی: کرمک یا اکسیور (ویژگی‌های اکسیور، راه انتقال، راه پیشگیری)؛ **آسکاریوز** (ویژگی‌های آسکاریس، راه انتقال، راه پیشگیری)؛ **ژیاردیوز** (ویژگی‌های ژیاردیا، راه انتقال، راه پیشگیری)؛ **سالک** (تعریف بیماری سالک، وضعیت سالک در ایران و جهان، عواملی موثر در گسترش آن، انواع سالک و علائم بیماری در هر نوع، راه انتقال، راه پیشگیری، چگونگی برخورد با دانش آموز مبتلا به سالک). **پدیکلوزیس (شپش):** ویژگی‌های شپش، راه‌های آلوده شدن، چگونگی تشخیص آلودگی، راه‌های پیشگیری، چگونگی برخورد.

اچ آی وی / ایدز (چگونگی حمله ویروس اچ آی وی به بدن، تفاوت اچ آی وی و ایدز، راه‌های انتقال، عقاید غلط، راه‌های پیشگیری، راه‌های تشخیص)

- کمک های اولیه:

تعریف مفاهیم خطر، آسیب، تصادف، ایمنی؛ شناسایی خطرات فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیکی؛ نحوه پیشگیری از آن‌ها؛ کمک های اولیه پایه در حوادث.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید در گروه‌های کوچک، سبک زندگی خود یا پدر و مادر خود را از نظر خطر ابتلا به بیماری‌های قلبی عروقی و سرطان بررسی کنند. عوامل خطر را شناسایی کنند و برای کاهش این خطرات برنامه‌ریزی کنند.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید با توجه به آنچه آموخته‌اند در گروه‌های کوچک خطرات مربوط به هر یک از محیط‌های زیر را شناسایی و راهکارهای پیشگیری از وقوع این خطرات را بیان نمایند.

در محیط کلاس، در راهروها، در حیاط مدرسه، در سرویس‌های بهداشتی و در دیگر مکان‌ها

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید از یک مدرسه بازدید کنند و بر اساس آنچه که در مدرسه مشاهده کرده‌اند دو پیام آموزشی در زمینه‌ی ایمنی و پیشگیری از آسیب برای یکی از گروه‌های مخاطب (دانش آموزان، پدران و مادران، معلمان و غیره) طراحی کنند.

تکلیف عملی: از دانشجویان بخواهید پمفلتی طراحی کنند و از طریق آن دانش‌آموزان، پدر و مادرها، کارکنان مدرسه، و غیره را با بیماری‌های انگلی کرمک، آسکاریوز، ژیاردیوز، یا سالک آشنا سازند.

بخش سوم: ارتقای سلامت

- تغذیه سالم:

اصول تغذیه سالم و گروه‌های غذایی؛ شاخص‌های رشد در سنین پنج تا نوزده سالگی: شاخص قد به وزن، شاخص نمایه توده بدنی (چگونگی محاسبه نمایه توده بدنی، چگونگی تنظیم برنامه غذایی مناسب برای خود). دستورالعمل کشوری پایگاه تغذیه سالم (بوفه سابق)؛ تغذیه در دوران بلوغ (نیازهای تغذیه‌ای نوجوانان)؛ نحوه تغییر الگوهای تغذیه‌ای نامناسب دانش‌آموزان؛ کمبود ریزمغذی‌ها

و اثرات آن بر دانش‌آموز و فرایند یادگیری (کمبود ید، آهن، کلسیم، روی، ویتامین ***D***)؛ نحوه خواندن و تحلیل بر چسب مواد غذایی

- فعالیت بدنی:

تعریف فعالیت بدنی و گروه‌بندی آن؛ نقش بی‌تحرکی در ایجاد بیماری‌های مختلف، وضعیت میزان فعالیت‌های بدنی در میان زنان و مردان ایرانی، اثرات سودمند فعالیت بدنی بر بدن، میزان فعالیت بدنی توصیه شده برای گروه های سنی گوناگون، هرم فعالیت بدنی

- اعتیاد:

عوامل موثر بر اعتیاد و عواقب آن

- آموزش سلامت و سواد سلامت

تکلیف عملکردی:

یک هفته پیش از ارائه این موضوع، دانشجویان موظف هستند در جدول موجود در پیوست، برنامه غذایی یک هفته‌ی خود را ثبت و مقدار تقریبی آن را یادداشت کنند و به کلاس بیاورند. پس از آنکه «اصول تغذیه سالم و گروه‌های غذایی» بیان شد دانشجویان بر اساس واحد غذایی مورد نیاز[1] و گروه‌های غذایی به تحلیل جدول برنامه غذایی خود بپردازند.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید بر اساس هرم فعالیت بدنی، یک برنامه فعالیت بدنی برای یک هفته خود تنظیم کنند و به کلاس آورند.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید نمایه توده بدنی خود را محاسبه کنند. رقم به دست آمده را بر روی نمودار نمایه توده بدنی پیدا کنند و با توجه به طبقه‌ای که در آن قرار می‌گیرند یک برنامه غذایی مناسب برای خود بنویسند.

فعالیت پیشنهادی ۱: از دانشجویان بخواهید به پایگاه تغذیه سالم در یک مدرسه مراجعه کنند و فهرست مواد غذایی موجود در آن را تهیه کنند و مواد غذایی مجاز و غیرمجاز را از هم تفکیک کنند. سپس راهکارهایی برای توجیه مسئولان مدرسه، مسئول پایگاه و دانش‌آموزان در خصوص تغییر موارد غیرمجاز به مجاز پیشنهاد دهند.

فعالیت پیشنهادی۲: از دانشجویان بخواهید با یک دانش‌آموز که در مرحله بلوغ است مصاحبه کنند و برنامه غذایی یک روز او را بررسی کنند و داده‌های حاصل را با نیازهای تغذیه‌ای گروه سنی او مقایسه نمایند. یافته‌های خود را به صورت گزارش به کلاس ارائه دهند.

بخش چهارم: سلامت جسمانی (بهداشت فردی)

- سلامت جسمانی (بهداشت فردی و بیماری‌ها):

بهداشت دست و پاها (اهمیت بهداشت دست و پاها، آموزش شستشوی دست)؛ **مراقبت از پوست و مو** (ساختمان و عملکرد پوست و مو، آشنایی و چگونگی برخورد با مشکلات شایع پوست و مو، اکنه، شوره سر، اگزما)، **مراقبت از چشم‌ها** (ساختمان کره چشم، مشکلات متداول بینایی، چگونگی سنجش بینایی با چارت اسنلن)؛ **مراقبت از گوش‌ها** (ساختمان گوش، مشکلات متداول شنوایی، چگونگی سنجش شنوایی با آزمایش نجوا)؛ **بهداشت خواب** (اهمیت خواب و تاثیر آن بدن، گام‌هایی برای بهتر خوابیدن). **بهداشت دهان و دندان** (بخش‌های مختلف دندان، آشنایی با زمان رویش دندان‌های مختلف، عوامل موثر بر ایجاد پوسیدگی دندان، محل‌های شایع بروز پوسیدگی دندان، افراد در معرض خطر پوسیدگی دندان، راه‌های پیشگیری از پوسیدگی دندان: مسواک زدن (آموزش مسواک زدن به کودکان ۶ تا ۱۲ ساله)، استفاده از نخ دندان (آموزش استفاده از نخ دندان

[1]. Serving size

به کودکان)، فلورایدتراپی، فیشور سیلانت، رژیم غذایی؛ چگونگی برخورد با آسیب‌دیدگی و شکستگی دندان‌ها؛ تفاوت لثه سالم و ملتهب؛ علل بوی بد دهان). **بهداشت باروری** (بلوغ و دگرگونی‌های آن در هر یک از دو جنس، بهداشت بلوغ، خودارضایی و زیان‌های آن. {ویژه دانشجو معلمان دختر: ساختمان، عملکرد و بهداشت دستگاه تناسلی زنان، قاعدگی و نشانه‌ها و حالات طبیعی و غیرطبیعی آن، سندروم پیش از قاعدگی}. {ویژه دانشجو معلمان پسر: ساختمان، عملکرد و بهداشت دستگاه تناسلی مردان}.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید یکی از مسائل مرتبط با بهداشت فردی در محیط پردیس (یا خوابگاه) که ذهن آن‌ها را مشغول کرده است را شناسایی کنند و در قالب یک گزارش راه حل‌های نوین خود برای برطرف نمودن آن مساله را ارائه دهند.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید کتاب خودآموز بهداشت بلوغ و نوجوانی را بخوانند و چکیده‌ای انتقادی از آن تهیه کنند.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید یک پمفلت، یا بروشور طراحی کنند و از طریق آن دانش‌آموزان را به رعایت یکی از موضوعات مرتبط با بهداشت فردی تشویق کنند.

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید در گروه‌های کوچک قرار بگیرند و تصور کنند دانش‌آموزی در کلاس آن‌ها به شپش مبتلا شده است و آن‌ها باید از طریق نامه‌ای به خانواده او اطلاع دهند. نامه‌ای خطاب به آن خانواده نوشته و ضمن آشنایی آن‌ها با شپش این موضوع را به آنان اطلاع دهند.

فعالیت پیشنهادی ۱: از دانشجویان بخواهید مراحل آموزش شستشوی دست به دانش‌آموز را در کلاس به صورت عملی نمایش دهند.

فعالیت پیشنهادی ۲: از دانشجویان بخواهید بازی مار و پله که سازمان یونیسف برای آموزش شستن دست‌ها برای دانش‌آموزان طراحی کرده است را با بافت خود متناسب کنند و بازی جدید را به کلاس عرضه کنند.

فعالیت پیشنهادی ۳: از دانشجویان بخواهید که تصور کنند در مدرسه‌ی آنها مکانی برای شستن دست وجود ندارد. از آنها بخواهید راهکارهایی بیاندیشند که بر این محدودیت فائق آیند. راهکارهای خود را به صورت نقاشی، عکاسی، گزارش کتبی و غیره به کلاس ارائه دهند.

فعالیت پیشنهادی ٤: برای دانشجویان خوابگاهی: از دانشجویان بخواهید بررسی کنند دانشجویان خوابگاهی باید چه نکاتی را پیرامون بهداشت خواب بیاموزند؟

فعالیت پیشنهادی ٥: برای دانشجویان غیرخوابگاهی: موانعی که بر سر راه حفظ بهداشت خواب شما وجود دارد را شناسایی کنید و سپس راهکارهایی برای از میان برداشتن آن‌ها ارائه دهید.

بخش پنجم: سلامت روان

- سلامت روان و مدرسه:

تعریف سلامت روان و شناسایی عوامل موثر بر آن؛ عوامل تهدید کننده و محافظت‌کننده؛ راهبردهای کاهش آسیب و ارتقای سلامت روان؛ حمایت‌های روانی در حوادث و بلایا؛ افسردگی؛ اضطراب؛ خودکشی؛ اختلالات یادگیری؛ اختلال بیش‌فعالی و کمبود توجه؛ اختلال مقابله‌جویی و لجبازی؛ صرع؛

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید با مراجعه به آرشیو روزنامه‌ها و سایت‌های معتبر، حادثه یا رویدادی را بیابند که در محیط مدرسه (ترجیحا در ایران) رخ داده است و یکی از اختلالات مرتبط با سلامت روان که در این نشست آموزشی مورد بحث قرار گرفته است در پدیدآیی آن رویداد نقش عمده داشته است. آنچه که روی داده است و راهکارهایی که می‌توانست از وقوع این رویداد پیشگیری کند را در قالب گزارشی به کلاس ارائه دهند.

بخش ششم: صیانت از محیط زیست

- شناخت محیط زیست:

تعریف محیط زیست و انواع آن

منابع مختلف محیط زیست (فیزیکی، زیستی، اجتماعی و اقتصادی)

تعریف اکوسیستم (بوم سازگان) و انواع آن

محیط زیست ایران

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید که با یک گزارش تصویری، نمایی از محیط زیست محل زندگی خود شامل نوع اکوسیستم و انواع منابع موجود ارائه دهند (بهتر است که این گزارش بدون استفاده از کاغذ باشد).

- شناخت انواع آلودگی ها و اثرات محیط زیستی:

تعریف آلودگی و اثر

انواع آلودگی ها و اثرات محیط زیستی

مدیریت پسماند و پساب و بازیافت

تکلیف عملکردی:

گفتگوهای گروهی درباره امکان و چگونگی آموزش انواع آلودگی ها و اثرات محیط زیستی در مدارس ایران و برحسب پایه

فعالیت خاص: تدارک سفری آموزشی برای بازدید از یک کارخانه، تصفیه خانه، مرکز بازیافت، تهیه کمپوست یا غیره

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید که در تدارک سفر همکاری کنند و در هنگام بازدید بدرستی انواع آلودگی ها و اثرات را ارزیابی و به راهکارهای اصلاحی اشاره نمایند.

- شناخت حفاظت و حمایت از محیط زیست

تعریف حفاظت و حمایت از محیط زیست

معرفی انواع روش های حفاظتی و شیوه صحیح مصرف

معرفی برخی از قوانین، ضوابط و کنوانسیون های محیط زیستی

تکلیف عملکردی:

گفتگوهای گروهی درباره امکان و چگونگی آموزش و بکارگیری انواع روش های حفاظتی و شیوه صحیح مصرف برحسب پایه

فعالیت خاص: نمایش فیلم یا اسلایدی در زمینه انواع شیوه های حفاظتی

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید که به جامعه کوچکی برحسب انتخاب خود، یک یا چند روش حفاظت و شیوه صحیح مصرف را آموزش دهند و بازخورد آموزش های خود و میزان همکاری جامعه مخاطب را گزارش دهند.

- ارائه مبانی آموزش محیط زیست و شناخت روش ها

تعریف آموزش محیط زیست

معرفی انواع روش های آموزش محیط زیست با توجه به پایه مورد آموزش

معرفی انواع رسانه ها و وسایل کمک آموزشی

تکلیف عملکردی:

گفتگوهای گروهی درباره امکان و چگونگی آموزش محیط زیست و انواع روش ها، رسانه ها و وسایل کمک آموزشی مناسب برحسب پایه

فعالیت خاص: نمایش اسلاید یا وسایل مختلف انواع روش های آموزش محیط زیست

تکلیف عملکردی:

از دانشجویان بخواهید که به یک مدرسه برحسب انتخاب خود مراجعه کنند و پس از هماهنگی های لازم با مدرسه، برای دو یا سه ساعت بصورت فوق برنامه برحسب پایه، موضوعی از محیط زیست را با وسایل و روش های مناسب آموزش دهند. اینکار می‌تواند در روزهای تقویم محیط زیستی[1] ایران انجام شود. ارائه گزارش تصویری بصورت فیلم یا عکس الزامی است.

۳-راهبردهای تدریس و یادگیری

در این درس، فرایند یادگیری با مشارکت همه جانبه مدرس و دانشجومعلمان صورت می‌پذیرد. باید تلاش گردد تا ساختار جلسه‌ها به گونه‌ای باشد که همه‌ی افراد در فرایند یادگیری مشارکت داشته باشند. باور بر این است که گفت و شنودی که در نشست آموزشی به منظور وقوع یادگیری صورت می‌گیرد، تنها میان مدرس و دانشجویان نیست، بلکه میان خود دانشجویان با هم نیز هست. از این رو در این درس با طراحی فعالیت‌های یادگیری زمینه‌ای فراهم شده است تا دانشجویان بتوانند در گروه‌های کوچک (دو تا شش نفره) با هم کار کنند که با توجه به موقعیت‌های مختلف، ترکیب این گروه‌ها می‌تواند توسط مدرس یا خود دانشجویان تعیین گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود کارهایی که در خارج از کلاس توسط دانشجو (دانشجویان) انجام می‌گردد و به صورت گزارش به کلاس ارائه می‌شود پیش از آن که به مدرس تحویل داده شود توسط دانشجو (دانشجویان) دیگر نیز خوانده شود و پس خوراند آن دانشجو بر روی آن کار آورده شود. لازم به ذکر است که در برخی از مباحث فعالیت‌های یادگیری به صورت پیشنهادی نیزز مطرح شده‌اند و با توجه به موقعیتی که دانشجویان و مدرس در آن قرار دارند می توانند تغییر یابند.

برای تسهیل در وقوع یادگیری، در آغاز هر نشست تلاش شود به شیوه‌های گوناگونی نخست نیازها و منابع یادگیری مرتبط با محتوایی که قرار است ارائه شود سنجش شود تا تجربه‌ها و دانش پیشین دانشجویان نسبت به آن محتوا آشکار گردد. پس از آن محتوای تازه ارائه گردد و سپس زمینه‌ای فراهم گردد تا دانشجو بتواند با محتوای ارائه شده کاری انجام دهد و آن را به بافت زندگی خود مرتبط سازد. در هر نشست تلاش شود به تمام پرسش‌هایی که برای دانشجومعلمان پدید آمده است پاسخ داده شود.

٤-منابع آموزشی

منبع اصلی:

- منتظری مقدم، علی و احمدی، فاطمه زهرا (۱۳۹۹). کلیات سلامت همگانی. تهران: انتشارات دانشگاه فرهنگیان.
- حاتمی، حسین و همکاران (۱۳۹۸). کتاب جامع بهداشت عمومی. تهران: ارجمند.

منبع فرعی:

- رجائی، سیدمهدی؛ سرشوق، محمدحامد و نبی‌پور، فاطمه‌سادات (۱۳۹۷). سلامت، بهداشت و صیانت از محیط زیست: درس مشترک کلیه رشته‌ها در دانشگاه فرهنگیان. ایلام: صبح آراد.

۵-راهبردهای ارزشیابی یادگیری

[1] – تقویم محیط زیستی در دفتر آموزش و مشارکت عمومی سازمان حفاظت محیط زیست موجود است.

- **ارزشیابی تکوینی**: این ارزشیابی به صورت خود ارزشیابی دانشجو انجام می‌گیرد و یافته‌های به دست آمده از آن در ارزشیابی پایانی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- **ارزشیابی پایانی:** سهم آزمون پایانی پنجاه درصد است.
- **ارزشیابی پوشه‌کار:** تمام فعالیت‌های یادگیری انجام شده توسط دانشجو و برنامه‌ها و پیامهای طراحی شده توسط او در پوشه‌ای گرد آمده و در اختیار مدرس قرار می‌گیرد. ارزشیابی این پوشه نخست از طریق پاسخگویی به فرم خود ارزشیابی توسط خود دانشجو و سپس توسط مدرس صورت می‌گیرد. پر آشکار است که کیفیت خود ارزشیابی دانشجو نیز در تصمیم گیری مدرس در هنگام ارزشیابی نقش دارد. سهم این ارزشیابی نیز پنجاه درصد است (فرایند تدوین پوشه کار: سی درصد و خود پوشه کار به عنوان یک فراورده: بیست درصد).

سرفصل درس «فلسفه تربیتی اسلام»

۱. معرفی درس و منطق آن:

این درس که به بررسی چیستی، چرایی و چگونگی تربیت اسلامی می‌پردازد، حداقل از سه جهت در نظام تربیت معلم جمهوری اسلامی ایران ضرورت می‌یابد:

۱- با توجه به مبتنی بودن تربیت و عمل تربیتی بر فهم صحیح عامل آن نسبت به جهان، انسان و ابعاد وجودی او و چگونگی حیات، رشد و تکامل و سعادت وی، زمینه‌سازی برای دست‌یافتن معلمان کشور به نوعی درک و فهم شخصیِ نسبتاً عمیق و فلسفی از این حقایق با تکیه بر مبانی و معارف اسلامی اهمیت خواهد یافت.

۲- از منظری اجتماعی، هر جامعه‌ای به یک نظام اندیشه‌ای-ارزشی متناسب با آرمان‌های خود متعهد بوده و صورت پذیرفتن تربیت در آن جامعه در چارچوب این نظام، زمینه‌ساز انسجام و رشد اجتماعی مطلوب آن خواهد بود. به همین خاطر، آشنا شدن معلمان و عاملان تربیت در یک جامعه اسلامی با بنیان‌های نظام تربیتی اسلامی -به عنوان فلسفه تربیتیِ مبتنی بر آرمان اجتماعی جامعه، متناسب با فرهنگ آن و مورد پذیرش عمومی- از ضرورت‌های نظام تربیت معلم است.

۳- در حال حاضر، تحول بنیادین آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های مربوط به این نهاد است و این تحول، بدون مشارکت فعال و آگاهانه همه کارگزاران این نهاد -خصوصاً معلّمان- تحقق‌پذیر نخواهد بود. ایده‌ها و برنامه‌های مربوط به این تحول نیز -همانند هر برنامه دیگری- بر پایه برخی اندیشه‌ها و ارزش‌های بنیادین نهاده شده که در این درس به آنها پرداخته خواهد شد.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **فلسفهٔ تربیتی اسلام** نام درس به انگلیسی: Educational Philosophy of Islam
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۳ واحد **تعداد ساعت:** ۴۸ ساعت **شایستگی کلیدی:** تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:** - **تخصص موردنیاز برای تدریس:** اساتید دارای مجوز	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مهم‌ترین بنیادهای نظری و مؤلفه‌های نظام تربیت اسلامی را به خوبی درک نماید. ۲- فلسفهٔ تربیتیِ شخصی خود را -به عنوان چارچوب فکری و ارزشی عمل در موقعیت‌های تربیتی- شکل دهد. ۳- به ارزیابی واقعیت‌های تربیتی موجود در کشور بر پایه مبانی و اصول تربیت اسلامی بپردازد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

بخش اول: آشنایی با فلسفهٔ تربیت اسلامی، پیشینه و اهمیت آن (٤ جلسه)

- معنای «فلسفه»، «تربیت» و «فلسفهٔ تربیت»
- پیشینه و قلمرو فلسفهٔ تربیت
- معانی و مراتب متنوع فلسفهٔ تربیت (تاریخی، نظری، شخصی، سازمانی و اجتماعی)
- «فلسفهٔ تربیت اسلامی»، «نظام تربیت اسلامی» و نسبت آن دو
- تحول بنیادین در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران و مبانی فلسفی آن (به عنوان فلسفهٔ تربیتی اجتماع)
- اهمیت و ضرورت فلسفهٔ تربیت برای معلمان و عاملان تربیت با تمرکز بر:
- شکل دادن به فلسفهٔ تربیتی شخصی
- آگاهی نسبت به فلسفهٔ تربیتی اجتماع

بخش دوم: مهم‌ترین مبانی تربیت اسلامی و دلالت‌های آن در تربیت (۱۲ جلسه)

- مبانی هستی‌شناختی
- مبانی انسان‌شناختی[1]
- مبانی معرفت‌شناختی
- مبانی ارزش‌شناختی
- مبانی دین‌شناختی
- با هم‌نگری مبانی

بخش سوم: تبیین چیستی تربیت اسلامی و ویژگی‌های آن (۳ جلسه)

- اهمیت تعریف تربیت و دیدگاه‌های مختلف دربارهٔ آن
- تعریف تربیت بر پایهٔ مبانی فلسفی تربیت اسلامی
- مهم‌ترین مفاهیم و مؤلفه‌های معنایی تعریف
- مهم‌ترین ویژگی‌های تربیت

بخش چهارم: اهداف تربیت اسلامی (٤ جلسه)

- چیستی اهداف تربیتی و اهمیت آنها
- انواع و سطوح مختلف اهداف (غایی و میانی، طولی و عرضی، عام و خاص، بر حسب ساحت‌ها،...)
- غایت / هدف نهایی در تربیت اسلامی
- اهداف میانی در تربیت اسلامی و انواع طبقه‌بندی آنها

بخش پنجم: اصول تربیت اسلامی (۵ جلسه)

- چیستی اصول تربیتی و نسبت آنها با مبانی (و دیگر مؤلفه‌های نظام تربیت اسلامی)
- انواع و سطوح مختلف اصول تربیتی (عام و خاص، ناظر به فرآیند کلان تربیت یا رابطهٔ بین فردی (بر حسب مخاطب)، بر حسب ساحت، بر حسب مراحل،...)
- مهم‌ترین اصول عام تربیت اسلامی
- مهم‌ترین اصول خاص تربیت اسلامی

بخش ششم: عوامل و موانع تربیت اسلامی (٤ جلسه)

- مقصود از عوامل و موانع تربیت و نسبت آنها با دیگر مؤلفه‌های نظام تربیت اسلامی
- طبقه‌بندی‌های مختلف عوامل و موانع (سهیم و مؤثر، درونی و بیرونی، در اختیار و خارج از اختیار، مختار و غیرمختار،...)
- مهم‌ترین عوامل و موانع تربیت اسلامی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- در بحث از مبانی، توجه بیشتر نسبت به مبانی اثرگذار در تعریف تربیت و هم‌چنین، توجه به ملموس کردن دلالت‌های عملی و عینی مبانی در فرآیند تربیت
- استفاده از روش‌های بحث گروهی درباره مباحث اساسی برای کمک به دانشجومعلمان برای شکل گرفتن فلسفهٔ شخصی
- استفاده از فعالیت‌های تحلیلی، مقایسه‌ای و ارزیابی وضعیت‌های واقعی و فرضی تربیتی از جهت میزان انطباق آنها با مبانی و اصول تربیت اسلامی به منظور کمک به درونی شدن مباحث و خارج شدن درس از حالت انتزاعی

٤. منابع آموزشی

[1] – در ضمن مبانی انسان‌شناختی، به مراحل تربیت از دیدگاه اسلامی نیز به اختصار پرداخته می‌شود.

۱- وزارت آموزش و پرورش (۱۳۹۰)، **مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران**، بخش نخست: فلسفهٔ تربیت در جمهوری اسلامی ایران.

۲- صادق‌زاده قمصری، علیرضا و حسنی، محمد (۱۳۹۶)، **تبیینی از فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران**، تهران: شورای عالی آموزش و پرورش.

۳- گروه نویسندگان، زیر نظر آیت‌الله مصباح یزدی (۱۳۹۰)، **فلسفهٔ تعلیم و تربیت اسلامی**، تهران: انتشارات مدرسه.

۴- جمعی از نویسندگان (۱۳۹۷)، **درآمدی بر نظام‌نامهٔ تربیتی المصطفی (صلی‌الله‌علیه‌وآله)**، قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

۵- بهشتی، محمد (۱۳۸۸)، **مبانی تربیت در قرآن**، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

۶- باقری، خسرو (۱۳۹۰)، **درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران**، جلد اول، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

- ارزشیابی پایانی: آزمون مباحث نظری به میزان ۱۰ نمره
- ارزشیابی فرآیند: عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها ۵ نمره
- ارزیابی پوشه کار: مجموعه تکالیف عملکردی ۵ نمره
- ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس فعالیت یادگیری در طول ترم، تکالیف عملکردی و آزمون پایان ترم انجام می‌شود. مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک‌ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «اسناد، قوانین و سازمان آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران»

۱. معرفی درس و منطق آن:

از جمله ویژگی‌هایی تربیت رسمی وعمومی قانونمند بودن است. سازو کارها اهداف و ابعاد دیگر این نوع تربیت مبتنی بر قوانین ومقرراتی است که توسط مراجع قانونگذار و تصمیم‌گذار تدوین وتصویب شده است. عمل تربیت در بستر تربیت رسمی و عمومی مبتنی بر این قوانین و مقررات است. ازاین رو معلم به عنوان کارگزاری که در این بستر به عمل تربیت اقدام می‌کند لازم است با این بستر وزمینه اگاهی و معرفت داشته باشد. یعنی که شناخت و فهم عمیق از اسناد راهبردی، قوانین و مقررات و سازمان این نهاد از لوازم و پیش نیازهای ضروری برای ایفای نقش‌های حرفه‌ای معلمی است که دانشجو معلمان باید به کسب آن نایل آیند.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ واحد **تعداد ساعت:** ۳۲ ساعت **شایستگی کلیدی:** تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:** - **استاد متخصص برای تدریس:** اساتید دارای مجوز	نام درس به فارسی: **اسناد، قوانین و سازمان آموزش و پرورش در جمهوری اسلامی ایران** نام درس به انگلیسی: Documents, rules and structures of Education in Islamic Republic of Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱-موقعیت‌های تربیتی (عمل فردی و طرح‌ها و برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان‌های تربیت رسمی) را از منظر اسناد تحول بنیادین تبیین و مقایسه کند. ۲-موقعیت‌های تربیتی (عمل فردی و طرح‌ها و برنامه‌ها و فعالیت‌های سازمان‌های تربیتی) را از منظر قوانین ومقررات نقد کند. ۳-هماهنگی و تناسب سازمان و قوانین نظام تربیت رسمی وعمومی را با اسناد راهبردی و رهنامه بررسی و نقد نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران

- تاریخچه تربیت رسمی عمومی
- ضرورت و اهمیت تربیت رسمی عمومی
- مبانی سیاسی
- مبانی حقوقی
- مبانی جامعه‌شناختی
- مبانی روانشناختی

فصل دوم: اسناد مرتبط با آموزش و پرورش

- سند بیست ساله جمهوری اسلامی ایران
- نقشه جامع علمی کشور
- سند مبانی نظری تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی
- سند تحول بنیادین آموزش و پرورش
  - الگوی نظری ساحت‌های تربیت
  - چرخش‌های اساسی در تربیت رسمی عمومی
- سند برنامه درسی ملی
  - چشم انداز و اصول برنامه درسی ملی
  - رویکرد برنامه درسی ملی

- حوزه های تربیت و یادگیری

تکالیف عملکردی:

- نقد و بررسی راهکارها ی سند تحول از منظر ارتباط با مبانی نظری
- نقد و بررسی سند تحول از منظر سازگاری درونی عناصر و مولفه ها و راهکارها
- نقد وبررسی سند برنامه درسی ملی از منظر ارتباط با مبانی نظری
- نقد و بررسی سند برنامه درسی ملی از منظر سازگاری درونی
- نقد هریک از حوزه های یادگیری در تناسب با مبانی نظری و اسنادبالا دستی

فصل سوم: نهادها و مراجع سیاست گذار و قانون گذار در نظام آموزش و پرورش ایران

- مجلس شورای اسلامی
- مجمع تشخیص مصلحت نظام
- شورای عالی انقلاب فرهنگی
- شورای عالی اداری
- شورای عالی آموزش و پرورش و قوانین آن
- شورای آموزش و پرورش استان و منطقه و قوانین آن

فصل چهارم: قوانین و مصوبات آموزش و پرورش

- معرفی آیین نامه و بخشنامه
- آیین نامه اجرایی مدارس
- آیین نامه امتحانات
- آموزش و پرورش تلفیقی
- شرایط احراز مدیریت مدارس
- زمان آموزش

فصل پنجم: ساختار تشکیلاتی وزارت آموزش و پرورش

- سازمان اداری و تشکیلاتی گذشته و اکنون آموزش و پرورش
- دفتر وزارتی و معاونت‌های آموزش و پرورش
- ساختار اداری در سطح استان و منطقه و مدرسه
- دانشگاه‌های وابسته به آموزش و پرورش
  - دانشگاه فرهنگیان
  - دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

فعالیت یادگیری:

- بحث در باره تناسب قوانین و مقررات موجود با همدیگر
- بحث در باره دلایل تغییر در برخی قوانین و مقررات
- بحث در باره قوانین و مقررات ونقد آنها
- بحث و بررسی ساختار اداری استانی منطقه ای
- بحث در باره سازمانهای وابسته مانند سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی ، نهضت سواد آموزی، کانون پرورش فکری و سازمان نوسازی

تکالیف عملکردی:

- بررسی و ارائه گزارش از سازمان اداری اداره کل یک استان یا یک منطقه
- بررسی و ارائه گزارش از اهداف و ساختار اداری یکی از سازمآنهای وابسته

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- ارائه محتوای مباحث به روش توضیحی همراه با بهره‌گیری روش پرسش و پاسخ توسط استاد و در مواقع لازم استفاده از روش بحث گروهی
- پیش مطالعه و تحقیق فردی برای حضور فعال تر در مباحث کلاسی و ارائه گزارش پیش مطالعه به کلاس و استاد به صورت مکتوب توسط دانشجو
- انجام فعالیت‌های یادگیری مربوط به هر بحث به روش فردی یا گروهی در کلاس یا خارج از کلاس وارائه به استاد به روش مکتوب توسط دانشجو و بررسی و اعلام نظر به موقع استاد درس

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

- مظاهری، حسن (۱۳۹۹). اسناد، قوانین و ساختار آموزش و پرورش. تهران : انتشارات دانشگاه فرهنگیان
- صافی، احمد (۱۳۸۵). سازمان و قوانین آموزش و پرورش. انتشارات سمت.

منابع فرعی:

- شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰)، مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی جمهوری اسلامی ایران، بخش‌های دوم و سوم با عنوان‌های: «فلسفه تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران» و «رهنامه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران»، شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی، تهران.
- شورایعالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند تحول بنیادین آموزش و پرورش.
- شورایعالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰). سند برنامه درسی ملی. وزارت آموزش و پرورش.
- علم‌الهدی، جمیله (۱۳۹۱)، نظریه اسلامی تعلیم و تربیت (مبانی آموزش رسمی)، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، تهران.
- سایت وزارت آموزش و پرورش: www.medu.ir/Portal/Home
- سایت شورایعالی انقلاب فرهنگی: http://sccr.ir/pages
- سایت دولت: http://dolat.ir

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی پایانی: آزمون مباحث نظری به میزان ۱۰ نمره

ارزشیابی فرآیند: عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها ۵ نمره

ارزیابی پوشه کار: مجموعه تکالیف عملکردی ۵ نمره

ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس تکالیف یادگیری در طول ترم، تکالیف عملکردی و آزمون پایان ترم انجام می‌شود. مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک‌ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «سیره تربیتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل بیت (علیهم السلام)»

۱. معرفی درس و منطق آن:

یکی از وظایف مهم و اساسی پیامبر صلی الله علیه و آله تعلیم و تربیت مردم و هدایت آنان به سوی توحید و دیگر آموزه های اسلامی است و این سخن ایشان که «من معلم مبعوث شدم» تأکید و تأییدی بر این مدعاست. اهل بیت آن حضرت علیهم السلام نیز همین وظیفهٔ خطیر را پس از ایشان بر عهده داشته و دارند. از این روی، سیرهٔ این بزرگواران گنجینه ای است سرشار از آموزه های تربیتی در زمینه تربیت اسلامی که افزون بر کارایی و اثربخشی از بالاترین اعتبار نیز برخوردار است و رهنمودهای عملی فراوانی برای معلمان دارد و چون چراغی فروزان راهنمای معلمان در فعالیتهای تعلیم و تربیتی آنان است. در این واحد معلمان با اصول و روشهای تربیتی پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام در ساحت های تربیت کودک، تربیت اعتقادی، تربیت عبادی و تربیت اخلاقی، تربیت اجتماعی و تربیت علمی آشنا شده و توانایی می‌یابند وضعیت مطلوب تربیتی برای دانش‌آموزان خود را در این ساحتها تشخیص داده و فعالیت‌ها و اقدامات رایج تربیتی را بر اساس معیارهای به دست آمده از سیرهٔ تربیتی معصومان علیهم السلام ارزیابی و نقد کنند.

مشخصات درس	نام درس: **سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)**
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲واحد **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:** - **استاد متخصص برای تدریس:** اساتید دارای مجوز	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** مفهوم، اهمیت و منابع سیرهٔ تربیتی، اصول و روشهای تربیتی را در سیرهٔ پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام در ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی توصیف و تحلیل کند. بر اساس اصول و روشهای تربیتی معصومان علیهم السلام، وضعیت موجود تربیتی در ساحتهای تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی را شناسایی و وضعیت مطلوب تربیتی را ترسیم و هر دو وضع را تحلیل کند. بر اساس اصول و روشهای تربیتی معصومان علیهم السلام، ، فعالیت‌ها و اقدامات تربیتی رایج را در زمینه تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی ارزیابی و نقد کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل ۱: چیستی و ضرورت سیرهٔ تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)

- تعریف سیره، سنت، تربیت، سیره تربیتی
- حجیت و اعتبار سیره
- دلالتها و کارکردهای سیره
- منابع سیره
- ضرورت آشنایی با سیرهٔ تربیتی پیامبر صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام

فصل ۲: تربیت کودک

- اصول تربیت کودک
- روشهای تربیت کودک

فصل ۳: تربیت اعتقادی

- روشهای پروش شناخت و ایمان به خدا
- روشهای پرورش شناخت و ایمان به پیامبر صلی الله علیه و آله
- روشهای پرورش شناخت و ایمان به امامت

- روشهای پرورش شناخت و ایمان به معاد

فصل٤: تربیت عبادی

- آموزش قرآن
- آموزش ذکر و دعا
- آموزش نماز
- آموزش روزه

فصل٥: تربیت اخلاقی

- اصول تربیت اخلاقی
- روشهای زمینه ساز در تربیت اخلاقی
- روشهای پرورش آگاهی و بصیرت اخلاقی
- روشهای پرورش گرایشها و عادتهای مطلوب اخلاقی
- روشهای اصلاح رفتارهای نامطلوب

فصل٦: تربیت اجتماعی

- اصول تربیت اجتماعی
- روشهای تربیت اجتماعی

فصل٧: تربیت علمی

- اصول آموزشی در سیره معصومین ع
- روش‌های آموزشی در سیره معصومین ع

٣. راهبردهای تدریس و یادگیری

- ارائه محتوای مباحث به روش توضیحی همراه با بهره گیری روش پرسش و پاسخ توسط استاد و در مواقع لازم استفاده از روش بحث گروهی
- پیش مطالعه و تحقیق فردی برای حضور فعال تر در مباحث کلاسی و ارائه گزارش پیش مطالعه به کلاس و استاد به صورت مکتوب توسط دانشجو
- انجام فعالیت‌های یادگیری مربوط به هر بحث به روش فردی یا گروهی در کلاس یا خارج از کلاس وارائه به استاد به روش مکتوب توسط دانشجو و بررسی و اعلام نظر به موقع استاد درس

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

- حسینی زاده، سیدعلی و داودی محمد (١٣٩٧). سیرۀ تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع). دانشگاه فرهنگیان، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، سمت

منابع فرعی:

- طوسی، اسدالله (١٣٩٣). سیره تربیتی واخلاقی پیامبر واهل بیت (علیهم السلام) درخانه وخانواده. تهران: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- طباطبایی، محمد حسین ، سنن النبی، ترجمه و تحقیق محمدهادی فقهی، تهران: اسلامیه، ١٣٥۴ش.
- مرتضی، مطهری (١٣٨٠). سیری در سیرۀ نبوی. تهران: صدرا

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

- **ارزشیابی پایانی:** آزمون مباحث نظری به میزان ۱۰ نمره
- **ارزشیابی فرآیند:** عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها ۵ نمره
- **ارزیابی پوشه کار:** مجموعه تکالیف عملکردی ۵ نمره
- ارزشـــیابی از یادگیرنده بر اســـاس تکالیف یادگیری در طول ترم، تکالیف عملکردی و آزمون پایان ترم انجام می‌شود. مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک‌ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «اخلاق معلّمی از دیدگاه اسلام»

۱. معرفی درس و منطق آن:

در معارف اسلامی، علاوه بر تأکید نسبت به اهمیت اخلاق پسندیده و رفتار اخلاقی صحیح نسبت به همگان، تخلق به اخلاق نیکو برای اهل علم (اعم از دانشمندان، فرادهندگان و فراگیران دانش) بسیار پراهمیت و ضروری شمرده شده است؛ به‌گونه‌ای که می‌توان ادّعا کرد در میراث علمی مسلمانان، علم و اخلاق همیشه با یکدیگر توأم بوده و از منظری الهی به آنها نگریسته شده است. در نگاه اسلامی، علم و علم‌آموزی بدون اخلاق، نه تنها کمال‌آور نیست، بلکه زمینه‌ساز انحطاط استاد و شاگرد خواهد بود. معلّم نه تنها برای کمال خویش به اخلاق نیازمند است، بلکه از آن جهت که (خصوصاً از جانب شاگردان) به عنوان الگو شناخته می‌شود، می‌بایست شخصیتی اخلاقی داشته و به‌گونه‌ای اخلاقی عمل نماید. هم‌چنین از سوی دیگر، فعالیت در موقعیت معلمی و در نهادها و محیط‌های تربیتی نیازمند آن است که از میان انبوه اوصاف و رفتارهای اخلاقی، برخی از آنها که در این موقعیت‌ها و محیط‌ها زمینه کاربرد / ابتلای بیشتری دارند، به صورت ویژه‌ای مورد توجه قرار گیرند تا معلم بتواند به خوبی با مسائل، چالش‌ها و موارد تزاحم‌آمیز اخلاقیِ مرتبط با فعالیت خود و چگونگی مواجهه مناسب با آنها آشنا گردد.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **اخلاق معلمی از دیدگاه اسلام** نام درس به انگلیسی: ***Morals of Teaching in Islam***
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲ واحد **تعداد ساعت:** ۳۲ ساعت **شایستگی کلیدی:** تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:** - **تخصص موردنیاز برای تدریس:** اساتید دارای مجوز	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مهم‌ترین ملکات اخلاقی و آداب باطنی و ظاهری مطلوب برای معلم از دیدگاه اسلام را بشناسد و در جهت آراسته شدن به آنها اقدام نماید. ۲- مهم‌ترین مسائل و چالش‌های اخلاقی در موقعیت‌ها و سازمان‌های تربیتی (خصوصاً مدرسه) را درک و تحلیل نموده و توانایی مواجههٔ صحیح با آنها را کسب نماید. ۳- با شناخت اصول و قواعد حل تزاحم‌های اخلاقی و شناسایی مناسب موقعیت‌های تزاحم‌آمیز اخلاقی، بتواند با تکیه بر اصول و قواعد تصمیم مناسب اتخاذ نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

بخش اول: چیستی و اهمیت «اخلاق معلمی» در اسلام (۲ جلسه)

- چیستی «علم اخلاق» و نسبت میان خلقیات (ملکات)، آداب و اعمال
- «علم اخلاق اسلامی»، «اخلاق تعلیم و تربیت» و «اخلاق معلّمی» و نسبت میان آنها
- اهمیت و ضرورت اخلاق و آداب معلمی در معارف اسلامی و در میان اندیشمندان مسلمان
- نسبت میان «اخلاق معلمی» از دیدگاه اسلام و قلمروهای «اخلاق حرفه‌ای (***Professional Ethics***)» و «اخلاق کاربردی (***Applied Ethics***)» در ادبیات مدرن
- اخلاق فردی و اخلاق سازمانی و نسبت میان آن دو

بخش دوم: مهم‌ترین خلقیات و آداب باطنی و ظاهری معلمی از دیدگاه اسلام (در ضمن محورهای: تبیین مفهومی و مصداقی، زمینه‌های ایجاد و تقویت، پیامدها و نتایج، خلقیات، حالات و رفتارهای مخالف / ناسازگار / تضعیف‌کننده) (۱۰ جلسه)

* در ارتباط با خداوند:
- اخلاص و انگیزهٔ الهی
- توکل و استعانت از خداوند در انجام وظیفهٔ الهی

* در ارتباط با خود:

- متانت و وقار
- مناعت طبع و عزت نفس
- خودسازی و هماهنگی عمل با علم (عمل کردن به دانسته‌ها)
- نظم و انضباط
- تعهد و احساس مسئولیت (پرهیز از پذیرش مسئولیت بدون کسب صلاحیت‌های شخصیتی، علمی و مهارتی مورد نیاز)
- حفظ حرمت علم و مقام معلّمی
- پاکیزگی و آراستگی ظاهری متناسب

* در ارتباط با دیگران:

** با شاگردان:

- حلم و بردباری در مواجهه با شاگردان
- عفو و گذشت نسبت به شاگردان
- خیرخواهی و دلسوزی نسبت به شاگردان
- محبت، خوش‌رویی و نرم‌خویی نسبت به شاگردان
- تواضع و فروتنی در برابر شاگردان
- حفظ حرمت شاگردان
- رعایت عدالت میان شاگردان
- امانتداری نسبت به اسرار شاگردان
- کوشش در بذل دانش و دریغ نکردن از انتقال آن به شاگردان
- اذعان به ندانستن در جایی که پاسخ پرسشی را نمی‌داند
- رعایت آداب سخن گفتن و سخن شنیدن (رسا بودن، رعایت ادب، احترام و اعتدال در سخن، پرهیز از شوخی زیاد، پرهیز از عتاب و تندزبانی، خوب گوش کردن، پرهیز از قطع سخن مخاطب،...)

** با همکاران:

- رعایت حرمت همکاران
- تواضع و فروتنی در برابر همکاران
- حفظ اسرار همکاران
- همکاری و همیاری با همکاران
- رعایت آداب سخن گفتن و سخن شنیدن (رسا بودن، رعایت ادب، احترام و اعتدال در سخن، پرهیز از شوخی زیاد، پرهیز از عتاب و تندزبانی، خوب گوش کردن، پرهیز از قطع سخن مخاطب،...)

** با والدین شاگردان:

- رعایت حرمت والدین
- تواضع و فروتنی نسبت به والدین
- حفظ اسرار مربوط به والدین

شورای برنامه ریزی درسی دانشگاه فرهنگیان
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

- راهنمایی والدین در مسائل مربوط به شاگردان و خیرخواهی نسبت به آنان
- رعایت ادب نسبت به والدین

بخش سوم: مهم‌ترین مسائل و چالش‌های اخلاقی در موقعیت‌ها و سازمان‌های تربیتی (۲ جلسه)

موقعیت‌های آسیب‌زا، مسائل و چالش‌های اخلاقی در:

- تدریس
- اداره کلاس
- ارزشیابی
- روابط میان دانش‌آموزان
- ارتباط با همکاران
- ارتباط با والدین دانش‌آموزان
- مدرسه و مدیریت آن
- مهم‌ترین آفت‌ها و آسیب‌های حرفه معلمی از منظر اخلاقی

بخش چهارم: تزاحم / تعارض اخلاقی (در موقعیت‌ها و سازمان‌های تربیتی) و چگونگی حل آنها (۲ جلسه)

- چیستی تزاحم / تعارض اخلاقی و خاستگاه نظری و عملی آن
- مهم‌ترین دیدگاه‌ها و رویکردهای مواجهه با تزاحم / تعارض اخلاقی
- اصول و قواعد تصمیم‌گیری در موارد تزاحم / تعارض اخلاقی بر اساس مبانی و معارف اسلامی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- ارجاع دانشجومعلمان به منابع برای پیش‌مطالعه و اختصاص فرصت کلاس به حل ابهامات نظری و مفهومی و خصوصاً تأکید بر مصداق‌یابی مباحث در موقعیت‌های واقعی و انضمامی تربیتی
- استفاده از روش‌های مشارکت‌جویانه و بحث گروهی برای درگیر شدن فعال دانشجومعلمان با مباحث
- بهره‌گیری (استاد، دانشجومعلمان) از معلمان و فرهنگیان با تجربه و پیشکسوت برای شناسایی و بررسی مسائل و چالش‌های اخلاقی در موقعیت‌ها و محیط‌های تربیتی
- در تدریس اخلاق و آداب در ارتباط با دیگران، می‌توان اخلاق و آدابی را که در مواجهه با هر سه گروه شاگردان، همکاران و والدین مشترک هستند، در ابتدا به عنوان «اخلاق و آداب مشترک در ارتباط با دیگران» تدریس نمود و پس از آن، به اخلاق و آداب اختصاصی هر گروه پرداخت.

٤. منابع آموزشی

* بخش اول:

- دیلمی، احمد و آذربایجانی، مسعود (۱۳۹۳)، **اخلاق اسلامی (فصل اول از بخش اول: کلیات)**، نشر معارف. (سرفصل مربوط به نسبت خلقیات، آداب و رفتار اخلاقی)
- فرامرز قراملکی، احد (۱۳۹۷)، **اخلاق حرفه‌ای**، ویراست سوم، تهران: نشر مجنون.
- شریفی، احمد حسین (۱۳۹۰)، **چیستی اخلاق کاربردی**، فصلنامهٔ معرفت اخلاقی، شمارهٔ ۳، صص ۸۳-۹۶.
- حجتی، سیدمحمدباقر (۱۳۸۶)، **آداب تعلیم و تربیت در اسلام**، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

* بخش دوم:

- حجتی، سیدمحمدباقر (۱۳۸۶)، **آداب تعلیم و تربیت در اسلام**، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

- قرائتی، محسن (۱۳۹۶)، **مهارت معلّمی**، تهران: مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن.
- امیدوار، آ. ف. (۱۳۸۳)، **اخلاق تدریس در آیینهٔ آیات و روایات**، قم: دفتر نشر معارف.

* بخش سوم:

- فرامرز قراملکی، احد؛ برخورداری، زینب و موحدی، فائزه (۱۳۹۵)، **اخلاق حرفه‌ای در مدرسه**، تهران: مؤسسهٔ خیریه شهید مهدوی. (بخش سوم)

* بخش چهارم:

- بوسلیکی، حسن (۱۳۹۱)، **تعارض اخلاقی و دانش اصول فقه**، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- رضوانی، علی (۱۳۹۲)، **شاخص‌های تقدیم اهم بر مهم در تزاحم‌های اخلاقی**، فصلنامه معرفت اخلاقی، شماره ۱۳، صص ۵-۱۸.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

- **ارزشیابی پایانی:** آزمون مباحث نظری به میزان ۱۰ نمره
- **ارزشیابی فرآیند:** عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها ۵ نمره
- **ارزیابی پوشه کار:** مجموعه تکالیف عملکردی ۵ نمره
- ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس فعالیت یادگیری در طول ترم، تکالیف عملکردی و آزمون پایان ترم انجام می‌شود. مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک‌ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «تربیت دینی کودک و نوجوان در اسلام»

۱. معرفی درس و منطق آن:

روانشناسی رشد دینی از عرصه‌های جدیدی در روانشناسی دین است که مانند جامعه شناسی دین درصدد مطالعه دین و دینداری در عصر حاضر است. رشد ایمان، عقیده، فرایندهای تحولی رفتارهای دینی مانند دعا، توکل و غیره از موضوعات مورد پژوهش در این عرصه به شمار می‌رود و به تَبَع آموزش دین و دینداری (تربیت دینی) نیز از قلمروهای مهم پژوهشی است که ذهن تربیت‌پژوهان را به خود مشغول کرده است.

از آنجا که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، تربیت اسلامی تنها برعهده معلم درسِ قرآن و دینی نهاده نشده است؛ آشنایی همه دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان با فرایندهای تحولی و رشدِ دانش آموزان در سنین کودکی و نوجوانی اهمیت دو چندان می‌یابد. در این درس دانشجومعلمان با رشد و تربیت دینی در کودکی و نوجوانی آشنا خواهند شد.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ واحد **تعداد ساعت:** ۳۲ ساعت **شایستگی کلیدی:** تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:** – **تخصص موردنیاز برای تدریس:** اساتید دارای مجوز	نام درس به فارسی: **تربیت دینی کودک و نوجوان در اسلام** نام درس به انگلیسی: ***Religious education of children and teenagers in Islam*** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ویژگی‌های رشد و تربیت دینی در دوران طفولیت و کودکی اول را بشناسد و راهکارهای تربیتی لازم برای تربیت دینی را بداند انگیزه و توانش لازم برای تشخیص و گزینش روش‌های موثر در تربیت دینی را کسب نماید بتواند بر اساس معیارهای اسلامی آسیب‌ها و انحرافات در فرایندهای تربیت دینی در کودکی و نوجوانی را تشخیص و ارزیابی و نقد نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل ۱: کلیات

تعاریف دین، دینداری، تربیت، رشد، رشد دینی،

تعریف و قلمرو تربیت دینی،

تعریف مقاطع سنی و مراحل تربیت

فصل ۲: رشد و تربیت دینی در طفولیت

- رشد دینی
  - شکل گیری و تحول شناخت دینی
  - شکل گیری و تحول تجربه و احساس دینی
  - شکل گیری و تحول جامعه پذیری دینی
  - باهم نگری
- تربیت دینی
  - هدف تربیت دینی
  - ویژگی های مربی تربیت دینی
  - محتوای تربیت دینی (اخلاق، عقاید عبادات و مناسک)
  - روشهای تربیت دینی
  - مهارت‌های تربیت دینی

فصل ۳: رشد و تربیت دینی در کودکی

- رشد دینی
  - شکل‌گیری و تحول شناخت دینی
  - شکل‌گیری و تحول تجربه و احساس دینی
  - شکل‌گیری و تحول جامعه پذیری دینی
  - باهم نگری
- تربیت دینی
  - هدف تربیت دینی
  - ویژگی‌های مربی تربیت دینی
  - محتوای تربیت دینی
  - روش‌های تربیت دینی
  - مهارت‌های تربیت دینی

فصل ٤: رشد و تربیت دینی در نوجوانی

- رشد دینی
  - شکل‌گیری و تحول شناخت دینی
  - شکل‌گیری و تحول تجربه و احساس دینی
  - شکل‌گیری و تحول جامعه پذیری دینی
  - باهم نگری
- تربیت دینی
  - هدف تربیت دینی
  - ویژگی‌های مربی تربیت دینی
  - محتوای تربیت دینی
  - روش‌های تربیت دینی
  - مهارت‌های تربیت دینی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- ارائه محتوا به روش توضیحی به همراه بهره‌گیری از روش پرسش و پاسخ و روش بحث گروهی در مواقع لازم
- پیش مطالعه و تحقیق فردی برای حضور فعال تر در مباحث کلاس و ارائه گزارش از مطالعات خود
- انجام فعالیت‌های یادگیری مربوط به هر بحث به روش فردی یا گروهی در کلاس و یا خارج از کلاس و ارائه مکتوب به استاد توسط دانشجو و بررسی و اعلام نظر به موقع استاد.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی

- نوذری، محمود (۱۳۹۷). روان شناسی تحول دینداری، چاپ اول، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- باهنر، ناصر (آخرین چاپ). آموزش مفاهیم دینی همگام با روان شناسی رشد، تهران: چاپ و نشر بین الملل.
- نوذری، محمود (۱۳۸۹). بررسی تحول ایمان به خدا در دوره کودکی نوجوانی: رویکرد روان شناختی دینی، رساله دکتری، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.

منابع فرعی

- نوذری، مرضیه و شمشیری، بابک (۱۳۹۶). تربیت دینی کودکان پیش دبستانی (ارائه الگویی برای برنامه درسی تربیت دینی کودکان) برنامه فعالیت والدین و مربیان، تهران: آوای نور.
- قیصری، کیومرث؛ خوشخویی، منصور و سلحشوری، احمد (۱۳۹۷). اصول تربیت توحیدی از کودکی تا بلوغ، تهران: انتشارات سخنوران. (همچنین مقاله اصول تربیت توحیدی بر اساس آموزه‌های قرآن و ائمه اطهارع، دوفصلنامه تربیت اسلامی، ۱۳۹۶، شماره ۲۵)
- نوذری، محمود (۱۳۹۵). رشد دینداری در اوائل کودکی: رویکردی روانشناختی اسلامی، فصلنامه روانشناسی و دین، شماره ۳۴.
- اسکندری، حسین (۱۳۸۶). خدا به تصور کودکان: شکل گیری فهم دینی در کودکان، تهران: منادی تربیت.
- اخوت، احمد رضا و قاسمی، مریم (۱۳۹۶). سند تعلیم و تزکیه (نظام سازی توحیدی در شهر و جامعه) ناشر: قرآن و اهل بیت نبوت.
- غباری بناب، باقر (۱۳۹۶). معنویت و شیوه های ارتقاء آن در جوانان، تهران: پیشرفت.
- ابهری حیدری، غلامرضا (۱۳۹۲). هفتاد پرسش و پاسخ در مورد خدا، ناشر: قدیانی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

- **ارزشیابی پایانی:** آزمون مباحث نظری به میزان ۱۰ نمره
- **ارزشیابی فرآیند:** عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها ۵ نمره
- **ارزیابی پوشه کار:** مجموعه تکالیف عملکردی ۵ نمره
- ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس فعالیت یادگیری در طول ترم، تکالیف عملکردی و آزمون پایان ترم انجام می‌شود. مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک‌ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «آشنایی با ارزش‌های تربیتی دفاع مقدس[1]»

۱. معرفی درس و منطق آن:

انقلاب اسلامی، از اساس، انقلابی فرهنگ‌بنیاد بوده و به تعبیر امام (ره) فتح الفتوح آن، تربیت نسلی با ایمان راسخ و شهادت‌طلب بوده[2] و دفاع مقدس هشت‌ساله، الگویی از رفتار اجتماعی و سیاسی در قالب دفاع از وطن به نمایش گذاشت که بی‌بدیل بوده است «فرهنگ دفاع مقدس» به مثابه «ذخیره استراتژیک فرهنگی» در «جنگ فرهنگ‌ها» برای ایران اسلامی تلقی می‌شود که در هر برهه تاریخ و هر عرصه از عرصه‌های اقتصاد، صنعت، کشاورزی، علم، فرهنگ و سیاست مبتنی بر آن کنش‌های سیاسی و اجتماعی مردم و مسئولان شکل گرفته، ارزش‌هایی چون خودباوری، جهاد، ایثار و عدالت برجسته شده است.

دانشگاه فرهنگیان به عنوان تنها دانشگاه برای تربیت معلم تراز جمهوری اسلامی ایران، نمی‌توان در برنامه درسی خود از «فرهنگ دفاع مقدس» و بنیادهای نظری و شاخص‌ها و ارزش‌های آن غافل باشد .

این درس درصدد است تا ضمن گذری تاریخی به مهم‌ترین وقایع جنگ تحمیلی و ارائه بینشی روشن از واقعیت‌های آن، از منظری فرازین به «مطالعه درباره دفاع مقدس »همت بگمارد و ارزش‌های خودسازانه و دگرسازانه تجلی‌یافته میان فرماندهان، رزمندگان و کنشگران جنگ هشت‌ساله تحمیلی را فرهنگ‌پژوهی نماید و دانشجومعلمان را با مهم‌ترین مبانی، اهداف و اصول تربیت مبتنی بر فرهنگ دفاع مقدس (تربیت جهادی) آشنا سازد.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **آشنایی با ارزش‌های تربیتی دفاع مقدس** نام درس به انگلیسی: Introduction of holy defense's educational values
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲ واحد **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:**- **استاد متخصص برای تدریس:** اساتید دارای مجوز	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱. ضمن آشنایی با مهمترین وقایع دفاع مقدس و ارزشهای تربیتی و مدیریتی آن و شناخت سیره مجاهدان و شهدا، با آنان انس بگیرد. ۲. مبتنی بر تجارب رزمندگان و شهدا در جهاد نظامی، علمی، آموزشی، پرورشی و ... انگیزه لازم جهت به کارگیری خلاقیت، نوآوری در عرصه تربیت اسلامی در مدارس را کسب نماید. ۳. برای اخذ تصمیمات درست مبتنی بر تجربه‌زیسته تربیتی مجاهدان و شهدا و نیز مبتنی بر فرهنگ دفاع مقدس بتواند توان لازم برای خودسازی و دگرسازی را کسب نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

بخش اول: آشنایی با تاریخچه دفاع مقدس

فصل ۱: مبانی نظری جنگ و دفاع

- کلیات درس، اهمیت و ضرورت این درس
- تعاریف جنگ و دفاع از منظرهای مختلف
- تفاوت مدیریت و فرماندهی در جنگ و راهبردهای امام و مردم برای مقاومت

---

[1] . با استناد به بخشنامه شماره ۵۰۰۰۰/۱۸۰۰۲/۳۱۰ مورخ ۱۴۰۳/۰۸/۲۹، درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» برای دانشجویان ورودی ۱۴۰۳–۱۴۰۴ و پس از آن، جایگزین درس «آشنایی با ارزش‌های تربیتی دفاع مقدس» می‌شود. سرفصل مصوب این درس در انتهای برنامه درسی درج و به عنوان پیوست این برنامه ارائه شده است.

[2] . صحیفه امام، ج ۱۵ ص ۳۹۵

فصل ۲: اوضاع و شرایط ایران و عراق پیش از شروع جنگ

فصل ۳: زمینه ها، علل، عوامل، دلائل و اهداف تهاجم عراق علیه ایران

فصل ٤: مقاطع مختلف جنگ تحمیلی

- مقطع ۱: تهاجم سراسری و مقاومت های مردمی و نیروهای مسلح
- مقطع ۲: بیرون راندن متجاوز
- مقطع ۳: عمق بخشی دفاعی یا تنبیه متجاوز
- مقطع ۴: پایان جنگ

فصل ٥: نقش کشورهای منطقه و فرامنطقه ای و سازمآنهای بین المللی در هشت سال دفاع مقدس

فصل ٦: علل و عوامل پیروزی جمهوری اسلامی در جنگ

فصل۷: نتایج و دستاوردهای هشت سال دفاع مقدس در عرصه های داخلی و خارجی

فصل ۸: جنایتهای جنگی رژیم بعثی عراق (حمله شیمیایی به شهرها (حلچه و ...)، حمله به مناطق مسکونی و نفت کشها، رفتار با اسرا)

بخش دوم: آشنایی با فرهنگ دفاع مقدس

فصل ۹: نقش آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها در دفاع مقدس

- بازخوانی میزان حضور و انواع مشارکت اقشار فرهنگی (دانش‌آموز، دانشجو، فرهنگی و دانشگاهی) در دفاع مقدس
- آمار شهدا، جانبازان و اسرای اقشار فرهنگی در دفاع مقدس
- «مجتمع‌های آموزشی رزمندگان» در پشت جبهه

فصل ۱۰: ارزش‌های اخلاقی، معنوی، آموزشی و پرورشی در سیره شهدا[1]

- شهید ابراهیم هادی
- شهید دکتر چمران
- شهید صیاد شیرازی
- شهید کاوه
- شهید باقری
- شهید قاسم سلیمانی
- یکی از شهدا و ایثارگران خانم

فصل ۱۱: فرهنگ دفاع مقدس به مثابه ارمغانی برای زندگانی امروز

- دفاع مقدس به مثابه فرهنگی برای حیات
- فرهنگ دفاع مقدس به مثابه راهبردی برای دهه چهارم انقلاب اسلامی
- درس‌های فرهنگ دفاع مقدس برای زندگی فردی و اجتماعی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

[1] . تذکر: در این درسها با مرور شخصیت و سیره چند شهید شاخص، تلاش می‌شود تا دانشجویان با این الگوها انس بگیرند. معیارهای انتخاب شهیدان شاخص به قرار زیر است و مدرسان می‌توانند بر اساس این معیارها شهدای دیگری را مطرح نمایند: ۱. جامعیت شخصیت شهید، ۲. جوان بودن شهید، ۳. بومی بودن شهید ۴. از قشر فرهنگی بودن شهید (معلم، دانشگاهی، دانش آموز، دانشجو و دانشمند)، ۵. منابع مکتوب در دسترس در مورد سیره شهید وجود داشته باشد، ۶. ترجیح این است که یکی از شهدا خانم باشد و حتی در پردیس‌های خواهران دانشگاه فرهنگیان تعداد بیشتری از شهدا از شهدای خانم و یا مادران و همسران شهدای شاخص که دارای معیارهای فوق باشند انتخاب شوند.

- با معرفی استاد، دانشجو گزارشی از زندگی و سیره اخلاقی/ تربیتی شهدای فرهنگی تهیه نماید
- مشارکت در بحث و گفتگو در مورد مصادیق فرهنگ جهاد و مقاومت در زمان حاضر
- بازدید از موزه جنگ و یا حضور در نمایشگاه‌ها و برنامه‌های مربوط به دفاع مقدس
- گفتگو و یا مصاحبه با خانواده و همرزمان شهدای جنگ تحمیلی و یا شهدای مدافع حرم و صورت‌بندی ارزشهای تربیتی تجلی‌یافته در گفتار و کردار این شهدا
- مطالعه و تهیه گزارشی از مراکز علمی که با فرهنگ جهادی گام‌های بزرگی را برداشتند در عرصه سلول‌های بنیادی یا صنایع هوا و فضا و یا تسلیحاتی (مانند پژوهشکده رویان و ...)
- **مرکز آموزشی و مدرس مربوطه موظف است حداقل ٤ ساعت بازدید از موزه دفاع مقدس استان و یا مناطق دفاع مقدس و یا اماکن مشابه را در برنامه دانشجویان قرار دهد.**

٤. منابع آموزشی

برای بخش تاریخچه دفاع مقدس:

- شربتی، مجتبی و پیری، هادی (۱۳۹۷). آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس. چاپ بیست و یکم، تهران: سمت.
- پژوهشگاه علوم و معارف دفاع مقدس (۱۳۸۷). آشنایی با دفاع مقدس، چاپ اول، انتشارات خادم الرضا (ع).
- درودیان، محمد (۱۳۹۱). آغاز تا پایان: بررسی وقایع سیاسی نظامی جنگ، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات سپاه پاسداران.
- درویشی، فرهاد (۱۳۹۱). جنگ ایران و عراق: پرسشها و پاسخ‌ها، جلد ۱ تا ۳، مرکز اسناد و تحقیقات سپاه پاسداران.

برای بخش آشنایی با فرهنگ دفاع مقدس

- نوربخش، رحیم و حشمتی، فریده (۱۳۹۵). مقاله تاریخ شفاهی نقش وزارت آموزش و پرورش در دفاع مقدس. قابل بازیابی در: http://navideshahed.com/fa/
- مجموعه کتب سیره شهدای شاخص

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی پایانی: آزمون مباحث نظری به میزان ۱۰ نمره

ارزشیابی فرآیند: عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها ۵ نمره

ارزیابی پوشه کار: مجموعه تکالیف عملکردی ۵ نمره

سرفصل درس «روانشناسی تربیتی»

۱. معرفی درس و منطق آن

تدریس فعالیت هدفمندی است که نیل به آن در گرو آگاهی معلمان از اصول تدریس اثر بخش است. چرا که در شرایط فعلی معلمای همواره خود را با این پرسش های جدیدی روبرو می بیند و نیازمند آن هستند تا با مسئله‌ها و موقعیت‌های پیش‌بینی شده‌ای که دانش آموزان با خود به کلاس درس می‌آوردند/ روبه‌رو هستند به شیوه خلاقانه‌ای برخورد نمایند. آن‌ها به طور مداوم باید به پرسش‌هایی از این دست در فرآیند عمل حرفه‌ای خود پاسخ دهند: چه اهدافی برای یادگیری دارای بیشترین ارزش است؟ دانش آموزان از چه توانمندی‌ها و ظرفیت‌هایی برخوردارند؟ نقش آنان در خلق موقعیت‌های یادگیری اثر بخش چیست؟ چگونه می‌توانند از موفقیت‌ها و خطاهای خود برای اتخاذ تصمیمات در آینده بهره بگیرند؟ مطالعه روانشناسی تربیتی به دانشجو معلمان کمک خواهد کرد تا از یافته های علمی پژوهشی برای پاسخ به مسئله ها یا پرسش هایی که با آن روبه‌رو می‌شوند استفاده نموده و بتواند با تعمق در آن به توسعه ظرفیت‌ها و نیز متراکم شدن تجربیات خود در آینده کمک کنند.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** تربیتی **پیش‌نیاز:** – **تخصص موردنیاز برای تدریس:** دارای تخصص روانشناسی و علوم تربیتی	نام درس به فارسی: **روانشناسی تربیتی** نام درس به انگلیسی: ***Educational Psychology*** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** با شناخت نقش یافته‌های علمی در زمینه تدریس اثر بخش تصمیمات آموزشی/ و تربیتی اتخاذ شده در سطح کلاس درس/ مدرسه را تحلیل و گزارش نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: کلیات

- تعریف روانشناسی
- موضوعات و گرایش‌های روانشناسی
- کاربرد روانشناسی در آموزش

تکلیف یادگیری:

مقالات علمی پژوهشی در خصوص نقش روانشناسی در آموزش و تحولات آن را مطالعه و یافته‌ها را در قالب یک مقاله کوتاه ارائه نماید.

فصل دوم: روانشناسی تربیتی

- تعریف روانشناسی تربیتی
- روانشناسی تربیتی و تدریس اثر بخش
- معلمان کارآمد
- روش‌های پژوهش در روانشناسی تربیتی

فعالیت یادگیری:

مقالات علمی پژوهشی در خصوص تدریس اثر بخش و ویژگی‌های آن/ روش‌های پژوهش در روانشناسی تربیتی را مطالعه و یافته‌های خود را در گزارشی مبنی بر چگونگی استفاده از یافته ها یا راهکارها ارائه نماید.

فصل سوم: رشد

- رشد انسان
- رشد چیست؟
- رشد شناختی
- رشد اجتماعی و عاطفی
- رشد اخلاقی

فعالیت یادگیری:

دیدگاه‌های مختلف در زمینه ابعاد رشد را مطالعه و در قالب یک جدل مقایسه‌ای شباهت‌ها و تفات‌های دیدگاه‌ها را گزارش نماید.

فصل چهارم: تفاوت‌های فردی

- عوامل مؤثر بر رفتار
- احساس و ادراک
- هوش
  - هوش و مسئله طبیعت و تربیت
  - هوش و رشد شناختی
  - دید گاه های مختلف درباره هوش
- شیوه‌های یادگیری و سبک تفکر
- شخصیت و خلق و خو
- انگیزش، آموزش و یادگیری
- تفاوت‌های فرهنگی و جنسیتی

فعالیت یادگیری:

پژوهش های انجام شده در زمینه تفاوت های فردی را در حوزه های مختلف را مطالعه و چگونگی استفاده از دلالت های این یافته‌ها برای تدریس اثر بخش را شناسایی و گزارش کند.

تکلیف عملکردی:

با مشاهده یک موقعیت آموزشی تصمیمات معلم/ مربی را در مواجهه با تفاوت های فردی مطالعه و تأثیرات آن تحلیل نماید.

فصل پنجم: استعداد

بیان تعریف‌های «هوش» و «استعداد» و بیان رابطهٔ میان آنها

فاصله‌گذاری میان دو مفهوم «هوش» و «استعداد»

بیان تعریف دیگر مفاهیم مرتبط با طرح (خلاقیت، تیزهوشی یا سرآمدی، هوش عاطفی و هیجانی و...) و رابطهٔ میان آنها

تأکید بر تکیهٔ طرح شهاب بر مفهوم «استعداد» و بیان تعریف مصوب شهاب از استعداد

معرفی انواع استعداد (استعداد کلی، استعدادهای خاص)

بیان هشت حوزهٔ استعدادی طرح شهاب {با رعایت اختصار، در حد معرفی اجمالی}

بیان عوامل مؤثر بر وجود تفاوت در استعدادها و بروز آنها

اشاره به عامل ژنتیک

اشاره با عامل محیط (خانواده، جامعه،...)

تعامل دو عامل ژنتیک و محیط در تفاوت استعدادها

تأکید بر ایجاد بستر «محیط تربیتی مناسب» برای بروز استعدادها

بیان مشکلات شایع دانش‌آموزان مستعد و علل عدم موفقیت آنها در مدارس

فعالیت یادگیری:

پژوهش های انجام شده در زمینه تفاوت های فردی را در حوزه های مختلف را مطالعه و چگونگی استفاده از دلالت های این یافته‌ها برای تدریس اثر بخش را شناسایی و گزارش کند .

تکلیف عملکردی :

با مشاهده یک موقعیت آموزشی تصمیمات معلم/ مربی را در مواجهه با تفاوت های فردی مطالعه و تأثیرات آن تحلیل نماید.

فصل ششم: فرآیندهای شناختی

- سطوح پایین فرایند های شناختی
- فرآیند های شناختی پیچیده
- درک مفهوم
- تفکر
- حل مسئله
- خلاقیت

تکلیف یادگیری:

روش‌های به‌کارگیری فرآیندهای شناختی را در کتاب‌های درسی برسی و نمونه‌ای از این مهارت‌ها را شناسایی و چگونگی آموزش آن را مورد نقد و برسی قرار دهد.

روش های پروش خلاقیت در آموزش موضوعات درسی مختلف را مطالعه و یافته های خود را به کلاس گزارش نماید.

فصل هفتم: مدیریت کلاس درس

فصل هفتم: مدیریت کلاس درس

- اصول کلی مدیریت کلاس
- شیوه‌های مدیریت کلاس
- فضای مطلوب برای یادگیری
- پیش‌گیری از مشکلات رفتاری
- مداخله‌های خاص برای هدایت رفتار نامناسب
  - قرارداد گروهی
  - قرارداد فردی
  - بازی رفتار خوب
  - دوری موقت
- **ملاحظات هدایت کلاسی**
  - پذیرش و حرمت‌گذاری دانش‌آموزان با تفاوت‌های استعدادی
  - ایجاد فضای امن در کلاس برای ابراز وجود و بروز استعداد
  - توجه به شخصی بودن امر یادگیری و نقش فعال و محوری یادگیرندگان
  - تلقی معلم به عنوان تسهیل‌گر فرایند یادگیری و زمینه‌ساز بروز استعداد

- تأکید بر هم‌زمانی و تلازم امر «شناسایی» و «هدایت» استعدادها در طراحی آموزشی و تدوین فعالیت‌های کلاسی («شناسایی» و «هدایت» استعدادها در کلاس، دو روی یک سکه هستند)

تکلیف عملکردی:

یک کلاس درس/ موقعیت تربیتی در سطح مدرسه را مشاهده، و گزارشی از روش‌های مدیریت بکارگرفته شده تهیه و نتایج را به همراه نقد و بررسی و مبتنی بر یافته‌های علمی گزارش نماید.

فصل هشتم: کودکان با نیاز های ویژه

- دانش آموزان مبتلا به ناتوانی
- اختلالات حسی
- اختلالات جسمی
- کم توان ذهنی
- اختلالات زبانی و گفتاری
- ناتوانی های یادگیری
- اختلالات رفتاری و عاطفی
- کودکان تیزهوش
- کودکان سرآمد

تکلیف یادگیری:

از یک مدرسه دانش آموزان با نیاز های ویژه بازدید نموده و نحوه آموزش و نوع خدمات ارائه شده به این گروه از دانش آموزان را برسی و گزارش نماید.

با مراجعه به منابع علمی روش‌های ارائه خدمات به دانش آموزان با نیازهای ویژه را در سایر کشورها مطالعه و یافته‌ها را در قالب یک مقاله کوتاه ارائه کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از فرصت های یادگیری مستقیم/ فردی از طریق مطالعه نظریه های علمی در زمینه تدریس و کاربرد آن در موقعیت‌های آموزشی/تربیتی، بکارگیری راهبردهای شناختی برای مطالعه ویژگی‌های رشدی/ تفاوت‌های فردی در موقعیت‌های آموزشی/ تربیتی (کلاس درس و مدرسه)، تحلیل و ارائه پیشنهادهایی برای ارتقای سطح اثر بخشی تصمیمات معلم/ مربی در کلاس درس/ مدرسه.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

بنتهام، سوزان(۱۳۹۷). **روانشناسی کاربردی برای معلمان**، مترجم رابعه موحد. انتشارات ارجمند.

سانتراک، جان دبلیو (۱۳۹۱). **روان شناسی تربیتی**. ترجمه سعیدی شاهده وهمکاران. نشر موسسه خدامات فرهنگی رسا.

مجدفر، مرتضی؛ اصلانی، ابراهیم و سلیقه دار، لیلا (۱۳۹۴). **دست‌نامهٔ شهاب** (راهنمای آموزگاران و مدیران). تهران: مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان.

منابع فرعی:

سیف، علی اکبر (۱۳۸۵). **روانشناسی پرورشی (روانشناسی یادگیری و آموزش).** تهران: انتشارات آگاه.

فونتانا، دیوید (۱۳۸۹). **روانشناسی کاربردی برای معلمان**، ترجمه مهشید فروغان. تهران: انتشارات ارجمند.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی پایانی: آزمون مباحث نظری به میزان ۱۲ نمره

ارزیابی پوشه کار: مجموعه تکالیف عملکردی ۸ نمره

سرفصل درس «نظریه‌های یادگیری و آموزش»

۱. معرفی درس و منطق آن

تدریس اثربخش مستلزم درکی فزاینده از یادگیری و شیوه وقوع آن می‌باشد، چنین درکی شامل دانش مربوط به نظریه‌های یادگیری و آموزش و کاربرد هر یک از آنها در فرایند تدریس است که کسب آن می تواند معلمان را در کاربرد آگاهانه و مقتضی اصول مربوط به هریک از نظریه ها یاری رساند. این درس ضمن هدایت روش‌های تدریس در موقعیت‌های مختلف تربیتی، دانشجومعلمان را با سودمندی و کاربردی بودن روش‌های تدریس به کار گرفته شده نیز آشنا می سازد.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** تربیتی **پیش‌نیاز:** - **تخصص موردنیاز برای تدریس:** دارای تخصص علوم تربیتی و روانشناسی	نام درس به فارسی: **نظریه‌های یادگیری و آموزش** نام درس به انگلیسی: ***Learning and teaching theories*** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ضمن درک انواع نظریه‌های یادگیری و آموزش، شرایط حصول و عدم حصول یادگیری را در موقعیت‌های مختلف تربیتی تحلیل نماید و بر آن اساس راهبردهای تدریس متناسبی بکار برد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

هفته اول: ارائه طرح درس و اعلام نحوه ارزشیابی و معرفی منابع

-بیان ضرورت و جایگاه نظریه در علم

- مکاتب تجربه گرا

- مکاتب خرد گرا

-نظریه های جدید در یادگیری

فصل دوم: تعریف مفاهیم (نظریه، نظریه علمی، یادگیری، آموزش)

- تعریف یادگیری و ویژگی‌های آن

- ویژگی های نظریه یادگیری جامع

-مقایسه یادگیری با آموزش

-ارائه چارت مربوط به نظریات یادگیری

تکالیف عملکردی:

از دانشجویان خواسته شود با مراجعه به منابع متعدد تعاریف مختلفی گردآوری و در قالب جدولی ارائه نمایند.

فصل سوم: نظریه‌های رفتاری یادگیری

فعالیت یادگیری:

نمونه هایی از روش‌های آموزش رفتارگرایان در کلاس مطرح و درخصوص اصول مربوطه بحث و تبادل نظر شود.

فصل چهارم: نظریه‌های شناختی یادگیری

فعالیت یادگیری:

نمونه هایی از روش‌های آموزش شناختی در کلاس مطرح و درخصوص اصول مربوطه بحث و تبادل نظر شود.

فصل پنجم: نظریه‌های خبرپردازی یادگیری

فعالیت یادگیری:

ارزیابی نقاط ضعف و قوت اصول یادگیری در نظریه خبرپردازی.

فصل ششم: نظریه‌های سازندگی یادگیری

تکالیف عملکردی:

مشاهده یک موقعیت آموزشی و تربیتی در کلاس درس و تحلیل میزان تأثیر پذیری تصمیمات آموزشی/ تربیتی از نظریه های یادگیری و کاربرد های آن.

فصل هفتم: نظریه نورو فیزیولوژیکی

تکالیف عملکردی:

مقالات و پژوهش‌های منتشر شده در زمینه مطالعات مربوط به مغز و ارتباط آن با آموزش و یادگیری را مطالعه نموده و یافته‌های خود را در قالب یک مقاله کوتاه ارائه نماید.

فصل هشتم: کاربرد نظریه‌های یادگیری در آموزش

کاربرد رویکرد رفتاری

کاربرد رویکرد شناختی

کاربرد نظریه سازندگی یادگیری

کاربرد نظریه نوروفیزیولوژیکی

تکالیف عملکردی:

با استفاده از نظریه‌های مطالعه شده یک موقعیت آموزشی/ تربیتی را با استفاده از نظریه‌های مطالعه شده تحلیل و تصمیمات آموزشی/ تربیتی خود را به همراه مستندات پژوهشی یا علمی ارائه نماید.

فصل نهم: روش‌ها و ابزارهای شناسایی استعدادها

معرفی محورهای سه‌گانهٔ تعریف شهاب از استعداد و مؤلفه‌های ذیل آنها (جمعاً ۸ مؤلفه) به عنوان مبنای شناسایی استعدادها

- تبیین حوزه‌های هشت‌گانهٔ استعدادی شهاب به عنوان عرصهٔ شناسایی استعدادها
- تبیین ویژگی‌های افراد مستعد در مؤلفه‌ها و حوزه‌های مختلف استعدادی شهاب
- معرفی نشانگرهای رفتاری افراد مستعد (ذکر مثال‌های کاربردی)
- شیوه‌های شناسایی استعدادها (مشاهده، مصاحبه، آزمون‌های روان‌شناختی، کارپوشه، سیاههٔ رفتار، چک‌لیست و...)
- معرفی کلی ابزار طرح شهاب
- بیان ضرورت و روش نظارت بر امر نمره‌گذاری و جمع‌بندی ابزار و مدیریت ورود اطلاعات به سامانهٔ اینترنتی
- تأکید بر عدم انحصار شناسایی در طرح شهاب به یک ابزار

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

با توجه به اینکه درک عمیق دانش نظری مستلزم کاربرد آن در موقعیت‌های مختلف می‌باشد، پیشنهاد می‌شود ضمن ارائه مباحث نظری به شیوه مشارکتی، بر انجام فعالیت های عملی و به‌کارگیری دانش نظری در موقعیت‌های واقعی تدریس تأکید شود. علاوه براین تدارک فرصت های یادگیری غیر مستقیم و خارج از محیط آموزشی می‌تواند زمینه رشد راهبردهای فراشناختی دانشجویان را فراهم سازد.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اولسون، متیو.اچ و هرگنهان، بی.آر (۱۳۹۸). **مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری**، ترجمه علی‌اکبر سیف، ویرایش هشتم، تهران: دوران.
۲- سیف، علی اکبر (۱۳۹۰). **روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش**. ویرایش هفتم تهران: دوران.
۳- مجدفر، مرتضی؛ اصلانی، ابراهیم و سلیقه دار، لیلا (۱۳۹۴). **دست‌نامهٔ شهاب (راهنمای آموزگاران و مدیران).** تهران: مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان.

منبع فرعی:

۱- شعبانی، حسن (۱۳۸۳). **مهارت‌های آموزشی و پرورشی**. تهران: سمت. جلد اول و دوم.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

۵-۱ ارزشیابی مستمر(۸ نمره)

- عملکرد دانشجو در فعالیت‌های یادگیری پیش بینی شده و مشارکت در فعالیت‌ها **٤ نمره**
- عملکرد دانشجو در مجموعه تکالیف عملکردی **٤ نمره**

۵-۲ ارزشیابی پایانی (۱۲ نمره)

ارزشیابی پایانی درس نظریه‌های یادگیری و آموزش به صورت آزمون مکتوب در پایان ترم صورت می‌گیرد.

سرفصل درس «اصول و روش‌های تدریس»

۱. معرفی درس و منطق آن

تدریس در تمامی نظام‌های آموزش و برنامه درسی، عرصه اصلی اختیارات معلم است؛ و همین اختیارات است که مسئولیت معلم را برای بکارگیری موثر روش‌های تدریس الزامی می کند. «تدریس» فعالیتی موقعیتی است که شکل موثر آن بر بنیاد دانش و یافته‌های علمی دنبال می‌شود. چنین دانشی را معلمان آینده برای هرگونه عمل خود نیاز دارند؛ اما عمل معلمی کردن فقط با کسب این دانش ممکن نمی‌شود. آنچه دانشجومعلمان را برای بکارگیری روش‌های تدریس آماده می کند، کسب دانش تدریس به همراه قابلیت‌های ساخت دانش تدریسی بر اساس تجربه‌های شخصی است؛ مجموعه تلفیق شده‌ای از دانش و هنر که می‌تواند شایستگی تدریس نامیده شود. اصول و روش های تدریس در پی آن است که زمینه‌های لازم و عمومی را برای دانشجومعلمان در سطحی عام فراهم کند تا آنان قادر به ادراک و بکارگیری روش‌های تدریس شوند. در این درس، دانشجومعلمان با مبانی، اصول و مراحل تدریس آشنا می‌شوند و قادر می‌شوند از فنون آن در عمل بهره بگیرند. برای تحقق دستاوردی، ضروری است معلمان با منابع این حوزه علمی، با نمونه‌هایی از تدریس و با برخی از اعمال و فعالیت‌های تدریسی معلمان پیشین در عرصه واقعی آشنا شوند و برای اقدام به آن، تمرین‌هایی داشته باشند. چنین شرایطی می تواند به آنان کمک کند تا معلمان آینده در طول دوره آموزشی در معرض تجربیات متنوع و غنی قرار گرفته و قادر به مطالعه، تصمیم گیری و ارزیابی نتایج تصمیمات در موقعیت های پیچیده آموزشی و تربیتی مبتنی بر یافته های علمی و پژوهشی باشند.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری- عملی **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۴۸ **شایستگی کلیدی:** تربیتی **پیش‌نیاز:** - **استاد متخصص برای تدریس:** دارای تخصص علوم تربیتی	نام درس به فارسی: **اصول و روش‌های تدریس** نام درس به انگلیسی: **Principles and methods of teaching** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** به ارائه تصویری از تدریس مدرسه‌ای اقدام کند که در آن نقش معلم به عنوان کارگزار اصلی آن عرصه به روشنی تشریح و تبیین گردد و چگونگی عمل خود را به عنوان کارگزار یک کلاس درس فرضی، به استناد دانش معتبر مدلل سازد و از برنامه خود دفاع نماید. همچنین، دانشجومعلم در پایان این واحد یادگیری با اصول عام و خاص تدریس آشنایی دارد و برخی روش‌های تدریس را با قابلیت‌های بکارگیری آنها در موقعیت‌های متفاوت می‌شناسد و از منابع معتبر تدریس آگاه است و امکان شناسایی منابع مناسب‌تر را دارد و به پیگیری دستاوردهای علمی جدید حوزه تدریس، متعهد است.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: طرح ضرورت و جایگاه موضوع و ایجاد انگیزه جهت پیگیری درس و ارزشیابی تشخیصی و اعلام برنامه درس

- شناسایی انتظارات دانشجویان
- سنجش نوع نگرش و سطح دانش مربوط
- معرفی برنامه و سرفصل درس
- تشریح منطق درس و کاربردهای آن برای معلمان
- معرفی تکالیف عملکردی و چگونگی ارزیابی از عملکرد دانشجویان بر اساس پیامدها و سطوح عملکرد.

فعالیت های یادگیری:

هر دانشجو یکی از تجربیات تدریس معلمان مدرسه‌ای خود را یادآوری و آن را روایت و مقبول یا نامقبول بودن آن را مدلل تشریح کند.

فصل دوم: چیستی تدریس

- ارائه نمونه‌ها و یادآوری تجربه‌ها
- تشریح چیستی تدریس
- تبیین نقش معلم در تدریس مدرسه‌ای

فعالیت های یادگیری:

چرا معلمان نیاز دارند از اصول و روش‌های تدریس آگاه باشند و چگونه می‌توانند چنین کنند؟

فصل سوم: برنامه‌ریزی تدریس

- مراحل تدریس مدرسه‌ای
- برنامه‌ریزی تدریس: طرح درس سالیانه
- برنامه‌ریزی تدریس: طرح درس روزانه
- مدیریت کلاس درس

فعالیت های یادگیری:

هر یک از دانشجومعلمان یک طرح درس سالیانه برای موضوع مورد نظر خود تهیه و به مدرس درس ارائه کند.

هر یک از دانشجومعلمان یک طرح درس روزانه برای موضوع مورد نظر خود تهیه و به مدرس درس ارائه کند.

فصل چهارم: روش‌های تدریس

- روش‌های تدریس معلم‌محور
- روش‌های تدریس شاگردمحور
- توضیح دادن در کلاس درس
- پرسش‌کردن معلم در کلاس
- مواجهه معلم با پرسش‌های کلاسی شاگردان

فعالیت های یادگیری:

دانشجویان در گروه‌های کوچک به طراحی تدریس بر اساس این روش اقدام و به تدریس می‌پردازند.

فصل پنجم: سنجش یادگیری شاگردان

- روش‌های آزمون و سنجش پیشرفت تحصیلی در کلاس درس
- انواع آزمون‌ها و مزایا و معایب آنها برای بکارگیری در کلاس درس
- اهداف سنجش در کلاس درس
- روش‌های اعلام نتایج به شاگردان در کلاس درس در هر یک از روش‌های تدریس

فعالیت های یادگیری:

گفتگوی دانشجویان درباره روش‌های موثر سنجش یادگیری در موقعیت‌های تجربی یا فرضی

۳. راهبردهای آموزش و یادگیری

در این درس، آموزش‌های کلاس درس با مشارکت همه‌جانبه آموزشگر ـ دانشجو انجام می‌شود. دانشجوی این درس موظف است بر اساس برنامه اعلام شده به مطالعه منابع نیز بپردازند و در مباحث شرکت نماید. همچنین، دانشجویان حق دارند به طرح پرسش بپردازند و برای ارائه دیدگاه‌ها یا نتایج حاصل از مطالعات خود با درخواست تعیین وقت قبلی، تا ۱۵ دقیقه در کلاس درس به ارائه نظر بپردازند. در همه جلسات درس، یک مبحث به صورت نظری ارائه می‌گردد و به صورت عملی مورد تمرین قرار می‌گیرد. درعین‌حال، در جلسات درس ممکن است پرسش‌هایی مطرح شود که به تشخیص آموزشگر یا به درخواست دانشجویان، پاسخگویی به برخی از آنها می‌تواند به صورت شفاهی در جلسه بعد یا به صورت کتبی تا پایان نیمسال انجام و ارائه شود. این قبیل

پرسش‌ها می‌تواند برای همه یا برخی از دانشجویان جایگزین تکالیف درس گردد؛ مشروط به آنکه تعداد آنها از ۵۰ درصد تجاوز نکند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

- شعبانی، حسن. (۱۳۹۸). مهارت‌های آموزشی: روش‌ها و فنون تدریس. چاپ سی و سوم، تهران: سمت
- مهرمحمدی، محمود. (۱۳۸۶). بازاندیشی فرایند یاددهی ـ یادگیری و تربیت معلم. تهران: مدرسه.
- مارزانو، رابرت. (۲۰۰۷). هنر و علم تدریس (چارچوبی جامع برای آموزش اثربخش). مترجمان: نازیلا کریمی و عبدالرحیم نوه ابراهیم (۱۳۹۴). تهران: موسسه فرهنگی منادی تربیت.

منابع فرعی:

- صنعت پور امیری، حسین (۱۳۹۵). نیم قرن تدریس و تبلیغ حجت الاسلام و المسلمین قرائتی. تهران: مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی پایانی: ارزشیابی پایانی در درس اصول و روش‌های تدریس در قالب یک آزمون مکتوب پایانی صورت می‌گیرد که در آن دانشجویان یادگیری‌ها و تجارب خود از کار عملی، مطالعه منابع و مشارکت در مباحث کلاس درس را بر اساس پرسش‌های آموزشگر، ارائه می‌کنند.

ارزشیابی ضمن نیمسال: ارزشیابی ضمن نیمسال از سویی تمام فعالیت‌های بخش عملی درس را شامل می‌شود و از سوی دیگر برای اطمینان از پیشرفت مناسب یادگیری انجام می‌گیرد و دستاورد هر دو قسمت جهت ارزشیابی نهایی بکارگرفته می‌شود.

ارزشیابی تکالیف: ارزشیابی انجام تکالیف کلاس درس و مشارکت در مباحث با هم لحاظ می‌شود. آموزشگر در مواردی که مصلحت بداند، اجازه می‌دهد تا دانشجویان بر اساس بازخوردهای او به کار پژوهشی به اصلاح آن اقدام کنند.

سهم هر یک از موارد ارزشیابی به شرح زیر محاسبه می‌شود:

ـ پاسخگویی به تکالیف و شرکت فعال در کلاس: ۲۵ درصد امتیاز

ـ آزمون ضمن نیمسال: ۴۰ درصد امتیاز

ـ **آزمون پایانی**: ۳۵ درصد امتیاز

سایر نکات:

مواردی که توجه به آن در این درس مهم است:

۱. آمادگی مدام برای فعالیت عملی.
۲. مشارکت جدی و موثر در مباحث کلاس.
۳. رعایت نظم حضور و حساسیت به زمان درس.
٤. رعایت اخلاق پژوهش در انجام تکالیف و در فعالیت عملی.
٥. مطالعه منابع تکمیلی معرفی شده توسط آموزشگر و سایر منابع مفید.
٦. ظرافت و زیبائی ظاهری تکالیفی که به صورت مکتوب به آموزشگر تحویل می‌شود.

سرفصل درس «اصول و روش‌های راهنمایی و مشاوره»

۱. معرفی درس و منطق آن:

راهنمایی مجموعه فعالیت های منظم و سازمان یافته ای است که به منظور حداکثر استفاده از توانایی های بالقوه در طول زندگی درباره فرد اعمال می شود. مشاوره رابطه رویاروی بین مراجع و مشاور است که بدان وسیله به مراجع کمک می شود تا پس از شناخت خویش تصمیمات مناسبی اتخاذ نماید،از طریق مشاوره مراجع می آموزد که چگونه یک زندگی سالم و سازنده را طرح ریزی کند و بدان ادامه دهد.

راهنمایی و مشاوره همواره به عنوان تسهیل کننده فرایند تعلیم و تربیت دانش آموزان برای معلمان مطرح بوده است. از طریق خدمات راهنمایی و مشاوره می توان به توانایی ها و محدودیت های دانش آموزان پی برد،یکی از وظایف اساسی معلمان راهنمایی و هدایت دانش آموزان می باشد به طور مسلم ارایه خدمات راهنمایی و مشاوره به دانش آموزان بدون آگاهی معلمان از مبانی،اصول و روش های راهنمایی و مشاوره میسور نمی باشد، بنابراین لازم است دانشجو معلمان در دوران تحصیل خود با مبانی، اصول و روشهای راهنمایی و مشاوره آشنا شده تا بتوانند درآینده به عنوان معلم مدرسه نقش راهنمایی و مشاوره‌ای خود را به خوبی ایفا نمایند. همچنین این درس به عنوان یکی از دروس پایه برای دانشجویان رشته راهنمایی و مشاوره محسوب می شود که آمادگی های لازم در آنها برای کسب مهارتهای پایه حرفه ای فراهم نموده وزمینه ساز ورود به دروس تخصصی مشاوره می باشد.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری- عملی **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت:** ۴۸ **شایستگی کلیدی:** تربیتی **پیش‌نیاز: -** **استاد متخصص برای تدریس:** دارای تخصص مشاوره و روانشناسی بالینی	نام درس به فارسی: **اصول و روش‌های راهنمایی و مشاوره** نام درس به انگلیسی: **Principles and methods of Guidance and counseling** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** با مطالعه درس مبانی و اصول راهنمایی و مشاوره، با مفاهیم اساسی راهنمایی و مشاوره آشنا شده، در فرایند آموزش از مبانی و اصول مشاوره بهره کافی ببرد، به جایگاه راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش پی ببرد و با نقش مشاوره ای معلمان در فرایند تدریس و کلاس درس آشنا شود.همچنین از فنون و روش های شناخت راهنمایی و مشاوره دانش آموزان اطلاعات کافی کسب نموده و بتواند در موقعیت واقعی مدرسه بکار ببرد. دانشجوپس از گذراندن این درس قادر خواهد بود از اصول و فنون راهنمایی و مشاوره در موقعیت های واقعی مدرسه بهره برده و با شناختی که ازتفاوت های فردی، ویژگی ها و مسایل و مشکلات دانش آموزان پیدا می کند بتواند در زمینه های تحصیلی- شغلی و سازشی به آنها کمک نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: مباحث اساسی

- اهمیت و ضرورت راهنمایی و مشاوره
- فلسفه و اهمیت راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش
- تاریخچه راهنمایی و مشاوره در جهان و ایران
- راهنمایی و مشاوره در اسلام
- مفهوم و تعریف راهنمایی
- اصول و اهداف راهنمایی
- وظایف و خدمات راهنمایی و مشاوره
- مفهوم و تعریف مشاوره

- اصول و اهداف مشاوره
- مفهوم و تعریف مشورت
-تعریف روان درمانی
- پیدایش و تکامل روان‌درمانی
- تفاوت بین مشورت،راهنمایی، مشاوره و روان درمانی

فعالیت یادگیری:

۱- مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده

۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

۳- مقایسه مفاهیم راهنمایی، مشورت، مشاوره و روان درمانی و بیان تفاوت های آنها

فعالیت عملکردی:

- تحلیل و مقایسه اهداف و خدمات راهنمایی و مشاوره و ارایه گزارش آن در کلاس درس

فصل دوم: انواع راهنمایی و مشاوره و الگوهای آن

- انواع راهنمایی و مشاوره از نظر موضوع
- انواع راهنمایی و مشاوره از نظر شیوه اجرا
- انواع مشاوره از نظرموضوع
- انواع مشاوره از نظر شیوه اجرا
-فرایند تشکیل مشاوره گروهی
-انواع گروه‌های یاورانه
- الگوهای رایج راهنمایی

فعالیت یادگیری:

۱- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده

۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

۳- مقایسه انواع راهنمایی و مشاوره از نظر موضوع و شیوه اجرا و بیان تفاوت های آنها

۴- مقایسه الگوهای راهنمایی وبیان شباهت ها و تفاوت های آنها

فعالیت عملکردی:

۱- تحلیل و مقایسه الگوهای راهنمایی و مشاوره و ارایه گزارش آن در کلاس درس

۲- تهیه جدول مقایسه انواع راهنمایی و مشاوره و بیان کاربرد هریک از آنها درمحیط واقعی مدرسه

فصل سوم: روش ها و فنون راهنمایی و مشاوره

- تعریف روش و فن
-روش های راهنمایی و مشاوره
- فنون راهنمایی(مشاهده،مصاحبه،پرسشنامه،شرح حال نویسی،واقعه نویسی،مقیاس درجه بندی رفتار،گروه سنجی،مطالعه موردی،مطالعه پرونده تحصیلی،سیاهه رفتار،آزمون های روانی)
- فنون مشاوره(گوش دادن،تشویق کردن، برخورد با مقاومت مراجع، برخورد با سکوت، سازمان دادن، انعکاس احساس و محتوا، قرارداد بستن، تعیین تکلیف، پایان دادن به جلسه، همدلی، مواجهه سازی، تفسیر و بینش، رهبری، ایفای نقش، آرمیدگی یا آرام بخشی، ارجاع، ارزشیابی و خلاصه کردن)

- مهارت های مشاوره‌ای

- مهارت‌های مشاوره‌ای معلمان

- در نظر گرفتن تفاوت های فردی در راهنمایی و مشاوره با دانش آموزان

فعالیت یادگیری:

۱- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده

۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

۳- مقایسه فنون راهنمایی و مشاوره با یکدیگر و بیان تفاوت های آنها

۴- مشاهده اجرای فنون مشاوره توسط متخصصان (مستقیم/ فیلم) و تحلیل مشاهدات به صورت مکتوب

فعالیت عملکردی:

۱- تحلیل و مقایسه فنون راهنمایی و مشاوره و ارایه گزارش آن در کلاس درس

۲- طراحی و اجرای یک نمونه از هر کدام از فنون راهنمایی نظیر مشاهده، مصاحبه و....، و ارایه گزارشی ازآنها به مدرس ۳- بیان کاربرد هریک از فنون راهنمایی و مشاوره درمحیط واقعی مدرسه در قالب گزارش کتبی

۴- اجرای فنون مشاوره توسط دانشجویان با توجه به مشاهدات خود (مستقیم/ فیلم)در مورد یک نفر از دانش آموزان و ارایه گزارش صوتی- تصویری و کتبی آن به مدرس

فصل چهارم: نقش و وظایف کارکنان مدرسه در برنامه راهنمایی و مشاوره دانش آموزان

- نقش و وظایف مدیرمدرسه

- نقش و وظایف معاونان مدرسه

- نقش و وظایف معلم مدرسه

- نقش و وظایف مشاورمدرسه

- نقش و وظایف مربی پرورشی مدرسه

- نقش سایر متخصصان در فرایند راهنمایی و مشاوره

- نقش خانواده در فرایند راهنمایی و مشاوره

- نقش دانش آموز در فرایند راهنمایی و مشاوره

فعالیت یادگیری:

- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده

۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

۳- مقایسه نقش و وظایف معلم،مدیر،مشاور، معاون، مربی پرورشی و سایر متخصصان در برنامه راهنمایی و مشاوره مدرسه و بیان تفاوت های آنها

فعالیت عملکردی:

۱- تحلیل و مقایسه نقش و وظایف معلم،مدیر، معاون، مشاور، مربی پرورشی و سایر متخصصان در برنامه راهنمایی و مشاوره مدرسه و ارایه گزارش آن در کلاس درس

فصل پنجم: جایگاه راهنمایی و مشاوره در نظام آموزش و پرورش

- برنامه های راهنمایی و مشاوره در دوره های تحصیلی ابتدایی و متوسطه

-برنامه‌های راهنمایی و مشاوره در سطح آموزش عالی

- نقش و عمل مشاور در دوره های تحصیلی ابتدایی و متوسطه

- ساختار و تشکیلات راهنمایی ومشاوره در آموزش و پرورش ایران
- خدمات و وظایف مراکز مشاوره دانش آموزی وخانواده در مناطق آموزش و پرورش
- خدمات و وظایف مراکز مشاوره دانشجویی در دانشگاهها

فعالیت یادگیری:

- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده
۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس
۳- مقایسه برنامه های راهنمایی و مشاوره درمدارس ابتدایی و متوسطه و بیان تفاوت های آنها

فعالیت عملکردی:

۱- تحلیل و مقایسه برنامه های راهنمایی و مشاوره در مدارس ابتدایی و متوسطه و ارایه گزارش آن در کلاس درس
۲- تحلیل و مقایسه برنامه های راهنمایی و مشاوره در مراکز مشاوره دانش آموزی، خانواده و دانشجویی و ارایه گزارش کتبی آن به مدرس

فصل ششم: خدمات مشورتی در مدرسه

- تعریف مشورت
- مثلث مشورت
- ویژگی‌های مشورت و رابطه مشورتی
-انواع خدمات مشورتی در مدرسه
- ارایه مشورت به والدین دانش آموزان
- مراحل فرایند مشورت در مدرسه
- رابطه مشورتگر-مشورت جو- مراجع
-آموزش خانواده در مدارس
- راه‌اندازی خدمات مشورتی روان‌شناختی برای ارتقای سالم زیستی دانش‌آموزان در مدارس

فعالیت یادگیری:

۱- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده
۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس
۳- مقایسه برنامه های خدمات مشورتی در مدارس ابتدایی و متوسطه و بیان تفاوت های آنها

فعالیت عملکردی:

۱- تحلیل و مقایسه انواع خدمات مشورتی در مدارس ابتدایی و متوسطه و ارایه گزارش آن در کلاس درس
۲- طراحی و اجرای یک نمونه از برنامه‌های خدمات مشورتی نظیر آموزش خانواده در مدرسه و ارایه گزارشی ازآن به مدرس

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

تدارک دیدن فرصت های یادگیری مستقیم در داخل محیط آموزشی نیازمند استفاده از شیوه ارایه مستقیم مباحث نظری به همراه مشارکت دانشجویان و تحلیل پاسخ های مربوط به پرسش های مطرح شده است. برقراری ارتباط میان آموخته های کلاسی و الزامات محیط آموزشی، بهره گیری از فرصتهای یادگیری خارج از محیط آموزشی،برقراری پیوند میان نظر و عمل در محیط آموزشی و فراهم نمودن مشارکت گروهی دانشجویان در انجام فعالیت های عملکردی توسط مدرس از راهبردهای تدریس این درس می باشد که منجر به درک عمیق تر مطالب وبکارگیری دانش نظری راهنمایی و مشاوره توسط دانشجو معلمان در موقعیت

های واقعی مدرسه خواهد شد.یادگیری غیر مستقیم نیز مستلزم مطالعه فردی و درک شناختی فرد در موقعیت های مختلف محیط آموزشی می باشد.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

–نبوی، سیدصادق و قدمی، سیدامیر.(۱۳۹۸). مبانی، اصول و فنون راهنمایی و مشاوره. تهران: نشر علوم تربیتی و روان شناسی.

- گلادینگ، ساموئل.تی(۱۳۹۰). اصول ومبانی مشاوره. ترجمه مهدی گنجی، تهران، نشر ساوالان.

- شفیع آبادی، عبدالله (۱۳۹۰). مقدمات راهنمایی ومشاوره. تهران، انتشارات رشد.

منابع فرعی:

- اصغری پور، حمید(۱۳۹۱). کلیات راهنمایی و مشاوره، مشهد، نشرتمرین

- گیبسون، رابرت و میشل، ماریان(۱۳۸۶). زمینه مشاوره و راهنمایی، ترجمه باقر ثنایی و همکاران، انتشارات رشد

- صافی، احمد(۱۳۸۳). راهنمایی و مشاوره در دوره های تحصیلی، تهران، انتشارات رشد

- تمدنی، مجتبی و بهمنی، بهمن (۱۳۹۱). فنون مشاوره و روان درمانی، تهران، نشر دانژه

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی پایانی: آزمون مباحث نظری(باز پاسخ،بسته پاسخ، چندگزینه ای و یا ترکیبی) به میزان ۱۰ نمره

ارزشیابی فرآیند: عملکرد دانشجو در فعالیت های یادگیری پیش بینی شده کلاسی۲نمره

ارزشیابی پوشه کار: مجموعه تکالیف(فعالیت) عملکردی۸ نمره

ارزشیابی از یادگیرنده براساس تکالیف یادگیری در طول نیمسال،تکالیف عملکردی و آزمون پایان نیمسال انجام می شود.

مبنای ارزیابی تکالیف(یادگیری و عملکردی) ملاک ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «اصول برنامه ریزی درسی»

۱. معرفی درس و منطق آن

برنامه‌ریزی درسی به عنوان یک «فرایند»، یکی از فعالیت‌های اساسی در آموزش و پرورش نوین است. آموزش نظام‌مند و گسترده، نیازمند آن است که با اتخاذ تدابیر قبلی همراه شود. چنین تدابیری می‌توانند فعالیت‌های عاملان فرایند تربیتی را هدایت کند. اتخاذ تدابیر هدایت‌گر فعالیت‌های معلم و متعلم در موقعیت تربیتی، برنامه‌ریزی درسی نامیده می‌شود. برنامه‌ریزی درسی با این معنا، یکی از فعالیت‌های ضروری معلم است. معلم حتی در نظام‌های متمرکز برنامه‌ریزی درسی هم «برنامه‌ریز درسی بهره‌گیر» یا «برنامه‌ریز درسی اجرایی» است. چنین تکلیف و البته چنین اختیاری سبب می‌شود یادگیری استفاده از این پدیده مهم حیات آموزشی برای معلمان ضروری گردد. دانستن زبان برنامه‌ریزی درسی یا آشنائی با دانش آکادمیک برنامه‌ریزی درسی برای معلمان حتی در یک سیستم متمرکز که تصور می‌شود معلم نقش عمده‌ای در تولید ندارد و مصرف کننده صرف است، ضرورت دارد؛ زیرا برنامه درسی در «سطوح مختلف» تعریف می‌شود و در بسیاری از این سطوح در نظام‌های آموزشی متمرکز هم معلم (به شکل فردی یا جمعی) نقش دارد. پس معلم به جای آنکه به حلقه سست زنجیره تعلیم و تربیت بدل شود، باید اتفاقا در نقش مقوم برنامه و تقویت‌کننده آن ظاهر شود. برنامه درسی در دستان معلم می‌تواند به یک پدیده «پوچ» (برنامه درسی پوچ) تبدیل شود. یعنی معلم می‌تواند آنچه در مرحله تولید به درستی تدوین شده است، را از دستور کار خارج کند یا به صورت غیر موثر آموزش دهد. پرهیز از این دام، یکی از لوازم عمل حرفه‌ای معلم است. به بار نشستن تلاش‌های دیگران نیاز به همّت و دقت معلم دارد تا محرومیت ناشی از حذف آنچه باید آموزش داده شود، بر شاگردان تحمیل نشود. معلمان آینده به دلیل چنین شرایطی نیاز دارند با مبانی، اصول و مراحل برنامه‌ریزی درسی آشنا شوند و بتوانند از فنون آن در عمل بهره بگیرند. کسب این مهارت به همراه فهم برنامه درسی، لازمه عمل حرفه‌ای معلم در موقعیت مدرسه است. برای تحقق چنین دستاوردی، ضروری است معلمان با منابع این حوزه علمی و برخی از اعمال و فعالیت‌های برنامه‌ریزی درسی آشنا شوند. چنین شرایطی می‌تواند به آنان کمک کند تا معلمان آینده در طول دوره آموزشی در معرض تجربیات متنوع و غنی قرار گرفته و قادر به مطالعه، تصمیم گیری و ارزیابی نتایج تصمیمات در موقعیت‌های پیچیده آموزشی و تربیتی مبتنی بر یافته های علمی و پژوهشی باشند.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **اصول برنامه‌ریزی درسی** نام درس به انگلیسی:**The Principles of Curriculum Development**
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** تربیتی **دروس پیش‌نیاز:** - **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص برنامه ریزی درسی	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** -به تشریح اصول و مراحل برنامه‌ریزی درسی اقدام کند و با تحلیل برنامه‌های درسی مصوب، به برنامه‌ریزی درسی اجرایی دروس اقدام کند. -ضمن تبیین انواع برنامه‌های درسی در مدرسه، برنامه درسی خود برای یک درس را تولید و ارائه کند و به استناد دانش معتبر از برنامه خود دفاع نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: مفهوم برنامه درسی و قلمروهای برنامه درسی

- انواع تعریف از برنامه درسی
- برنامه درسی و آموزش
- گستره موضوعی حوزه برنامه‌ریزی درسی به عنوان یک علم

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا به مقایسه تعاریف برنامه درسی از دیدگاه چند صاحبنظر برنامه درسی اقدام کند.

فصل دوم: سطوح و انواع برنامه درسی

- برنامه درسی رسمی (مصوب و تجویز شده)
- برنامه درسی اجرایی (تدریس شده)
- برنامه درسی پنهان
- برنامه درسی پوچ
- برنامه درسی آزمون شده
- برنامه درسی فوق برنامه

فعالیت یادگیری:

در معرفی هر یک از انواع برنامه درسی به تبیین نقش معلم در تحقق انواع برنامه درسی بپردازد.

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا یکی از تجربیات مواجهه خود با برنامه درسی مدرسه‌ای را یادآوری و آن را روایت و تحلیل کند و بر اساس آن تحلیل به معرفی انواع برنامه درسی در تجربه خود اقدام نماید.

فصل سوم: نظریه‌های برنامه درسی

- متاتئوری آیزنر
- متاتئوری دکر واکر
- متاتئوری هونکی
- متاتئوری ژیرو، پنا و پاینار
- متاتئوری همی یر

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا در جدولی به مقایسه و تحلیل نظریه‌های برنامه درسی بپردازد.

فصل چهارم: الگوهای برنامه‌ریزی درسی

- الگوهای فنی
- الگوهای غیرفنی
- الگوهای میانه

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا الگوی برنامه‌ریزی درسی در نظام‌های آموزشی برتر را شناسایی کند و به ارائه شفاهی بپردازد.

فصل پنجم: عناصر برنامه‌ریزی درسی

- اهداف
- محتوا
- راهبردهای یاددهی-یادگیری
- منابع آموزشی
- فعالیت‌های یادگیری
- زمان
- مکان آموزشی

- گروه‌بندی فراگیران

- روش‌های ارزشیابی از یادگیری

فصل ششم: مراحل برنامه‌ریزی درسی

- نیازسنجی و تدوین اهداف

تشریح چگونگی تعیین اهداف در هنگام تولید برنامه درسی، معرفی انواع الگوهای انتخاب اهداف، معرفی انواع هدف‌ها و نقش آنها در فرایند برنامه‌ریزی درسی، شرح اصول انتخاب اهداف و معرفی برخی از اهداف برنامه‌های درسی به تناسب رشته تحصیلی دانشجویان.

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا به تحلیل یک نمونه از اهداف و تبدیل آنها به هدف‌های یک درس بر اساس اصول تدوین اهداف بپردازد.

- انتخاب محتوا و فرصت‌های یادگیری

روش‌ها و اصول انتخاب محتوا و فرصت‌های یادگیری؛ انواع سازمان‌دهی محتوا، اصول سازمان‌دهی محتوا (وحدت، مداومت، توالی و تعادل).

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا بر اساس اصول سازماندهی محتوا به تحلیل محتوای یک درس بپردازد.

- انتخاب فعالیت‌های یادگیری

اصول انتخاب فعالیت‌های یادگیری براساس موقعیت مشتمل بر شناخت مخاطب و سبک‌های یادگیری آن، شناخت جامعه و ابعاد مختلف فرهنگی، سیاسی، اقتصادی آن، شناخت علم و محتوای آموزشی

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا براساس اصول انتخاب فعالیت‌های یادگیری، چند فعالیت یادگیری برای یک درس ارائه نماید.

- انتخاب روش تدریس

معرفی انواع روش‌های تدریس در فضای واقعی و فضای مجازی، اصول انتخاب روش‌های تدریس براساس موقعیت

- انتخاب روش ارزشیابی از یادگیری

معرفی انواع روش‌های ارزشیابی از یادگیری، اصول انتخاب روش‌های تدریس براساس موقعیت

فصل هفتم: اجرای برنامه درسی

- نظام اجرایی وفادارانه

- نظام اجرایی نیمه سازگارانه

- نظام اجرایی سازگارانه

- عوامل موثر بر اجرای برنامه درسی شامل عوامل داخلی و عوامل خارجی

- اقدامات اساسی در اجرای برنامه درسی شامل شناخت وضعیت، آماده سازی، تدارک نیروی انسانی، هدایت و نظارت

- مقاومت در برابر تغییر برنامه درسی

تکلیف عملکردی:

از دانشجومعلم خواسته شود تا علل مقاومت معلم در برابر تغییرات برنامه درسی را شناسایی نماید و به ارائه راهکار بپردازد.

فصل هشتم: ارزشیابی برنامه درسی

- مفهوم ارزشیابی برنامه درسی و ضرورت آن

- سطوح ارزشیابی برنامه درسی

- الگوهای ارزشیابی شامل الگوی ارزشیابی هدف محور، الگوی ارزشیابی هدف آزاد، الگوی ارزشیابی سیپ، الگوی ارزشیابی کرک پاتریک، خبرگی و انتقاد آموزشی

- بازنگری برنامه درسی

۳. راهبردهای آموزش و یادگیری

در این درس، آموزش‌های کلاس درس با محوریت آموزشگر انجام می‌شود؛ هرچند که در هر جلسه درس دانشجویان مشارکت دارند و آنها موظف‌اند بر اساس برنامه اعلام شده به مطالعه منابع بپردازند و در مباحث شرکت نمایند. درعین‌حال، در جلسات درس ممکن است پرسش‌هایی مطرح شود که به تشخیص آموزشگر یا به درخواست دانشجویان، پاسخگویی به برخی از آنها می‌تواند به صورت شفاهی در جلسه بعد یا به صورت کتبی تا پایان نیمسال انجام و ارائه شود.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

- فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۹۵). اصول و مفاهیم اساسی برنامه‌ریزی درسی. تهران: علم استادان.

-موسی‌پور، نعمت‌الله (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی درسی برای معلمان. تهران: انتشارات بیان روشن.

منبع فرعی:

- ملکی، حسن (۱۳۸۷). مقدمات برنامه‌ریزی درسی. تهران: سمت.

-موسی‌پور، نعمت‌الله (۱۳۹۳). مبانی برنامه‌ریزی آموزش متوسطه. مشهد: به نشر.

- مهرمحمدی، محمود (آخرین چاپ). برنامه درسی: نظرگاهها، رویکردها و چشم اندازها. تهران: انتشارات آستان قدس رضوی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی تکوینی: ۱۰ نمره شامل ارزشیابی ضمن نیمسال و ارزشیابی انجام تکالیف کلاس درس و مشارکت در مباحث

ارزشیابی پایانی: ۱۰ نمره شامل آزمون مکتوب پایانی

سایر نکات:

مواردی که توجه به آن در این درس مهم است:

- آمادگی مدام برای گفتگوهای کلاس.
- مشارکت جدی و موثر در مباحث کلاس.
- رعایت نظم حضور و حساسیت به زمان درس.
- رعایت اخلاق پژوهش در انجام تکالیف و در فعالیت عملی.
- مطالعه منابع تکمیلی معرفی شده توسط آموزشگر و سایر منابع مفید.
- ظرافت و زیبائی ظاهری تکالیفی که به صورت مکتوب به آموزشگر تحویل می‌شود.

سرفصل درس «مدیریت آموزشگاهی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

مدیریت آموزشی اجرای یادگیری از طریق ارتباط درونی شاگرد با استعدادهای خود و استفاده از ظرفیت ذاتی و خلاقانه برای تولید و بازتولید دانش با حضور دائم، فعال و مشارکت جویانه او در تمام مراحل و جریان یادگیری است که در کلاس درس امکان پذیر می‌شود. عادت ورزی به یادگیری از طریق تولید دانش و بهره‌مندی از دانش یادگرفته در حل مسایل زندگی مستلزم پشتیبانی معلمان و مدیران حرفه ای در فراهم آوردن ساختار منسجم و مرکب از عناصر مرتبط و محیط مناسب است.

مدیریت آموزشی پشتیبان تحقق اهداف آموزش و پرورش به منظور پرورش انسان کامل به لحاظ مهارت‌های شناختی در پردازش اطلاعات، به لحاظ مهارت‌های اجتماعی در پیوند انسان‌ها برای تقویت مهارت‌های تولید دانش و توسعه شناخت، به لحاظ مهارت‌های رفتاری برای عادت ورزی به رفتارهای منبعث از ارزش‌ها و موضع‌های منطقی و جایافته در ساختار شناختی فرد و بالاخره خویشتن شناسی فرد در کمک به توسعه دانش بشری است. بدیهی است که یکی از اهداف آموزش و پرورش ایجاد تغییرات به هنگام و مفید جهت توسعه پایدار و رویارویی با سیاست‌های جهانی است و بی تردید، تغییرات بنیادین معنی‌دار در سیستم آموزشی می‌تواند منشاء اثر در توسعه سایر عرصه ها باشد و از این منظر نقش مدیریت آموزشگاهی کلیدی و انکار ناپذیر است.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** **پیش‌نیاز:** – **تخصص موردنیاز برای تدریس:** دارای تخصص مدیریت آموزشی	نام درس به فارسی: **مدیریت آموزشگاهی** نام درس به انگلیسی: **administration of educational institutions** **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مدرسه را به عنوان یک سیستم اجتماعی، فنی، فرهنگی و سیاسی مورد تحلیل قرار دهد. ۲- با تحلیل سیستم مدرسه از منظر روابط درونی و بیرونی و تحلیل مفاهیم، اصول، نظریه‌ها و یافته‌های علمی در به‌سازی محیط سازمانی مدرسه کنشگری فعال داشته باشد. ۳- با کاربست نظریه‌ها، مفاهیم و اصول مرتبط با مدیریت مدرسه راه حل‌های علمی در زمینه کاهش تعارضات درون سازمانی ارائه دهد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: مدرسه به‌عنوان یک سیستم اجتماعی

- سیستم‌های باز
- مدل سیستمی-اجتماعی مدرسه
- عناصر اصلی سیستم اجتماعی مدرسه (افراد، ساختار، فرهنگ، سیاست، هسته فنی، محیط، نتایج، بازخورد)
- مدرسه به عنوان سازمان یادگیرنده

فعالیت یادگیری:

مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های مطرح شده

مطالعه منابع معرفی شده در زمینه مدرسه و سیستم اجتماعی

تشریح وظایف مدرسه با توجه به عناصر اصلی سیستم اجتماعی آن

فعالیت عملکردی:

درباره یک موضوع مبتلا به در مدرسه، تحقیق و آن را بر اساس مدل سیستمی-اجتماعی تحلیل و نتایج آن را به کلاس ارائه نماید.

فصل دوم: آشنایی با نظریات مدیریت

۱. نظریات سازمانی در مدیریت

- مدیریت کلاسیک
- تایلور
- فایول

- بوروکراسی وبر

۲.نظریات انسانی در مدیریت

- مدیریت نئوکلاسیک
- مک گریگور
- هرزبرگ

۳. نظریه های جدید در مدیریت

- اقتضایی
- سازمان های یادگیرنده

۴. مدیریت از دیدگاه اسلام و سیره معصومین (ع)

فعالیت یادگیری:

مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های مطرح شده

مطالعه منابع معرفی شده در زمینه نظریه های مدیریت

معرفی انواع الگوها و نظریات مدیریت آموزشی و اصول حاکم بر هر یک از آنها

فعالیت عملکردی:

ارائه یک موقعیت از رفتارهای حاکم بر مدرسه و تحلیل آن بر اساس نظریه‌های مدیریت

فصل سوم: افراد در مدارس

- نیازها و نظریه‌های مرتبط با آن
- سلسله مراتب نیازهای مازلو
- نیاز به موفقیت
- نیاز به استقلال

- باورها و نظریه‌های مرتبط با آن
- باور درباره علیت (اسناد)
- باور در باره انصاف (نظریه برابری و عدالت سازمانی)
- انتظار از عملکرد فرد (نظریه انتظار)

- خودکارآمدی معلمان

- انگیزش درونی و بیرونی

فعالیت یادگیری:

مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های مطرح شده

مطالعه منابع معرفی شده در زمینه افراد در مدارس

فعالیت عملکردی:

درباره نظریه‌های ارائه شده، مواردی از اقدام پژوهی یا تحقیقات کاربردی جستجو و نتایج آن را در کلاس درس ارائه نماید.

فصل سوم: مدارس پیشرو

- مدرسه کارآمد
- مدارس مبتنی بر فرهنگ اعتماد
- جو شهروندی در مدارس
- مدارس متفکر
- مدارس اثربخش

فعالیت یادگیری:

مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های مطرح شده

مطالعه منابع معرفی شده در زمینه مدارس پیشرو

ضمن تحلیل و تفسیر ماهیت و تعریف اثر بخشی سازمان، مشخصات مدارس اثربخش را تشریح و تبیین کند.

فعالیت عملکردی:

درباره مدارس پیشرو گزارش تهیه و به کلاس ارائه نماید.

فصل چهارم: ارتباط در مدارس

- تعریف و مدل کلی ارتباط
- انواع ارتباط
  - یکسویه
  - دوسویه

-ارتقای توانایی‌های ارتباطی

- صحبت کردن در جمع
- رسانه‌های ارتباطی
- منابع در فرایند ارتباطی

-شبکه‌های ارتباطی در مدارس

- شبکه‌های رسمی
- شبکه‌های غیر رسمی

فعالیت یادگیری:

مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های مطرح شده

مطالعه منابع معرفی شده در زمینه ارتباطات در مدارس

فعالیت عملکردی:

نمونه‌هایی از ارتباطات رسمی و غیر رسمی را با الهام از مدل کلی ارتباط، تحلیل و نتایج را به کلاس ارائه نماید.

فصل پنجم: مدیریت تعارض در مدرسه

- تعاریف تعارض
- منابع ایجاد تعارض
- منابع قدرت
- بازی‌های سیاسی
- مدیریت تعارض
  - رقابتی

- تشریک مساعی
- مصالحه
- اجتناب
- ایثار

فعالیت یادگیری:

مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های مطرح شده

مطالعه منابع معرفی شده در زمینه مدیریت تعارض

فعالیت عملکردی:

در زمینه بازی‌های قدرت و سیاست، تحقیق و نمونه‌هایی از آن را در قالب کلاسی ارائه نماید.

✓ **فصل ششم: هدایت جامع**

ملاحظات هدایت جامع

- توجه به همهٔ حوزه‌های استعدادی در هدایت
- فراگیری برنامه‌های هدایتی برای همهٔ دانش‌آموزان
- استفاده از منابع و فرصت‌های متنوع هدایت موجود در مدرسه و جامعهٔ محلی

روش‌ها، منابع و فرصت‌های هدایت جامع در مدرسه

- استفاده از ظرفیت مدیریت آموزشگاهی (ارکان و شوراهای مدرسه، کارگروه اجرایی شهاب مدرسه) جهت مناسب‌سازی فضای مدرسه برای هدایت و پرورش استعدادهای دانش‌آموزان
- اجرای فعالیت‌های فوق برنامه در مدرسه
- استفاده از محیط‌های متنوع یادگیری درون مدرسه (کتابخانه، آزمایشگاه، کارگاه و...)
- برگزاری و شرکت در مسابقات و جشنواره‌های درون و بیرون مدرسه
- برگزاری اردوها، بازدیدها و گردش‌های علمی و آموزشی
- ارجاع به مراکز علمی، فرهنگی، هنری و... (از قبیل پژوهش‌سرا، کانون فرهنگی و تربیتی و...)

آگاهی‌بخشی به خانواده‌ها در خصوص شناسایی و هدایت استعدادها

- توجیه خانواده برای ایفای نقش بی‌بدیل خود در فرایند شناسایی و هدایت
- ضرورت تبادل اطلاعات و هماهنگی میان مدرسه، آموزگار و خانواده
- توجه به عدم قطعیت و مرحله‌ای بودن فرایند شناسایی و هدایت (خودداری از رفتارهای هیجانی و احساسی)
- عدم تمرکز بر یک حوزهٔ استعدادی و توجه هم‌زمان به دو یا سه حوزهٔ استعدادی برتر

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

تدارک دیدن فرصت های یادگیری مستقیم در داخل محیط آموزشی نیازمند استفاده از شیوه ارائه مستقیم مباحث نظری به همراه مشارکت دانشجویان و تحلیل پاسخ های مربوط به پرسش های مطرح شده است. در این درس، آموزش های کلاس درس با محوریت آموزشگر انجام می شود؛ هر چند که در هر جلسه درس دانشجویان مشارکت دارند و آنها موظف اند بر اساس برنامه اعلام شده به مطالعه منابع بپردازند و در مباحث شرکت نمایند. انجام فعالیت های عملکردی برای درک عمیق، یادگیری بهتر و بکارگیری آموخته ها در موقعیت های آموزشی نیز، مستلزم مشارکت همگانی دانشجویان در این فعالیت ها می باشد.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

هوی، و. ک.؛ میسکل، س. ج. (۱۳۹۵). **مدیریت آموزشی: نظریه، تحقیق و عمل**، ترجمه نادر سلیمانی و همکاران. تهران: سمت.

میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۹۳). **رفتار و روابط در سازمان و مدیریت**. تهران: یسطرون.

مجدفر، مرتضی؛ اصلانی، ابراهیم و سلیقه دار، لیلا (۱۳۹۴). **دست‌نامه شهاب (راهنمای آموزگاران و مدیران)**. تهران: مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان.

منابع فرعی:

شیرازی، علی(۱۳۹۲): **مدیریت آموزشی (تئوری، تحقیق و کاربرد)**. تهران: موسسه کتاب مهربان نشر.

بهرنگی، محمدرضا (۱۳۹۱): **مدیریت آموزشی و آموزشگاهی**. تهران: نشر کمال تربیت.

علاقه بند، علی (۱۳۹۱). **مبانی نظری و اصول مدیریت آموزشی**. تهران: نشر روان

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری(پیشنهادی)

ارزشیابی پایانی: ۱۵ نمره به ارزشیابی کتبی پایان ترم اختصاص خواهد داشت

ارزشیابی فرآیند: ۲ نمره به فعالیت های دانشجو در جریان آموزش ها در طول ترم داده می شود

ارزیابی پوشه کار: ۳ نمره به ارائه گزارش از تمرین یا فعالیتی که استاد تعیین کرده است تعلق می گیرد.

ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس فعالیت یادگیری در طول ترم، تکالیف عملکردی و آزمون پایان ترم انجام می شود. مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک ها و سطوح پیامد های یادگیری تعیین شده است.

سرفصل درس «کاربست فناوری در یادگیری»

۱. معرفی درس و منطق آن:

روش‌های یادگیری با توسعه‌ی فناوری و ظهور برنامه‌های تعاملی تغییر کرده است. فناوری یادگیری بسیاری از آرمان‌های آموزشی را از جمله یادگیری در هر مکان و زمان، یادگیری مشارکتی، خودارزیابی و خودراهبردی تحقق بخشیده است. بنابراین می‌توان فناوری آموزشی را به کارگیری فناوری جهت خلق و مدیریت منابع و فرایندهای فناورانه جهت بهبود عملکرد آموزشی با هدف ایجاد انگیزه و ترغیب دانش‌آموزان به یادگیری و جستجوگری و سازندگی مفاهیم دانست که یادگیرندگان را وادار به تفکر در سطوح بالا نموده تا بتوانند اطلاعات پیچیده را تحلیل کنند. لذا آشنایی و بهره مندی از فناوری یادگیری یکی از نیازهای معلمانی است که وظیفه‌ی آماده سازی فراگیران را برای ورود به جامعه و عرصه‌ی کار را دارند. با تلفیق فناوری در فرصت‌های یاددهی و یادگیری علاوه بر بهبود کارایی آموزش، دانش‌آموزان آموزش می‌بینند که چگونه خود را برای استفاده‌ی صحیح از فرصت‌های پیش رو بواسطه این فناوری در زندگی آماده کنند.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **کاربست فناوری در یادگیری** نام درس به انگلیسی: Use of Technology in Learning
نوع درس: عملی **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۶۴ **شایستگی کلیدی:** تربیتی **پیش‌نیاز:** - **تخصص مورد نیاز برای تدریس:** متخصص تکنولوژی آموزشی و IT	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱. ضمن آشنایی با استانداردها و معیارهای تولید محتوای الکترونیکی، به تولید محتوای الکترونیکی در یکی از دروس رشته خود اقدام نماید. ۲. برنامه های کاربردی سیستم عامل ویندوز ۱۰ را در محیط های آموزشی بکار گیرد. ۳. بخش‌های مهم و کاربردی مجموعه نرم‌افزاری آفیس ۲۰۱۰ را یادگرفته و از آن استفاده کنند. ۴. یک نرم‌افزارهای آموزشی طراحی و تولید کنند. ۵. به ارزشیابی نرم‌افزارهای مختلف آموزشی بپردازد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: فناوری و محیط‌های یاددهی-یادگیری

- اهداف
- تکنولوژی آموزشی
- رسانه‌های آموزشی
- چندرسانه‌ای‌ها
- فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش
- یادگیری الکترونیکی
- تعامل در محیط‌های الکترونیکی
- محتوای الکترونیکی
- استانداردها و معیارهای تولید محتوای الکترونیکی
- کلیات تولید نرم افزارهای چندرسانه‌ای
- ارزشیابی از محتوای الکترونیکی چندرسانه‌ای

فعالیت یادگیری: با ذکر تعاریف و مثال‌های گوناگون تعاریف به طور دقیق مورد بررسی قرار گیرد و نقاط تفاوت و تشابه مفاهیم با ذکر مصادیق آن شناسایی گردد.

تکلیف عملکردی: از دانشجو معلمان خواسته می‌شود در مورد مفاهیم مطرح شده به تحقیق پرداخته و گزارشی از میزان استفاده و جنبه‌های کاربردی فناوری برای یادگیری تهیه نمایند.

فصل دوم: آشنایی با سیستم عامل Windows ۱۰ و برنامه‌های کاربردی آن

- اهداف
- آشنایی با محیط ویندوز
  - اتصال برنامه به نوار وظیفه
  - تنظیمات زمان و تاریخ در ویندوز
  - پنجره‌ها در ویندوز ۱۰
- تنظیمات سیستم در Control Panel
  - حذف نرم‌افزار از سیستم
  - ایجاد حساب کاربری و تنظیمات آن
  - ایجاد رمز عبور برای ویندوز
  - نصب قلم‌های فارسی در ویندوز
- برنامه‌های کاربردی Windows ۱۰
  - نمایش و ویرایش تصاویر در برنامه‌ی Photos
  - پخش فیلم و موسیقی در ویندوز ۱۰
  - برنامه‌ی نقاشی(Paint)
  - عکس‌برداری از صفحه‌نمایش با برنامه‌ی Snipping Tool
  - ضبط صدا در Voice Recorder
  - برنامه‌ی ماشین‌حساب(Calculator)
  - ابزار ذره‌بین (Magnifier)
- انتقال اطلاعات
  - انتقال اطلاعات به لوح فشرده
  - انتقال اطلاعات از حافظه‌ی جانبی فلش به هارد رایانه
- مدیریت ویندوز
  - مدیریت وظایف در ویندوز(Task Manager)
  - بازیابی سیستم(System Restore)

فعالیت یادگیری: محیط سیستم عامل ویندوز ۱۰ و نحوه‌ی استفاده از آن مورد بررسی قرار گرفته و جنبه‌های کاربردی و لزوم فراگیری آن به طور دقیق مورد واکاوی قرار گیرد.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود سیستم را در Control Panel تنظیم کرده و برنامه‌های کاربردی مختلف ویندوز ۱۰ را مورد استفاده قرار دهند و فایل‌های ساخته شده را در سیستم خود ذخیره نمایند.

فصل سوم: آشنایی با برنامه های پرکاربرد مجموعه نرم افزاری Office ۲۰۱۶

- اهداف
- معرفی مجموعه‌ی نرم افزاری آفیس ۲۰۱۶

- محیط برنامه‌های مجموعه‌ی آفیس و اصول کار مشترک در آن‌ها
  - بستن فایل و خروج از برنامه
  - ذخیره‌کردن فایل‌ها
  - بازکردن فایل‌های موجود
  - انتخاب داده‌ها
  - برش، کپی و چسباندن داده‌ها
  - لغو آخرین فرمان انجام شده و تکرار فرمان‌ها
  - حفاظت از فایل در آفیس
  - کلیدهای میانبر مشترک در مجموعه‌ی آفیس
- آشنایی با واژه پرداز ورد ۲۰۱۶ و اصول تایپ متن در آن
  - اجرای ورد و محیط برنامه‌ی آن
  - اصول کلی تایپ متن در ورد
  - آشنایی با صفحه‌کلید و اصول تایپ استاندارد
  - قالب‌بندی کاراکتر و پاراگراف
  - درج انواع لیست در سند
  - کار با اشیای گرافیکی در ورد
  - ایجاد کادرهای متنی و طرح‌های هنری
  - درج تصاویر در سند
  - درج اشکال مختلف در سند و ویرایش آن‌ها
  - درج انواع نمودار در سند
  - درج نمادهای ویژه و علائم ریاضی
  - اصول کار با جدول در ورد
  - تنظیم حاشیه، جهت و اندازه‌ی صفحات
  - چند ستونی‌کردن صفحات
  - قراردادن کادر و پس‌زمینه برای صفحات
  - کار با سرصفحه و پاصفحه ، افزودن شماره صفحه
  - ایجاد پاورقی برای عبارت‌های سند
  - کار با ادغام پستی در برنامه‌ی ورد
  - شمارش در ورد
  - چاپ سند
- آشنایی با محیط کار نرم‌افزار پاورپوینت و ایجاد فایل نمایشی در آن
  - افزودن اسلاید و انتخاب طرح‌بندی(***Layout***)
  - حذف ، کپی و انتقال اسلایدها
  - نماهای برنامه‌ی پاورپوینت

- درج عناصر و اشیای مختلف در اسلایدها
- طراحی اسلایدها
- متحرک‌سازی در پاورپوینت
- مدیریت اسلایدها و تنظیمات نمایش آن
- افزودن پاصفحه، تاریخ و شماره‌ی اسلاید به اسلایدهای نمایش
- نمایش اسلایدها در نمای ***Slide Show***
- ذخیره‌ی نمایش آماده شده در قالب‌های دیگر

- آشنایی با نرم‌افزار صفحه‌گسترده ***Microsoft Excel 2016***
  - آشنایی با صفحه‌گسترده و محیط برنامه‌ی اکسل
  - تغییر جهت کاربرگ‌ها
  - واردکردن داده‌ها و ویرایش آن‌ها
  - حذف یا درج سلول، سطر یا ستون
  - قالب‌بندی قلم(فونت)
  - تنظیم جهت متن و ترازبندی
  - ویرایش و تنظیمات سلول‌ها
  - فرمول‌نویسی و توابع در اکسل
  - درج نمودارها در اکسل و تنظیمات آن
  - مدیریت کارپوشه و کاربرگ‌ها
  - مرتب‌سازی، فیلتر و چاپ اطلاعات در اکسل
  - تنظیمات صفحه

فعالیت یادگیری: مجموعه‌ی آفیس و مباحث مشترک موجود در آن را توضیح داده داده و کاربرد هر یک از نرم‌افزارهای Office در آموزش و یادگیری را مورد بحث و بررسی قرار دهند.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود یک نمونه‌ی سوال امتحانی کامل را در برنامه‌ی ورد تایپ کرده، گزارشی را در برنامه‌ی اکسل ارائه دهند. همچنین با استفاده از برنامه‌ی Power Point به ارائه‌ی یکی از مباحث موجود در کتاب‌های درسی بپردازند.

فصل چهارم: شبکه و اینترنت

- اهداف
- مفهوم و انواع شبکه‌های رایانه‌ای
- شبکه‌ی اینترنت
- فرایند کار با مودم برای اتصال به اینترنت
- معرفی مرورگرهای رایج
- آموزش استفاده از مرورگر گوگل کروم (***Google Chrome***)
- تنظیمات مرورگر کروم
  - تنظیمات ***History*** در مرورگر کروم

شورای برنامه ریزی آموزشی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

- ***Bookmark*** در مرورگر کروم

- ایجاد و استفاده از پست‌الکترونیکی در سایت ***Google***(***Gmail***)

اصول جستجو در موتور جستجوی Google

فعالیت یادگیری: نمونه‌هایی از استفاده از شبکه، شبکه‌ی اینترنت، مرورگرها، موتور جستجو و ... را ارائه داده و در مورد استفاده از موارد ذکر شده برای تسهیل امر یادگیری و آموزش بحث نمایند.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود با اتصال به شبکه‌ی اینترنت یک پست الکترونیکی ایجاد کرده، فهرستی از وب سایت‌های آموزشی را در مرورگر خود اضافه و نهایتا از موتور جستجو برای جستجوی اطلاعات آموزشی دروس رشته استفاده نمایند و گزارش را به کلاس ارائه دهند.

فصل پنجم: اصول و روش طراحی و ویرایش پیام‌های صوتی

- اهداف
- اصول پیام‌های صوتی در تولید محتوای الکترونیکی
- معرفی نرم افزارهای تولید و ویرایش صدا
- تنظیمات سخت افزاری و نرم افزاری صدا
- آموزش نرم افزار AVS Audio Editor

معرفی نرم افزار مبدل صوتی AVS Audio Convertor

فعالیت یادگیری: استانداردهای پیام‌های صوتی بررسی شده و در مورد نرم افزارهای ویرایش پیام‌های صوتی و تفاوت با دیگر نرم افزارهای آن بحث شود.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود با رعایت استاندارد های مطرح شده در مورد پیام‌های صوتی و به واسطه نرم افزار تشریح شده به ویرایش پیام صوتی بپردازد.

فصل ششم: اصول و روش طراحی و ویرایش پیام‌های تصویری

- اهداف
- اصول طراحی پیامهای تصویری در تولید محتوای الکترونیکی
- انواع تصاویر گرافیکی
- اصول و ویژگیهای تصاویر آموزشی
- معرفی ابزارها و نرم افزارهای تولید ویرایش تصاویر
- آموزش نرم افزار SnagIt ۲۰۲۰,۱,۰,٤۹٦٥

فعالیت یادگیری: استانداردهای پیام‌های تصویری و گرافیکی را تشریح کرده و در مورد نرم افزارهای ویرایش پیام‌های تصویری و تفاوت با دیگر نرم افزارهای مربوطه بحث شود.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود با رعایت استانداردهای مطرح شده در مورد پیام‌های تصویری و گرافیکی و به واسطه‌ی نرم افزار تشریح شده به ویرایش پیام تصویری بپردازند.

فصل هفتم: اصول و روش طراحی و ویرایش فیلم‌های آموزشی

- اهداف
- اصول طراحی فیلم آموزشی در تولید محتوای الکترونیکی
- اصول و ویژگیهای فنی فیلم های آموزشی

- اصول و ویژگیهای آموزشی فیلم های آموزشی
- معرفی نرم افزارهای تولید فیلم های آموزشی
- آموزش نرم افزار AVS Video Editor ۹,۲,۱,۳۴۹
- آموزش نرم افزار Camtasia Studio ۲۰۱۹,۰,۹,۱۷۶۴۳

فعالیت یادگیری: اصـول و ویژگی‌های فنی فیلم‌های آموزشـی را تشـریح کرده و اسـتفاده از فیلم آموزشـی در بهبود فرایند یاددهی- یادگیری را مورد نقد و بررسی قرار دهند.

فعالیت عملکردی: از دانشـجو معلمان خواسـته می‌شـود که با در نظر گرفتن اسـتاندارد های تولید فیلم آموزشـی در مورد یک موضوع آموزشی فیلم تهیه کرده و آن را ویرایش نمایند.

فصل هشتم: اصول و روش طراحی و ویرایش پویانمایی‌های آموزشی

- اهداف
- اصول طراحی پیامهای انیمیشنی در تولید محتوای الکترونیکی
- ویژگیهای پیامهای انیمیشن های آموزشی
- معرفی نرم افزارهای تولید و ویرایش انیمیشن
- آموزش مقدماتی نرم افزار Adobe Flash Professional CS٦ v١٢,٠,٠,٤٨١
- آموزش نرم افزار SWF Decompile Expert v٣

فعالیت یادگیری: در مورد میزان تاثیر و ضـرورت انیمیشـن‌های آموزشـی در فرایند انتقال و تعامل آموزش تحقیق نموده و نرم افزارهایی تولید انیمیشن آموزشی را به نقد گذارند.

تکلیف عملکردی: از دانشـجومعلمان خواسـته می‌شـود در مورد ضـرورت انیمیشـن آموزش به تحقیق بپردازد و با اسـتفاده از از نرم‌افزار تشریح شده به ایجاد یک انیمیشن آموزشی اقدام نمایند.

فصل نهم: اصول و روش طراحی و تولید آزمون‌های الکترونیکی

- اهداف
- اصول طراحی تولید آزمون‌های الکترونیکی
- اصول کلی در طراحی آزمون‌های الکترونیکی
- معرفی نرم افزارهای آزمون ساز الکترونیکی
- آموزش نرم افزار Wondershare QuizCreator ٤,٥,١

فعالیت یادگیری: ویژگی‌های آزمون‌های الکترونیکی و اصـول طراحی آزمون‌های الکترونیکی مورد بحث و بررسـی قرارگرفته و نقاط ضعف و قوت نرم‌افزارهای تولید آزمون‌های الکترونیکی بیان شود.

تکلیف عملکردی: از دانشـجومعلمان خواسـته می‌شـود با اسـتفاده از نرم افزار تشـریح شـده ،آزمون الکترونیکی در مورد مباحث آموزشی دروس رشته تهیه و ارائه نمایند.

فصل دهم: اصول و روش طراحی و ویرایش رابط گرافیکی (ترکیب عناصر چندرسانه‌ای)

- اهداف
- اصول طراحی و تولید رابط گرافیکی
- اصو و روش‌های طراحی چندرسانه‌ای
- نمای کلی یا نقشه نرم افزار آموزشی

- معرفی نرم افزارهای چند رسانه‌ای برای تولید نرم‌افزارآموزشی
- آموزش نرم‌افزار AutoPlay Media Studio ۸.۵.۳.۰

فعالیت یادگیری: کاربرد نرم افزارهای آموزشی در ارائه‌س آموزش و نرم افزارهایی که می‌توانند عناصر چندرسانه‌ای ایجاد کنند، مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود تا بتوانند یک درس از دروس رشته را انتخاب و با استفاده از عناصر چندرسانه‌ای یک نرم افزار آموزشی را تولید نمایند به طوری که استانداردهای تولید محتوای الکترونیکی در آن رعایت شده باشد.

فصل یازدهم: قفل‌گذاری و انتشار نرم افزار آموزشی

- اهداف
- فرایند عمومی انتشار نرم افزار آموزشی
- آموزش نرم افزار GiliSoft Secure Disc Creator ۷،۳،۰
- آموزش نرم افزار CD Label Designer ۷،۲،۱ Build ۷۶۷

فعالیت یادگیری: علل قفل‌گذاری بر روی نرم‌افزارهای آموزشی مورد نقد و واکاوری قرار گرفته واصول زیباشناسی برای طراحی نرم‌افزارهای آموزشی بررسی شود.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می شود تا با استفاده از نرم افزار تشرح شده، روی نرم افزار آموزشی خود قفل بگذارند و همچنین طرح متناسب با محتوای خود را برای جلد لوح فشرده طراحی نمایند.

فصل دوازدهم: اصول طراحی و تولید اپلیکیشن‌های آموزشی

- اهداف
- اصول و روش طراحی و تولید اپلیکیشن‌های آموزشی
- نکاتی پیرامون طراحی و تولید اپلیکیشن‌های آموزشی
- اصول و ویژگی‌های آموزشی و فنی اپلیکیشن آموزشی
- معرفی نرم‌افزارهای مهم برای طراحی اپلیکیشن
- آشنایی با محیط و اصول کار با نرم‌افزار اَپچه(Appche)
- ارزشیابی اپلیکیشن ساخته شده

فعالیت یادگیری: در مورد تأثیر اپلیکشن‌های آموزشی گزارشی تهیه نموده و ساخت اپلیکیشن های آموزش و نرم افزارهای آن را مورد بحث و تحلیل قرار دهند.

تکلیف عملکردی: از دانشجومعلمان خواسته می‌شود به کمک محتوای آموزشی درس و با استفاده از نرم افزارهای معرفی شده در تلفن‌همراه، به ساخت اپلیکیشن آموزشی پرداخته و در پایان به ارزشیابی اپلیکیشن آموزشی همکلاسی‌های خود بپردازند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

در این درس آموزش با محوریت استاد و مشارکت دانشجویان در کارگاه رایانه انجام می‌شود و دانشجو ملزم است بر اساس منابع اعلام شده به مطالعه پرداخته و با آمادگی در کلاس درس حضور یابد. به تشخیص استاد جلساتی به آموزش مباحث نظری و باقی جلسات به آموزش عملی نرم افزارهای پیشنهادی برای درس پرداخته شود. از آن جا که دانشجو معلم ملزم به ارائه‌ی یک پروژه‌ی پایانی به صورت محتوای الکترونیکی است، تمرین عملی در کلاس و انجام تدریجی پروژه در طول ترم پیشنهاد می‌گردد.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

کتاب کاربست فناوری در یادگیری ، در دست تدوین و منبع اصلی خواهد شد.

منابع فرعی:

عباسی، سیف الله؛ بادله، علیرضا. (۱۳۹۳). تولید محتوای الکترونیکی (نرم افزار آموزشی) استانداردها، ابزارها و نرم فزارها. تهران: دیباگران.

بادله، علیرضا؛ مدلل کار، اعظم؛ سیف الله ، حامد. (۱۳۹۲). اصول و روش تولید کتاب‌های الکترونیکی چندرسانه‌ای، تهران: دیباگران.

عباسی، حامد؛ بادله، علیرضا. (۱۳۹۶). محتواساز آموزش الکترونیکی(براساس استاندارد سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور) شغل محتواساز آموزش الکترونیکی. تهران: دیباگران

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری(پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس تکالیف یادگیری در طول ترم، کلاسی و ارزشیابی مستمر۵ نمره

ارزشیابی پایانی:

- ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس تکالیف یادگیری در پایان ترم، بصورت آزمون عملی ۵ نمره
- اجرای تولید محتوای الکترونیکی (نرم افزار آموزشی) با رعیات استانداردها براساس عنوان درسی که در طول ترم مشخص می‌گردد ۱۰ نمره

سایر نکات:

مواردی که توجه به آن در این درس مهم است:

۱. آمادگی مدام برای فعالیت عملی در هر جلسه.

۲. مشارکت جدی و موثر در کار با رایانه.

۳. رعایت نظم حضور و حساسیت به زمان.

۴. انجام تکالیف و در فعالیت عملی محوله بر اساس محتوایی که تکلیف شده.

سرفصل درس «تاریخ علم تاریخ»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تاریخ به مثابه یک دانش به معنای تحقیق مستند و مستدل از واقعیت زندگی انسان در طول زمان گذشته، خود دارای سرگذشتی تاریخی است که سرمنشاء آن به دوران باستان بازمی گردد و با تحولات گوناگون درباره تعریف مبانی و حدود دانشورانه آن از عصر باستانی تا دوران مدرن، در قالب تاریخ نگاری علمی به مثابه یک رشته دانشگاهی در کنار بقیه رشته های علوم انسانی قرار گرفت. دانشجوی تاریخ از همان ابتدا باید با روند تحولات تاریخی این دانش در فرهنگ های شرق باستان تا سنت های دینی آشنا شود و روند شکل گیری رشته دانشگاهی تاریخ در دوران مدرن و مسائل و زمینه های تاریخی این تحول را بازشناسد. در نظر گرفتن مفاهیم اصلی علم تاریخ مانند ذهنیت مورخان و عینیت تاریخی، سند تاریخی و اعتبار و صدق آن، تمایز گذشته با تاریخ و اعتباریابی گزارش تاریخی، روایت تاریخی و تمایز با روایت داستانی، متن و تفسیر آن، علیت و قصدیت، عاملیت و ساختارها، توالی زمانی و دیگر مباحثی که در فلسفه علم تاریخ بحث می شود در بستر تحول تاریخی این مفاهیم از دوران باستانی تا دوران مدرن یادگیری آنرا ساده تر می سازد. همینطور درک پیوستگی و گسست ها در مبانی فلسفی و روش شناسی مطالعات تاریخی گذشته در چارچوب تاریخ نگاری علم که به اشخاص یا مورخان، ایده ها یا فکر تاریخ نگاری، نهادها و روندهای دانشورانه، زمینه های تاریخی کلان و خُرد به شکل همزمانی و درزمانی توجه می کند باعث می شود دانشجو درکی تحول گرایانه از گشودگی دانش تاریخ به روی تغییرات و تنوع روش شناسی به دست آورد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲ واحد** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص تاریخ نگاری**	نام درس به فارسی: **تاریخ علم تاریخ** نام درس به انگلیسی: history of historiogeraphy **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درک مفاهیم علم تاریخ و جایگاه آن در مطالعه گذشته در فرهنگ شرق باستانی از بین النهرین تا یونان باستان ۲- شناخت مفاهیم علم تاریخ و حدود و تعریف آن در طبقه بندی علوم در سنت یونانی و مسیحی و اسلامی ۳- تحلیل تحول مبانی علم تاریخ از دوره رنسانس و عصر روشنگری تا دوران مدرن و شکل گیری مفاهیم تاریخ نگاری علمی در نظام دانشگاهی آلمان و اروپا

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مفاهیم و مبانی علم تاریخ

- رویکردها به بازشناسی گذشته: رانکه، گالینگوود، بلوخ
- اصول و مبانی و مفاهیم تاریخ: عینیت و واقعیت
- مبانی علم تاریخ: ذهنیت و تفسیر
- مبانی علم تاریخ: سند و اعتبار و صدق داده های تاریخی
- مبانی علم تاریخ: روایت تاریخی و تمایز با روایت داستانی
- مفاهیم علم تاریخ: قصدیت و نیت مندی کنش های گذشته
- مفاهیم علم تاریخ: مساله زمان و تغییر اجتماعی در زمینه و زمانه تاریخی
- مفاهیم علم تاریخ: مساله متون و تفسیرهای عصری مورخان

- مفاهیم علم تاریخ: نظریه صدق و چالش های علمیت تاریخ
- مفاهیم علم تاریخ: نظریه و تاریخ
- مفاهیم علم تاریخ: انواع تبیین در تاریخ
- مفاهیم علم تاریخ: فیلسوفان علم تاریخ
- مفاهیم علم تاریخ: فیلسوفان تاریخ
- مساله عینیت و بازسازی عقلانی گذشته واقعی
- اصول تاریخ نگاری بر اساس دیدگاه کالینگوود

فصل دوم: مفاهیم علم تاریخ در شناخت گذشته در فرهنگ شرق باستان

- انسان و زمان در جهان اسطوره های شرق باستان
- مطالعه و ثبت گذشته در سنت بین النهرینی و مصر باستان
- تاریخ و تاریخ نگاری در سنت ایرانیان و یونانیان باستان
- میراث هرودوت و توسیدید در فرهنگ یونانی مآبی و رومی
- تاریخ و تاریخ نگاری در سنت یهودی و مسیحی و زرتشتی و هندوآریایی
- میراث تاریخ نویسی در فرهنگ چینی
- فلسفه تاریخ در جهان شرق باستان

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع تاریخ نویسی در شرق باستان را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجو یکی از آثار تاریخی نویسندگان یونانی و رومی و کتیبه های باستانی را من حیث روش و رویکرد و مبانی تفکر تاریخی و مستندات و استدلال های بکار رفته در شناخت زندگی افراد در گذشته مورد بررسی قرار دهد.

فصل سوم: مفاهیم علم تاریخ درتاریخ نگاری مسلمانان و مسیحیان در تاریخ جهان قرون میانه

- تاریخ مقدس در متون مقدس، تورات، عهد جدید، قرآن
- فلسفه تاریخ در ادیان ابراهیمی: یهودیت، مسیحیت، اسلام
- تاریخ در طبقه بندی علوم اسلامی
- چگونگی شناخت واقعیت گذشته در تاریخ نگاری اسلامی
- مفاهیم علم تاریخ در رویکردهای حدیثی و اخباری مورخان مسلمان از قرن سوم تا دهم هجری
- عقلانیت طبعی و تجربه گرایی مشاهده ای در تاریخ نگاری مسلمانان
- فایده و روش علم الاخبار در نظام دانش های اسلامی از ابن ندیم تا ابن فندق
- هدف و فایده علم تاریخ در تاریخ های عمومی تا تاریخ های محلی در سنت تاریخ نویسی اسلامی
- مبانی علم تاریخ در مورخان خردگرای مسلمانان و میراث آنان: مسعودی، مسکویه، ابن اثیر، ابن خلدون
- مفاهیم علم تاریخ در تاریخ آباء کلیسا و امت مسیحی در قرون میانه اروپایی
- فلسفه تاریخ اسکولاستیک در مسیحیت قرون وسطایی: سنت اگوستین
- مفاهیم علم تاریخ در میراث تاریخ نگاری بیزانسی و ایرانی در سنت تاریخ نگاری دینی قرون میانه

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع تاریخ نویسی در جهان اسلام و جهان مسیحیت را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجو یکی از آثار تاریخی نویسندگان مسلمان و مسیحی را من حیث روش و رویکرد و مبانی تفکر تاریخی و مستندات و استدلال های بکار رفته در شناخت زندگی افراد در گذشته مورد بررسی قرار دهد.

فصل چهارم: مفاهیم علم تاریخ و شکل گیری تاریخ نگاری علمی در دوران مدرن

- نقد منابع و تاریخ کلیسا و برآمدن تفکر تاریخی در الهیات تجدیدنظرطلب مسیحی
- تنوع سند تاریخی در عصر اکتشافات و تحول در منابع باستانی و ادبی تاریخ نویسان در دوران رنسانس
- مفاهیم علم تاریخ در روند برآمدن تاریخ های ملی و محلی در جهان اروپایی تا عصر روشنگری
- مورخان عصر جدید اروپا و مساله روش و هدف از مطالعه علمی گذشته از ویکو تا ولتر
- مبانی تاریخ نگاری علمی در سنت اروپایی: از میراث خطابی باستانی و قانون گرایی مسیحی
- مفاهیم علم تاریخ در خردگرایی جدید عصر روشنگری
- تاریخ نگاری مسلمانان در قرون میانه متاخر: میراث طبری، ابن خلدون، رشیدالدین فضل الله
- مفاهیم علم تاریخ در تاریخ نگاری علمی در اروپای مابعد از عصر روشنگری: از گیبون تا رانکه
- مفاهیم علم تاریخ در تاریخ نگاری دولت ها و ملت ها و رشته تاریخ در نظام دانشگاهی اروپایی
- مفاهیم علم تاریخ در ایران معاصر از دوره قاجاری تا انقلاب اسلامی
- مفاهیم علم تاریخ در نظام دانشگاهی و حوزه عمومی در ایران پس از انقلاب اسلامی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع تاریخ نویسی در قرون وسطی و عصر جدید را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجو یکی از آثار تاریخی نویسندگان یونانی و رومی و کتیبه های باستانی را من حیث روش و رویکرد و مبانی تفکر تاریخی و مستندات و استدلال های بکار رفته در شناخت زندگی افراد در گذشته مورد بررسی قرار دهد.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

استفاده از منابع اصلی متعلق به سنت های تاریخ نگاری در دوران های مختلف از عهد باستان تا دوران معاصر و تجزیه و تحلیل آن در کلاس

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- سی دانتن، رابرت (۱۳۹۷). مفهوم تاریخ در مشرق زمین (ترجمه عیسی عبدی)، تهران، نشر فرهامه

۲- گالینگوود، رابین جورج (۱۳۸۹). مفهوم کلی تاریخ (ترجمه علی اکبر مهدیان)، تهران، نشر آمه

۳- ایگرس، گئورگ (۱۳۸۹)، تاریخ نگاری در قرن بیستم (ترجمه محمدابراهیم باسط)، تهران، نشر سمت

٤- آرنولد، جی (۱۳۹۲)، تاریخ (ترجمه احمدرضا تقاء)، تهران، نشر ماهی

منابع فرعی:

۱- احمدی، بابک (۱۳۸۷)، رساله تاریخ، تهران، نشر مرکز

۲- بلک، جرمی(۱۳۹۰). مطالعه تاریخ (ترجمه محمدتقی ایمانپور)، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد

۳- مفتخری، حسین (۱۳۹۴)، مبانی علم تاریخ، تهران، نشر سمت

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد و در این درس سطح ادراک و تعریف دانشجو از مفاهیم تاریخی و تاریخ نگاری بر اساس آموخته های پیشادانشگاهی و عرصه عمومی سنجیده شود.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «شناخت و نقد منابع تاریخی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تصور نگارش تاریخ بدون رجوع به «منابع» اساساً امکان‌ناپذیر است و روش پژوهش در تاریخ عمدتاً به معنای شیوه مواجهه با منابع و استفادهٔ مؤثر از آنهاست. بنابراین شناخت منابع و روش‌شناسی مربوط به آن ابتدایی‌ترین مهارت ذهنی و عملی‌ای است که دانشجوی تاریخ بایستی با آن آشنا شود. اما این «شناخت»، بر خلاف ظاهر عمل‌گرایانهٔ آن، تنها محدود به مجموعه‌ای از مهارت‌های فنی کتاب‌شناختی، نمی‌شود و ابعادی مفهومی و نظری نیز دارد که عمدتاً حاصل رویکردهای نظری مدرن در خوانش و نقد متون هستند. این درس به یکی از مهمترین و کاربردی‌ترین مهارت‌های تاریخ‌پژوهی یعنی شناخت انواع منابع تاریخی، نحوه‌ی رویارویی با متون تاریخی و چگونگی نقد آنها می‌پردازد. روش‌شناسی نقد منابع تاریخی از دو حیث با شناخت متون و منابع تاریخی پیوستگی ضروری دارد: ۱- بدون نقد متون تاریخی امکان ارزیابی صحت و اعتبار متون از حیث راوی و روایت (اصالت داده‌ها و اطلاعات متن، اعتبار مولف، بافتار سیاسی، اجتماعی تولید متن و ...) وجود ندارد و۲- از آنجا که نقد متون تاریخی با فهم آنها در هم تنیده است، بدون نقد منابع تاریخی امکان فهم آنها فراهم نمی‌شود. بنابراین بدون طی فرایند نقد منابع تاریخی امکان انجام پژوهش تاریخی و ساخت روایت تاریخی میسر نخواهد بود و در صورتی که بدون نقد منابع، پژوهشی صورت گیرد آن پژوهش طبعاً غنای علمی نخواهد داشت و به همین نحود در آموزش تاریخ نیز امکان آموزش روایت‌های علمی تاریخی به حداقل می‌رسد. درس «شناخت و نقد منابع تاریخی» باید به شیوه‌ای تلفیقی بتواند مهارت‌های ذهنی و عملی ابتدایی دانشجو برای خواندن منابع و ادغام داده‌های آنها در یک متن تاریخ‌نگارانه را تقویت کند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد تاریخ**	نام درس به فارسی: **شناخت و نقد منابع تاریخی** نام درس به انگلیسی: Recognition and critique of historical sources **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مفهوم منبع، انواع منابع تاریخی، و منابع اصلی تاریخ ایران را درک کند؛ ۲- رویکردها و روش‌های اصلی در نقد متن و منابع را بکار گیرد؛ ۳- جستاری توصیفی-انتقادی درباره منابع مربوط به یک موضوع تاریخی بنویسد. شناخت انواع روش‌های نقد منابع تاریخی ۴- شناخت انواع روش‌های نقد منابع تاریخی ۵- شناخت نحوه‌ی کاربست آنها در رویارویی با منابع ۶- دستیابی به فهم منابع تاریخی از خلال کاربست نقد منابع

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: آشنایی با انواع منابع در تاریخ نگاری

- مساله مدارک تاریخی در نظریه تاریخ علمی
- آشنایی با مفهوم منبع و انواع منابع دست اول و دست دوم
- آشنایی با انواع منابع مکتوب
- آشنایی با مفهوم سند و بایگانی
- آشنایی با منابع «غیر رسمی» تاریخی

فعالیت یادگیری: مطالعه مقدمه‌های متون دست اول تاریخی

تکالیف عملکردی: مقایسه دیدگاه‌های دو یا چند مورخ دربارهٔ یک موضوع مشخص تاریخی، از طریق نگاشتن یک جستار کوتاه مقایسه‌ای.

فصل دوم: شناخت منابع غیرمکتوب

- آشنایی با شواهدی مادی و باستانی‌شناختی
- آشنایی با رشته‌ها و فنون مرتبط با شواهد مادی (سکه‌شناسی، مهرشناسی و ...)
- شناخت منابع دیداری تاریخ
- آشنایی با تاریخ شفاهی

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ مقالات و فصول مربوط به منابع مادی و غیر متنی در کتب روش‌شناختی و مداخل دایره المعارف‌ها

تکالیف عملکردی: الف: ارائهٔ سمیناری دربارهٔ منابع غیر متنی یکی از دوره‌های تاریخ ایران: ۱) بازمانده‌های باستان‌شناختی و آثار تصویری پیشاعکاسی؛ ۲) عکس‌ها و فیلم‌های تاریخی در دورهٔ معاصر- ب: ارائه گزارشی توصیفی درباره ورود ابزارهای ثبت دیداری جدید به ایران و تأثیرات آن.

فصل سوم: روش‌های بهره‌گیری از منابع

- آشنایی مقدماتی با رویکردهای نظری در خوانش منابع
- فنون و روش‌های نقد منبع
- یافتن منابع به شیوه سنتی: رجوع به مراجع، مقدمات منبع‌شناختی و مداخل کتاب‌شناختی
- یافتن منابع به صورت برخط و با استفاده از اینترنت

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ مقالات و مدخل‌هایی درباره روش‌شناسی و علوم تفسیری و فصول مربوط به موضوع در کتاب‌های تاریخ‌نگاری و فلسفهٔ تاریخ

تکالیف عملکردی: ارائه گزارشی از رویکردهای نظری توسط دانشجویان و معرفی و بررسی آزمایشی پایگاه‌های داده‌ای کتاب‌شناختی از سوی آنان

فصل چهارم: آشنایی با منابع تاریخ ایران

- آشنایی با سیر تاریخ‌نگاری در ایران
- معرفی منابع اصلی دوره‌های مهم تاریخی در ایران
- آشنایی با منابع غیر رسمی تاریخ ایران
- نگارش جستار منبع‌شناسانه
- تنظیم کتاب‌شناختی
- آشنایی با شیوه‌های ارجاع

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ مقالات و مداخل مرجع و مقدمات منبع‌شناختی آثار پژوهشی.

تکالیف عملکردی: نگارش جستارهای منبع‌شناختی و تنظیم فهرست کتاب‌شناختی.

فصل پنجم: تمایز تاریخ و گذشته و جایگاه آثارالباقیه

- تاریخ ۱ و تاریخ ۲ و تاریخ ۳
- اهمیت منابع و مدارک در تفاوت تاریخ نگاری ها
- اعتبارسنجی منابع تاریخی
- نسبت منابع و تحقیقات در بازسازی گذشته و روایت تاریخ

فصل ششم: تعریف نقد و ضرورت بکارگیری آن در پژوهش و آموزش تاریخ

- تعریف نقد منابع تاریخی
- تشریح انواع پارادایم‌های نقد منابع تاریخی

فعالیت یادگیری: بررسی تعاریف ارائه شده از نقد منابع تاریخی در چند کتاب و مقاله مرتبط با روش پژوهش در تاریخ و تاریخ‌شناسی

تکالیف عملکردی: دانشجو به طبقه‌بندی انواع تعاریفی که از نقد منابع در مقالات و کتاب‌های مرتبط با روش پژوهش در تاریخ و تاریخ‌شناسی ارائه شده است بپردازد و پارادیم یا پارادایم‌های حاکم بر آنها را نشان دهد.

فصل هفتم: نقد درونی و بیرونی

- تاریخ علمی(برساخت‌گرایی و بازساخت گرایی)
- نقد درونی راوی و روایت
- نقد بیرونی راوی و روایت

فعالیت یادگیری: مطالعه چند مقاله یا کتاب روش‌شناسی و فلسفه تاریخ و درک مفهوم تاریخ علمی، زیربناهای هستی‌شناسانه و معرفت‌شناسانه و روش‌شناسانه آن و درک نسبتش با نقد درونی و بیرونی

تکالیف عملکردی: نقد یک متن تاریخی بر اساس مولفه‌های نقد درونی و بیرونی (توجه به مولف متن و دروه‌ی زمانی و مکان جغرافیایی وی، اصالت و اعتبار منبع و ...)

فصل هشتم: گذر از تاریخ علمی به تاریخ به مثابه ادبیات

- تزلزل در تاریخ علمی و ظهور پارادایم‌های بدیل
- هایدن وایت و معرفی تاریخ به مثابه ادبیات

فعالیت یادگیری: مطالعه برخی از آثار و مقالاتی که ضمن نقد تاریخ علمی به ارائه‌ی برداشت‌هایی متفاوت می‌پردازند: هایدن وایت، فوکو، جنکینز، مانزلو و ....

فصل نهم: آموزش نحوه‌ی کاربست نقد روایت‌شناسانه در نقد منابع تاریخی

- : تعریف روایت،
- پی‌رنگ
- زمان در روایت(بسامد، نظم و دیرش)،
- زاویه دید و کانونی‌سازی
- ایدئولوژی
- نظام دستوری
- نحو روایی
- شخصیت و شخصیت پردازی
- للگوی روایی

فعالیت یادگیری: مطالعه مقالات یا آثاری که به نقد روایت‌شناسانه پرداخته‌اند

راهبردهای تدریس و یادگیری: پیاده کردن نقد روایت‌شناسانه روی یک متن تاریخی و ارائه آن در کلاس به صورت پاور پوینت

فصل دهم: آموزش سایر انواع نقد ادبی

- نقد واسازانه
- نقد فمینیستی
- نقد مارکسیستی
- نقد روانکاوانه
- نقد آرکی تایپی
- نقد نشانه شناسانه
- تاریخگرایی نوین

فعالیت یادگیری: مطالعه‌ی مقالات و یا کتاب‌هایی که به انواع نقد ادبی پرداخته‌اند به خصوص مقالاتی که این نقدها را در منابع ادبی اعمال کرده‌اند

فعالیت عملکردی: اعمال یکی از انواع نقد ادبی بر روی یک متن تاریخی و ارائه آن در کلاس.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

آشنایی با منابع و شناخت آنها بیش از هر چیز نیازمند درگیری عملی دانشجو با آنهاست. از این رو، هرگونه آموزش نظری در این زمینه بایستی به صورت موازی و حداکثری با استفادهٔ عملی دانشجویان، بنا به سلائق و خاستگاه‌های محلی و فرهنگی آنان پی گرفته شود. مشارکت مستقیم و فعالانهٔ دانشجو شرط ضروری بهره‌گیری مؤثر او از این درس است.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- براندیج، آنتونی (۱۳۹۶). *رویارویی با منابع: راهنمای پژوهش و نگارش تاریخ*، ترجمهٔ محمد غفوری، تهران، انتشارات سمت.

۲-ناجی، محمدرضا و دیگران (۱۳۸۹). *تاریخ و تاریخ‌نگاری*. تهران، نشر کتاب مرجع. (بخش ششم)

۱- پاینده، حسین (۱۳۹۹)، *نظریه و نقد ادبی*، تهران: سمت.

منابع فرعی:

۱- ساماران، شارل و دیگران (۱۳۸۹). *روش‌های پژوهش در تاریخ*. ترجمه ابوالقاسم بیگناه، و دیگران. مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی. (فصول مربوطه در هر چهار جلد).

۲- فلوسر، ویلم و دیگران (۱۳۹۶). *تاریخ‌نگاری و عکاسی*. ترجمه محمد غفوری، تهران، نشر آگه.

۳- گالگانو، مایکل جی و دیگران (۱۳۹۸). *پژوهش و نگارش تاریخ در عصر دیجیتال*. ترجمه امیرحسین حاتمی و محمد نورمحمدی، تهران، انتشارات پژوهشکده تاریخ اسلام.

۴- ملائی توانی، علی‌رضا (۱۳۹۶)، *درآمدی بر روش پژوهش در تاریخ*، تهران: نی.

۵- ژنت، ژرار (۱۳۹۸)، *گفتمان روایت*، ترجمه معصومه زواریان، تهران: سمت.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: در میانهٔ ترم از دانشجویان خواسته می‌شود تا تکلیف عملی متناسب با آموخته‌هایشان در طول نیم‌فصل، در قالب جستار مکتوب، ارائه کنند.

ارزشیابی پایانی: ارزشیابی پایانی متضمن امتحان مکتوب درباره مضامین اصلی درس و یک جستار تاریخ‌نگارانهٔ مکتوب می‌شود.

سرفصل درس «پژوهش و نگارش تاریخ»

۱. معرفی درس و منطق آن: تاریخ نگاری و روایت تاریخِ گذشـــته، با نگارش درباره گذشـــته در چارچوب روایت تاریخی است که معنادار می شود به خصوص که رویکرد علمی به موضوعات مختلف در یک اجتماع علمی مورد نقد و بررسی قرار می گیرد و اعتبارسنجی می شود. بنابراین روش تحقیق علمی و رعایت شاخص های شکلی و محتوایی آن مبنایی برای اعتبار یافته های محقق است چرا که وضوح لازم به استدلال ها و استندات مدنظر محقق در فرایند تحقیق و نیز نقد و بررسی آن می دهد. تحقیق تاریخی نیز با اتکاء به منابع تاریخی و تفسیرهای محققان، بر مبنای شاخص زمان مندی و زمینه مندی شناخته می شود و سبک بیان و استدلال ورزی و مستندسازی خاص خود را در تمایز با دیگر روش های تحقیق در رشته های علوم انسانی دارد. معلم تاریخ بایستی بیاموزد چگونه به شکل و شیوه گفتار تاریخ نگارانه متنی علمی را تدوین کند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری-عملی** **تعداد واحد: ۲ واحد** **تعداد ساعت: ۴۸ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: شناخت منابع تاریخی** **استاد متخصص برای تدریس: استاد تاریخ ترجیحا دارای سابقه نگارش های متعدد**	نام درس به فارسی: **پژوهش و نگارش تاریخ** نام درس به انگلیسی: Research and writing history **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم مولفه های روش شناختی مطالعه علمی گذشته ۲- کاربرد تکنیک های نقد و ارزیابی منابع و تفسیرهای محققان در نوشتار تاریخ نگارانه ۳- تالیف انواع نوشتارهای تاریخی درباره موضوعات مختلف به خصوص جستارنگاری

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مراحل پژوهش تاریخی

- مرحله اولیه تحقیق تاریخی (تعریف موضوع، مساله و پرسش، شناسایی منابع، جستجو و گردآوری اطلاعات از منابع و مراجع مفید و معتبر، دسته بندی داده ها و طبقه بندی یافته ها)
- یافتن مراجع، آرشیوها، کتابخانه ها و کتاب شناسی های تاریخی (مکتوب، دیجیتال، آنلاین)
- تنوع منابع تاریخی در مطالعات تاریخی (منابع ادبی، منابع تاریخ نگاری، منابع دینی، منابع علمی، متون جغرافیایی، منابع حقوقی، اسناد و نسخ خطی، منابع غیربومی، سکه شناسی، باستان شناسی، کتیبه نویسی، منابع موزه ای)
- مفاهیم و نظریه ها در رویکردهای تاریخ نگاری (تاریخ سیاسی، تاریخ اجتماعی، تاریخ فرهنگی، تاریخ اقتصادی، تاریخ فکری، تاریخ فرودستان، تاریخ زنان، تاریخ علم، تاریخ های مضاف)
- مرحله تکمیلی تحقیق تاریخی (نقد تاریخی منابع، جستارنگاری تاریخی، فرایند نگارش های تاریخی)
- انواع فیش نویسی کتاب شناسانه، ارجاع مستقیم، توضیحی

فعالیت یادگیری: دانشجو باید بتواند در فرایند تدوین یک برنامه پژوهشی با انتخاب موضوع تحقیق و تعریف اجزای پژوهش تاریخی قرار گیرد و در این فرایند از مقالات معتبر الگوبرداری کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو می بایست طیف متنوعی از منابع تاریخی را برای موضوع تحقیق خود از مراجع علمی شناسایی و آنان را نقد و ارزیابی کند.

فصل دوم: نگارش عملی تحقیق تاریخی

- منطق نوشتار علمی: از جمله خبری تا پارگراف موضوعی
- نگارش نقدنامه و جستار علمی در مطالعات تاریخی (ساختار، نمونه های داخلی و خارجی)
- نگارش مقاله علمی در مطالعات تاریخی (ساختار، مبنای اعتبار، تدوین بندها، استناد)
- ساختار و مفاهیم طرح نامه و نقشه راه تحقیق در مطالعات تاریخی دانشگاهی (بیان مساله، متغیر وابسته و ثابت، بازسازی سوال و مدعای تحقیق)
- تدوین طرح نامه تحقیق در مطالعات تاریخی دانشگاهی (بر اساس ارزیابی نمونه داخلی و خارجی از طرح نامه و رساله)
- تدوین نوشتار دانشگاهی در مطالعات تاریخی (تعریف برنامه پژوهش، ساختاربندی، زمان مندی، شیوه ها و بایسته های نگارش علمی، از پیش نویس تا نوشتار نهایی، اخلاق علمی)
- تکمیل نوشتار دانشگاهی در مطالعات تاریخی (چکیده، کلیات، فصل بندی تحقیق، تیتربندی تحقیق، فهرست منابع)
- شیوه ارجاع دهی تحقیق تاریخی
- اخلاق پژوهش و مساله انتحال، اهمیت گیومه و ارجاع مستقیم و غیرمستقیم

فصل سوم: مفاهیم علم تاریخ در تحقیق تاریخی

- مساله اعتبار مدارک تاریخی
- مساله صدق محتوای مدارک تاریخی
- مساله قصدیت و نیت مندی کنشگران
- مساله عینیت تاریخی
- مساله ذهنیت سازندگان مدارک
- مساله تفسیر مورخان
- مساله توالی زمان و پیرنگ روایت تاریخی
- مساله تبیین تاریخی
- مساله بازسازی واقعیت رخداد
- مساله متن تاریخی

فعالیت یادگیری: دانشجو بایستی دو پارگراف علمی در هر مرحله از تحقیق خود تدوین کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو باید حداقل یک مقاله مروری و یک نوشتار جستارنگارانه تالیف کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استاد درس مربوطه حتما بایستی بر اساس کتاب های منبع این درس، الگوهای عملی برای طی کردن فرایند تحقیق را از تعریف موضوع تا فیش نویسی تعریف و هر یک از مراحلی که دانشجو انجام می دهد را بررسی و ارزیابی و اصلاحات را پشنهاد کند.

ترجیحا در هر کدام از مراحل به شکل عملی با حضور در کتابخانه تخصصی یا بخش مرجع و یا استفاده از ابزارهای فناورانه جستجوی منابع، به شکل عملی مهارت های لازم برای قرار گرفتن در مسیر تحقیق را نشان دهد

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- رامپولا، مری لین (۳۹۴). راهنمای نگارش تاریخ ، ترجمه لیلا سازگار، تهران، نشر آگه.

۲- عدالت نژاد، سعید (۱۳۹۷). راهنمای نگارش پژوهش دانشگاهی، تهران، نشر نی.

۳- گالگانو، جی و دیگران (۱۳۹۸). پژوهش و نگارش تاریخ در عصر دیجیتال (ترجمه امیرحسین حاتمی و محمد نورمحمدی). تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام.

منابع فرعی:

۱-بارزان، ژاک و هنری اف . گراف (۱۳۸۵)، پژوهشگر نوین: روش پژوهش و گزارش (ترجمه فریبرز مجیدی و مریم جابر) تهران، نشر سمت.

۲- براندیج، آنتونی (۱۳۹۶). رویارویی با منابع: راهنمای پژوهش و نگارش تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، انتشارات سمت.

۳- بلک، جرمی (۱۳۹۶). مطالعه تاریخ، ترجمه محمدتقی ایمانپور، مشهد، دانشگاه مشهد.

٤- نورائی، مرتضی (۱۳۹۷). راهنمای نگارش در تاریخ، مشهد، جهاد دانشگاهی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «تاریخ و هویت ملی»

۱.معرفی درس و منطق آن:

درس «تاریخ و هویت ملی» به چگونگی تکوین و تطور هویت ملی در طول تاریخ ایران و مهمترین منابع الهام‌بخش آن می‌پردازد. این که چگونه مبانی و مولفه‌های هویت ملی ایرانی از دوران باستانی تا به امروز در استمرار تاریخی و فرهنگی تعین یافته است. با وجود تنوع و تکثر قومی، زبانی، مذهبی و تحولاتی که در هزاره‌ها و سده‌های گوناگون ایجاد شده، هویت ملی ایرانی در عین تحول و تطور، از مولفه‌ها و مبانی پایدارتری برخوردار بوده و صبغه تاریخی آن بسیار پررنگ است. شکل‌گیری هویت ایرانی در دوره باستانی و ورود به دوران اسلامی، آن را دچار تحول کرد و درون‌مایه اصلی آن را از روح اسلامی سرشار کرد و در یک تلفیقی از ایران و اسلام، بسیاری از اقوام و گروهها را دورن حوزه هویتی ایران تعریف کرد. دردوران جدید نیز، هیچ مولفه‌ای چون تاریخ و فرهنگ و نمادهای تاریخی ایرانی در هویت‌سازی ایرانیان نقش‌آفرین نبود. از این منظر نسبت تاریخ، فرهنگ و زبان فارسی و نمادهای تاثیرگذار –که آنها نیز سرشار از پیوست تاریخی است–با امر هویت و هویت‌سازی بسیار وثیق و قابل اعتنا است. در عین حال که با شکل گیری ملت ها به عنوان واحدهای حقوقی و سرزمینی که حول یک دولت و حکومت واحد بر سرزمین های مشخص در دوران معاصر، مساله هویت ملی تبدیل به یکی از وجوه جهان جدید شد که نظام شهروندی و دولت – ملت مبنای آن درنظر گرفته شده است. روند فروپاشی امپراتوری ها و سلطنت های قدیم تا قرن بیستم و همینطور زوال امپراتوری های مستعمراتی، ایده های و نظریه های تعریف هویت ملی و اجزای آن را در پیشگاه جریان های فکری و تاریخ نگاری و جامعه شناسی و علوم سیاسی قرار داد. آشنایی ایرانیان نیز با این ادبیات ملی گرایی از دوره قاجار تا اکنون باعث شده است نظرگاه های مختلفی درباره ارکان هویت ملی ایرانیان در دوران معاصر مطرح شود. آموزش تاریخ ملی در چنین بستری از واقعیت های تاریخی و فضای فکری و فرهنگی و سیاسی روی می دهد. بنابراین آشنایی معلمان تاریخ از روند و تبار مباحث هویت ملی بایسته و لازم است. به تبع این وضعیت، آموزش تاریخ به لحاظ ماهیت و کارکردش می‌تواند جایگاه خاصی در حفظ هویت ملی و یکپارچکی کشور داشته باشد. منطق درس حاضر حکم می‌کند که ضمن آشنایی با نظریه‌های هویت ملی در غرب و کشورهای مستعمره، با توجه به وضعیت موجود ایران و مسائل تاریخ آن، مبانی و مفاهیم استمرار تاریخی و وحدت ایرانیان در این جغرافیا مورد بررسی نقادانه قرار گرفته و تلاش گردد مبانی تاریخ ملی ایران و زندگی فرهنگی اجتماعی مردم این جغرافیای سرزمینی در طول تاریخ مطرح گردند. در عین حال که بایستی توجه داشت آموزش تاریخ ایران بر اساس روایت هویت ملی نیز امری پویاست. بنابراین آشنایی با مسائلی که در روایت تاریخ ایران ذیل گفتمان هویت ملی ممکن است پدید بیاید از اهداف این درس است. با این همه در آموزش تاریخ ملی بایستی بیش از هر چیز از الگوهای یکسونگرانه که به دنبال تحمیل روایتی یکدست و ذات پندارانه و برتری طلبانه از تاریخ شکل‌گیری دولت ملت و ارکان هویت ملی و استمرار آن در دوره های مختلف است خودداری نمود و نقش هویت‌های خرد و محلی را در تاریخ تکوین هویت ملی ایرانیان مد نظر قرار داد و مشارکت آنان در تداوم تاریخ ملی ایران و استمرار وحدت ایرانیان آشکار کرد. آموزش زندگی مدنی بیش از هر جایی خود را در آموزش تاریخ ملی نشان می‌دهد و فهم همدلانه روابط میان خرده‌گروه‌های سیاسی– فرهنگی- اجتماعی با نظام سیاسی– فرهنگی- اجتماعی غالب و سپس روابط میان واحدهای سیاسی ملی مختلف و خرده فرهنگ های فرهنگی و اجتماعی با یکدیگر می‌تواند ظرفیت یادگیری بالنده را در دانش آموزان به عنوان شهروندان کشور ایران افزایش دهد. چرا که ایران به جهت سابقهٔ تاریخی و تمدنی یکی از کهن‌ترین کشورهای جهان به شمار می‌آید. سابقهٔ تاریخی و تمدنی در کنار تنوع اقلیمی، منجر به گونه‌گونی‌های قومی، زبانی، فرهنگی در قلمرو جغرافیای سیاسی ایران شده است و این مساله به عنوان یک واقعیت تاریخی در روایت تاریخ ملی می بایست بازتاب بیابد تا احساس تعلق به کشور را در تمام سطوح تقویت کند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری**	نام درس به فارسی: **تاریخ و هویت ملی** نام درس به انگلیسی: History and national identity

تعداد واحد: ۲ **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱. مفهوم هویت و هویت سازی را در نسبت با تاریخ درک و تحلیل نماید ۲. تکوین و تطور هویت ملی ایران را در سیر تاریخی آن تبیین نماید. ۳. مبانی و کارکردهای هویت ملی در دورانهای تاریخی را تبیین نماید. ٤. ایجاد تصوری از مبانی هویت ملی ایرانی در ذهن دانش‌آموزان به منظور بسترسازی برای تداوم و انتقال هویت ایرانی ٥. اهمیت تنوع فرهنگی، دینی، زبانی و ... به عنوان یکی از دشواره های آموزش تاریخ در ایران درک کند. ٦. چگونگی پویایی این تنوع در عین حفظ هویت ملی و یکپارچگی کشور را بررسی کند. ۷. نظریه‌های مختلف هویت ملی را تحلیل کند. ۸. مسایل آموزش تاریخ ایران در روایت هویت ملی را بشناسد. ۹. مبانی تاریخی استمرار و پویایی هویت ایرانی را در طول دوران های تاریخی بفهمد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی و کلیات هویت ملی ایرانی

- مفاهیم، مولفه‌ها و نظریه‌های هویت ملی
- تعریف هویت و عناصر آن: خود و دیگری
- تعریف ملت و ملیت
- تاریخ تحول مساله دولت ملت و هویت ملی در قرون جدید
- ناسیونالیسم و نظریه های هویت ملی: تاریخ و مفاهیم
- آموزش تاریخ و هویت ملی: تاریخ تحولات در جهان غرب و کشورهای مستعمره
- آموزش تاریخ و گفتمان های هویت در ایران دوره معاصر (قاجار، پهلوی، جمهوری اسلامی)

فصل دوم: مبانی هویت ملی و جایگاه آن در آموزش ملی تاریخ ایران

- رابطه آموزش تاریخ و مقوله هویت ملی در تاریخ معاصر ایران
- تمایز روایت تاریخ و واقعیت تاریخ
- تاریخ و مدنیت شهروندی: الگوی بایسته آموزشی در واحد ملی کشور
- عناصر هویت ایرانی: سرزمین، محیط زیست و طبیعت و جغرافیای فلات ایران، زبان، فرهنگ، تاریخ مشترک
- دیدگاه ها درباره عناصر هویت ایرانی
- چگونگی تکوین هویت ایرانی در بستر تاریخی و جغرافیایی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع هویت ملی ایران را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه گزارشی از یک نماد تاریخی یا فرهنگی از منظر هویت بخشی

فصل سوم: ایده ایران و مبانی استمرار هویت ایرانیان در دوره های زمانی باستان، میانه، معاصر

- فلات ایران، اقلیم و محیط زیست
- سرزمین و جغرافیای طبیعی ایران
- هویت ایران و ایرانیان در فرهنگ نخبگانی و فرهنگ عامه
- هویت ایران و ایرانیان در سازمان حکمرانی و ساخت قدرت
- هویت ایران و ایرانیان در نظام اجتماعی و فر هنگ عمومی
- فرهنگ ایرانی و تنوع خرده فرهنگ ها
- زبان فارسی و پیوستگی آن
- تنوع ادیان
- دین اسلام و مذاهب اسلامی
- تشیع، تسنن و حیات معنوی ایرانیان
- اقلیت های دینی
- عرفان و تصوف ایرانی
- تنوع فرهنگ، ادبیات و آداب محلی
- زندگی روستایی- شهری
- تنوع اقوام و زندگی عشایری
- مدنیت و سازگاری ایرانی
- اخلاق ایرانی
- پایداری و پیچیدگی فرهنگ و جامعه ایرانی
- تنوع محیط زیستی: دشت، کوه و دریا
- حکومت های ایران و ساختار دیوانی نظامی
- چالش‌های نوین در مبانی استمرار تاریخ ایران: تغییرات آب و هوایی، اقلیم و محیط زیست
- مهاجرت های داخلی از روستا به شهر و تحول در الگوی مدنیت ایرانیان
- تغییر الگوی معیشت کشاورزی به خدماتی صنعتی تجاری و تغییرات ارزش ها و اخلاق ایرانیان
- تغییرات جمعیتی، تغییرات سیاسی پیرامون ایران، تغییرات فناوری ارتباطی اطلاعاتی و روایت های مجازی از هویت ایران
- تحول در نظریات دولت – ملت و عناصر و کارکردهای هویت ملی در دوران جهانی شدن

فصل چهارم: هویت ایرانی در دوران باستانی

- برآمدن هویت ایرانی در عصر باستانی از آغاز تا عصر ساسانی
- تکوین هویت ایرانی عصر ساسانی و مبانی عمده آن
- عناصر استمرار هویت ایرانی در دوره باستانی
- زبان پهلوی
- دین زرتشتی
- سرزمین ایران شهر
- اساطیر و آئیین های ایرانی

- اخلاق و ادب ایرانی
- حکمرانی ایرانی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع هویت ملی ایران در دوران باستان را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه گزارشی از یک نماد تاریخی یا فرهنگی باستانی از منظر هویت بخشی

فصل پنجم: هویت ایرانی در دوره اسلامی

- تداوم و تحول هویت ایرانی در عصر اسلامی
- تحول و بازتولید هویت ایرانی تا عصر صفوی
- عناصر هویت ایرانی از صفوی تا دوران معاصر
- زبان فارسی
- بلاد ایران
- آیین های ایرانی
- فرهنگ عامه ایرانی
- ادب ایرانی
- اخلاق و سنت های ایرانی
- حکمرانی ایرانی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع هویت ملی ایرانی در دوره اسلامی را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه گزارشی از یک نماد تاریخی یا فرهنگی دوره اسلامی از منظر هویت بخشی

فصل ششم: هویت ایرانی در دوران معاصر

- هویت ایرانی در کشاکش سنت و تجدد
- هویت ایرانی در دوره قاجار
- هویت ایرانی در عصر پهلوی
- هویت ایرانی در ایدئولوژی انقلاب اسلامی
- هویت ایرانی در جریان های فکری دوران جمهوری اسلامی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع هویت ملی ایران در دوران معاصر را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه گزارشی از یک نماد تاریخی یا فرهنگی معاصر از منظر هویت بخشی

۳.راهبردهای تدریس و یادگیری

- بازدید علمی و میدانی از اماکن تاریخی و فرهنگی و یا مراسمهای فرهنگی و ارائه گزارش از نظر هویت‌سازی آن
- ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که ضمن ارتقای مهارت های نوشتاری و گفتاری، کارکرد هویت‌بخشی را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشرف، احمد(۱۳۹۵)، هویت ایرانی؛ از دوران باستان تا پایان پهلوی، ترجمه حمید احمدی، تهران، نشر نی.

منابع فرعی:

۱- احمدی، حمید(۱۳۸۸)، بنیادهای هویت ملی ایران، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

۲-اکبری، محمدعلی(۱۳۸۴)، تبارشناسی هویت جدید ایرانی،تهران، انتشارات علمی فرهنگی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «جغرافیای تاریخی ایران»

۱. معرفی درس و منطق آن:

در بررسی رویدادهای تاریخی، سه محور زمان، انسان و مکان در گردش تحولات و واقعات تاریخی مهم هستند. چنانچه منظور از زمان همان سیر تاریخ در هر دو معنای زمان‌گذاری و گذشته و نوشته‌ها و نانوشته‌های سرگذشت احوالات انسان باشد؛ مکان به مثابه فضای حادث شدن رویدادها و یا به تعبیری نقش طبیعت و اقلیم و بستر جغرافیایی در رویدادهای تاریخی موضوعی مهم است که در قالب «جغرافیا» بایستی مورد توجه قرار گیرد و دستاورد مطالعه در این موضوعات در جغرافیای تاریخی خلاصه می‌شود.

از دیگر سو تنوع اقلیمی در ایران شرایط گوناگونی برای زندگی جوامع و اقوام این سرزمین فراهم کرده است که بر اثر آن شیوه‌های زندگی اجتماعی مانند کوچ‌نشینی، ده‌نشینی و شهرنشینی در سیر تحولات تاریخی آن تأثیر گذاشته‌اند. اقوام با خاستگاه‌ها، انگیزه‌ها و اهداف بیش و کم متفاوت به آن توجه کرده، وارد شده‌اند و تحولات آن را تحت تأثیر قرار داده‌اند. این مسأله همواره باعث شده تا ایران بستر رویدادهای گوناگون قرار گیرد که نمی‌توان نقش عوامل جغرافیایی را در آن نادیده گرفت. این همه نشان می‌دهد که بر اساس دلایل گوناگونی ایرانیان به جغرافیا پرداختند و از پیشگامان طرح‌ریزی مبانی و تأمل در دانش‌های مرتبط با جغرافیا به شمار می‌آیند. درس جغرافیای تاریخی می‌تواند پیوند میان‌رشته‌ای تاریخ با علومی چون جغرافیا، علوم اجتماعی و از آن میان جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی، اقتصاد، باستان‌شناسی و شاخه‌های گوناگون این دانش‌ها را در بررسی تاریخ ایران، بیان کند. از این رو، در این درس بررسی تحولات تاریخی با رویکرد تأثیر جغرافیای ایران و منطقهٔ پیرامونی آن مورد توجه خواهد بود و در آن جغرافیای اقتصادی، جغرافیای فرهنگی، جغرافیای اجتماعی، جغرافیای سیاسی، جغرافیا و مردم‌شناسی تاریخی، مکان‌پژوهی و شهرپژوهی جغرافیایی و دستاوردهای نوین علمی برای کار در جغرافیای تاریخی مانند جی آی اس تاریخی تبیین خواهند شد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد تاریخ یا جغرافیا**	نام درس به فارسی: **جغرافیای تاریخی ایران** نام درس به انگلیسی: Historical Geography of Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- به درک مطلوبی از جغرافیای تاریخی و کاربرد آن در بررسی رویدادهای تاریخی نائل آید. ۲- سیر تکوین دانش جغرافیا، جغرافیای تاریخی، نظریات مطرح در آن و کاربست انها را در مطالعه تاریخ، دریابد. ۳- از عرصهٔ تحقیق و مطالعه میدانی (محیطی) در کنار مطالعات کتابخانه‌ای در تاریخ بهره‌مند شود.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: دانش جغرافیای تاریخی

- تعاریف و مفاهیم: جغرافیا و جغرافیای تاریخی
- مکاتب و شاخه‌های نوین جغرافیا / جغرافیای تاریخی
- جغرافیای تاریخی: زیرشاخه‌ها و حوزه‌های میان‌رشته‌ای
- جغرافیای طبیعی
- جغرافیای انسانی
- جمعیت و اقوام

- جغرافیای شهری، روستایی و عشایری
- جغرافیای فرهنگی (جغرافیای مذهبی، زبانی و...)
- جغرافیای سیاسی (جغرافیای حکومتی و...)
- ژئوپلیتیک تاریخی
- جغرافیای نام‌مکان‌ها / جای‌نام‌ها (اَعلام)
- جغرافیای اداری
- جغرافیای اقتصادی / جغرافیای تجاری
- جغرافیای نجومی / کیهان‌نگاری
- جغرافیای ریاضی
- جی آی اس تاریخی (HGIS)
- نقشه‌خوانی و نقشه‌های تاریخی
- **فعالیت یادگیری:**

دانشجو در مورد هر یک از مفاهیم مرتبط با جغرافیا مقاله ای تخصصی را در کلاس گزارش کند.

- **تکالیف عملکردی:**

دانشجو بر اساس زیست بوم خود اطلاعات متناسب با یکی از محورهای جغرافیا را مشخص کند.

فصل دوم. پیشینهٔ دانش جغرافیای تاریخی

- جغرافیا و جغرافیای تاریخی در ایران باستان
- جغرافیا و جغرافیای تاریخی در اسلام
- نوگرایی در دانش جغرافیای تاریخی
- توسعهٔ آموزشی و پژوهشی جغرافیای تاریخی در جهان
- منبع‌شناسی جغرافیای تاریخی ایران
- **فعالیت یادگیری:**

دانشجو یکی از منابع مرتبط با تاریخ علم جغرافیا را در کلاس گزارش کند.

- **تکالیف عملکردی:**

دانشجو یکی از منابع جغرافیایی زیست بوم خود را در کلاس گزارش کند.

فصل سوم. ایران و استان‌بندی و تقسیمات کشوری

- تعاریف، مفاهیم و تاریخ تقسیم بندی کشوری در ایران در دوره های باستان، اسلامی و ایران معاصر
- ایران در نسبت با جغرافیای طبیعی و آب و هوا: کوه، دشت، بیابان، دریا، گرما، سرما، مرطوب، خشک، پرباران
- ایران/ ایرانشهر / ایران‌زمین
- آبادی / ده / روستا / دهستان
- شهر / شهرک / شهرستان / کوره / قصبه و...
- استان (ساتراپی / ایالت / ولایت / استان و...)
- تقسیمات استانی در ایران
- الف. دورهٔ باستان

- ب. دورهٔ اسلامی
- ج. دورهٔ معاصر
- **فعالیت یادگیری:**

دانشجو شواهد تاریخی تحول نام مناطق در زیست بوم خود را در کلاس گزارش کند.

- **تکالیف عملکردی:**

دانشجو گزارشی از منطقه بندی های جغرافیایی از زیست بوم خود در کلاس ارایه کند.

فصل چهارم. گسترهٔ جغرافیایی و مرزهای ایران

- ژئوپلتیک تاریخی ایران
- مرزهای ایران در تاریخ روایی
- مرزهای ایران در دورهٔ باستان
- مرزهای ایران در دوران اسلامی
- گسترهٔ فرهنگی و مرزهای کنونی

فصل پنجم. جغرافیای تاریخی ایران

- بین‌النهرین (میان‌رودان)
- خوزستان
- جبال (همدان، کردستان، کرمانشاه، لرستان، اصفهان، ری و...)
- آذربایجان
- آناتولی / آسیای صغیر
- اران و قفقاز
- گیلان و دیلمان
- مازندران، رویان، گرگان
- سیستان
- مکران / بلوچستان
- کرمان
- فارس و بنادر
- خراسان (خراسان بزرگ و بخش‌های گوناگون آن)
- ورارود
- خوارزم
- بلاد غور
- سند و پنجاب
- آبها و دریاهای ایران
- خلیج فارس
- دریای عمان
- دریای خزر

- آب‌های داخلی (رودها/ دریاچه‌ها / بندها و سدها/ قناتها/ سازه‌هایآبی و آبرسانی)
- دریای پارس (خلیج فارس و دریای مکران / عمان)
- خزر (کاسپین)

فصل ششم: تنوع در جغرافیای طبیعی ایران و حیات اجتماعی فرهنگی اقتصادی مناطق جغرافیایی ایران

- اقلیم‌شناسی تاریخی (آب و هوا و مناطق تأثیر گذار آب و هوایی)
- تأثیرگذاری محیطی و بلایا (سیل، زمین‌لرزه، خشکسالی، قحطی، بادهای مخرّب و...)
- دشت های ایران و حیات اجتماعی اقتصادی مردم
- کوهستان های ایران و حیات اجتماعی اقتصادی مردم
- دریاها و حیات اجتماعی و اقتصادی مردم
- بیابان ها و حیات اجتماعی و اقتصادی مردم
- رودخانه های ایران و حیات اجتماعی و اقتصادی مردم

فصل هفتم: ایران دریاها ورای خشکی ها از دوران باستانی تا دوران معاصر

- ایران و مساله دریا در دوره های تاریخی مختلف
- ایران کرانه های دریایی خلیج فارس و دریای مکران
- مردم کرانه های دریا و تجارت ماوراء بحار از هند و آفریقا و چین
- اقتصاد و جامعه مردم ایران در کرانه های دریا
- تاریخ تحولات بنادر ایران در کرانه های خلیج فارس و دریای مکران
- تغییر موقعیت ژئوپلتیک دریاها در دوران جدید از عصر اکتشافات دریایی تا دوران اکتشاف نفت در ایران و خاورمیانه
- تاثیر دریاها در سرنوشت تاریخی ایران در دوران معاصر در روابط بین الملل
- خلیج فارس و مساله هویت ملی ایرانیان

فعالیت یادگیری:

دانشجو نسبت موقعیت جغرافیایی زیست بوم خود را با مرکز در هر دوره تاریخی ایران مورد بررسی قرار دهد نقش عوامل پایدار طبیعی را در این وضعیت تشریح کند.

تکالیف عملکردی:

دانشجو شواهد تاریخی مرتبط با تحول زیست بوم خود را در تقسیم بندی جغرافیایی در هر دوره تاریخی ایران ارایه کند و نقش عوامل طبیعی را در این وضعیت تشریح کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

هر دانشجو ویژگی های جغرافیایی محل تولد یا خانواده خود را مورد بررسی قرار دهد.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- بیک‌محمدی، حسین (۱۳۹۰)، *مقدمه‌ای بر جغرافیای تاریخی ایران*. اصفهان: دانشگاه اصفهان.

۲- کراچکوفسکی، ایگناتی یولیانوویچ (۱۳۷۹)، *تاریخ‌نوشته‌های جغرافیایی در جهان اسلامی*، ترجمهٔ ابوالقاسم پاینده، تهران: علمی و فرهنگی.

منابع فرعی:

۱- سازمان نقشه‌برداری کشور (۱۳۷۶). *اطلس ملی تاریخ ایران*. تهران: سازمان نقشه‌برداری کشور.

۲- شکوئی، حسین (۱۳۶۴). *جغرافیای کاربردی و مکتب‌های جغرافیایی*. مشهد: آستان قدس رضوی.

۳- شکویی، حسین (۱۳۸۹)، شناخت و فلسفه جغرافیا. تهران: دانشگاه پیام‌نور.

٤- عزتی، عزت‌الله (۱۳۷۱). ژئوپلیتیک. تهران: سمت.

٥- علایی طالقانی، محمود (۱۳۸۰). *ژئومورفولوژی ایران*. تهران: قومس.

٦- باستانی راد، حسن (۱۳۹۳)، *شهر در ایران‌زمین، تهران، نشر علم*.

۷- قرچانلو، حسین (۱۳۸۰)، *جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی*. تهران: سمت.

۸- مشیری، سید رحیم و رحمانی، بیژن (۱۳۸۷)، *درآمدی بر منابع و مآخذ جغرافیای ایران*، تهران: سمت.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «جریان های تاریخ نگاری معاصر در جهان و ایران»

۱. معرفی درس و منطق آن:

با تعریف دانش تاریخ در نظام علمی مدرن، رشته تاریخ نیز در نظام دانشگاهی قرون جدید در آلمان تعریف و تثبیت شد. پس از آن مورخان در نظام آموزشی دانشگاهی در حال تدریس و یادگیری حرفه ای تاریخ نگاری شدند. در زمینه متحول قرن نوزدهم تا بیستم، تاریخ نگاری دانشگاهی، قلمرو گسترده ای از تاریخ های ملی تا تاریخ مردم را به عنوان موضوع مورخان مدنظر قرار می داد اما تغییرات شتابناک و پیچیده اجتماعی فرهنگی علمی و به خصوص تحول در فناوری های ارتباطی سمعی بصری، تاریخ آرشیوی و سندی را که به زندگی نخبگان و طبقات فرادست و قلمرو نهادهای دولت و دیپلماسی می پرداخت، تحت تاثیر قرار داد و رویکردهای نوین در فرانسه و آلمان به شکل های جدید تاریخ نگاری های علوم اجتماعی محور و تاریخ از پایین و تاریخ جامع پرداختند که اوج آن در تاسیس مجله آنال و رویکرد آنالیستی به گذشته بود. تحت تاثیر این مورخان تحول طلب، تاریخ نگاری های جدید که گستره موضوعی بسیط تر، منابع متنوع تر، تعامل مفهومی و روش شناسی میان رشته ای را مدنظر قرار می دادند به تولید شکل های انتقادی از تاریخ نگاری دست زدند که بتوانند قواعد تغییر اجتماعی را از افراد و شخصیت ها عبور داده و به نهادها و ساختارها سوق دهند و تاریخ از پایین را درباره فرودستان، زنان، اقلیت ها و حاشیه رانده شدگان ترویج کردند. به این رویکردهای تفسیری انتقادی شناخت گذشته، تاریخ نو گفته می شود که در مقابل سنت رئالیستیک تاریخ نگاری مدرن قرار دارند. در عین حال این روند تحول در تاریخ نگاری مدرن در مقابل تاریخ نگاری پیشامدرن قرار داشت و تاثیر خود را بر جوامع مختلف از جمله ایران گذاشت. به خصوص که تاریخ نگاری مدرن همراستا با شکل گیری پدیدار نظام دولت ملت در تاریخ جهانی بوده و تاریخ های ملی را در چارچوبی علمی روایت می کرد. بنابراین آموزش تاریخ ملی بایستی با توجه جدی به روایت هایی باشد که در دستاوردهای تاریخ نگاران و تاریخ نگاری معاصر از گذشته ارایه می شود. به خصوص که این تاریخ نگاری ها در چارچوب هنجارها و روش های تاریخ نگاری علمیِ دوران مدرن، کلان روایت های تاریخی از گذشته را به شکل حرفه ای در جامعه علمی و یا عرصه عمومی ارایه می کنند. در حالی که مورخان نیز به مثابه کنشگران اجتماعی فرهنگی سیاسی عمل می کنند و آثار تاریخ نویسی هم مانند دیگر متونِ حاوی ایده ها و ارزش ها، از بسترهای فکری و سیاسی و اجتماعی هر دوره تاثیر می پذیرند. در عین حال که شکل گیری تاریخ نگاری علمی در ایران دوره معاصر از میانه عصر قاجاری تا دوران پهلوی و پس از آن، در بستر تحولات فکری و سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و آموزشی جامعه ایران در قالب های مانند تاریخ ملی گرایانه، شرق شناسی، جریان های سوسیالیستی و چپ، تاریخ نگاری حکومتی، تاریخ نگاری جریان های بومی گرا و اسلام گرا و دیگر جریان ها تحقق و تداوم یافته است و سرانجام در نظام دانشگاهی و آموزش عالی در آغاز قرن بیستم نهادینه شده است. با این همه جریان های تاریخ نگاری ایران معاصر مانند دیگر حوزه های دانش مدرن در عرصه عمومی منتشر می شوند و صرفا در دانشگاه و آموزش عالی منحصر نیستند و تاریخ نویسان و مورخان و نویسندگان خارج از دانشگاه نیز درباره گذشته تاریخ ایران و اسلام و جهان به ارایه تحقیقات خود پرداخته اند. شناخت این پیوستگی های فکری در نگرش به گذشته و فلسفه تاریخ و مبانی روش شناختی و فلسفه علم تاریخ در آثار و آراء این نویسندگان ایرانی و غیرایرانی، باعث می شود، نسبت آموزش ملی تاریخ با زمینه های تاریخ نگارانه ای که مدرسان و دانشجویان و دانش آموزان در فرایند یادگیری و یاددهی قرار دارند شناخته شود.

مشخصات درس **نوع درس: نظری**	نام درس به فارسی: **جریان های تاریخ نگاری معاصر در جهان و ایران** نام درس به انگلیسی: Currents of contemporary historiography in the world and Iran

تعداد واحد: ۲ **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مفاهیم اساسی و تاریخ شکل گیری رویکردهای نوین در تاریخ نگاری مدرن از اواخر قرن نوزدهم تا قرن بیستم را بشناسند ۲-آثار مورخان و منابع تاریخ نگاری های جدید در مکتب آنال را ارزیابی کند ۳-مبانی فکری تاریخ نگاری های علوم اجتماعی محور را مانند تاریخ اجتماعی و تاریخ زنان و تاریخ نگاری های تفسیری در تاریخ فرهنگی و تاریخ فرودستان و تاریخ خرد را ارزیابی کند. ۴-مورخان و تحقیقات تاریخ نگارنه اثرگذار در گونه های تاریخ نگاری نو را در قرن بیستم ارزیابی انتقادی کند. ۵-روند تغییرات در تاریخ نگاری ایران از دوره قاجار تا دوره پهلوی را بشناسد ۶-مبانی فکری و جریان های تاریخ نگاری ایران در دوران معاصر را بشناسند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تاریخ در دانشگاه: روند تثبیت تاریخ به عنوان رشته دانشگاهی در اروپای سده نوزدهم

- میراث تاریخ نگاری کلاسیک در تاریخ نگاری مدرن عصر روشنگری: موضوع، منابع، مبانی روش شناسی
- تاریخ نگاری آکادمیک و میراث رانکه در تاریخ نگاری عصر روشنگری، تاریخ نخبگان، تاریخ دولت، دیپلماسی
- هرمنوتیک تاریخ نگاری رانکه ای در سنت فلسفه علم از کانت تا شلایماخر
- میشله و تاریخ نگاری ملت فرانسه
- تاریخ مردم در انگلستان قرن نوزدهم
- تحولات تاریخی و فرهنگی و فکری اروپای بعد از انقلاب فرانسه تا شکل گیری کشور آلمان
- **فعالیت یادگیری:** دین و باورهای میان‌رودانی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک اثر یا مقاله از مورخان این دوره زمانی و تجزیه و تحلیل و توصیف آن در کلاس

فصل دوم: تاریخ و جامعه شناسی: عبور از گفتگوی ناشنوایان

- تاریخ و نظریه های عام در قرن نوزدهم: از مارکس تا وبر
- تاریخ نگاری فلسفی و برآمدن رشته جامعه شناسی: میراث تفکر تاریخی عصر روشنگری
- تاریخ اقتصادی و اجتماعی در آلمان اواخر قرن نوزدهم
- تاریخ اجتماعی در جهان انگلیسی زبان: مردم در تاریخ نگاری انگلیس و تاریخ اجتماعی آمریکایی
- تاریخ عامه در فرانسه و ایتالیا
- مردم شناسی تاریخی و زبان شناسی تاریخی مردمان غیرغربی در گستره جهان امپریالیستی قرن نوزدهم

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک اثر یا مقاله از مورخان این دوره زمانی و تجزیه و تحلیل و توصیف آن در کلاس

فصل سوم: چرا جامعه‌شناسی و تاریخ؟

- چیستی و تاریخ شکل‌گیری جامعه‌شناسی (با تأکید بر نقش فلسفهٔ تاریخ در شکل‌گیری نظریهٔ اجتماعی)
- روش جامعه‌شناختی و روش تاریخی: شباهت‌ها و تفاوت‌های عمده
- جامعه‌شناسی تاریخی و تاریخ اجتماعی

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ کتاب‌های مقدماتی دربارهٔ جامعه‌شناسی و نظریهٔ اجتماعی

تکالیف عملکردی: می‌توان دانشجو را ترغیب کرد تا رگه‌های تاریخی در آثار جامعه‌شناسان بزرگ را پیدا کرده و در کلاس گزارش نماید.

فصل چهارم: مساله تبیین اجتماعی در تغییرات تاریخ نگاری در قرن بیستم و برآمدن تاریخ نگاری های مضاف

- چارچوب نظری در تاریخ نگاری های جدید
- چارچوب مفهومی در تاریخ نگاری های جدید
- تبیین علی و تفهمی و تفسیری در تاریخ نگاری های جدید
- تبیین ساختاری در تاریخ نگاری های علوم اجتماعی محور
- روش‌های کمی و آماری در تاریخ نگاری های ساختاری

فعالیت یادگیری: می‌توان به دانشجویان پیشنهاد کرد تا هر یک بخشی از کتاب «تبیین در علوم اجتماعی» دنیل لیتل را مطالعه کرده و گزارش دهند، یا مضامین درسی مزبور را در آراء جامعه‌شناسان بزرگ شناسایی و معرفی کنند.

تکالیف عملکردی: دانشجو باید با انتخاب یک متن تاریخی به بررسی انواع تبیین‌های ارائه‌شده از سوی مورخان بپردازد. این متن هم می‌تواند یک متن کلاسیک و دست اول باشد و هم می‌تواند پژوهش یا متن دست دوم باشد. این تکلیف می‌تواند جنبهٔ مقایسه‌ای نیز داشته باشد.

فصل پنجم: مفاهیم اصلی در چرخش میان رشته ای تاریخ نگاری های جدید در قرن بیستم

- تغییر اجتماعی
- ساختارهای بزرگ
- قشربندی اجتماعی
- قدرت
- خانواده و جنسیت
- ایدئولوژی و فرهنگ

فعالیت یادگیری: می‌توان به دانشجویان پیشنهاد کرد تا دیدگاه‌های جامعه‌شناسان بزرگ را دربارهٔ هر یک از مضامین فوق مطالعه کرده و دربارهٔ تفاوت‌های احتمالی میان مصادیق این مفهوم‌ها در جوامع گذشته و اکنون بیندیشند.

تکالیف عملکردی: دانشجویان می‌توانند یک متن تاریخی را برگزیده و مصداق‌های هر یک از مفاهیم فوق را در آنها جست و جو کنند.

فصل ششم: میراث آنال

- برآمدن مکتب آنال و تاریخ جامع: میراث بلوخ، برودل، فور
- فلسفه انتقادی علوم انسانی و تاریخ نظریه محور در قرن بیستم: تاریخ اجتماعی
- علم تاریخ مارکسیستی از ماتریالیسم تاریخی تا انسان شناسی انتقادی
- نسل های نوین در تاریخ نگاری مکتب آنال

- تاریخ ساختارگرایانه
- تاریخ زنان و تاریخ مردم
- تاریخ فرهنگی و تاریخ ذهنیت
- تاریخ جغرافیایی
- تاریخ اقتصادی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک اثر یا مقاله از مورخان این دوره زمانی و تجزیه و تحلیل و توصیف آن در کلاس

فصل هفتم: چرخش های پارادایمی و تاریخ نگاری برساخت گرایانه

چرخش زبان شناختی و مساله اعتبار روایت تاریخی

تنوع در فلسفه های علم تاریخ: تاریخ های برساخت گرا و واساختی

شکل گیری تاریخ از پایین، تاریخ ذهنیت و تاریخ فرهنگی

تاریخ دیگری: تاریخ پسااستعماری و تاریخ فردوستان

از تاریخ کلان تا تاریخ خرد: تاریخ زندگی روزمره

تاریخ و چرخش میان رشته ای: جامعه شناسی تاریخی و تاریخ های مضاف

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک اثر یا مقاله از مورخان این دوره زمانی و تجزیه و تحلیل و توصیف آن در کلاس

فصل هشتم: تحول سنت تاریخ نگاری ایرانی اسلامی و مورخان نوگرا در دوره قاجاری

- نخستین آشنایی دنیای اسلام با تاریخ نگری و تاریخ نگاری جدید (با تأکید بر ایران)
- نخستین تلاشها برای نقد تاریخ نگری و تاریخ نگاری و گشودن عرصه‌های جدید در تاریخ نگاری
- تاریخ ایران و ایران گرایی در تاریخ نگاری مورخان دوره قاجار
- جغرافیانگاری و تاریخ نگاری در دوره قاجار
- شرق شناسان دوره قاجار متاخر و تاریخ ایران

فعالیت یادگیری: دانشجو درباره یکی از مورخان و نویسندگان دوره قاجار مقاله ای گزارشی تهیه کند و آثار مختلف آنرا مقایسه کند.

فعالیت عملکردی: نسخه های چاپ سنگی آثار مورخان و جغرافیانویسان دوره قاجار در کلاس نقد و بررسی شود.

فصل نهم: تاریخ نگاران و تاریخ نویسی ایران در دوره پهلوی

- چگونگی شکل گیری رشته تاریخ در دانشگاه های ایران و تدوین و تحول نظام آموزشی آن
- مورخان و جریان‌ها و فعالیت‌های علمی آنان در نظام دانشگاهی رشته تاریخ در ایران معاصر
- نقش و تأثیر مورخان غیردانشگاهی بر تاریخ نگری و تاریخ نگاری جدید در ایران معاصر

فعالیت یادگیری: دانشجو درباره یکی از آثار مورخان و نویسندگان تاریخ نویس دوره پهلوی مقاله یا گزارشی را تهیه و در کلاس ارایه کند.

تکالیف عملکردی: با مقایسه آثار مورخان مختلف در دوره پهلوی، شباهت ها و تفاوت های رویکرد و روش و نظرگاه های آنان درباره یک دوره مشخص شود

فصل دهم: تاریخ نگاری ایران و مورخان دوره پهلوی از چشم انداز جریان شناسی فکری

- جریان تاریخ نگاری حکومتی در دوره پهلوی
- مورخان ایرانی، از دولت گرایی تا ملت گرایی
- نویسندگان مارکسیست و روایت تاریخ ایران
- ترجمه های تاریخی در دوره پهلوی
- روشنفکران ایران دوره پهلوی و تاریخ ایران و اسلام

فعالیت یادگیری: دانشجو درباره یکی از آثار مورخان و نویسندگان تاریخ نویس دوره پهلوی مقاله یا گزارشی را تهیه و در کلاس ارایه کند

تکالیف عملکردی: با مقایسه آثار مورخان مختلف در دوره پهلوی، شباهت ها و تفاوت های رویکرد و روش و نظرگاه های آنان درباره یک دوره مشخص شود

فصل یازدهم: تغییرات فضای تاریخ نگاری و رشته تاریخ در دوران جمهوری اسلامی

- تغییر برنامه آموزشی تاریخ در دانشگاه تا ۱۳۷۵
- تنوع رشته های تاریخ در دانشگاه از ۱۳۷۵ تا ۱۳۹۹
- استادان و منابع آموزش تاریخ
- مجلات علمی تاریخ
- موسسات پژوهشی تاریخ
- انجمن های علمی تاریخ
- روند ترجمه و تاثیرات در برتاریخ نگاری دانشگاهی
- تاریخ نگاری بیرون از دانشگاه
- همکاری های میان رشته ای در رشته تاریخ و دیگر علوم انسانی
- جریان های فکری پس از انقلاب و مساله تاریخ
- روایت های بومی از تاریخ و گذشته ایران و اسلام و غرب و تمدن ها در جمهوری اسلامی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

مطالعه انتقادی مقالات و آثار مورخان یادشده در این دوره بندی و بحث و بررسی دیدگاه های آنان

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- ایگرس، گئورگ (۱۳۹۶). تاریخ نگاری در قرن بیستم از عینیت علمی تا چالش پسامدرن (ترجمه محمدابراهیم باسط) تهران، انتشارات سمت.

۲- فصیحی، سیمین (۱۳۷۵)، جریان های تاریخ نگاری در ایران معاصر، تهران، نشر تاریخ.

منابع فرعی:

۱- احمدی، بابک (۱۳۸۷)، رساله تاریخ، تهران، نشر مرکز

۲- بلک، جرمی(۱۳۹۰). مطالعه تاریخ (ترجمه محمدتقی ایمانپور)، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد
۳- برک، پیتر (۱۳۹۵). *تاریخ و نظریهٔ اجتماعی*. ترجمهٔ حسینعلی نوذری، تهران، انتشارات طرح نقد.
٤- مک‌رایلد، دانلد، تیلور، آورام (۱۳۹۸). *نظریهٔ اجتماعی و تاریخ اجتماعی*. ترجمهٔ محمد غفوری، تهران، انتشارات سمت.
٥- اسمیت، دنیس (۱۳۹۸). *برآمدن جامعه‌شناسی تاریخی*، ترجمهٔ سید هاشم آقاجری، تهران، نشر مروارید.
٦- اسکاچپول، تدا و دیگران (۱۳۹۶). *بینش و روش در جامعه‌شناسی تاریخی*، ترجمهٔ سید هاشم آقاجری، تهران، نشر مرکز

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «خاستگاه‌های جهان باستان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

درس «خاستگاه‌های جهان باستان» به موضوع مهم شکل‌گیری تمدن‌های نخستین (نخستین شهرها، دولت‌های اولیه، ابداع ابزارهای تولید، نظام‌های نوشتاری و ...) می‌پردازد. این تمدن‌ها در پایان هزارهٔ چهارم ق.م. و در نواحی مجاور با فلات ایران (هلال حاصلخیز، مصر و بعدها سواحل آسیایی مدیترانه و فلات آناتولی) پدید آمدند. شناخت این خاستگاه‌ها از دو جنبه ضرورت دارد. نخست آنکه این تمدن‌های نخستین مبدأ و عامل اصلی شکل‌گیری تمدن‌های باستانی متأخرتر آسیا، اروپا و آفریقا شدند و از آن طریق تمدن کنونی بشر نیز مأخوذ از آن‌ها است. دیگر آنکه فلات ایران که در مجاورت یکی از بزرگ‌ترین این خاستگاه‌ها یعنی میان‌رودان قرار داشت از همان آغاز، هم از لحاظ مادی و هم فرهنگی، متأثر از آن بود و عملاً شناخت بسیاری از عناصر مادی یا فرهنگی مشهود در ایران باستان بدون آگاهی از این پیشینه‌ها متصور نیست.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: -** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد متخصص تاریخ ایران باستان**	نام درس به فارسی: **خاستگاه‌های جهان باستان** نام درس به انگلیسی: Origins of the Ancient World **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم چگونگی شکل‌گیری تمدن در جهان ۲- توضیح نقش خاستگاه‌های تمدن در شکل‌گیری تمدن ایرانی ۳- ایجاد تصویری از نسبت معاصران و آغاز تاریخ در ذهن دانش‌آموزان

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبادی و کلیات شناخت تمدن‌های نخستین

- جغرافیای تاریخی جهان باستان
- تاریخ‌گذاری تمدن‌های نخستین

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع جغرافیای جهان باستان را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول گاهشماری یکی از دوره‌ها یا مقاطع مختلف یک تمدن نخستین

فصل دوم: میان‌رودان

- از نخستین استقرارگاه‌ها تا شهرها
- آفرینش نظام نوشتاری
- میان‌رودان در هزارهٔ سوم پیش از میلاد (سومریان، اکد و اور)
- میان‌رودان در هزارهٔ دوم پیش از میلاد (بابلیان، آشوریان و کاسیان)
- میان‌رودان در هزارهٔ یکم پیش از میلاد (آشوریان و کلدانیان)
- جامعهٔ میان‌رودانی در گذر زمان
- دین و باورهای میان‌رودانی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع میان‌رودان را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک شیئ مرتبط با تمدن میان رودان و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل سوم: مصر

- مصر در روزگار پارشاهی کهن
- مصر در زمان پادشاهی میانه
- مصر در زمان پادشاهی نو
- مصر در هزارهٔ نخست پیش از میلاد
- دین و فرهنگ مصریان باستان

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ یک مقاله مرتبط با یکی از دولت‌های ورای فرات یا آناتولی و ارائهٔ گزارش مکتوب از آن (حداکثر ۸۰۰ واژه)

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک شیئ از تمدن مصر باستان و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل چهارم: مدیترانهٔ شرقی و آناتولی

- فینیقیه و دولت‌شهرهای آن
- ورای فرات تا آناتولی

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ یک مقاله مرتبط با یکی از ابعاد تمدن مصر (سیاست، جنگ، هنر، دین، جامعه و ...) و ارائهٔ گزارش مکتوب از آن (حداکثر ۸۰۰ واژه)

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک شیئ از تمدن مصر باستان و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل پنجم: تمدن های هند و چین

- از سند تا گنگ
- مبادلات با تمدن های پیرامونی و جایگاه فلات ایران
- جهان چین و تمدن دگرگون
- تمدن رودخانه های طولانی چین

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ یک مقاله مرتبط با یکی از ابعاد تمدن های هند و چین (سیاست، جنگ، هنر، دین، جامعه و ...) و ارائهٔ گزارش مکتوب از آن (حداکثر ۸۰۰ واژه)

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک شیئ از تمدن های هند و چین باستان و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد یکم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر، (صفحات ۲۷ تا ۸۲).

منابع فرعی:

۱- فرانکفورت، هنری. (۱۳۹۴). *تولد تمدن در خاور نزدیک* (ترجمهٔ سحر قدیمی). تهران: دنیای اقتصاد.

۲- دریوتن، اتین ماری و ژاک واندیه. (۱۳۳۶). *تاریخ مصر قدیم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: دانشگاه تهران.

۳- ژیران، فلیکس. (۱۳۹۲). *اساطیر آشور و بابل* (ترجمهٔ ابوالقاسم اسماعیل‌پور). تهران: کاروان.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

موضوع درس «تاریخ ایران باستان از عیلام تا پایان دورهٔ هخامنشی» شکل‌گیری نخستین تمدن در فلات ایران (تمدن عیلام)، ورود آریایی‌ها و استقرار آن‌ها در فلات ایران و شکل‌گیری دولت ماد و سرانجام دوران شاهنشاهی هخامنشی است. با این توصیف درس کنونی به سه مقطع از تاریخ ایران باستان خواهد پرداخت: عیلامیان و تمدن و اقوام بومی فلات ایران، ورود، استقرار و شکل‌گیری دولت‌های محلی آریایی، و سرانجام پیدایش و حیات شاهنشاهی هخامنشی. شناسایی این سه مقطع و تفکیک آن در درس حاضر از آن رو اهمیت دارد که دانشجویان در عین پذیرش دورانی به نام باستان به وجوه تمایز و خطوط گسست تاریخی در باستان آگاهی یابند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: خاستگاه‌های جهان باستان** **استاد متخصص برای تدریس: متخصص تاریخ ایران باستان**	نام درس به فارسی: **تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی** نام درس به انگلیسی: History of Ancient Iran: From Elam to the end of Achaemenid Period **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم نقاط گسست، استمرار و تأثیر و تأثر مردمان گوناگون فلات ایران در دوره‌های عیلامی، آریایی و هخامنشی ۲- توضیح شکل‌گیری تمدن در فلات ایران، نقش اقوام گوناگون و مهاجرت‌ها در شکل‌گیری نخستین دولت فراملی ایرانیان ۳- نشان دادن نسبت و رابطهٔ تمدنی میان ایران پیشا آریایی و پساآریایی و آمیزش این دو

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: عیلام: نخستین تمدن فلات ایران

- شکل‌گیری دولت عیلام
- دورهٔ عیلام کهن
- دورهٔ عیلام میانه
- دورهٔ نوعیلامی
- دین، فرهنگ و حیات اجتماعی در عیلام باستان

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با یکی از ابعاد تاریخ عیلام را انتخاب و مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک شیئ مرتبط با تمدن عیلام و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل دوم: آریایی‌ها: از ورود تا تشکیل دولت

- آریایی‌ها: مبانی و مفاهیم و منابع
- دین‌ها و ساختار اجتماعی آریایی‌ها
- مهاجرت‌های اقوام آریایی به ایران
- مادی‌ها: آریایی‌ها در زاگرس مرکزی و ایران غربی
- شکل‌گیری، فراز و فرود دولت ماد

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از ابعاد (جامعه، منابع، باورها و ...) آریاییان مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: پیدا کردن و انتخاب یک محوطهٔ باستانی مرتبط با آریایی‌ها یا دولت ماد توصیف آن در کلاس (با ذکر دلیل، منبع و نمایش اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل سوم: شاهنشاهی هخامنشی: از کوروش تا اسکندر

- منابع و مبانی: آریایی‌ها و عیلامی‌ها در زاگرس جنوبی
- شکل‌گیری و گسترش شاهنشاهی هخامنشی
- استمرار شاهنشاهی هخامنشی
- پایان شاهنشاهی هخامنشی
- حیات اجتماعی و اقتصاد در شاهنشاهی هخامنشی
- دین‌ها و فرهنگ‌های قلمرو هخامنشی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از یک کتاب در رابطه با یکی از ابعاد گوناگون دورهٔ هخامنشی انتخاب و مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک اثر مربوط به دورهٔ هخامنشی و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۴-۳ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- ویسهوفر، یوزف. (۱۳۹۳). *ایران باستان* (ترجمهٔ مرتضی ثاقب‌فر). تهران: ققنوس، (صفحات ۱۹ تا ۱۵۲).

۲- رضایی باغ‌بیدی، حسن و جعفری دهقی، محمود (ویراستاران). (۱۳۹۳). تاریخ جامع ایران: جلد اول. تهران: مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی، (صفحات ۲۰۱-۲۵۴، ۲۷۶-۳۲۶، ۴۱۳-۴۴۶).

منابع فرعی:

۲- جمعی از مؤلفان. (۱۳۹۷). تاریخ ماد به گزارش دانشنامه ایرانیکا (ترجمهٔ شهرام جلیلیان، محمد حیدرزاده). اهواز: دانشگاه شهید چمران اهواز.

۳- پاتس، دنیل. تی. (۱۳۹۸). باستان شناسی ایلام (ترجمهٔ زهرا باستی)، تهران: سمت.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

موضوع درس «تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی» بررسی حیات تمدنی سرزمین ایران در روزگار پس از ورود یونانیان است که معمولاً به نام دورهٔ پساهلنی نیز شناخته می‌شود. درس حاضر به سه مقطع از تاریخ ایران باستان خواهد پرداخت: تاریخ ایران هلنی (اسکندر، سلوکیان و دیگر دولت‌های یونانی فلات ایران)، ایران پارتی یا اشکانی و ایران ساسانی. بر اساس تقسیم‌بندی نخست، دانشجویان با نقطهٔ عطف ممیزهٔ این دوره از دورهٔ پیشین، که همانا ورود فرهنگ یونانی به ایران است آشنایی خواهند یافت و همچنین از برش‌های سیاسی مختلف آن نیز آگاهی می‌یابند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی** **استاد متخصص برای تدریس: استاد متخصص تاریخ ایران باستان**	نام درس به فارسی: **تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی** نام درس به انگلیسی: History of Ancient Iran: From Seleucids to the end of Sasanian Period **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم تأثیر ورود یونانیان و تمدن هلنیستی به فلات ایران ۲- توضیح شکل‌گیری هویت ایرانی و سرزمین ایران، مؤلفه‌های تمدنی ایران پساهلنی ۳- بوجود آوردن تصویری از خاستگاه آرمان ایران

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: ورود یونانیان به ایران و دولت‌های هلنیستی

- اسکندر پس از فتح شاهنشاهی هخامنشی
- سلوکیان: آمیزش هویت پارسی و یونانی
- دولت‌های محلی در عصر یونانی‌مآبی
- جوامع، اقوام و شهرها در روزگار هلنیستی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخشی از یک کتاب در رابطه با یکی از ابعاد گوناگون تاریخ ایران هلنیستی را انتخاب و مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حدود ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: یک اثر باستانی مربوط به ایران هلنی را که عنصر یونانی یا تأثیر یونانیان در آن مشهود باشد، بیابید و آن را در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه) توصیف کنید (با نشان دادن جنبه‌های یونانی اثر).

فصل دوم: پارتیان: میراث‌بران یونان و میراث‌داران ایران

- خاستگاه پارتیان
- دولت محلی اشکانی
- اشکانیان در برابر غرب
- حیات اجتماعی در روزگار اشکانی
- اشکانیان، هویت ایرانی و آرمان ایران

- شامگاه اشکانیان

فعالیت یادگیری: ارائهٔ گزارشی کوتاه (حدود ۸۰۰ واژه) از یکی از ابعاد حیات تمدنی ایران در روزگار اشکانی.

تکالیف عملکردی: پیدا کردن اثری از دورهٔ اشکانی که ادغام فرهنگ ایرانی و یونانی را نشان دهد و توصیف آن در کلاس (با ذکر دلیل، منبع و نمایش اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل سوم: شاهنشاهی ساسانی و ایرانشهر

- منابع بررسی تاریخ ساسانی
- نخستین ساسانیان (سدهٔ سوم و چهارم)
- دورهٔ میانهٔ ساسانی (سدهٔ پنجم و ششم)
- پایان شاهنشاهی ساسانی (سدهٔ هفتم)
- اجتماعات، پیشه‌ها و رده‌ها در ایران ساسانی
- زندگی روزمره، باورها و قوانین دورهٔ ساسانی
- ساسانیان و رومیان: روابط و منازعات

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) از یکی از منابع دست اول برای شناسایی و بررسی دورهٔ ساسانی ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یک سازه یا بنای مربوط به دورهٔ ساسانی و توصیف آن در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- ویسهوفر، یوزف. (۱۳۹۳). *ایران باستان* (ترجمهٔ مرتضی ثاقب‌فر). تهران: ققنوس، (صفحات ۱۳۹ تا ۲۷۸).

منابع فرعی:

۱- رضـــایی باغ‌بیدی، حســـن و جعفری دهقی، محمود (ویراســـتاران). (۱۳۹۳). تاریخ جامع ایران: جلد اول. تهران: مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی، (صفحات ۲۰۱-۲۵۴، ۲۷۶-۳۲۶، ۴۱۳-۴۴۶).

۲- دریایی، تورج. (۱۳۸۷). *شاهنشاهی ساسانی* (ترجمهٔ مرتضی ثاقب فر). تهران: ققنوس.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ فرهنگ و ادیان در ایران باستان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

درس «فرهنگ و ادیان در ایران باستان» به دو مقولهٔ مهم و پیوستهٔ فرهنگ و دین می‌پردازد. در این درس دانشجو با عناصر فرهنگی موجود در دورهٔ باستان از جمله ادبیات و نگارش، ذهنیت، تعاریف و خویشکاری‌های انسان، هویت، دین‌ها و جهان‌بینی‌های وابسته به آن‌ها آشنا می‌شود. همینطور با سنت های دینی ایرانی مانند دین مزدیسنا و باورهای زردشتیان و نیز ادیان دیگری مانند مانویت و دیگر باورهای دینی که بدعت تعریف می شد مانند مزدکی گری آشنا می شود. اهمیت چنین درسی در نشان دادن استمرار و تغییر هویت فرهنگی انسان ایرانی در روزگار باستان و نقش آن در فهم و تلقی ما ایرانیان معاصر از هویت ایرانی خواهد بود.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ فرهنگ و ادیان در ایران باستان** نام درس به انگلیسی: History of culture and religions in ancient Iran
نوع درس: نظری **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد متخصص تاریخ ایران باستان**	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم ویژگی‌ها و مؤلفه‌های فرهنگی و دینی در ایران باستان ۲- توضیح چگونگی شکل‌گیری دین‌ها، باورها و دیگر عناصر فرهنگی در ایران باستان ۳- ارتباط دادن رابطهٔ فرهنگ معاصر و دین‌های باستانی و خاستگاه‌های باستانی فرهنگ معاصر

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: فرهنگ ایران باستان

- تعریف فرهنگ و کارکرد آن در جهان باستان
- هویت قومی و ایرانیت در ایران باستان: دین و زبان به مثابه عناصر هویتی ایران گرایی
- ذهنیت باستانی و وجوه آن
- از زبان تا ادبیات: نمادهای فرهنگ آئینی باستان
- ادبیات ایران باستان پیشین ۱ (اوستا)
- ادبیات ایران باستان پیشین ۲ (دیگر متون باستانی)
- ادبیات ایران باستان پسین ۱ (متون تاریخی، جغرافیایی، اندرزی و غیر دینی)
- ادبیات ایران باستان پسین ۲ (متون دینی از قبیل متون فلسفی، کلامی، فرجام‌شناختی، کیهان‌شناسی و ..)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با یکی از ابعاد هویتی، ژانرهای ادبی و یا زبان‌ها و نظام‌های نوشتاری را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک دسته واژگان با موضوع مشترک (از قبیل درختان، گیاهان، جانوران، عناصر طبیعت، صور فلکی، اعضای بدن، رنگ‌ها و غیره – حداقل ۵ واژه) از زبان فارسی و استخراج واژه‌های هم ریشه مرتبط با آن‌ها در زبان‌های باستانی با استفاده از فرهنگ لغت‌های موجود با راهنمایی استاد مربوطه و ارائه گزارش آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل دوم: دین‌های ایران باستان

- تعاریف و معیارهای دین در روزگار باستان
- دین‌های پیشاآریایی در فلات ایران: دین عیلامی
- دین‌های پیشاآریایی در فلات ایران: دین میان‌رودانی

- دین هندواروپایی و آریایی پیشا مزدیسنی
- زرتشت و کیش مزدیسنی (زرتشتی) بر اساس متون اوستایی: مفاهیم و اصطلاحات دینی
- کیش مزدیسنی (زرتشتی) بر اساس متون دورهٔ ساسانی: آفرینش، جهان‌بینی و فرجام‌شناسی
- مانویان و کیش مانوی
- درست‌دینی، راست‌کیشی و بدعت در ایران ساسانی
- دین‌های انیرانی در ایرانشهر: مسیحیت، آیین بودا و دین یهود

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از ابعاد (جامعه، منابع، باورها و ...) آریاییان مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: پیدا کردن و انتخاب یک محوطهٔ باستانی مرتبط با آریایی‌ها یا دولت ماد توصیف آن در کلاس (با ذکر دلیل، منبع و نمایش اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل سوم: ادیان در قلمرو ایران شهر

- دین‌ها و فرهنگ‌های قلمرو هخامنشی
- دین و فرهنگ های قلمرو اشکانی
- دین و فرهنگ های قلمرو ساسانی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از یک کتاب در رابطه با یکی از وجوه دین‌های نام‌برده انتخاب و مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و ردیابی یک باور باستانی که در یکی از نقاط امروز ایران با تغییر یا بدون تغییر همچنان در میان اجتماعات و باورهای کنونی دیده می‌شود و ارائه گزارش شفاهی آن در کلاس (در صورت امکان با تصویر و اسلاید در حداکثر ۴-۳ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- مزداپور، کتایون. (۱۳۹۴). *ادیان و مذاهب در ایران باستان*. تهران: سمت.

منابع فرعی:

۲- نیبرگ، هنریک، ساموئل. (۱۳۸۲). *دین‌های ایران باستان* (ترجمهٔ سیف‌الدین نجم‌آبادی). کرمان: دانشگاه شهید باهنر.

۳- ویدن‌گرن، گئو. (۱۳۷۷). *دین‌های ایران* (ترجمهٔ منوچهر فرهنگ)، تهران: آگاهان ایده.

٤- بویس، مری. (۱۳۷۷). *چکیدهٔ تاریخ کیش زرتشت* (ترجمهٔ همایون صنعتی‌زاده). تهران: صفی‌علیشاه.

٥- بویس، مری. (۱۳۸۴). زردشتیان: باورها و آداب دینی آن‌ها، ترجمهٔ عسکر بهرامی، ویراست دوم. تهران: ققنوس.

٦- بویس، مری. (۱۳۷۴-۱۳۷۵). تاریخ کیش زرتشت، ترجمه همایون صنعتی‌زاده. تهران: توس.

۷- مالاندرا، ویلیام و. (۱۳۹۱). مقدمه‌ای بر دین ایران باستان، ترجمهٔ خسرو قلی‌زاده. تهران: پارسه

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان (از هزاره دوم تا ۳۰۰ قبل از میلاد)»

۱. معرفی درس و منطق آن:

درس «یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان پیشا کلاسیک و کلاسیک (از هزاره دوم ق م تا ۳۰۰ ق م)» به بررسی سیر تمدن در یونان باستان از کهن‌ترین دوران (تمدن اژه‌ای) تا پایان روزگار کلاسیک (فتوحات اسکندر) می‌پردازد. برای نزدیک به دو هزاره یونانیان با دیگر سرزمین‌های حوزهٔ مدیترانه پیوندهای تنگاتنگی ایجاد کردند و در نیمهٔ دوم هزارهٔ یکم پیش از میلاد بسیاری از سواحل آسیایی مدیترانه نفوذ فرهنگی و هویت یونانی به عنصری غالب مبدل شد، نفوذ و هویتی که با فروپاشی شاهنشاهی هخامنشی بدست اسکندر مقدونی به فلات ایران نیز رسید و تا دوردست‌ترین مرزهای خاوری هخامنشیان نیز تسری پیدا کرد و تا روزگار ساسانی یکی از هویت‌های موجود در فلات ایران را تشکیل می‌داد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: خاستگاه‌های جهان باستان** **استاد متخصص برای تدریس: استاد متخصص تاریخ اروپا یا باستان**	نام درس به فارسی: **یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان (از هزاره دوم تا ۳۰۰ قبل از میلاد)** نام درس به انگلیسی: Greeks and Hellenistic Culture (From ۲۰۰۰ to ۳۰۰ □.□.) **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم مراحل و ادوار مختلف تمدنی در یونان و ویژگی های هر کدام از ادوار یونان باستان ۲- توضیح شکل‌گیری هویت یونانی، فرهنگ یونان کلاسیک و دلایل پیدایش نهادهای مدنی و فرهنگی خاص یونان و تسری آن در جهان باستان ۳- توانایی ردیابی و مشاهدهٔ آثار تمدنی یونانی‌مآبی در عناصر هویتی و فرهنگی ایران

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: پگاه یونان باستان: تمدن اژه‌ای و موکنایی

- جغرافیا و مبانی تمدنی یونان باستان
- تمدن اژه‌ای در کرت و دیگر جزایر دریای اژه
- زوال تمدن اژه‌ای و ورود یونانیان به شبه‌جزیرهٔ یونان
- تمدن موکنایی و ویژگی‌های آن
- موکناییان در آینهٔ باستان‌شناسی و اسطوره‌شناسی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با تمدن یونان اولیه (هزارهٔ دوم ق.م.) را انتخاب و مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: بنا یا اثری خاص از تمدن اژه‌ای و یا موکنایی را انتخاب کنید و دربارهٔ نقش آن در زندگانی مردمان آن روزگار توضیح دهید (۳-۴ دقیقه و با اسلاید)

فصل دوم: یونانیان در عصر تاریک و کهن (۱۱۰۰ الی ۵۰۰ ق.م.)

- تمدن یونانی در دوران آغازین
- میراث آسیایی-آفریقایی یونان
- جوامع و شهرهای یونانی در روزگار کهن

- کلنی‌سازی یونانیان در مدیترانه و دیگر نقاط
- ادیان یونانی

فعالیت یادگیری: دانشجو با استفاده از حداقل ۳ منبع معتبر گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) از یک شخصیت، مکان یا دین و دیگر پدیده‌ها در یونان روزگار کهن ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: یک محوطهٔ یا بنای باستانی مربوط به این دوره از تاریخ یونان را بیابید و آن را در کلاس (با نمایش اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه) توصیف کنید.

فصل سوم: یونان کلاسیک

- فروپاشی نهادهای کهن سیاسی و شکل‌گیری نهادهای جباری و دموکراسی
- دولت‌شهر (پولیس) و زندگی روزمره در یونان کلاسیک
- یونانیان در برابر پارسیان و ایرانیان
- یونان پس از پارسیان تا اسکندر
- جهان یونانی‌مآب
- ادبیات، فلسفه و هنر در یونان کلاسیک

فعالیت یادگیری: دانشجو با استفاده از حداقل ۳ منبع معتبر گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) از یک شخصیت یا رخداد خاص در یونان روزگار کهن ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: یک اثر هنری مربوط به دورهٔ یونان کلاسیک را انتخاب کنید و ویژگی‌های آن را در کلاس (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه) توضیح دهید.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد یکم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر، (صفحات ۹۵ تا ۱۷۴).

منابع فرعی:

۲- دولاندلن، شارل. (۱۳۹۲). *تاریخ جهانی، جلد یکم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳- بیگدلی، علی. (۱۳۹۰). تاریخ یونان و روم. تهران: پیام نور.

٤- بهمنش، احمد. (۱۳۷۵). *تاریخ یونان قدیم، جلد اول و دوم*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «رومیان و جهان رومی در دوران باستان (از هشتم قبل از میلاد تا پنجم میلادی)»

۱. معرفی درس و منطق آن:

موضوع درس «رومیان و جهان رومی در دوران باستان کلاسیک و پسین» بررسی شکل‌گیری، گسترش، استمرار و زوال نخستین امپراتوری در تاریخ اروپا، یعنی امپراتوری روم است که برای نزدیک به نیم هزاره تمامی اروپای غربی و جنوبی و بخش‌های غربی آسیا تا فرات و شمال آفریقا را در بر گرفته بود. شناخت این دولت نه تنها می‌تواند ما را در درک بهتر خاستگاه نهادهای سیاسی و مدنی اروپای روزگاران نزدیک‌تر به زمانهٔ ما یاری کند بلکه به دلیل همجواری و برهم‌کنش آن با دولت‌های ایرانی پسا‌هلنی (اشکانیان و ساسانیان) در فهم تاریخ ایران در آن روزگاران اثربخش باشد.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز:** یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ اروپا یا ایران باستان	نام درس به فارسی: **رومیان و جهان رومی در دوران باستان (از هشتم قبل از میلاد تا پنجم میلادی)** نام درس به انگلیسی: Rome and Roman World in Antiquity **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مؤلفه‌های مؤثر در حیات تمدنی روم باستان و اروپای کلاسیک و پسا کلاسیک را دریابد ۲- مبانی و خاستگاه دولت فراملی در تاریخ اروپا را تبیین کند. ۳- توانایی شناسایی و تفکیل عناصر کهن فرهنگی کلاسیک را در جهان معاصر بدست آورد و از آن برای توضیح رابطهٔ ما با جهان باستان متأخر استفاده کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: ایتالیای باستان: آوردگاه فرهنگ‌ها و اقوام (۱۰۰۰-۵۰۰ ق.م.)

- جغرافیای تاریخی ایتالیا و ساختار قومی-زبانی ایتالیا در نیمهٔ نخست هزارهٔ یکم ق.م.
- تمدن اتروسکی
- روم و افسانه‌های بنیان‌گذاری
- پادشاهی روم

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۸۰۰ واژه) از یکی از اقوام، زبان‌ها یا اسطوره‌های ایتالیای باستان (بر اساس حداقل ۳ منبع) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: جستجو و انتخاب یکی از اقوام ایتالیای باستان، نشان دادن آن بر روی نقشه و انطباق آن با نواحی کنونی ایتالیا، و ارائه توضیحی کوتاه از قوم نام‌برده (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)☚ این فعالیت به شکل گروهی (در گروه‌های ۳ یا ۴ نفره) انجام شود

فصل دوم: روم در روزگار جمهوری

- شکل‌گیری نظام جمهوری و نهادها و ساختارهای سیاسی- اجتماعی در جمهوری روم
- تحولات سیاسی-اجتماعی روم در سده‌های نخستین جمهوری (۶-۳ ق.م.)

- تحولات سیاسی-اجتماعی روم در سده‌های پسین جمهوری (۱-۳ ق.م.)
- روم و دشمنان آن در روزگار جمهوری
- دین رومی و باورهای دینی رایج

فعالیت یادگیری: : دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های دوران جمهوری (اعم از ایزدان، شخصیت‌های اسطوره‌ای یا تاریخی) بر اساس حداقل ۳ منبع ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: ایجاد یک گاه‌نما (Timeline) از رویدادهای روم دوران جمهوری برای یکی از سده‌های جمهوری (از سدهٔ ۶ تا ۱ ق.م.) و ارائه توصیفی آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)☚ این تکلیف به شکل گروهی انجام شود و هر گروه عهده‌دار ایجاد یک گاه‌نما برای یکی از سده‌های جمهوری شود.

فصل سوم: امپراتوی روم

- فروپاشی جمهوری و استقرار امپراتوری
- ادارهٔ امپراتوری روم: سازمان‌ها، نهادها، ساختارها و راهکارها
- امپراتوری روم در سدهٔ یکم و دوم میلادی
- امپراتوری روم در سدهٔ سوم و چهارم میلادی
- خانواده، زندگی روزمره و دین در امپراتوری روم
- فرهنگ و ادبیات رومی
- زوال روم و میراث رومی

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های دوران امپراتوری بر اساس حداقل ۳ منبع ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک ایالت رومی مربوط به دورهٔ امپراتوری و شرح و توضیح آن در کلاس (با نقشه و اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد یکم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر، (صفحات ۱۷۵ تا ۲۶۶).

منابع فرعی:

۲- دولاندلن، شارل. (۱۳۹۲). *تاریخ جهانی، جلد یکم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳- بیگدلی، علی. (۱۳۹۰). تاریخ یونان و روم. تهران: پیام نور.

٤- گیبون، ادوارد. (۱۳۸۱). انحطاط و سقوط امپراطوری روم (ترجمهٔ فرنگیس شادمان). تهران: علمی و فرهنگی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ اروپا از قرن ششم تا پانزدهم میلادی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

درس «تاریخ اروپا از قرن ششم تا چهاردهم میلادی» به بررسی حیات مادی و فرهنگی مردمان اروپا از فروپاشی روم تا اواسط سدهٔ ۱۵ میلادی(آغاز تحولات نوزایی) می‌پردازد. این دوران که عمدتاً با نام سده‌های میانهٔ اروپا در قلمرو وسیع امپراتوری روم است که در این دوران در شرق امپراتوری بیزانس و در غرب میراث امپراتوری رومی به حاکمان ژرمنی رسیده بود و خود مشتمل بر سه دورهٔ پیشین (۱۰-۶)، میانه (۱۳-۱۰) و پسین (۱۵-۱۳) است. شناخت این دوران برای بررسی چگونگی انتقال میراث اروپای کلاسیک به دوران اروپای جدید و نیز مؤلفه‌های خاص آن که به عصر نوزایی و بعدها شکل‌گیری دولت‌های ملی در اروپا انجامید، ضروری است.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز:** رومیان و جهان رومی در دوران باستان **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ اروپا، یا تاریخ ایران (با سابقهٔ تدریس یا پژوهش در تاریخ اروپا)	نام درس به فارسی: **تاریخ اروپا از قرن ششم تا پانزدهم میلادی** نام درس به انگلیسی: History of Europe from ٦th to ١٥th Centuries A.D. **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- آشنایی با تمدن مادی و فرهنگ سده‌های میانهٔ اروپا ۲- توضیح و تشریح پیامدها و تأثیرات تحولات اروپایی سده‌های میانه بر تمدن جدید اروپایی. ۳- امکان تشخیص عناصر تمدن سده‌های میانی در تمدن کنونی و کاربست آن برای نشان دادن وجوه اشتراک و تمایز آن با تمدن اسلامی ایران میانه ۴-شناخت روند تحولات بیزانس در تاریخ اروپا تا زوال بیزانس در مواجهه با مسلمانان.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: اروپا در سده‌های میانهٔ پیشین (سده‌های ششم تا دهم م.)

- پیامدهای زوال روم بر اروپا
- عصر مهاجرت و تشکیل دولت‌های بربر در اروپا
- نوزایی کارولنژی
- امپراتوری بیزانس و میراث روم در دوران ژرمنی
- عصر تهاجمات (مجارها، وایکینگ‌ها و مسلمانان)
- نهادهای اجتماعی و دینی در اروپا

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۸۰۰ واژه) از یکی از اقوام، یا قبایل مهاجر به اروپا در سده‌های میانهٔ پیشین (بر اساس حداقل ۳ منبع) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: ایجاد یک گاه‌نما (Timeline) از یکی از سرزمین‌های اروپایی آن روزگار، در سده‌های میانهٔ پیشین، و ارائه آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)☚ این تکلیف به شکل گروهی انجام شود و هر گروه عهده‌دار ایجاد یک گاه‌نما برای یکی سرزمین‌ها یا پادشاهی‌ها شود.

فصل دوم: اروپا در اواسط سده‌های میانهٔ (سده‌های یازدهم تا سیزدهم م.)

- نظام فئودالی

- دولت‌های اروپایی در اواسط سده‌های میانه
- کشاکش نهاد دین و نهاد سیاست
- زندگی مادی: پیشه‌ها، گروه‌ها، طبقات
- اروپا و جنگ مقدس
- قدیسان، راست‌کیشی و بدعت
- بیزانس و مواجهه با جنگ های صلیبی
- مساله مسلمانان در جهان مدیترنه ای

فعالیت یادگیری: : دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های اروپای اواسط سده‌های میانهٔ بر اساس حداقل ۳ منبع ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: ایجاد یک گاه‌نما (Timeline) از رویدادهای اروپای اواسط سده‌های میانهٔ در یکی از کشورهای اروپایی که در آن زمان وجود داشتند، ایجاد و آن را در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه) ارائه دهید☚ این تکلیف به شکل گروهی انجام شود و هر گروه عهده‌دار ایجاد یک گاه‌نما برای یکی از کشورها شود.

فصل سوم: اروپا در سده‌های میانهٔ پسین (سده‌های سیزدهم تا پانزدهم م.)

- زوال فئودالیسم
- دولت‌های اروپایی در سده‌های میانهٔ پسین
- حیات مادی در سده‌های میانهٔ پسین: شهرها، اصناف، تجارت، بیماری، مرگ و زندگی
- عقل و ایمان در کشاکش
- زوال بیزانس
- پایان سده‌های میانه

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های اروپای سده‌های میانهٔ پسین بر اساس حداقل ۳ منبع ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک شهر اروپای سده‌های میانه و توصیف آن در کلاس (با نقشه و اسلاید در حداکثر ۱۰-۱۵ دقیقه) ☚ این تکلیف به شکل گروهی انجام شود و هر گروه عهده‌دار توصیف یک شهر شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد یکم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر، (صفحات ۲۶۷ تا ۵۲۲).

منابع فرعی:

۲- دولاندلن، شارل. (۱۳۹۲). *تاریخ جهانی، جلد یکم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳- بیگدلی، علی. (۱۳۹۰). تاریخ اروپا در قرون وسطی؛ تهران: پیام نور.

٤- کوریک، جیمز. (۱۳۹۸). قرون وسطی اولیه. (ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه). تهران: ققنوس.

٥- کوریک، جیمز. (۱۳۹۹). قرون وسطی پسین. (ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه). تهران: ققنوس.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ اروپا از ۱٤٥۳ تا ۱۷۸۹ میلادی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

درس «تاریخ اروپا از ۱۴۵۳ تا ۱۷۸۹ میلادی» به بررسی عصر نوزایی، شکل‌گیری نهادهای جدید سیاسی و مدنی، حکومت مطلقه و عصر روشنگری در اروپای دوران جدید تا شکل گیری روند انقلاب فرانسه می‌پردازد. مطالعه و بررسی این دوره در شناخت ریشه‌های بسیاری از جنبش‌های سیاسی و اجتماعی تاریخ معاصر و همچنین ریشه‌های استعمار حائز اهمیت است.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ اروپا از ۱٤٥۳ تا ۱۷۸۹ میلادی** نام درس به انگلیسی: History of Europe from ۱٤٥۳ to ۱۷۸۹ A.D.
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز:** تاریخ اروپا از قرن ششم تا پانزدهم میلادی **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ اروپا، یا تاریخ ایران (با سابقهٔ تدریس یا پژوهش در تاریخ اروپا)	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- شاخصه‌های اصلی تاریخ اروپا در سده‌های جدید را دریابد. ۲- تأثیر رویدادهای اروپای جدید را بر شکل‌گیری نهادهای تمدنی جدید توضیح دهد. ۳- با شناسایی عناصر تمدن ساز و مؤثر بر ساختارهای تمدنی، امکان به‌کارگیری آن‌ها را در ارائه تصویری از خاستگاه‌های جهان معاصر به دست آورد. ۴-با مفاهیم ایدئولوژیک رایج در جریان های عصر روشنگری آشنا شود که در تکوین ایده دولت ملت نوین نقش اساسی داشته اند. ۵-با تاریخ استعمار و کشورهای استعماری و سرزمین های مستعمراتی آشنا شود.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: اروپا در عصر نوزایی (سده‌های ۱۵ و ۱٦ م.)

- مبانی و خاستگاه نوزایی و مفاهیم پیوسته با آن
- اومانیسم و رنسانس ادبی و هنری
- شکل‌گیری دولت‌های جدید در اروپا و بازاندیشی در ساختارهای سیاسی-اجتماعی
- جنبش اصلاح دین و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی آن
- پیامدهای سیاسی جنبش اصلاح دین در اروپا
- اکتشافات جغرافیایی و تغییر روند تاریخ جهانی
- سرزمین جدید و سیاست های مهاجرتی دولت های اروپایی
- نخستین روندهای استعمار اروپائیان بر سرزمین های غیراروپایی: مبانی و پیامدها

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۸۰۰ واژه) از یکی از شخصیت‌های مؤثر بر جنبش‌های پیوسته با نوزایی (بر اساس حداقل ۳ منبع) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: یکی از آثار هنری عصر نوزایی اروپا را انتخاب و با معرفی و توصیف آن، ویژگی‌های خاص رنسانسی و اومانیستی آن را در کلاس نشان دهید (با تصویر و اسلاید در حداکثر ۱۰ دقیقه)

فصل دوم: اروپا در عصر حکومت مطلقه (سده‌های ۱۷ و ۱۸)

- مبانی فکری و اجتماعی حکومت مطلقه در اروپا
- بحران‌های سیاسی و ایجاد سلطنت مطلقه فرانسه
- انگلستان در کشاکش سلطنت مطلقه و مشروطه

- اسپانیای کاتولیک در میانهٔ امپراتوری و دولت ملی: از تفوق تا زوال
- امپراتوری مقدس روم و ژرمن در روزگار جدید
- ایتالیای چندپاره و بیگانگان پیروزمند
- دین و دولت در سرزمین‌های شمال اروپا: دانمارک، سوئد، نروژ و هلند
- روسیه و لهستان: تاریخ اروپای شرقی در دوران جدید
- دین در عصر سلطنت مطلقه
- روشنگران و عصر روشنگری
- اروپاییان: استعمارگران دنیای کهن و نو

فعالیت یادگیری: : دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های مؤثر بر سلطنت مطلقه یا روشنگری بر اساس حداقل ۳ منبع ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: ایجاد یک گاه‌نما (Timeline) از رویدادهای یکی از کشورهای اروپایی (در سده‌های ۱۷-۱۸ و ارائه توصیفی آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)☚ این تکلیف به شکل گروهی انجام شود و هر گروه عهده‌دار ایجاد یک گاه‌نما برای یکی از کشورها شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد یکم و دوم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر.

منابع فرعی:

۲- دولاندلن، شارل. (۱۳۹۲). *تاریخ جهانی، جلد دوم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳- پالمر، رابرت، روزول. (۱۳۸۶). تاریخ جهان نو، جلد اول (ترجمهٔ ابوالقاسم طاهری) . تهران: امیرکبیر.

٤- کوریک، جیمز. آ. (۱۳۸۰). رنسانس (ترجمهٔ آزیتا یاسائی). تهران: ققنوس.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸ میلادی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

موضوع درس «تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸» بررسی شکل‌گیری، تغییر و استمرار نهادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی از دورهٔ انقلاب فرانسه و شکل گیری انقلاب صنعتی تا پایان جنگ جهانی نخست است. مباحث و محتویات این درس الزاماً به شناخت و درک بهتر نهادهای روزگار معاصر در ایران و جهان خواهد انجامید.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸میلادی** نام درس به انگلیسی: History of the World from ۱۷۸۹ to ۱۹۱۸
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز:** تاریخ اروپا از ۱۴۵۳ تا ۱۷۸۹ میلادی **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ اروپا، یا تاریخ ایران (با سابقهٔ تدریس یا پژوهش در تاریخ اروپا)	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم ویژگی‌های کلیدی جوامع و جهان پساصنعتی ۲- تبیین علل تغییرات و جنبش‌های اجتماعی در اروپا و دیگر نقاط جهان و تشکیل دولت‌های ملی و شکل گیری امپراتوری‌های عصر جدید ۳- توانایی بکارگیری مطالب فراگرفته‌شده در نشان دادن ریشه‌های بلافصل جهان کنونی.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: عصر انقلاب‌ها و ضد انقلاب‌ها: جنبش‌های اجتماعی و اقتصادی غرب

- انقلاب صنعتی در جوامع غربی و روزگار پساصنعتی
- انقلاب کبیر فرانسه (۱۷۸۹) و تأثیر آن بر اروپا
- عصر مترنیخ در اروپا
- انقلاب ژوئیه (۱۸۳۰) و بهار ملل (۱۸۴۸) و برآمدن سوسیالیسم و مارکسیسم
- انقلاب صنعتی: مبانی و روند
- سرمایه‌داری و مکاتب اقتصادی آن
- برآمدن سوسیالیسم و مارکسیسم
- کمون پاریس (۱۸۷۱)، انقلاب فوریه و اکتبر در روسیه (۱۹۱۷)

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۸۰۰ واژه) از یکی افکار یا متفکرین جنبش‌های مذکور ارائه دهد. (بر اساس حداقل ۳ منبع)

تکالیف عملکردی: ایجاد یک گاه‌نما (Timeline) از رویدادهای یک انقلاب یا جنبش در از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸ از مقدمه تا پایان انقلاب و ارائه توصیفی آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۵ دقیقه)☚ این تکلیف به شکل گروهی انجام شود و هر گروه عهده‌دار ایجاد یک گاه‌نما برای یکی از انقلاب‌ها یا جنبش‌ها شود.

فصل دوم: عصر امپراتوری‌ها، دولت-ملت‌ها و هویت ملی

- پادشاهان، امپراتوری‌ها و جمهوری‌ها در اروپای غربی
- سرزمین‌های اروپای شمالی، مرکزی و جنوبی و انگارهٔ اتحادهای قومی، زبانی و ملی

شورای برنامه ریزی

- امپراتوریـهای چند ملیتی در اروپای مرکزی و شرقی (رومانف‌ها و عثمانی‌ها و هاپسبورگ‌ها)
- جنگ جهانی یکم

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های مؤثر در تشکیل امپراتوری‌ها یا اتحاد کشورهای اروپایی ارائه کند.

تکالیف عملکردی: ایجاد یک گاه‌نما (Timeline) از رویدادهای یکی از سرزمین‌های اروپایی میان ۱۷۸۹–۱۹۱۸ و ارائه توصیفی آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳–۴ دقیقه)

فصل سوم: عصر استعمار

- تاریخ استعمار دنیای نو ۱: آمریکای شمالی، مرکزی و جنوبی
- استقلال آمریکای شمالی و تشکیل ایالات متحدهٔ آمریکا
- جنبش‌های آزادیخواهانه و استقلال سرزمین‌های آمریکای مرکزی و جنوبی
- فرایند استعمار در قارهٔ آفریقا
- مواجههٔ دنیای کهن (آسیا) و استعمار و پیامدهای آن

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از شخصیت‌های مؤثر در استعمار یا استقلال سرزمین‌های آمریکا، آفریقا و آسیا بر اساس حداقل ۳ منبع ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک ایالت رومی مربوط به دورهٔ امپراتوری و شرح و توضیح آن در کلاس (با نقشه و اسلاید در حداکثر ۳–۴ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد دوم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر.

منابع فرعی:

۲- دولاندلن، شارل. (۱۳۹۲). *تاریخ جهانی، جلد دوم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳- پالمر، رابرت، روزول. (۱۳۸۶). *تاریخ جهان نو، جلد اول و دوم* (ترجمهٔ ابوالقاسم طاهری) . تهران: امیرکبیر.

٤- کوریک، جیمز. (۱۳۸۱). *انقلاب صنعتی* (ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه). تهران: ققنوس.

٥- بجورنلوند، لیدیا. (۱۳۸۳). بنیانگذاری آمریکا وقانون اساسی آن (ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه). تهران: ققنوس.

٦- کورزین، فیلیس. (۱۳۸۴). انقلاب فرانسه (ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه). تهران: ققنوس.

۷- ناردو، دان (۱۳۹۶). عصر استعمارگری (ترجمهٔ مهدی حقیقت‌خواه). تهران: ققنوس.

۸- هابسبام، اریک (۱۳۹۷). عصر انقلاب (ترجمهٔ علی اکبر مهدیان). تهران: اختران.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ جهان از ۱۹۱۸ تاکنون»

۱. معرفی درس و منطق آن:

موضوع درس «تاریخ جهان از ۱۹۱۸ تاکنون» بررسی شکل‌گیری نهادهای جدید، تغییرات و تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی از پایان جنگ جهانی یکم تا کنون است. مباحث این درس برای شناخت درست و تصویر بهتر از و درک بهتر رخدادها و وضعیت جهان و ایران معاصر از اهمیت قابل ملاحظه‌ای برخوردار است.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ جهان از ۱۹۱۸ تاکنون** نام درس به انگلیسی: History of the World Since ۱۹۱۸
نوع درس: نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز:** تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸ **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ اروپا، یا تاریخ ایران (با سابقهٔ تدریس یا پژوهش در تاریخ اروپا)	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درک شاخصه های اصلی شکل‌دهندهٔ جهان معاصر ۲- توضیح دلایل تغییرات و استمراها در جنبش‌ها، نهادها و ساختارهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی معاصر ۳- توانایی شناسایی نقاط عطف و تغییرات بی‌واسطه و بلاواسطهٔ جهانی در نشان دادن نسبت ما و جهان کنونی. ۴-شناخت تحولات، روندها و نهادهای روابط بین الملل از دوران جنگ سرد تا فروپاشی شوروی و آغاز هزاره سوم

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: جهان در فاصلهٔ میان دو جنگ جهانی

- پیمان ورسای و بازترسیم مرزها، هویت‌ها و مسئولیت‌های ملت‌ها و دولت‌ها
- اروپا و آمریکا از ۱۹۳۹-۱۹۱۸
- شکل‌گیری اتحاد جماهیر شوروی و سایهٔ کمونیسم بر اروپا
- جنبش‌های تمامیت‌خواهانه و تنازع دموکراسی در اروپا برای بقاء در آلمان، ایتالیا و دیگر نقاط اروپا
- بحران‌های سیاسی، اجتماعی و بین‌المللی در آسیای شرقی از ۱۹۳۹-۱۹۱۸
- جنبش‌های استقلال‌طلبانه در آسیا و آفریقا
- رکود بزرگ و بحران اقتصادی جهانی

فعالیت یادگیری: دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) از یکی متفکرین یا بنیانگذاران جنبش‌ها یا خود جنبش‌ها از ۱۹۱۸ تا ۱۹۳۹مذکور ارائه دهد. (بر اساس ۳ منبع)

تکالیف عملکردی: یک کشور را انتخاب کنید و تغییرات مرزی آن را بر اساس عهدنامه‌های پس از جنگ جهانی یکم و پیش از جنگ جهانی دوم (ورسای، برست-لیتوفسک و ...) در کلاس با کمک نقشه توضیح و نشان دهید (با اسلاید در حداکثر ۵ دقیقه)☚ این تکلیف می‌تواند به شکل گروهی یا فردی انجام شود.

فصل دوم: جنگ‌جهانی دوم، جنگ سرد و نظام جهانی

- ریشه‌های جنگ جهانی دوم
- جنگ در اروپا و اقیانوس اطلس
- جنگ در آسیا، آفریقا و اقیانوس آرام

- پایان جنگ، عهدنامه‌ها، ترمیم ویرانی‌ها و دیگر پیامدهای مستقیم
- شکل‌گیری نهادهای بین‌المللی از ۱۹۴۵ تا کنون
- جهان دو قطبی از ۱۹۴۵تا ۱۹۹۰
- آسیای شرقی و جنوب شرقی و جنوبی از ۱۹۴۵ تا آغاز هزاره سوم
- آسیای غربی از ۱۹۴۵ تا آغاز هزاره سوم
- پایان استعمار در آفریقا و تشکیل دولت در سرزمین‌های آفریقایی
- فروپاشی نظام دو قطبی و پدیدهٔ جهانی شدن
- شکل گیری تقابل جهانی سازی غربی و برآمدن مقاومت های ملی و تمدنی در چین، هند، جهان اسلام و ایران

فعالیت یادگیری: : دانشجو گزارشی کوتاه (حدود ۱۰۰۰ واژه) دربارهٔ یکی از نهادهای فراملی یا بین‌المللی (سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، بشردوستانه و ...) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: یک کشور را انتخاب کنید و تغییرات مرزی آن را بر اساس وقایع پس از جنگ جهانی دوم تا کنون در کلاس با کمک نقشه توضیح و نشان دهید (با اسلاید در حداکثر ۵ دقیقه)☚ این تکلیف می‌تواند به شکل گروهی یا فردی انجام شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپیل فوگل، جکسون. (۱۳۹۳). *تمدن مغرب زمین، جلد دوم* (ترجمهٔ محمدحسین آریا). تهران: امیرکبیر.

منابع فرعی:

۲- دولاندلن، شارل. (۱۳۹۲). *تاریخ جهانی، جلد دوم* (ترجمهٔ احمد بهمنش). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

۳- پالمر، رابرت، روزول. (۱۳۸۶). *تاریخ جهان نو، جلد دوم* (ترجمهٔ ابوالقاسم طاهری) . تهران: امیرکبیر.

٤- هابسبام، اریک (۱۳۸۳). عصر نهایت‌ها (ترجمهٔ حسن مرتضوی). تهران: آگاه.

٥- هابسبام، اریک (۱۳۸۲). جهان در آستانهٔ قرن بیست و یکم (ترجمهٔ ناهید فروغان). تهران: قطره.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری»

۱. معرفی درس و منطق آن:

با زوال و فروپاشی ساسانیان و فتح فلات ایران به دست اعراب مسلمان فرهنگ و تمدن ایرانی وارد مرحله جدیدی از حیات تاریخی خود شد که از بسیاری جهات با شاخصه های شناخته شده آن در قرون گذشته این سرزمین متفاوت بود. از دیگر سو این تطور تاریخی با زیستی به درازنای ۶ قرن نقشی پررنگ و پایدار بر تمامی وجوه تمدنی دوران های پس از خویش حتی تا دوران معاصر این مرز و بوم بر جای گذاشت که سایه آن هنوز نیز بر تمدن و فرهنگ و به طور کلی زندگی ساکنین این فلات به مثابه یک صورت بندی جغرافیایی متمایز از کرانه های پیرامونی اش گسترده است . هرچند وجوه تمایز این دوران نسبت به دوران تاریخی قبل از آن آنقدر زیاد بود که مورخین معاصر را مجاب نمود برای آن فصلی جداگانه و متمایز از دوران های قبل و بعدش قائل شده و با نام تاریخ ایران میانه آن تمایزات آشکار را از دوران قبل (باستان) و بعدش (معاصر) در اذهان متبادر سازند، اما این دگرگونی ها به یکباره اتفاق نیوفتاد و قرن ها طول کشید تا فرهنگ و تمدن ساکنین فلات ایران شکلی دگرگونه و متمایز از دوران باستانشان پیدا کند و میراث دوران باستان در این فرهنگ و تمدن جدید چنان استحاله گردد که تنها با تخصص کارشناسان ریشه یابی شود. شناخت سیر این تطور و دگرگونی هایی تاریخی به همراه آگاهی از ساخت تمدنی و فرهنگی این بازه زمانی و شاخصه های اصلی آن و ریشه شناسی میراث برجا مانده از آن بر فرهنگ و تمدن ایران کنونی و مردمانش در تمامی ساختارهای کلان و سازنده آن، هدف این درس می باشد و تکیه بر روش شناخت ساختاری، منطبق بر نگاهی بافتمند و اندام واره به تمامی ساختارهای کلان جامعه ایرانی، اعم از ساختارهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و سیر تطور آنها در این بازه تاریخی به صورت پیوستاری به هم مرتبط و تحت تاثیر از یکدیگر، منطق اصلی این درس می باشد. ظرف موضوع، جغرافیای فلات ایران در حدود طبیعی پایدار آن از گذشته تا امروز است که ترکیب جمعیت شناختی، زبان شناختی، آب و هوایی و جغرافیایی پایدار و همگونی را در طول این دوران داشته است.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۶ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز:** تاریخ باستان ایران **استاد متخصص برای تدریس:** استاد تاریخ ایران پیشامغولی	نام درس به فارسی: **تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری** نام درس به انگلیسی: History of developments in Iran during the Islamic period up to the seventh century AH **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم بهتر ریشه های اصلی ساختار سیاسی و امارت ها و حاکمان در فلات ایران پس از فتوح اعراب مسلمان و شکل گیری حکومت های ایرانی و ترک مسلمان و تداوم تحول میراث سیاسی قرون نخستین اسلامی ۲- فهم حیات مادی و ساختار اقتصادی ایرانیان در قرون نخستین اسلامی و درک بهتر از میراث به جا مانده از دوران باستانی در روابط اقتصادی بین مردم و با حکومت ها ۳- فهم بهتر از ساخت و تطورات فرهنگی، مذهبی و ایدئولوژیک در قرون نخستین اسلامی و نقش حاکمان حکومت ها در روند تغییر دین در ایران دوران اسلامی ۴- فهم بهتر از فرماسیون اجتماعی ایران در دوران آغازین قرون میانه تاریخ ایران و نسبت آن با ساختار حکومتی و خاندان های حاکم در ایران و تغییر و تحولات آن ۵-فهم ارتباط موثر و تاثیر و تاثر ساختارهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ایدولوژیک در تاریخ و چگونگی این برهم کنش ها در دوران میانه و ایجاد توانایی در تعمیم این نگرش

شورای برنامه ریزی درسی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

	به فهم پدیده های تاریخی بعدی در نسبت ساخت قدرت و فرهنگ سیاسی و دیگر نظامات اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی مردم مناطق مختلف فلات ایران ۶- ساخت قدرت و فرهنگ سیاسی در ایران قرون نخستین اسلامی و تطور آن

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: فتوح اعراب مسلمان و تاثیرات سیاسی، اقتصادی ، اجتماعی و فرهنگی کوتاه مدت آن بر جامعه ایرانی (آغاز روند دگرگونی)

- ساخت تمدنی ایران در زمان ساسانی و بررسی علل و دلایل فروپاشی آن در مقابل حمله اعراب مسلمان
- تاریخ فتوحات مسلمین و چگونگی تقابل ایرانیان با این واقعه تاریخی
- بررسی نوع حکومت اعراب مسلمان بر ایرانیان در مناطق مفتوحه و رویکرد های سیاسی، اجتماعی و ایدولوژیک ایشان در این زمینه (مقایسه عملکرد خلفای راشدین و امویان)
- نوع برخورد و تقابل جامعه ایرانی با این پدیده تاریخی و تجزیه و تحلیل آن

فعالیت یادگیری: مطالعه آثار پژوهشی به همراه بازخوانی موردی چند منبع اصلی در این زمینه توسط استاد در کلاس

تکالیف عملکردی: انتخاب چند منبع درجه اول تاریخی توسط استاد و تقسیم مطالعه آنها بر صورت موردی مابین کارگروه های دانشجویی و ارائه کنفرانس توسط این گروههای دانشجویی مبتنی بر تجزیه و تحلی حوادث بر اساس اطلاعات ارائه شده در منابع انتخابی

فصل دوم: ادغام و نقش آفرینی جامعه ایرانی در دنیای اسلام با روی کار آوردن حکومت دیرپای عباسیان

- تجزیه و تحلیل زیر ساخت های اجتماعی و ایدولوژیک جنبش های مذهبی و سیاسی ایرانیان و قیام ابومسلم. سرنگونی امویان و روی کار آمدن عباسیان.
- نقش ایرانیان در ساخت سیاسی و مدل حکومتی دولت عباسی، احیای میراث سیاسی و دیوان سالاری ایرانی در حکومت عباسی
- جنبش های ملی-مذهبی ضد عباسی در ایران و تجزیه و تحلیل آنها (ابومسلمیه، سندبادیه، استاذدیس، خرمدینیان، سپیدجامگان، علویان طبرستان)
- بررسی روند و چگونگی تغییر مذهب ایرانیان پس از ورود اسلام تا قرن پنج و ورود ترکان سلجوقی
- شناخت و گونه شناسی گرایشات مذهبی مختلف در ایران در زمان عباسیان تا ورود ترکان سلجوقی و بررسی جغرافیا و پراکندگی جمعیتی آنها.

فعالیت یادگیری: مطالعه آثار پژوهشی در این موارد

تکالیف عملکردی: مطالعه و بازخوانی موردی از منابع اصلی خراجی، اندرزنامه ها و کتب ملل و نحل به کمک استاد

فصل سوم: حکومت های نیمه مستقل شهری ایرانی

- بررسی دلایل ضعف خلافت و چگونگی به قدرت رسیدن حکومت های نیمه مستقل و مستقل ایرانی با خاستگاه یکجا نشینی (طاهریان، صفاریان، سامانیان و غزنویان)
- صفاریان و احیای فرهنگ و ادب پارسی و مقابله با خلافت

- سامانیان، اوج شکوفایی اقتصادی، فرهنگی، هنری و علمی، شکوه عصر طلایی ایرانی-اسلامی و بررسی زیر ساخت های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی این عصر طلایی و آغاز قدرت گیری مزدوران نظامی در اواخر حکومت سامانیان
- زیاریان و آل بویه، تسلط مزدوران و غلامان نظامی بر میراث عصر طلایی، فتح بغداد و تسلط نظامیان دیلم بر خلافت عباسی، بررسی و شناخت ماهیت حکومت های نظامی و مضرات آن برای اقتصاد و فرهنگ و امنیت سیاسی جامعه (جنگ، تامین بودجه سرسام آور نگه داری دائمی ارتش آماده جنگ با چپاول ناگزیر منابع تولیدی و اجحافات مالیاتی)
- غزنویان و اوج گیری تسلط غلامان نظامی بر دستگاه حکومت، شکوه دیوانسالاری ایرانی، تبدیل امارت به سلطنت و نظریه پردازی ها برای احیای قدرت سلطان، تظاهر به تعصب مذهبی و وابستگی به دستگاه خلافت توسط غلامان نظامی به سلطنت رسیده و تجزیه و تحلیل این روند و عوامل به وجود آورنده آن

فعالیت یادگیری: مطالعه آثار پژوهشی در این موارد

تکالیف عملکردی: ارائه چند سوال تحلیلی به دانشجویان و درخواست از ایشان ک هبا کمک منابع و آموخته های خویش در کلاس تلاش نمایند پاسخ های تحلیلی به این سوالات داده و در جلسات بعدی ارائه نمایند.

فصل چهارم: حکومت های کوچ نشین و سیطره ایلات بر ساختار سیاسی و اجتماعی ایران

- جبر جغرافیایی و اقتصادی، تحلیل و بررسی عوامل تهاجم بیابانگردان کوچ نشین به فلات ایران
- سلجوقیان و خوارزمشاهیان، افول خلافت و ساخت سیاسی و مدل ملک داری کوچ نشینان
- سلاجقه بزرگ (آلب ارسلان، ملکشاه، برکیارق، سلطان محمد و سنجر) و تلاش دیوانسالاری ایرانی برای حفظ ساختار حکومت متمرکز، مقابله با مکاتب التقاطی و حفظ مذهب رسمی و فرماسیون اجتماعی معهود.
- فروپاشی سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در اثر کشمکش و جنگ های جانشینان سلاجقه بزرگ و جنگ های خوارزمشاهیان
- اقوام کوچ نشین و عدم آشنایی با حیات مادی یکجا نشینی و الزامات آن و افول عصر طلایی ایرانی-اسلامی
- رشد و توسعه مکاتب و ادبیات عرفانی در این دوران شناخت این مکاتب و تجزیه و تحلیل علل گسترش این گفتمان در این سالها بر اساس عوامل سیاسی، اجتماعی و اقتصادی
- قیام اسماعیلیه نزاری در ایران، شناخت اجمالی آموزه های اسماعیلی و عوامل به وجود آورنده و مقوم قیام ایشان

فعالیت یادگیری: مطالعه آثار پژوهشی در این موارد

تکالیف عملکردی: مطالعه و بازخوانی موردی از منابع اصلی به کمک استاد و خواندن مقاله های پژوهشی در این موارد

فصل پنجم: بررسی حیات مادی و ساختار اقتصادی و فرماسیون اجتماعی جامعه ایرانی در این قرون

- شمای کلی از تولید ارضی و مناسبات آن در دوران میانه و میراث منتقل شده از ساسانیان به حیات مادی جامعه ایرانی-اسلامی
- بررسی و شناخت شیوه و مناسبات تولید ارضی و خرده تولید های وابسته به آن همچون صنایع پیشه وری شهری و شبانکارگی و همچنین تجارت در دوران حکومت با خاستگاه یکجا نشینی در ایران اسلامی (طاهریان، صفاریان، سامانیان و غزنویان) و تاثیر آن بر ایجاد عصر طلایی ایرانی- اسلامی
- آغاز گسترش اقطاع داری و تغییر مناسبات تولید ارضی در دوران حکومت های نظامی (آل بویه و غزنویان) و تکمیل این فرایند در دوران سلاجقه و شدت یافتن افول اقتصاد ارضی و تاثیر آن بر صنایع پیشه وری شهری و حیات یکجا نشینی در فلات ایران و پایان یافتن عصر طلایی ایرانی-اسلامی
- بررسی تاثیر افول اقتصاد ارضی و نا امنی سیاسی بر فرماسیون اجتماعی جامعه ایرانی

- بررسی تاثیر افول اقتصاد ارضی بر ایجاد جنبش های مذهبی بر علیه سلاجقه و دستگاه خلافت

فعالیت یادگیری: تدریس استاد و مطالعه مقالات تخصصی در این زمینه و همچنین یادگیری اصول اولیه تاریخ اقتصادی

تکالیف عملکردی: تلاش در جهت مباحثه و گفتگو در کلاس بر اساس آموخته های کلاسی و ماخذ پژوهشی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

دانشجو در وهلهٔ نخست باید با دید ساختاری به پدیده های تاریخی آشنا شود و برای فهم بهتر جوامع تاریخی مورد بحث به دید اندام واره ای از جامعه که تمامی اعضا و جوارح آن بر یکدیگر تاثیر گذاشته و از هم تاثیر می گیرند، نائل گردد و بدین صورت قدرت تجزیه و تحلیل کاربردی درباره پدیده های تاریخی و میراث و تاثیرشان بر جامعه معاصر خویش را درک کرده و قدرت استنتاج و شالوده شناسی حیات اجتماعی کنونی خود را پیدا نماید. بدین صورت است که رجوع ایشان به منابع تاریخی هدفمند شده و علم اندوزی ایشان کاربردی می گردد. در اینجا نیز کار تجربی بر روی منابع بایستی موازی با آموزش‌های نظری در واحدهای دیگر پی گرفته شود تا آموخته‌های دانشجو با اتکا بر تجارب مستقیم وی اثرگذاری بیشتری بیابند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- تاریخ ایران (از فروپاشی دولت ساسانیان تا آمدن سلجوقیان) ۱۳۸۱، پژوهش دانشگاه کیمبریج، جلد ۴، گرد آورنده: ر.ن. فرای، ترجمه حسن انوشه، امیرکبیر، تهران

۲- تاریخ ایران کیمبریج (از آمدن سلجوقیان تا فروپاشی دولت ایلخانان) ۱۳۸۱، پژوهش دانشگاه کیمبریج، جلد ۵، گرد آورنده: جی. آ. بویل، ترجمه حسن انوشه، امیرکبیر، تهران

۳- عبدالحسین زرین کوب، تاریخ ایران بعد از اسلام، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۳.

٤- غلامحسین صدیقی، جنبشهای دینی ایرانی در قرنهای دوم و سوم هجری، تهران، پاژنگ ۱۳۵۷.

٥- ملیحه ستارزاده، سلجوقیان، تهران، سمت، ۱۳۹۲

منابع فرعی:

۱- برتولد اشپولر، تاریخ ایران درقرون نخستین اسلامی، ترجمه جواد فلاطوری و مریم میراحمدی، تهران، علمی و فرهنگی، ۱۳۷۷.

۲- الهیار خلعتبری و محبوبه شرفی، تاریخ خورازمشاهیان، تهران، سمت، ۱۳۹۳

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: نگارش مقاله‌ای کوتاه دربارهٔ یکی از مضامین تدریس‌شده تا میانهٔ ترم و ارائهٔ گزارش‌های مختلف در طول ترم.

ارزشیابی پایانی: آزمون نهایی به همراه یک مقالهٔ تحقیقی.

سرفصل درس «تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری»

۱. معرفی درس و منطق آن:

این درس به منظور تکمیل تاریخ سیاسی ایران در هفت قرن نخست پس از ورود اسلام طراحی شده است. تاریخ سیاسی این دوره بخش عمده‌ای از توجهات را به خود اختصاص داده است و آنچه در این میان مغفول مانده زیست جمعی مردم در بیرون از مدار مستقیم قدرت سیاسی است. از همین رو درس حاضر می‌کوشد تا اشکال مختلف زیست جمعی را که در تاریخ سیاسی مجال پرداختن به آن نیست به دانشجویان معرفی کند. تاریخ فرهنگی و اجتماعی باید دانشجو را با منابع، داده‌ها و مسائلی آشنا کند که درک بهتری از زندگی گروه‌های بزرگ اجتماعی در سایهٔ قدرت سیاسی در اختیار او قرار می‌دهد. در این درس، دانشجو بیش از آنکه با رخدادها مواجه باشد، با ساختارها و رویه‌های دیرپا و از حیث زمانی و مکانی گسترده‌تر آشنا می‌شود.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ ساعت **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز:** ندارد **استاد متخصص برای تدریس:** استاد تاریخ فرهنگی و اجتماعی ایران دوران اسلامی	نام درس به فارسی: **تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری** نام درس به انگلیسی: History of Iranian society and culture in the Islamic era up to the seventh century AH **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- رسیدن به تصویری کلی از تاریخ اجتماعی و فرهنگی ایران در طول قرون نخستین اسلامی ۲- آشنایی با منابع تاریخ اجتماعی و فرهنگی ایران ۳- معرفی جریان‌ها و تحولات اصلی تاریخ فرهنگی و اجتماعی دورهٔ مورد نظر.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مقدمات نظری

- مفهوم تاریخ اجتماعی
- مفهوم تاریخ فرهنگی
- آشنایی با سرشت و تنوع منابع تاریخ فرهنگی و اجتماعی

فعالیت یادگیری: مطالعه مقالات و مداخل نظری و تاریخ‌نگارانه دربارهٔ تاریخ فرهنگی و اجتماعی.

تکالیف عملکردی: دانشجویان باید به انتخاب خود یکی از منابع تاریخ فرهنگی و اجتماعی را شناسایی و معرفی کنند، یا در تاریخ‌های سیاسی داده‌های فرهنگی و اجتماعی را جست و جو کنند.

فصل دوم: ساختارهای اجتماعی اقتصادی

- قشربندی اجتماعی
- صورت‌بندی‌های اصلی اجتماعی: شهری، روستایی، کوچ‌نشینی.
- خانواده و تاریخ جنسیت
- سازمان‌های اجتماعی (فتیان، عیاران و ...) و اصناف
- روابط مالیاتی مردم و دولت
- روابط مردم و سازمان سیاسی
- زندگی روزانه: خوراک، پوشاک و ...

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ تاریخ فرهنگی و اجتماعی ایران و آشنایی با منابع اصلی آنها.

تکالیف عملکردی: جست و جوی منابع دست اول، و خصوصاً منابع غیر رسمی، برای دست‌یابی به مواد و داده‌های مربوط به مضامین این فصل.

فصل سوم: فرهنگ و هنر

- ذهنیت‌های عمومی
- ادبیات و زبان‌ها
- علوم
- هنرهای زیبا

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ تاریخ فرهنگی و اجتماعی ایران و آشنایی با منابع اصلی و مشخص.

تکالیف عملکردی: ترغیب دانشجویان به شناسایی نظریه‌های مربوط به تاریخ فرهنگی ایران و ارائهٔ آنها.

فصل چهارم: ایدئولوژی

- دین رسمی
- دین عامیانه
- جریان‌های اصلی فکری و فلسفی
- مذاهب کلامی و فقهی
- اقلیت‌های مذهبی
- تصوف

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ تاریخ دینی و فکری ایران و آشنایی با چهره‌های اصلی.

تکالیف عملکردی: تعیین تکلیف برای دانشجویان در زمینهٔ معرفی جریان‌های اصلی فکری و دینی در تاریخ این دوره و معرفی رویکردهای پژوهشی تأثیرگذار.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

دانشجو در وهلهٔ نخست با برخی مفاهیم بنیادین در هر موضوع آشنا می‌شود و سپس از ماهیت منابع مربوطه مطلع می‌شود. در اینجا نیز کار تجربی بر روی منابع بایستی موازی با آموزش‌های نظری پی گرفته شود تا آموخته‌های دانشجو با اتکا بر تجارب مستقیم وی اثرگذاری بیشتری بیابند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- اشپولر، برتولد (۱۳۸۶)، *تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی*، ترجمه عبدالجواد فلاطوری (ج۱)، مریم میراحمدی (ج۲)، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.

۲- دانشگاه کیمبریج، *تاریخ ایران کیمبریج*، ج ۴ (۱۳۹۴) و ۵ (۱۳۸۵)، ترجمهٔ حسن انوشه، تهران، انتشارات امیرکبیر.

منابع فرعی:

۱- چوکسی، جمشید (۱۳۹۲)، *ستیز و سازش*، ترجمه نادر میرسعیدی، تهران، نشر ققنوس.

۲- لاپیدوس، آیرا. م (۱۳۷۶) *تاریخ جوامع اسلامی*، ترجمه محمود رمضان‌زاده، ج۱، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی.

۳- فرای، ریچارد نلسون (۱۳۷۵) *عصر زرین فرهنگ ایران*، ترجمه مسعود رجب‌نیا، تهران، انتشارات سروش.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: نگارش مقاله‌ای کوتاه دربارهٔ یکی از مضامین تدریس‌شده تا میانهٔ ترم و ارائهٔ گزارش‌های مختلف در طول ترم.

ارزشیابی پایانی: آزمون نهایی به همراه یک مقالهٔ تحقیقی.

سرفصل درس «تاریخ تشیع و گسترش آن در ایران»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تاریخ ایران در دوران اسلامی با تاریخ گسترش تشیع به عنوان باور به امامت علی بن ابی طالب (ع) و آل علی و فاطمه (س) در اندیشه اسلامی، عجین شده است به خصوص که همجواری سرزمین ایران با شهرهایی که امامان و پیروان شیعه در آن حضور داشته اند و مخالفت حاکمان اهل سنت در خلافت اموی و عباسی با باورهای شیعی باعث شد از همان سده نخست هجری، مهاجرت علویان و شیعیان به مناطق مختلف سرزمین های ایران از غرب تا شرق تبدیل به روندی اجتماعی و فرهنگی شود. حضور مدفن علی بن موسی الرضا (ع) امام هشتم شیعیان در طوس خراسان و مزار دیگر علویان در شهرهای مختلف و قیام های طرفداران علوی عملا ایران را تبدیل به پایگاه شیعه کرد. شهر قم در کنار ری مرکز مهاجرت قبایل شیعی اشعری شد و به عنوان نخستین شهر شیعی در ایران شناخته شد. این در حالی بود که قیام های رهبران زیدی و تشکیل حکومت در شمال ایران عملا روند تغییر دین مناطقی از ایران به اسلام را در مذهب تشیع ممکن کرد. روندی که با شکل گیری جماعت های شیعی امامی، اسماعیلی و زیدی در مناطق و شهرهای مختلف ایران از قرن دوم تا چهارم تثبیت شد و حضور علما و فقهای ایرانی در میان رجال مذاهب شیعی این گستردگی را نشان می دهد هرچند دوستی اهل بیت در فرهنگ مذاهب اهل سنت مانند شافعی و حنفی رایج در ایران نیز حضوری پررنگ داشته است. همانطور که پس از تشکیل خلافت فاطمیان در افریقیه و مصر، گروه های اجتماعی مختلفی در مناطق گوناگون ایران از پیروان این فرقه شیعی و به واسطه داعیان اسماعیلی پیرو فاطمیان حامی آنان بودند و تا دوران سلاجقه و هجوم مغولان این فرقه نیز پیروانی در مناطق کوهستانی یا روستاهای پیرامون شهرها داشته و حکومت اسماعیلیان الموت در ایران نفوذ گسترده داشت. فرقه های صوفی که امامان شیعی از اقطاب آنان هستند نیز در قرون میانه زمینه فرهنگی و فکری گسترش شیعی گری را در ایران قرون میانه فراهم می کرد تا بدانجا که بعد از سقوط خلافت عباسی، حاکمان و دانشمندان متعدد شیعی به حمایت و گسترش تشیع در قالب حکومت های محلی مانند سربداران و مرعشیان در مناطق مختلف ایران می پرداختند تا که سرانجام صفویان شیعی توانستند مذهب شیعه در ایران را رسمی کنند و با حمایت از مهاجرت علمای جبل عامل به ایران و آبادی مدارس مذهبی و مزارات امامان و بزرگان شیعی، به گسترش شعائر و مناسک و باورها و فرهنگ شیعی در ایران بپردازند. پس از آن نیز کشور شیعی ایران در مقابل اکثریت اهل سنت که خلیفه عثمانی مدعی رهبری آنان در سراسر جهان اسلام بود ماندگار بوده است و تا به امروز باورها و فرهنگ شیعی بخشی از ارکان هویت کشور ایران و زندگی اجتماعی فرهنگی سیاسی ایرانیان در کنار یکدیگر است بنابراین شناخت مبانی باورهای شیعی و مناسک و فرهنگ شیعه و گسترش آن در ایران آگاهی عمیقی از روند تحولات تاریخ معاصر ایران و شکل گیری ایدئولوژی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ و مبانی و ارکان نظام جمهوری اسلامی را فرهم می آورد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **تاریخ تشیع و گسترش آن در ایران** نام درس به انگلیسی: History of Shiism and its spread in Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- شناخت تاریخ عقاید شیعه و فرهنگ شیعیان ۲- فهم روند گسترش حضور شیعیان در جغرافیای ایران ۳- جایگاه فکری و فرهنگی شیعه در تاریخ هویت ایرانیان

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی فکری و تحولات تاریخی شیعه در قرون نخستین اسلامی در عصر حضور امامان

- مبانی عقاید شیعه: مساله امامت و باورهای شیعیان نخستین
- منبع شناسی و ماخذ شناسی تاریخ تشیع (تشیع از درون تراث شیعی متقدم و منابع اهل تسنن)
- نظریه های موجود درباره علل و بسترهای پیدایش و گسترش تشیع در جهان اسلام؛
- تعاریف، مفاهیم (امامت، مرجعیت و..) و نام ها (تشیّع، امامیه، جعفریه، اثنی عشریه، قطعیه، حسنیه، مختاریه، رافضیه و...)؛
- شرایط عمومی جهان اسلام در آستانه ظهور تشیع و بررسی مبانی فکری شیعه؛
- بسترهای اعتقادی، اجتماعی و سیاسی پیدایش و ظهور تشیع؛
- سبک شناسی سیره ائمه شیعه (ع): مبانی، مفاهیم و متون کهن
- سیره امام علی (ع) در دوره نبوی تا آغاز خلافت و عمکرد شیعیان در دوره خلفای نخستین؛ الگوی حکمرانی علی (ع) مقایسه با الگوی حکمرانی خلفای نخستین
- امام حسن (ع) و صلح
- امام حسین (ع) و راهبرد عاشورا؛ غلبه اسلام نبوی بر اسلام اموی؛ نگرش ها به واقعه عاشورا
- سیره امام سجاد(ع) تا امام موسی کاظم(ع)؛
- سیره امام رضا(ع) تا امام زمان (عج)؛
- شیعیان و ائمه (تعامل، تقابل، سازمان وکالت، نیابت و..) از عصر امام سجاد(ع) تا آغاز غیبت کبری؛
- جغرافیای انسانی و مطالعه عوامل و موانع گسترش و حرکت جغرافیایی شیعیان در سرزمین های اسلامی؛
- گونه شناسی، علل و پیامدهای ظهور انشعابات، مکاتب، قیام ها و نهضت های اجتماعی، مذهبی و سیاسی در میان شیعیان (کیسانیه، زیدیه، اسماعیلیه، واقفیه، ناووسیه، نمیریه، غالیان و..) ؛
- افراد، قبایل و خاندان های شیعه (حسنیان، نوبختیان، اشعریان و..) ؛
- قیام ها و نهضت های اجتماعی، علمی و سیاسی شیعیان: غیر علوی (توابین، مختار، عبدالله بن معاویه)؛ علوی (کیسانیه)؛ حسنی (نفس زکیه، ابراهیم باخمرا، شهید فخ)؛ حسینی (زید بن علی، یحیی بن زید، ناصر اطروش)؛
- دوره بندی تاریخ امامان شیعی
- روند مهاجرت علویان به ایران
- شکل گیری جوامع شیعی در مناطق ایران
- نفوذ وگسترش تشیع در میان موالی و ایرانیان در دوره امامان شیعی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجویان یک اثر تاریخ نگاری، ادبی، هنری مرتبط با این دوره را انتخاب و بر اساس عناصر فرهنگ ایرانی مورد مقایسه و بررسی قرار دهند.

فصل دوم: شخصیت های شیعی ایرانی و حکومت های محلی شیعی در قرون نخستین اسلامی

- تاریخ قم به عنوان شهر شیعی
- پراکندگی شیعیان در شهرهای ایران
- علویان و فرق شیعه (کیسانیه، زیدیه، اسماعیلیه و اثنی عشری)
- جنبش های علوی در عصر اول عباسی
- سلسله های شیعی در عصر عباسی (ادریسیان، علویان طبرستان و یمن،آل بویه، آل حمدان، فاطمیان و ...)

فصل سوم: علمای شیعی ایران و گسترش فرهنگ شیعی

- علمای بزرگ و تدوین حدیث و کلام در میان شیعه امامی (کلینی، ابن بابویه، شیخ مفید، شیخ طوسی و ...)
- گسترش تشیع در ایران از قرن سوم تا پنجم هجری
- خلافت فاطمیان در مصر و انشعاب اسماعیلیه در ایران
- تشیع امامی در سده های پنجم تا هفتم
- گسترش تشیع در دوره مغول و ایلخانان با تاکید بر نقش و رفتار علمای شیعی: خواجه نصیر، علامه حلّی و ...
- تشیع و تصوف و جنبش های مذهبی-سیاسی شیعی در سده هشتم و نهم (سربداران، مرعشیان، حروفیه، مشعشعیان و ...)

فصل چهارم: باورهای مذهبی، فرهنگ و مناسک شیعیان در ایران قرون میانه تا معاصر

- فرهنگ تشیع در دوره آل بویه
- فرهنگ تشیع در دوره سلجوقیان
- فرهنگ تشیع در دوره مغولان و ایخانان
- فرهنگ تشیع و تصوف در ایران
- فرهنگ تشیع و مذاهب تسنن در ایران
- فرهنگ تشیع در دوران صفویه
- فرهنگ تشیع در سفرنامه های مسلمانان
- فرهنگ تشیع در سفرنامه های غیرمسلمانان
- مزارات شیعی و فرهنگ زیارت در ایران قرون میانه
- فرهنگ تشیع در دوره قاجار
- فرهنگ و جامعه شیعی در ایران دوره پهلوی
- فرهنگ و جامعه شیعی در ایران دوره جمهوری اسلامی
- نقش عالمان و مرجعیت دینی در رهبری جامعه شیعه در این دوره
- سهم شیعیان در فرهنگ و تمدن اسلامی: علوم، شهرسازی، فرهنگ، هنر، معماری، ساختار و قوانین سیاسی، کتابخانه ها، مدارس و نظام آموزشی و..
- مولفه ها و تحول فرهنگ عامه شیعیان از دوره قاجار تا دوران کنونی
- مولفه ها و تحول فرهنگ عامه شیعیان و نخبگان شیعی در دوران جمهوری اسلامی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجویان یک اثر تاریخ نگاری، ادبی، هنری یا آثار متفکران و محققان مرتبط با این دوره را انتخاب و بر اساس عناصر فرهنگ ایرانی مورد مقایسه و بررسی قرار دهند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

نمایش عکس و فیلم از آثار هنری و معماری ایران از دوره صدر قاجاری تا دوره پهلوی

استفاده از منابع نوشته شده توسط متفکران دوران معاصر درباره تاریخ ایران

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

١. جعفریان، رسول (١٣٩٠). تاریخ تشیع در ایران از آغاز تا طلوع دولت صفوی، تهران، علم.

٢. ترکمنی آذر، پروین (١٣٩٠). تاریخ سیاسی شیعیان اثناعشری در ایران (از ورود مسلمانان به ایران تا تشکیل حکومت صفویه) قم، موسسه شیعه شناسی.

٣. الویری، محسن (١٣٨٩). شیعیان از سقوط بغداد تا ظهور صفویه، تهران، دانشگاه امام صادق.

٤. جعفری، سیدحسن (١٣٧٤)، تشیع در مسیر تاریخ، ترجمه محمدتقی آیت اللهی، تهران دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

منابع فرعی:

١. آقانوری، علی (١٣٨٦) خاستگاه و پیدایش تشیع در عصر امامان شیعه، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

٢. جباری، محمدرضا (١٣٨٢) سازمان وکالت و نقش آن در عصر ائمه، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره).

٣. جعفری، حسین‌محمد (١٣٦٤) تشیع در مسیر تاریخ: تحلیل و بررسی علل پیدایش تشیع و سیر تکوینی آن در اسلام؛ ترجمه محمدتقی آیت‌اللهی؛ تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

٤. جعفریان، رسول (١٣٦٩) حیات سیاسی فکری امامان شیعه، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی.

٥. جلالی، سید لطف‌الله (١٣٩٣) درسنامه تاریخ تشیع (١)؛ شیعه در عصر حضور امامان تا پایان غیبت صغری، قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی.

٦. حسین، جاسم (١٣٦٧) تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، ترجمه: محمد تقی آیت اللهی، تهران، امیر کبیر.

٧. حسین‌زاده شانه‌چی، حسن (١٣٨٦) اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شیعه در غیبت صغری، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.

٨. حیدری آقایی،محمود (١٣٨٤). تاریخ تشیع، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، و سمت.

٩. خضری، سیداحمدرضا (١٣٩١) تشیع در تاریخ : پژوهشی در مبانی اعتقادی، تاریخ سیاسی و حکومت‌های شیعه از آغاز تا پایان دوره صفوی؛ قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف.

١٠. خواجویان، محمدکاظم (١٣٧٦). تاریخ تشیع، مشهد، جهاد دانشگاهی.

١١. دینوری، ابن‌قتیبه (١٣٨٠) امامت‌وسیاست؛ ترجمه: سید ناصر طباطبایی؛ تهران: ققنوس.

١٢. شهیدی، سیدجعفر (١٣٧٠) تاریخ تحلیلی اسلام؛ تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

١٣. شهیدی، سیدجعفر (١٣٨٨) نهج البلاغه؛ تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.

١٤. صفری، نعمت‌الله صفری فروشانی، غالیان: کاوشی در جریان‌ها و برآیندها تا پایان سده سوم، مشهد، بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی، ١٣٧٨ش.

١٥. مادلونگ، ویلفرد (١٣٧٧) جانشینی حضرت محمد صلی‌الله علیه و آله: پژوهشی پیرامون خلافت نخستین؛ ترجمه احمد نمایی ... و دیگران؛ مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی.

١٦. معزی، مریم (١٣٩٠). پیشگامان حکومت‌های شیعی (تاریخ حمدانیان و فاطمیان)، تهران، سمت

١٧. هالم، هاینتس (١٣٨٩) تشیع؛ ترجمه: محمدتقی اکبری؛ قم، ادیان.

١٨. الویری، محسن (١٣٩٨) تاریخ اجتماعی شیعیان، مفاهیم و کلیات؛ تهران، سمت.

١٩. جعفریان، رسول (١٣٨٨) اطلس شیعه، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.

٢٠. جعفریان، رسول (١٣٧١) جغرافیای تاریخی و انسانی شیعه در جهان اسلام، قم، انصاریان.

٢١. دفتری، فرهاد (١٣٧٥) تاریخ و عقاید اسماعیلیه، ترجمه: فریدون بدره ای، تهران، فرزان روز.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی از ٦٥٦ هجری قمری تا برآمدن صفویان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

این درس مهم‌ترین رخدادهای تاریخ ایران را در حد فاصل فروپاشی خلافت عباسی تا روی کار آمدن سلسله صفویه مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. ضرورت و اهمیت این درس از این نکته اساسی ناشی می‌شود که با برانداخته شدن خلافت عباسی توسط مغولان در ۶۵۶ق دوره‌ای جدید در تاریخ ایران آغاز شد که تعیین حدود سرزمینی ایران تحت حکمرانی واحد ایلخان مغول مهمترین مساله این دوران است. از سویی ایران پس از گذشت حدود ۵۰ سال از حمله اولیه مغولان دارای یک حکومتی مستقل مغولی یا ایلخانی شد، حکومت‌های محلی در «دوره فترت» و میان‌پرده تیموری صفوی بالیدند و با افول دستگاه خلافت اسلامی و حمایت مملوکان مسلمان رقیب مغولان از تداوم آن در مصر، فضایی برای فعالیت‌های فکری و فرقه‌ای به وجود آمد که نهایتا در قامت حکومت شیعه‌مذهب صفویان چهره بست. روندهای تغییر دین و مذهب در میان مغولان و نیز اقدامات آنان برای احیای دیوان سالاری ایرانی اسلامی همراه شد با تلاش های وزیران و دبیران و امیرانی که فرهنگ حکمرانی ایرانی اسلامی را به عنوان یک الگوی رایج و معتبر به حاکمان مغول پیشنهاد می دادند. تغییرات روابط بین حاکمان مغولی مسلمان و غیرمسلمان و نیز گستردگی هجوم مغولان تا مرزهای بیزانس و اروپای مسیحی در روسیه در دوران پایانی جنگ های صلیبی و احیای غزای ترکان عثمانی در آناطولی و بالکان باعث شد اشکال نوینی از ائتلاف ها و رقابت ها در مناسبات جهانی در منازعه و اتحادهای بین مملوکان، ایلخانیان، اردوی زرین، مغولان در چین و اروپائیان پدید بیاید که ایران را تا دوران صفوی به کانون توجه حاکمان شرق و غرب تبدیل کرد. رشد جریان های تصوف و درهمآمیختگی مفاهیم شیعی و سنی و باطنی و عرفانی، فضای فکری و مذهبی خاصی را در دوره ایخانی تا صفوی پدید آورد که تحول ادبیات فارسی و گسترش ادبیات عرفانی از نتایج آن بود. با از هم گسیختگی حکومت ایلخانی، حکومت های محلی از شرق تا غرب ایران به رقابت با هم پرداختند و علی رغم جنگ های مختلف، همین تنوع و رقابت فرصتی برای قدرت گیری گروه های اجتماعی و اصناف و شهرهای بزرگ ایران شد و رشد فرهنگی و علمی را ممکن کرد. برآمدن جریان های فکری باطنی مانند نوربخشیه و مشعشعیان، ماهیت فکری طریقت های تصوف را دستخوش دگرگونی به سمت نوعی منجی گرایی کرده و زمینه فکری لازم برای برآمدن حکومت های محلی متصوفه و متشیع مانند سربداران و مرعشیان پدید آورد. با این همه برآمدن تیمور در ماوراءالنهر و لشگرکشی های وی به ایران و دیگر مناطق آسیای غربی و مرکزی و شکل گیری مدل حکمرانی خاندانی تیموریان کانون های قدرت را در خراسان و آذربایجان و جبال منتشر کرد تا که سرانجام در میانه رقابت طوایف ترکمان قویونلو، طریقیت صفویه با حمایت طوایف ترک قزلباش با شعار شیعی گری، مدعی حکمرانی بر قلمرو ترکمانان و تیموریان شدند. این در حالی بود که سلاطین عثمانی نیز با فتح قسطنطنیه به عنوان سلاطین غازی سنی مدعی غلبه بر میراث خلافت اسلامی بودند. این نقطه عطف که به منازعه صوفیان و عثمانیان در نبرد چالدران منجر شد، روندی تاریخی را طی کرد که سقوط خلافت عباسی در بغداد توسط هلاکو آغاز آن بود. بنابراین برخلاف تعریف رایج از تحولات این دوران در قالب دوره فترت، این دوران سرشار از تحولات عمیق و پیچیده و در هم تنیده سیاسی فرهنگی دینی اقتصادی اجتماعی و منطقه ای است که شناخت آنرا برای تبیین احیای ایران به عنوان قلمرو سیاسی و فرهنگی و دینی متمایز در دوران سلسله صفویان ضروری است. به خصوص که دوره صفویه به عنوان دوره جدید تاریخ ایران واجد اهمیتی چندگانه است. نخستین و مهم‌ترین آن‌ها را باید رسمیت بخشیدن به تشیع اثنی‌عشری و سپس وحدت سرزمینی ایران دانست. درگیری‌های ایران با خلافت عثمانی، ارتباط رسمی ایران با اروپا در جهت ایجاد یک اتحادیه فرامنطقه‌ای علیه عثمانی، ورود اروپاییان به ایران تحت عناوین مختلف سیاح و فرستاده و مُبلغ مذهبی و ارتباطات گسترده اقتصادی با شرق و غرب عالم از جمله ابعاد مختلف اهمیت دوره صفویه تواند بود.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ ایران از ٦٥٦ ه ق تا برآمدن صفویان**

نوع درس: نظری **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ میانه ایران	نام درس به انگلیسی: History of Iran from ٦٥٦ AH until the rise of the Safavids **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درکی کلی از تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایران در این دوره با سقوط خلافت عباسی و برآمدن مغولان حاصل کند. ۲- نقش مسائل مختلف فکری و فرهنگی، ورود بیگانگان، تغییر مذهب، وحدت سرزمینی ایران را در ایجاد تحولات این دوره توضیح دهد. ۳- زمینه‌ای مناسب برای درک تحولات ادوار بعدی تاریخ ایران از دوره صفویان به دست آورد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: ایران و مغولان: حکومت ایلخانی

- بررسی چگونگی و چرایی تشکیل حکومت ایلخانی در ایران و تحولات سیاسی آن از هلاکو تا ابوسعید.
- سیاست خارجی ایلخانان با دول همجوار.
- بررسی چالش سنت‌های مغولی با سنت‌های ایرانی در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و قضایی و ... .
- دیوانسالاری در ایران عصر ایلخانی و تغییر وتطورات آن (تاثیرات بینش مغولی بر دیوانسالاری ایرانی).
- بررسی وضعیت دینی در عصر ایلخانان (سقوط خلافت و رشد تشیع، مسیحیت، یهودیت و بوداییگری).

فصل دوم: احیای ایران در جهان اسلام و پادشاهی مغولان در دوره ایلخانان

- اصلاحات غازانی و احیای اندیشه ایرانی در حوزه های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و قضایی و ...(باتکیه بر اندیشه ایرانشهری).
- بررسی زمینه‌های رشد تصوف در عصر ایلخانان و تاثیرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن بر جامعه عصر ایلخانی.
- اوضاع اقتصادی ایران عصر ایلخان با تکیه بر معیشت کوچندگی مغولان و تاثیرآن بر تجارت، کشاورزی و مالیات.
- بررسی جایگاه علوم و دلایل فراز و فرود آن‌ها در ایران عصر ایلخانان (تاریخ‌نگاری–نجوم–پزشکی و ...)
- مدارس عصر ایلخانان بر تکیه بر مجموعه ربع رشیدی.
- زوال حیات شهری در ایران عصر ایلخانی.

فصل سوم: قدرت های محلی در ایران و رقابت مدعیان در زوال ایلخانان

- ایران در دوره رقابت های حکومت های مخلی مغول تبار: معرفی حکومت‌ها و مناسبات آن‌ها با یکدیگر.
- بررسی ویژگی‌های فرهنگی و اقتصادی شهرهای بزرگ ایران با تکیه بر چندپارگی سیاسی در ایران.
- تنوع مشروعیت در عصر رقابت های حکومت های محلی و چندمبنایی بودن فرهنگ ایرانی در مناطق مختلف.
- پراکندگی و تنوع مذاهب سنی و شیعی و طریقت های صوفی در جغرافیای ایران
- طبقات اجتماعی و تحولات سیاسی در شهرهای ایران
- بررسی روند رشد علوم و تمدن و ادبیات در مناطق مختلف ایران
- تحولات اجتماعی فرهنگی و فکری در آئینه ادبیات فارسی.

فعالیت یادگیری: خلاصه‌ای از یک مقاله در ارتباط با دوره ایلخانیان یا دوره فترت در حداکثر ۵ صفحه توسط دانشجو خلاصه و ارائه شود.

تکالیف عملکردی: گزارشی مکتوب از یکی از منابع دست اول این دوره در حداکثر ۵ صفحه به استاد ارائه شود.

فصل چهارم: تحولات ایران از یورش تیموریان تا روی کار آمدن صفویان

- ظهور امیرتیمور وچگونگی تصرف ایران به دست امیرتیمور – جانشینان تیمور و روزگار حکومت آن ها در ایران.
- بررسی اوضاع اقتصادی در عصر تیموریان.
- شهرهای ایرانی در روزگار تیموریان.
- بررسی وضعیت علوم و فراز و فرود آن ها در عصر تیموریان.
- بررسی و ضعیت مذاهب رایج در عصر تیموریان و سیاست پادشاهان تیموری در باب مذهب.
- دیوانسالاری در ایران عصر تیموری و تغییر و تطورات آن.
- رنسانس هنری در روزگار تیموریان.
- هنر عصر تیموری و احیای هویت ایرانی.
- تصوف در عصر تیموری.
- نهضت های شیعی و صوفی در عصر تیموریان.
- مناسبات منطقه ای تیموریان با حکومت های دور و نزدیک
- حکومت های ترکمان (قراقویونلو- آق قویونلو).
- بررسی وضعیت اقتصادی، مذهبی و دیوانسالاری در دوره ترکمانان.
- دربار ترکمانان و هنر و هنرمندان.
- رقابت های ترکمانان و عثمانی ها در غرب ایران
- رابطه مشایخ و طریقت صوفی صوفیان و تحولات سیاسی در ایران دوره میانه
- مناسبات طریقت صفویه و طریقت های صوفی شیعی در ایران قرون میانه: باورها و حامیان

فعالیت یادگیری: خلاصه‌ای از یک مقاله در ارتباط با دوره مذکور در حداکثر ۵ صفحه توسط دانشجو خلاصه و ارائه شود.

تکالیف عملکردی: گزارشی مکتوب از یکی از منابع دست اول این دوره در حداکثر ۵ صفحه به استاد ارائه شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱. بیانی، شیرین (۱۳۹۱). *دین و دولت در ایران عهد مغول*، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

۲. اشپولر، برتولد (۱۳۶۸). *تاریخ مغول در ایران*، ترجمه محمود میرآفتاب، تهران: علمی و فرهنگی.

۳. گروسه، رنه (۱۳۶۸). *امپراطوری صحرانوردان*، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران: علمی و فرهنگی.

٤. میرجعفری، حسین (۱۳۸۵). *تاریخ تیموریان و ترکمانان*، تهران: سمت.

٥. گروه مؤلفان (۱۳۷۹). *پژوهش دانشگاه کمبریج: تاریخ ایران دوره تیموریان*، ترجمه یعقوب آژند، تهران: جامی.

٦. نیومن، اندرو جی. (۱۳۹۳). *ایران عصر صفوی، نوزایی امپراتوری ایران*، ترجمه بهزاد کریمی، تهران: افکار.

منابع فرعی:

۱. اقبال آشتیانی، عباس (۱۳۸۸). *تاریخ مغول*، تهران: امیرکبیر.

۲. منز، بئاتریس فوربز (۱۳۹۳). *ایران عصر تیموری؛ قدرت، سیاست و مذهب*، ترجمه اکبر صبوری، تهران: پارسه.

۳. سیوری، راجر (۱۳۸۰). *در باب صفویان*، ترجمه رمضانعلی روح‌اللهی، تهران: مرکز.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری»

۱. معرفی درس و منطق آن:

دوره صفویه به عنوان دوره جدید تاریخ ایران واجد اهمیتی چندگانه است. نخستین و مهم‌ترین آن‌ها را باید رسمیت بخشیدن به تشیع اثنی‌عشری و سپس وحدت سرزمینی ایران و تثبیت روند گسترش و تثبیت مذهب تشیع در ایران دانست. درگیری‌های ایران با خلافت عثمانی، ارتباط رسمی ایران با اروپا در جهت ایجاد یک اتحادیه فرامنطقه‌ای علیه عثمانی، ورود اروپاییان به ایران تحت عناوین مختلف سیاح و فرستاده و مُبلغ مذهبی و ارتباطات گسترده اقتصادی با شرق و غرب عالم از جمله ابعاد مختلف اهمیت دوره صفویه تواند بود. جایگاه و اهمیت میراث عصر صفوی به عنوان دیرپاترین حکومت واحد در ایران بعد از اسلام با نظام اداری و سیاسی ترکیبی شیعی، ترکی، ایرانی، اسلامی چنان عمیق بود که فرهنگ و هنر و ادبیات و اندیشه ایرانی را تبدیل به یکی از سنت های سترگ و مستحکم اسلامی شد که الگویی برای دیگر ممالک گشت. شناخت زوال صفویان و بحران های ناشی از تحولات سیاسی اقتصادی اجتماعی پس از آن در بستر تحولات منطقه ای و تاریخ جهانی که با ظهور نادرشاه افشار و کریم خان زند با وقفه هایی روبرو شد یکی دیگر از مسائل مهم این درس است که امکان شناخت بنیان های تحولات ایران در قرن سیزدهم و تشکیل سلسله قاجارها در قلمرو سرزمینی ایران عصر صفوی را فراهم می آورد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ میانه ایران	نام درس به فارسی: **تاریخ تحولات ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ هجری قمری** نام درس به انگلیسی: History of Iran: ۹۰۷-۱۲۱۰AH **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درکی کلی از تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی این دوره حاصل کند. ۲- نقش مسائل مختلف فکری و فرهنگی، ورود بیگانگان، تغییر مذهب، وحدت سرزمینی ایران، را در ایجاد تحولات این دوره توضیح دهد. ۳- زمینه‌ای مناسب برای درک تحولات ادوار بعدی تاریخ ایران به دست آورد. ۴-عوامل رقابت های سیاسی و مذهبی ایران و عثمانی را درک کند ۵-جایگاه ایران در مناسبات جهانی دوران آغازین عصر جدید را تبیین کند ۶-روند فروپاشی سلسله صفوی و میراث حاکمان افشار و دیگران را توضیح دهد

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تحولات ایران از زوال تیموریان و حکومت های ترکمانان تا روی کار آمدن صفویان

- رقابت های حاکمان تیموری و ترکمانان در جغرافیای ایران و رشد محلی گرایی در مناطق مختلف ایران
- بررسی اوضاع اقتصادی شهرها و آبادی های مناطق ایران و ترکیب و پراکندگی ایلات در عصر تیموریان و ترکمانان.
- زوال شهرهای ایرانی در روزگار رقابت های تیموریان و ترکمانان.
- بررسی وضعیت مذاهب رایج در عصر تیموریان و ترکمانان
- طریقت های تصوف در عصر تیموری و ترکمانان از خراسان بزرگ تا آناتولی.
- جریان های اجتماعی شیعی و صوفی در عصر تیموریان و ترکمانان
- سیاسی شدن طریقت های صوفی شیعی در ایران قرن نهم هجری

فعالیت یادگیری: خلاصه‌ای از یک مقاله در ارتباط با دوره مذکور در حداکثر ۵ صفحه توسط دانشجو خلاصه و ارائه شود.

تکالیف عملکردی: گزارشی مکتوب از یکی از منابع دست اول این دوره در حداکثر ۵ صفحه به استاد ارائه شود.

فصل دوم: تحولات ایران دوره برآمدن و تثبیت حکومت صفویه

- بررسی اهمیت و نقش صفویه در نگرش های معاصر ایران به ویژه در حوزه های سیاسی، روشنفکرانه و ادبی؛
- بررسی جنبش صفویه در زمینه زنجیره جنبش های موعودگرایانه، هزاره گرایانه، صوفیانه و مذهبی؛
- بررسی تبار صفویان به ویژه مسائل مربوط به سیادت و مذهب؛
- بررسی چگونگی تغییر مذهب رسمی در ایران به تشیع امامیه با توجه خاص به زمینه های تاریخی تشیع و تصوف و همگرایی این دو حوزه در ایران پس از حمله مغول؛
- بررسی دعوت صفویه از علمای جبل عامل و حوزه عراق عرب به ایران و مطالعه پیامدهای این مهاجرت؛
- بررسی تلاش های دیوانی برای نهادینه سازی تشیع امامیه در ایران؛
- بررسی تلاش های سیاسی، نظامی و اجتماعی برای نهادینه سازی تشیع امامیه در ایران؛
- بررسی تحولات مربوط به فقیهانه ساختن تشیع در دوره صفویه از سوی علما و حکومت به ویژه در دوره شاه تهماسب اول؛
- بررسی مناسبات خارجی عصر صفویه به طور کلی شامل روابط با حکومت های سنی مذهب عثمانی و اوزبک و هند و اروپاییان؛
- مطالعه اجمالی تحولات و ممالک همجوار همزمان با دوره صفویه به منظور شناخت بهتر ماهیت تحولات در ایران این روزگار؛
- بررسی تحلیلی پدیده بازگشت به سنت در دوره شاه اسماعیل دوم و پیامدهای آن؛
- بررسی جایگاه و نقش زنان در دوره صفویه در حوزه های مختلف سیاسی و غیرسیاسی با تاکید بر نقش آفرینی پری خان خانم، دختر شاه تهماسب اول، خیرالنساء بیگم، همسر محمد خدابنده و سایر زنان شاخص یا غیر نامی این دوره؛
- بررسی و مطالعه تاریخی و روانی خشونت های به کار گرفته شده از سوی حکومت و پیامدهای آن؛

فصل سوم: تحولات ایران در اوج اقتدار صفویان تا زوال حکومت صفوی

- بررسی آینده نگرانه جنبه های مهم تحولات در عصر شاه عباس اول به عنوان دوره اوج صفویه شامل: سیاست های داخلی، روابط خارجی، تصوف، شخصیت روانی و مذهبی پادشاه، مناسبات حکومت و علما و سایر موارد با تاکید بر سیاست عمل گرایانه شاه؛
- بررسی جنبش های موعودگرایانه و اجتماعی در عصر صفویه با تاکید بر جنبش نقطویه؛
- مطالعه اخلاقیات در عصر صفویه؛
- مطالعه اجمالی تحولات فقهی در عصر صفویه با محوریت چند مورد مشخص از جمله تصوف و نماز جمعه، حکومت و سیاست؛
- بررسی مختصر تحولات فکری و حکمی در عصر صفویه با تاکید بر ملاصدرا؛
- بررسی نظری و تاریخی علوم غریبه در این دوره؛
- مطالعه گذرای تحولات هنری و تمدنی در عصر صفویه با تاکید بر معماری، نقاشی و خوشنویسی؛
- بررسی زمینه پیدایش سفرنامه نویسی گسترده در روزگار صفویه و معرفی اجمالی این سفرنامه ها به مثابه نسل اول داده های ایران شناسانه غربی؛
- بررسی مختصر اندیشه سیاسی در عصر صفویه؛
- حضور اروپائیان در پیرامون ایران

- بررسی مختصر تحولات مربوط به تجارت خارجی با محوریت صدور ابریشم و ورود کالاهای ساخته شده و مناسبات تجاری با کمپانی های اروپایی؛
- رابطه صفویان با هند دوره گورکانی
- بررسی اجمالی زنجیره تحولات سیاسی در ایران از شاه صفی تا پایان دوره صفویه به عنوان دوره انحطاط؛
- بررسی نظریه های مربوط به انحطاط و سقوط صفویه و تطبیق این نظریه ها با گزارش های تاریخی.
- بررسی نظریه ها و مباحث طرح شده از سوی نظریه پردازانی مثل جان فوران درباره صفویه

فعالیت یادگیری: خلاصه‌ای از یک مقاله در ارتباط با دوره مذکور در حداکثر ۵ صفحه توسط دانشجو خلاصه و ارائه شود.

تکالیف عملکردی: گزارشی مکتوب از یکی از منابع دست اول این دوره در حداکثر ۵ صفحه به استاد ارائه شود.

فصل چهارم: میراث زوال صفویان و بحران در ایران: نادرشاه و اتحاد و رقابت طوایف در ایران تا زندیان

- بررسی مختصر حکومت کوتاه مدت افغان ها بر ایران با تاکید بر ناامنی، زوال اخلاقی و ...؛
- بررسی مناسبات با همسایگان در ایام استیلای افغان ها از جمله تهاجم روسیه و عثمانی به ایران؛
- بحران مشروعیت بعد از سقوط صفویه
- نگاهی به تلاش های شاه تهماسب دوم برای بازپس گیری قدرت در اتحاد با فتحعلی خان قاجار و نادر؛
- بررسی مناسبات شاه تهماسب دوم با روسیه و عثمانی؛
- بررسی وضعیت تجارت و کمپانی های تجاری در روزگار افغان ها؛
- بررسی چگونگی مواجهه نادر با افغان ها تا خلع شاه تهماسب دوم؛
- بررسی چگونگی مواجهه نادر با روس ها و عثمانی ها و تصرف بغداد؛
- بررسی چگونگی به سلطنت رسیدن نادر در دشت مغان و اهمیت این نشست در تاریخ ایران؛
- بررسی اجمالی تحولات سیاسی و نظامی در عهد نادرشاه افشار از جمله لشکرکشی به هندوستان، جنگ با عثمانی، جنگ در ماوراءالنهر، جنگ داغستان؛
- بررسی نهاد وقف در عهد نادرشاه با توجه به مصادره اموال وقفی در این دوران؛
- مطالعه ایده اتحاد جهان اسلام مطرح شده از سوی نادر با محورین وثیقه نجف؛
- نقش و اهمیت خلیج فارس در سیاست های نادر شاه افشار؛
- بررسی شورش های متعدد در اواخر دوره نادر؛
- بررسی روان شناختی شخصیت نادر و چگونگی قتل او؛
- بررسی مختصر حکومت جانشینان نادر: عادلشاه، ابراهیم میرزا، شاهرخ (دوره اول)، سیدمحمد متولی، شاهرخ (دوره دوم)؛
- بررسی ساختار اجتماعی در عهد نادر با محوریت قشربندی های اجتماعی؛
- بررسی نظام اقتصادی در این روزگار با تاکید بر زمین داری، کشاورزی، تجارت داخلی و تجارت خارجی؛
- بررسی مختصر میان پرده بین حکومت افشاریه و زندیه با محوریت فعالیت های محمدحسن خان قاجار، علی مرادخان بختیاری، کریم خان زند، آزادخان افغان؛
- مباحثی در استقرار حکومت زندیه؛
- بررسی ساختار حکومت زندیه؛
- بررسی تجارت خارجی در عهد زندیه با تاکید بر کمپانی هند شرقی انگلیس؛
- بررسی مسئله خلیج فارس در عهد زندیه؛

- مطالعه مناسبات ایران و عثمانی به ویژه با تاکید بر تصرف بصره از سوی ایران؛
- بررسی اوضاع اجتماعی، اقتصادی و مالیاتی در عهد کریم خان؛
- بررسی آرای مختلف در باب کریم خان و مطالعه انتقادی جایگاه مثبت او در اذهان ایرانیان؛
- بررسی سیاست مذهبی کریم خان: تصوف و فرقه های درویشی، تشیع و اقلیت های مذهبی؛
- بررسی دستاوردهای هنری و مدنی در عهد افشاریه و زندیه به ویژه یادمان های معماری، تحولات مربوط به نقاشی، خوشنویسی و سایر هنرها در شیراز عهد کریم خان؛
- بررسی گذرای حکومت جانشینان کریم خان زند با محوریت فعالیت های لطفعلی خان زند؛
- بررسی آرای مختلف در باب لطفعلی خان زند
- شورش قاجاران و برآمدن آقامحمدخان و شکست زندیان

فعالیت یادگیری: خلاصه‌ای از یک مقاله در ارتباط با دوره مذکور در حداکثر ۵ صفحه توسط دانشجو خلاصه و ارائه شود.

تکالیف عملکردی: گزارشی مکتوب از یکی از منابع دست اول این دوره در حداکثر ۵ صفحه به استاد ارائه شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- بیانی، شیرین (۱۳۹۱). *دین و دولت در ایران عهد مغول*، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

۲- اشپولر، برتولد (۱۳۶۸). *تاریخ مغول در ایران*، ترجمه محمود میرآفتاب، تهران: علمی و فرهنگی.

۳- گروسه، رنه (۱۳۶۸). *امپراطوری صحرانوردان*، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران: علمی و فرهنگی.

٤- میرجعفری، حسین (۱۳۸۵). *تاریخ تیموریان و ترکمانان*، تهران: سمت.

٥- گروه مؤلفان (۱۳۷۹). *پژوهش دانشگاه کمبریج: تاریخ ایران دوره تیموریان*، ترجمه یعقوب آژند، تهران: جامی.

٦- نیومن، اندرو جی. (۱۳۹۳). *ایران عصر صفوی، نوزایی امپراتوری ایران*، ترجمه بهزاد کریمی، تهران: افکار.

۷- آقاجری، سیدهاشم (۱۳۸۹). *مقدمه‌ای بر مناسبات دین و دولت در ایران عصر صفوی*، تهران: طرح نو.

۸- لاکهارت، لارنس (۱۳۶۸). *انقراض سلسله صفویه و ایام استیلای افاغنه در ایران*، ترجمه مصطفی قلی عماد، تهران: مروارید.

۹- شعبانی، رضا (۱۳۶۹). *تاریخ اجتماعی ایران در عصر افشاریه*، تهران: نوین.

۱۰- ورهرام، غلامرضا (۱۳۸۵). *تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران در عصر زند*، تهران: معین.

منابع فرعی:

۱- اقبال آشتیانی، عباس (۱۳۸۸). *تاریخ مغول*، تهران: امیرکبیر.

۲- منز، بئاتریس فوربز (۱۳۹۳). *ایران عصر تیموری؛ قدرت، سیاست و مذهب*، ترجمه اکبر صبوری، تهران: پارسه.

۳- سیوری، راجر (۱۳۸۰). *در باب صفویان*، ترجمه رمضانعلی روح‌اللهی، تهران: مرکز.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران از قرن هفتم تا سیزدهم هجری قمری»

۱. معرفی درس و منطق آن:

این درس به منظور تکمیل تاریخ سیاسی ایران در قرن هفتم تا قرن سیزدهم طراحی شده است. مانند دیگر ادوار تاریخ ایران، تاریخ سیاسی این دوره بر دیگر جنبه‌های تاریخ آن غلبه یافته است تاریخ گروه‌های غیر نخبه، یعنی مردم عادی، در این دوره کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از همین رو درس حاضر می‌کوشد تا اشکال مختلف زیست جمعی را که در تاریخ سیاسی مجال پرداختن به آن نیست به دانشجویان معرفی کند. تاریخ فرهنگی و اجتماعی باید دانشجو را با منابع، داده‌ها و مسائلی آشنا کند که درک بهتری از زندگی گروه‌های بزرگ اجتماعی در سایهٔ قدرت سیاسی در اختیار او قرار می‌دهد. در این درس، دانشجو بیش از آنکه با رخدادها مواجه باشد، با ساختارها و رویه‌های دیرپا و از حیث زمانی و مکانی گسترده‌تر آشنا می‌شود. با این حال، درس حاضر تفاوتی عمده با درس مشابه و مربوط به دورهٔ قبلی دارد: التهاب‌ها، ناامنی و هرج و مرج فراگیر سیاسی زندگی مردم عادی را با اختلال مداوم مواجه کرده و شرایط استثنایی را تبدیل به قاعدهٔ حاکم بر زندگی عمومی کرده بود. از همین رو، در درس حاضر تأکید بیشتری بر تأثیرپذیری مردم از تحولات سیاسی باید صورت گیرد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲ **شایستگی کلیدی:** موضوعی **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد تاریخ ایران	نام درس به فارسی: **تاریخ تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران از قرن هفتم تا سیزدهم هجری قمری** نام درس به انگلیسی: History of social and cultural developments in Iran from the seventh to the thirteenth century AH **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم تأثیر تحولات سیاسی بر زندگی روزمره ۲- آشنایی با منابع تاریخ اجتماعی و فرهنگی ایران ۳- معرفی جریان‌ها و تحولات اصلی تاریخ فرهنگی و اجتماعی دورهٔ مورد نظر.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تاریخ سیاسیِ مردم

- تأثیر تحولات سیاسی بر زندگی مردم
- ناامنی و زندگی روزانه
- فروپاشی ساختارهای اجتماعی
- تحولات حقوقی و تأثیر آن بر زندگی جمعی

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ مضامین درسی.

تکالیف عملکردی: شناسایی منابع دست اول دربارهٔ موضوعات و گزینش متن‌هایی از آنها برای ارائه تفسیری آنها در کلاس.

فصل دوم: حیات فرهنگی مردم

- پیدایش باورهای جمعی جدید
- ادبیات و بیان جدید
- هنرها
- علوم
- تحولات مذهبی

- تصوف

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ مضامین درسی.

تکالیف عملکردی: گزینش متن‌هایی از منابع دست اول درباره موضوعات مربوطه همراه با ارائه تفسیری آنها در کلاس.

فصل سوم: حیات اقتصادی مردم

- تحولات ساختاری و صورت‌بندی‌های اقتصادی
- رابطهٔ مالیاتی دولت و مردم
- طبقات اجتماعی

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ مضامین درسی.

تکالیف عملکردی: گزینش متن‌هایی از منابع دست اول درباره موضوعات مربوطه همراه با ارائه تفسیری آنها در کلاس.

فصل چهارم: زندگی روزانه

- خانواده و جنسیت
- خوراک و پوشاک
- سازمان‌های اجتماعی

فعالیت یادگیری: مطالعهٔ آثار پژوهشی دربارهٔ مضامین درسی.

تکالیف عملکردی: گزینش متن‌هایی از منابع دست اول درباره موضوعات مربوطه همراه با ارائه تفسیری آنها در کلاس.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

دانشجو در وهلهٔ نخست با برخی مفاهیم بنیادین در هر موضوع آشنا می‌شود و سپس از ماهیت منابع مربوطه مطلع می‌شود. در اینجا نیز کار تجربی بر روی منابع بایستی موازی با آموزش‌های نظری پی گرفته شود تا آموخته‌های دانشجو با اتکا بر تجارب مستقیم وی اثرگذاری بیشتری بیابند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- دانشگاه کیمبریج، *تاریخ ایران کیمبریج*، ج ۵ (۱۳۸۵)، ترجمه حسن انوشه، تهران، انتشارات امیرکبیر.

۲- دانشگاه کیمبریج، *تاریخ ایران کیمبریج*، ج ۶ (۱۳۸۸)، ترجمه تیمور قادری، تهران، نشر مهتاب.

۳- موسی پور، ابراهیم (۱۳۹۵)، دین زیسته و زندگی روزانه در ایران قرون میانه، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلامپ

منابع فرعی:

۱- مورگان، دیوید (۱۳۷۴)، *ایران در قرون وسطی*، ترجمهٔ عباس مخبر. تهران، نشر طرح نو.

۲- رویمر، هانس روبرت (۱۳۹۵)، ایران در راه عصر جدید، ترجمهٔ آذر آهنچی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: نگارش مقاله‌ای کوتاه دربارهٔ یکی از مضامین تدریس‌شده تا میانهٔ ترم و ارائهٔ گزارش‌های مختلف در طول ترم

ارزشیابی پایانی: آزمون نهایی به همراه یک مقالهٔ تحقیقی.

سرفصل درس «تاریخ تحولات فکری و مذهبی در ایران دوران اسلامی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تاریخ ایران در دوران اسلامی با تغیرات دینی و مذهبی متعددی بعد از ورود اعراب مسلمان و گسترش اسلام در میان ایرانیان فارسی زبان تا دوران صفویه که مذهب اکثریت ایرانیان به تشیع گروش یافته بود مواجه شده است که شناخت این تحولات تاریخ دینی و مذهبی ایران ضروری است در عین حال که ادیان بزرگ دارای اهداف اخلاقی در نظام عقاید خویش برای سعادت بشر هستند و وجوه تعلیمی و تربیتی این اخلاق دینی نیز بخشی از فرهنگ ایرانیان بوده است و نمی توان تاریخ تحولات دینی را از تاریخ ایران جدا ساخت چرا که بخش مهم و اساسی از پویایی های تاریخ ایران است. در دوره باستان متاخر با حکمرانی طولانی ساسانیان علی رغم ظهور ادیانی مانند مانویت و گسترش دین مسیحیت با تنوع مذهبی آن در غرب ایران یا حضور یهودیان در بخش های مختلف ایران، زرتشتی گری به عنوان یک دین ایرانی با همه تنوعات مذهبی اش مانند مزدکی گری که ناشی از تفسیرهای کلامی یا فقهی بود در میان ایرانیان غالب بود هرچند در شرق و شمال شرق ایران تحت تاثیر همجواری با جهان شرقی هند و چین، ادیان بودایی و هندویی نیز رایج بود یا باورهای ماورایی محلی و بومی حضور داشت با این همه سقوط ساسانیان و غلبه اعراب که دینی نوین و بی سابقه را وارد فلات ایران و قلمروی ایران شهر کرده بودند، عملا روند تغییر دین و نیز تغییرات فکر دینی یا الهیات و کلام و نیز فکر فلسفی و جهان نگری های رایج را تحت تاثیر قرار داد به خصوص که دین اسلام بنابر اختلافات عقیدتی درباره جانشینی پیامبر و نیز اعتبار و تعریف امت و عدالت صحابه تبدیل به فرقه های مختلف سنی و شیعه و خوارج شدند و سپس مذاهب فقهی در بوم های مختلف با حضور صحابه و علما و فقیهان بعدی در نقش مدرسان حدیث و قرائت و تفسیر قرآن یا قاضیان منصوب خلفای اموی و عباسی و والیان و امیران مناطق مختلف ایران گسترده شدند تا سرانجام مذاهب فقهی مالکی، حنفی و شافعی و حنبلی تبدیل به مذاهب غالبی شد که در سراسر جهان اسلام و از جمله ایران پراکنده شدند.هرچند هنجار حمایت از اهل جزیه باعث شد همچنان دیانت های ایرانی و ابراهیمی غیراسلامی نیز در ایران باقی بمانند. با برآمدن نظام های کلامی معتزلی و اشعری و ماتریدیه عملا عقاید مذهبی و شریعت و فقه تبدیل به عناصر فرهنگی و حقوقی و اخلاقی شدند که با اتکاء به تولی و تبری درباره رهبران مذهبی یا مناقب و فضایل نگری بین فرقه ای، مناسبات اجتماعی و اقتصادی و سیاسی گروه های مختلف اجتماعی در میان خواص و عوام را شکل می داد همانطور که گستره جغرافیایی و تنوع طبیعی و آبادانی ایران باعث شد پیروان مذاهبی که در اقلیت بودند یا به مقاومت در برابر حاکمان دست می زدند در مناطق دور از مراکز سیاسی حضور داشته باشند. در عین حال میراث دینی و اخلاقی و فرهنگی ایران باستانی که در قالب شکل گیری زبان و ادبیات فارسی دری در دوره اسلامی حفظ شده بود حضور عناصر فکری و اخلاقی و فرهنگی و اجتماعی خود را درباره ساحت های مختلف زندگی فرهنگی اجتماعی اقتصادی سیاسی ایرانیان مسلمان نشان می داد. بدین ترتیب تنوع فکری و فرهنگی و دینی و مذهبی در ایران دوران اسلامی در زمینه میراث فکری و فرهنگی و دینی ایران باستانی و موقعیت جغرافیای گذرگاهی و پناهگاهی ایران باعث شد، ایران در دوران اسلامی تبدیل به مجالی برای تضارب و تنوع و تنازع افکار کلامی و فلسفی و مذهبی و دینی و اخلاقی شد و نحله های فکری مختلف برای جمع میراث فرهنگی ایرانی و عقاید دینی اسلامی از منظرهای گوناگون پدید آمد. اندیشمندان، مدارس فکری، مکتب ها و سنت های اندیشه ای، جریان های عقیدتی و فرقه ای که جهان بینی های متفاوت، مبانی انسان شناختی و جامعه شناختی گوناگون، الگوهای سیاسی اجتماعی متنوع، مبانی اخلاقی و سلوک عملی همگرا یا واگرا با دیگران داشته اند. همانطور که این تغییر و تنوع با هجوم و مهاجرت اقدام ترک زبان از دوره سلجوقی و سپس مغولی و زوال خلافت عباسی و مذاهب اهل سنت در طول تاریخ ایران قرون میانه ادامه یافت در عین حال که تحول در باورهای مذهبی و گسترش رویکرد باطنی در مقابل ظاهرگرایی شریعت گرا باعث شد طریقت های صوفی از قرن پنجم به بعد نیز صورت بندی فکری و اجتماعی جدیدی را به این تنوع و تنازع اجتماعی بیافزایند تا آنجا که برآمدن صفویه در ایران را برآیند چنین زمینه متنوع و منازعه برانگیز مذهبی دانسته اند. پس از آن نیز تا دوره های بعدی

جریان های فکری ایرانی و اسلامی و شیعی و اهل سنت با مبانی مختلف فکری و فلسفی و فرهنگی و مناسبات اجتماعی در تمام جغرافیای ایران پراکنده هستند و جامعه و فرهنگ ایرانی را شکل می دهند. شناخت تحولات فکری، دینی، مذهبی سرزمین ایران به خصوص در دوران اسلامی یکی از ارکان شناخت هویت ایرانیان در طول تاریخ طولانی آنان است که باعث می شود مناسبات مدنی ایرانیان با یکدیگر بر مبنای وحدت و همزیستی مسالمت آمیز در عین حال با رعایت حقوق متقابل باشد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد متخصص تاریخ ایران**	نام درس به فارسی: **تاریخ تحولات فکری و مذهبی در ایران دوران اسلامی** نام درس به انگلیسی: History of intellectual and religious developments in Islamic Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درکی کلی از تحولات فکری و دینی در دوران اسلامی تاریخ ایران حاصل کند. ۲- نقش مسائل مختلف سیاسی اجتماعی قومی جغرافیایی در تحولات فکری و مذهبی در این دوران توضیح دهد. ۳- زمینه‌ای مناسب برای درک منطق پراکندگی و تنوع و تحول جریان های فکری و مذهبی در ایران به دست آورد. ٤- مبانی فکری فرقه های مختلف اسلامی که در ایران حضور داشته اند بشناسد. ٥- با جریان های کلامی و اندیشمندان مهم شیعی و سنی در ایران آشنا شود. ٦- با آراء تعلیم و تربیتی متفکران و فیلسوفان مهم و موثر ایران دوران اسلامی آشنا شود.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی و الگوهای شناخت تاریخ فکری و عقیدتی ایران دوران اسلامی

- آبشخورهای فکری – فرهنگی اندیشه سیاسی در ایران دوره اسلامی (سنت عربی، سنت قرآنی، سنت های اسلامی، سنت ایرانی، سنت هلنیستی، سنت زرتشتی، سنت بین النهرینی، سنت مسیحی، سنت عبری، سنت شرقی)
- رهیافت ها و جریان های اندیشه سیاسی در ایران دوره اسلامی (ایران شهری، فلسفه سیاسی، فقه سیاسی، کلام سیاسی، اندرزنامه نویسی، شریعت نامه نویسی، فقه سیاسی، اندیشه سیاسی شیعی، اندیشه سیاسی سنی، اندیشه سیاسی ترکی – مغولی، اندیشه سیاسی عرفانی و صوفیانه)
- روند تحول و مبانی و معیارهای دوره بندی و دسته بندی اندیشه و جریان های فکری ایران دوره اسلامی
- روندهای تاریخی تغییر دینی و مذهبی و مبانی پراکندگی دینی و مذهبی در ایران قرون میانه
- جایگاه مفاهیم تربیتی در آرای متفکران مسلمان در جریان های فکری فلسفی مانند فارابی، ابن سینا و شیخ اشراق

فصل دوم: تاریخ تحولات فکری و دینی در ایران از فتوح اعراب تا زوال خلافت عباسی

- مبانی فکری و تفاوت های اندیشه دینی در فرقه های اسلامی و تاثیر پراکندگی آنان در تحولات سیاسی اجتماعی ایران
- مبانی فکری جریان های کلامی سنی و تاثیر آنان در تاریخ تحولات اجتماعی ایران قرون نخستین اسلامی
- مبانی فکری فرقه های علوی و مذاهب شیعی در ایران دوران اسلامی
- روند و علل تغییر دین و پراکندگی مذاهب اسلامی در ایران دوران اسلامی
- وضعیت و پراکندگی اقلیت های مانوی، مسیحی، یهودی، بودائی در ایران دوران اسلامی
- روندهای ترجمه آثار و اندیشه ها از دیگر فرهنگ ها به عربی و فارسی دری در ایران دوران اسلامی
- استمرار اندیشه ها و سنت های ایرانی در ایران دوران اسلامی

- فیلسوفان مسلمان در ایران قرون نخستین اسلامی با تکیه بر آرای اخلاقی تعلیمی آنان
- جایگاه مفاهیم تربیتی در آرای متفکران مسلمان در جریان های فکری و ادبی دوره اسلامی مانند ابن مسکویه، غزالی، سعدی

فصل سوم: روندهای فکری و تحولات مذهبی و دینی در ایران پس از سقوط خلافت عباسی تا دوران قاجاریه

- اندیشه های عارفان و مشایخ صوفی در ایران دوران اسلامی
- مبانی فکری و انواع طریقیت های صوفی در ایران دوران اسلامی
- تاریخ رقابت ها و منازعات مذهبی سنی و شیعی در ایران دوران اسلامی
- جایگاه مفاهیم تربیتی در آرای متفکران مسلمان در جریان های فکری و فرقه ای
- ایران دوران مغولی و پراکندگی ادیان بودایی، مسیحی، یهودی
- فرهنگ شیعی – سنی – صوفی در ایران قرون میانه
- اندیمشندان ایرانی و مبانی فکر اجتماعی و فلسفی و سیاسی و اخلاقی
- الگوهای همزیستی اجتماعی در میان ادیان و مذاهب در ایران دوران اسلامی
- روند تحولات مذهبی در ایران بعد از هجوم مغولان تا دوران قاجاریه
- تحولات مذهبی در ایران دوره قاجاری

فعالیت یادگیری: خلاصه‌ای از یک مقاله در ارتباط با دوره مذکور در حداکثر ۵ صفحه توسط دانشجو خلاصه و ارائه شود.

تکالیف عملکردی: گزارشی مکتوب از یکی از منابع دست اول این دوره در حداکثر ۵ صفحه به استاد ارائه شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱. صابری، حسین (۱۳۸۸) تاریخ فرق اسلامی؛ ۲ ج؛ تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی
۲. ابراهیم‌زاده، عبدالله، نوری، علیرضا علی (۱۳۸۲) ادیان الهی و فرق اسلامی؛ قم؛ تحسین.
۳. ولوی، علی محمد (۱۳۸۰) دیانت و سیاست در قرون نخستین اسلامی: پژوهش در تعامل اندیشه‌های کلام و جریان‌های سیاسی؛ تهران، دانشگاه الزهرا
٤. ایزوتسو، توشیهیکو (۱۳۸۵)، مفهوم ایمان در کلام اسلامی، ترجمه زهرا پورسینا، تهران، سروش.
٥. کرون، پاتریشیا (۱۳۹۲)، تاریخ اندیشه سیاسی در ایران، ترجمه مسعود جعفری، تهران، سخن
٦. عرسان کیلانی، ماجد، سیر آرای تربیتی در تمدن اسلامی، ترجمه: بهروز رفیعی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۴.

منابع فرعی:

۱. استادی، رضا (۱۳۷۴) مقدمه‌ای بر ملل و نحل یا ادیان و مذاهب؛ قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، دفتر انتشارات اسلامی.
۲. انصاری‌قمی، حسن (۱۳۹۵) تشیع امامی در بستر تحول؛ تهران: انتشارات ماهی.
۳. ربانی گلپایگانی، علی (۱۳۸۵) فرق و مذاهب کلامی؛ قم: مرکز جهانی علوم اسلامی.
٤. سبحانی، جعفر (۱۳۷۱) فرهنگ عقاید و مذاهب اسلامی؛ترجمه محمدعیسی جعفری؛ قم: انتشارات توحید.

۵. شهرستانی، ابوالفتح محمدبن عبدالکریم (۱۳۳۵) الملل و النحل؛ ترجمه افضل‌الدین صدر ترکه‌اصفهانی؛ بتصحیح و تحشیه محمدرضا جلالی‌نائینی؛ بی جا:.[تهران]: تابان(چاپخانه).
٦. شهرستانی، ابوالفتح محمدبن عبدالکریم (۱۳۸۶) دین‌ها و کیش‌های ایرانی در دوران باستان؛ به کوشش محسن ابوالقاسمی؛ تهران: هیرمند.
۷. محقق، مهدی (۱۳۵۵) بیست گفتار در مباحث علمی و فلسفی و کلامی و فرق اسلامی؛ بامقدمه ژوزف فان اس؛ زیر نظر مهدی محقق، چارلز آدامز؛ تهران: موسسه مطالعات اسلامی دانشگاه تهران، دانشگاه مک‌گیل: دانشگاه تهران.
۸. مادلونگ، ویلفرد (۱۳۷۷) فرقه‌های اسلامی، تهران، اساطیر.
۹. مدرسی طباطبایی، حسین (۱۳۸۷) مکتب در فرآیند تکامل : نظری بر تطور مبانی فکری تشیع در سه قرن نخستین؛ ترجمه: هاشم ایزدپناه؛ تهران: کویر.
۱۰. مسجد جامعی، محمد (۱۳۸۵) زمینه‌های تفکر سیاسی در قلمرو تشیع و تسنن؛ قم : مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب .
۱۱. مشکور، محمدجواد (۱۳۷۵) فرهنگ فرق اسلامی؛ با مقدمه و توضیحات کاظم مدیر شانه‌چی؛ مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی.
۱۲. مشکور، محمدجواد (۱۳۸۱) هفتاد و سه ملت، یا، اعتقادات مذاهب به انضمام: رساله تذکره العقاید، یا، خلاصه ملل و نحل شهرستانی؛ تهران: آشیانه کتاب.
۱۳. صفی، امید (۱۳۸۹). سیاست و دانش در جهان اسلام، ترجمهٔ مجتبی فاضلی، تهران، پژوهشکدهٔ مطالعات فرهنگی و اجتماعی
۱٤. داود فیرحی (۱۳۷۸)، دانش، قدرت، مشروعیت در اسلام، تهران، نشر نی
۱۵. قادری، حاتم (۱۳۷۸). تاریخ اندیشه های سیاسی در ایران و اسلام، تهران، نشر سمت
۱٦. رستم وندی، تقی (۱۳۹۲)، اندیشه ایران شهری در ایران اسلامی، تهران، نشر علمی فرهنگی
۱۷. کدیور، جمیله (۱۳۸۳). تحول گفتمان سیاسی شیعه در ایران، تهران، طرح نو

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ ادب و اخلاق ایرانی در دوران اسلامی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

از آنجا که در پیوستگی دو حوزهٔ کهن علوم انسانی، ادبیات و تاریخ، تردیدی وجود ندارد، ضروری است تا دانشجومعلمان تاریخ با مبانی و زمینه‌های فرهنگی ادبیات فارسی که دارای ابعاد تلعیمی و تربیتی روشنی هستند آشنا شوند. در میان مطالعه تاریخ ایران در چشم انداز تاریخ ملی بدون توجه به تاریخ زبان و ادبیات فارسی و جایگاه آن در فرهنگ اسلامی میسر نیست به خصوص که محتوای زبان به غیل از نقش ارتباطی کارکردهای عاطفی و زیبائی شناختی و معناسازی را نیز داراست بنابراین مطالعه تاریخ و میراث ادبیات فارسی دری در دوره میانه تا عصر نوین میتواند همراه با نگرش و جستجوی به مضامین اخلاقی و تعلیمی ادب فارسی باشد. جدایی این دو رشته از یکدیگر بی‌معناست در عین حال که، در چشم‌اندازهای تازهٔ علوم انسانی به موضوعاتی چون روایت، زمان، واقعیت و ... هم بر پیوند وثیق این دوتأکید شده است و بخش عمده منابع تاریخ ایران ماهیتی ادبی دارند که بازتابی از تاریخ اخلاقی و فرهنگی و اجتماعی ایران قرون میانه هستند که هویت امروزی ما را تحت تاثیر قرار داده اند.در عین حال که یکی از ارکان هویت هر جامعه ای را نظام اخلاقی آن جامعه به مثابه رکنی هویتی تشکیل می دهد که به واسطه نظام معناساز ساختار زبان شکل می گیرد و تداوم پیدا می کند. ادب و اخلاق ایرانی از دوران باستان تا دوران اسلامی به عنوان یکی از شاخصه های فرهنگ و ادبیات و هویت ایرانیان شناخته شده بود و در امروز نیز به عنوان یک رکن هویت ایرانی در عرصه جهانی شناخته می شود. این رکن هویتی هم وجوه نظری و معنایی و ذهنی دارد و هم وجوه عینی و رفتاری که در قالب مفاهیم و کردارها و نهادهای تعلیم و تربیت ایرانی خود را نشان می دهد. مهمترین ساحت ارزشی و نهادی آن نیز خانواده و اخلاق ایرانی است که معنا و مناسبات معینی را برای هر نسل از ایرانیان تا به امروز حفظ کرده است. هدف این درس بازشناسی عناصر اخلاق ایرانی به همان معنای «ادب» است که در آثار و منابع زبان و ادبیات فارسی منعکس شده است و در دوره اسلامی شاخص اصلی شناخت هویت ایرانی در نظر گرفته می شده است.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد زبان و ادبیات فارسی و استاد تاریخ ایران دوره اسلامی	نام درس به فارسی: **تاریخ ادب و اخلاق ایرانی در دوران اسلامی** نام درس به انگلیسی: History of ethics in Iranian Islamic culture **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- آشنایی کلی با متون ادبی مهم فارسی و جایگاه آنها به عنوان منابع تاریخ ایران ۲- شناخت جریانهای عمدهٔ ادبی ایران ۳- درک پیوندهای فرهنگی اخلاقی آثار ادبی ۴-عناصر اخلاق ایرانی در آثار ادبیات فارسی ۵-مفاهیم ادب ایرانی به عنوان رکن هویتی ایرانیان در دوران اسلامی

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: اخلاق ایرانی در هویت ایرانی

- اخلاقیات به مثابه رکن هویتی در مطالعات خلقیات شناسی
- اخلاقیات و طبایع آدمیان در اقالیم مسکون در نظریات قدمایی اخلاق
- اخلاقیات در طبقه بندی علوم در نزد ایرانیان مسلمان
- اخلاق، شایست و ناشایست در آثار پهلوی
- مفاهیم اخلاقی در ادبیات اسلامی

- ادب ایرانی در آثار اولیه حکمت ملل و امم به زبان عربی
- منابع ادبی به عنوان منابع تربیتی مربیان مسلمان

فصل دوم: عناصر اخلاق ایرانی در ادبیات فارسی دری

- ارزش آدمی
- صداقت و راستگویی
- شجاعت
- جوانمردی
- ذکاوت
- خانواده دوستی
- زیرکی
- حکمت
- طبیعت دوستی
- کار و تلاش
- قناعت
- لذت و شادکامی
- نوع دوستی

فصل سوم: جریانها و سبکهای ادبی در زبان و ادبیات فارسی

- گونه‌ها و قالبهای ادبی
- سبک‌شناسی شعر فارسی
- سبک‌شناسی نثر فارسی
- جریان‌شناسی ادبیات معاصر (شعر، داستان و نمایشنامه)

فعالیت یادگیری:

دانشجومعلم باید با ظرایف و تمایزهای سبکی دوره‌های مختلف آشنا شود و در زمینهٔ ادبیات معاصر متناسب با نیازهای تازهٔ فضای عمومی تخصص پیدا کند.

تکالیف عملکردی:

آزمودن توانش سبک‌شناختی دانشجویان با انتخاب متون تصادفی برای آزمایش و بحث دربارهٔ آنها

فصل چهارم: آشنایی با متون ادبی فارسی در دوران اسلامی

- ادبیات پیش از اسلام: گزارش مآخذ/ تاریخ ادبیات
- ادبیات در دربارهای نخستین حکومتهای مستقل ایرانی‌نژاد (صفاریان، سامانیان و دیلمیان)
- ادبیات در دربارهای حکومتهای ترک‌نژاد (غزنویان، سلجوقیان، اتابکان و خوارزمشاهیان) و اندک خاندانهای ایرانی‌نژاد (اسماعیلیان الموت، بازماندگان دیلمیان، اتابکان یزد، ملوک شبانکاره، امرای طبرستان، امرای آذربایجان و ملوک غور)
- ادبیات در دربارهای مغولان و تیموریان
- ادبیات در دربار صفویه
- ادبیات دربارهای افشاریه، زندیه و قاجاریه
- ادبیات فارسی در دربارهای غیر ایرانی (هند، آسیای میانه و عثمانی)

- شعر معاصر
- داستان معاصر
- نمایشنامهٔ معاصر

فعالیت یادگیری:

در هر دورهٔ منتخب، باید بخشی از متون برجسته تدریس شوند و در کنار بیان کلیات عمومی دربارهٔ هر اثر، زمینه‌ها و شرایط فرهنگی ظهور آنها با توجه به مباحث فصل اول بررسی شود.

تکالیف عملکردی:

در هر جلسه خواندن بخشی از متن به کمک کتابهای توضیحی و تفسیری، به دانشجومعلمان سپرده شود و در جلسهٔ بعد به کمک خود آنها رفع اشکال شود. ضمناً بحثهای احتمالی برخاسته از آنها طرح و ارزیابی شود.

فصل پنجم: آشنایی با عناصر ادب ایرانی در متون فرهنگی به زبان فارسی

- آثار سیاسی (اندرزنامه ها)
- آثار فرهنگی و اخلاقی (مانند سیرالملوک، اخلاق ناصری، قابوس‌نامه، چهارمقاله و ...)
- ادبیات حماسی
- ادبیات تفسیری و دینی
- ادبیات عرفانی
- دانشنامه‌ها و متون علمی
- مضامین ادب ایرانی در آثار شعر و نثر فارسی
- ادیبان فارسی شاخص در دوره میانه: مانند سعدی و حافظ

فعالیت یادگیری:

فارغ از مسائل زبانی، ارزشهای فرهنگی این آثار در چهارچوب دورهٔ فرهنگی‌تاریخی بررسی شود.

تکالیف عملکردی:

چشم‌اندازهای علمی و فرهنگی متون گذشته با اکنون سنجیده شود و به عنوان ابزاری برای پیشبرد بحثهای کلاسی استفاده شود.

فصل ششم: پیوندهای مضامین ادب و اخلاق ایرانی با متون ادب فارسی در چهارچوب فرهنگ ایرانی-اسلامی

- از فرهنگ به ادبیات
- از ادبیات به فرهنگ
- مبانی ادب فارسی
- میراث ادیبان فارسی به مثابه میراث داران ادب و اخلاق ایرانی در دوره اسلامی
- ادبیات فارسی و تاریخ اجتماعی فرهنگی ایران دوره میانه

فعالیت یادگیری:

به شکل متقابل پیوندهایی که از دل هر یک به کار تفسیر و فهم دیگری می‌آید، تحلیل شوند.

تکالیف عملکردی:

داده‌های فرهنگی موجود در هر اثر با مسائل مطرح در متون ادبی سنجیده و بررسی شود.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

از شـم زبانی دانشـجومعلمان و کتابهای مفید توضـیحی برای فهم بخشـهایی از متن در خانه اسـتفاده شـود. در واقع، به جای خواندن حجم زیادی از متن کلید خواندن کل اثر و روشهای حل مشکلات در این راه به دانشجومعلمان آموزش داده شود.
به کمک پرسش و پاسخ زمینهٔ فرهنگی به ادبیات پیوند داده شود. در واقع، فضایی فراهم شود تا چرایی جریانهای سیاسی بیرونی و رخدادهای درونی متن در کنار یکدیگر کاویده شود و تأثیر و تأثر آنها بر یکدیگر تحلیل شود.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- محمد ملایری، محمد (۱۳۸۸)، ادب و اخلاق در ایران پیش از اسلام، تهران: توس.
۲- دوفوشه کور، شارل هنری (۱۳۷۷)، اخلاقیات: مفاهیم اخلاقی در ادبیات فارسی از سده سوم تا سده هفتم هجری، ترجمه محمدعلی امیرمعزی و عبدالحمد روح بخشان، تهران، نشر مرکز نشر دانشگاهی
۳- رفیعی، بهروز، مربیان بزرگ مسلمان، تهران و قم: سمت و پژوهشگاه حوزه ودانشگاه، ۱۳۹۲
٤- عرسان کیلانی، ماجد، سیر آرای تربیتی در تمدن اسلامی، ترجمه بهروز رفیعی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۴.
٥- اسماعیل علی و محمدجواد رضا، مکتب‌ها و گرایش‌های تربیتی در تمدن اسلامی، ترجمه بهروز رفیعی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و سمت، ۱۳۸۴.

منابع فرعی:

۱- محمد ملایری، محمد (۱۳۹۷)، تاریخ و فرهنگ ایران در دوران انتقال از عصر ساسانی به عصر اسلامی، تهران: توس.
۲- تفضلی، احمد و ژاله آموزگار (۱۳۹۸)، تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام، تهران: سخن.
۳- صفا، ذبیح‌الله (۱۳۹۲)، تاریخ ادبیات در ایران و در قلمرو زبان فارسی، تهران: فردوس.
۴- مشرف، مریم (۱۳۸۹)، جستارهایی در ادبیات تعلیمی ایران، تهران: سخن و دانشگاه شهیدبهشتی.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.
خواندن متون سادهٔ ادبی و درگیر کردن دانشجویان با طرح بحث در مسائل سیاسی- فرهنگی موجود در آن
ارزشیابی تکوینی: متمرکز بر سبک‌شناسی با طرح متون تصادفی
ارزشیابی پایانی: متمرکز بر خوانش و تفسیر متون
کارپوشه: تعیین بخشی از یک متن و تلاش برای توضیح و تفسیر معنای ادبی، بررسی سبک‌شناختی، توضیح پیوندهای فرهنگی آن با تاریخ و جامعه روزگار خود و زمانهٔ ما

سرفصل درس «تاریخ محلی ایران دوران اسلامی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تاریخ محلی ذیل تاریخ ملی تعریف می شود و عموما به عنوان تاریخ مناطق یا تاریخ پیرامون در کنار تاریخ مراکز معرفی می شود. در سنت تاریخ نگاری کلاسیک توجه به تاریخ هر بوم رویه ای دانشورانه بود که مزیت ها و چالش ها و فضیلت های آن منطقه را مورد توجه قرار می داد. در تاریخ نگاری مدرن تاریخ محلی به عنوان یک رویکرد و روش از گرایش‌های میان رشته ای تاریخ نگاری شناخته شدکه با تکیه بر «تاریخ از پایین» و «تاریخ نزدیک»، نگرش‌ها و روایت‌های محلی به موضوعات تاریخ از مرکز و تاریخ ملی را مورد بررسی قرار می‌دهد. از آنجا که آموزش تاریخ ملی و تاریخ جهانی در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی محلی صورت می گیرد و مخاطبان آموزش تاریخ– معلمان و دانش‌آموزان – در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی محلی به یاددهی و یادگیری تاریخ می پردازند، بنابراین ایجاد توزان بین روایت ملی و جهانی از تاریخ گذشته یک منطقه با روایت محلی از تاریخ گذشته آن منطقه می تواند امکان مشارکت فعالانه مخاطبان را در فرایند آموزش تاریخ ملی را از چشم اندازی محلی نیز فراهم کند. همانطور که با اتکاء به رویکرد تاریخ نگاری محلی، گروه های اجتماعی و فرهنگی مخاطب نحوه حضور خود در شکل دادن به تاریخ ملی و جهانی را بازسازی خواهند کرد. مورخان ایرانی در دوران اسلامی، آثار ارزشمندی در هر سه گونهٔ تاریخ محلی، ملی و جهانی پدید آورده اند. مطالعهٔ تاریخ محلی و جهانی لازم و ملزوم مطالعهٔ تاریخ ملی است. شناخت تاریخ سرزمین ایران از حیث ملی، مستلزم کسب شناخت نسبی از تاریخ های محلی مناطق مختلف فلات ایران با تنوع جغرافیایی گوناگون است. تاریخ نگاری محلی در ایران، دارای سبقه و سابقهٔ طولانی است که نشان دهنده جایگاه و اهمیت روایت محلی در کنار روایت رسمی و مرکزی در تاریخ‌نگاری ملی و جهانی در ایران است. در این واحد درسی، قلمرو، اهمیت و جایگاه تاریخ محلی و تاریخ نگاری محلی در مطالعه تاریخ ایران در دوران اسلامی در موقعیت‌ها و زمینه‌های محلی تبیین می‌شود. همانگونه که مطالعه تاریخ محلی ایران باعث می شود درکی جامع از چگونگی ارتباط تاریخی بین جغرافیای طبیعی مناطق مختلف فلات ایران با یکدیگری به مثابه پیکره ای سرزمینی شکل می گیرد و نظام تقسیم بندی ایالات و ولایات در ایران از دوره باستانی تا دوره اسلامی و معاصر بازیابی می شود. همینطور پیوستگی و اشتراکات و مبادلات فرهنگی فکری سیاسی اقتصادی اجتماعی مناطق مختلف این سرزمین در طول دوران اسلامی بازشناخته می شود.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص رشته تاریخ	نام درس به فارسی: **تاریخ محلی ایران دوران اسلامی** نام درس به انگلیسی: Local history of Iran during the Islamic era **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- بتواند تقسیم بندی جغرافیایی ایران را بر اساس وضعیت جغرافیای طبیعی با ویژگی های فرهنگی اجتماعی اقتصادی سیاسی آن منطقه شناسایی کند ۲- رابطه معناداری بین ساختارها و وقایع هر منطقه از فلات ایران با ویژگی های جغرافیای طبیعی و انسانی آن برقرار کند. ۳- روابط هر منطقه را با مناطق همجوار و نیز با مراکز هر منطقه و نیز شهرهای حاکم نشین منطقه را در قالب نظام ایالات و ولایات هر دوره تجزیه و تحلیل کند.

	٤- پیوستگی سرزمینی بین مناطق مختلف ایران را به لحاظ جغرافیایی و جغرافیای انسانی ارزیابی کند. ٥- وضعیت فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی هر منطقه از جغرافیای ایران در جهات جغرافیایی با اقلیم های طبیعی تجزیه و تحلیل کند. ٦- منابع تاریخ محلی هر منطقه و طیف متنوع آن بشناسند. ٧- اهمیت کرانه های دریایی ایران در خلیج فارس و دریای عمان بشناسد

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: چیستی تاریخ محلی

- تعریف تاریخ محلی
- قلمرو تاریخ محلی
- ساختار و محتوای تاریخ های محلی
- نسبت تاریخ محلی با تاریخ ملی
- تمایز و تشابه تاریخ محلی پیشامدرن و تاریخ نگاری محلی جدید
- تاریخ از پایین و تاریخ اجتماعی– محلی
- تاریخ محلی در شرق اسلامی
- تاریخ محلی در غرب
- تحولات تاریخ نگاری در قرن بیستم و برآمدن تاریخ نگاری محلی
- مبانی تاریخ نگاری محلی و روش و رویکردهای آن
- اهمیت تاریخ محلی در تاریخ تقسیم بندی های کشوری و نظام های پایتختی و استانی در ایران دوره اسلامی

فصل دوم: ارزش و اهمیت تاریخ های محلی

- چرایی اهمیت تاریخ های محلی از منظر تاریخ ملی
- چرایی اهمیت تاریخ های محلی از منظر تاریخ اقتصادی و اجتماعی
- چرایی اهمیت تاریخ های محلی از منظر تاریخ دینی و فرهنگی
- طبقه بندی و دوره بندی تاریخ محلی ایران دوران اسلامی از قرن سوم تا صفویه، از صفویه تا قاجار، از قاجار تا پهلوی

فصل سوم: منابع تاریخ های محلی

- تاریخ های عمومی و دودمانی
- تاریخ های محلی
- متون جغرافیایی
- متون ادبی (نظم و نثر)
- اسناد محلی
- منابع مادی
- سفرنامه ها و خاطرات
- یافته های باستان شناختی

فصل چهارم: تاریخ محلی سرزمین های غرب ایران در دوران اسلامی تا دوره معاصر

- آبادی ها و مراکز جمعیتی غرب از ورود اعراب تا ایلخانان، تا صفویه، از صفویه تا دوران معاصر
- ویژگی های اجتماعی فرهنگی اقتصادی سیاسی جبال ایران در دوره بندی های مختلف دوران اسلامی
- خاندان ها و حکومت های محلی در سرزمین های غربی ایران در دوران اسلامی
- منابع تاریخ محلی در سرزمین های غربی ایران در دوران اسلامی

فصل پنجم: تاریخ محلی شمال ایران در دوران اسلامی تا دوره معاصر

- آبادی ها و مراکز جمعیتی شمال ایران از ورود اعراب تا ایلخانان، تا صفویه، از صفویه تا دوران معاصر
- ویژگی های اجتماعی فرهنگی اقتصادی سیاسی شمال ایران در دوره بندی های مختلف دوران اسلامی
- خاندان ها و حکومت های محلی در سرزمین های شمالی ایران در دوران اسلامی
- منابع تاریخ محلی شمال ایران در دوران اسلامی

فصل ششم: تاریخ محلی جنوب ایران در دوران اسلامی تا دوره معاصر

- آبادی ها و مراکز جمعیتی جنوب از ورود اعراب تا ایلخانان، تا صفویه، از صفویه تا دوران معاصر
- ویژگی های اجتماعی فرهنگی اقتصادی سیاسی جنوب ایران در دوره بندی های مختلف دوران اسلامی
- خاندان ها و حکومت های محلی در جنوب ایران در دوران اسلامی
- منابع تاریخ محلی جنوب ایران در دوران اسلامی

فصل هفتم:تاریخ محلی شرق ایران در دوران اسلامی تا دوره معاصر

- آبادی ها و مراکز جمعیتی شرق از ورود اعراب تا ایلخانان، تا صفویه، از صفویه تا دوران معاصر
- ویژگی های اجتماعی فرهنگی اقتصادی سیاسی شرق ایران در دوره بندی های مختلف دوران اسلامی
- خاندان ها و حکومت های محلی در شرق ایران در دوران اسلامی
- منابع تاریخ محلی شرق ایران در دوران اسلامی

فصل هشتم: تنوع در جغرافیای طبیعی ایران و حیات اجتماعی فرهنگی اقتصادی مناطق جغرافیایی ایران

- اقلیم‌شناسی تاریخی (آب و هوا و مناطق تأثیر گذار آب و هوایی)
- تأثیرگذاری محیطی و بلایا (سیل، زمین‌لرزه، خشکسالی، قحطی، بادهای مخرّب و...)
- دشت های ایران و حیات اجتماعی اقتصادی مردم
- کوهستان های ایران و حیات اجتماعی اقتصادی مردم
- دریاها و حیات اجتماعی و اقتصادی مردم
- بیابان ها و حیات اجتماعی و اقتصادی مردم
- رودخانه های ایران و حیات اجتماعی و اقتصادی مردم
- فرهنگ مردم دشت های ایران در جهات جغرافیایی ایران
- فرهنگ مردم کوهستان های ایران در جهات جغرافیایی
- فرهنگ مردم کنار رودخانه های ایران در جهات جغرافیایی
- فرهنگ مردم کنار دریاهای ایران در جهات جغرافیایی

فصل نهم: ایران دریاها ورای خشکی ها از دوران باستانی تا دوران معاصر

- ایران و مساله دریا در دوره های تاریخی مختلف
- ایران کرانه های دریایی خلیج فارس و دریای مکران

- مردم کرانه های دریا و تجارت ماوراء بحار از هند و آفریقا و چین
- اقتصاد و جامعه مردم ایران در کرانه های دریا
- تاریخ تحولات بنادر ایران در کرانه های خلیج فارس و دریای مکران
- فرهنگ مردم کناره های دریاهای جنوب
- فرهنگ مردم کناره های دریای شمال ایران
- تغییر موقعیت ژئوپلتیک دریاها در دوران جدید از عصر اکتشافات دریایی تا دوران اکتشاف نفت در ایران و خاورمیانه
- تاثیر دریاها در سرنوشت تاریخی ایران در دوران معاصر در روابط بین الملل
- خلیج فارس و مساله هویت ملی ایرانیان

فصل دهم: زندگینامه‌های محلی

- پراکندگی زمانی زندگینامه‌های محلی
- پراکندگی جغرافیایی زندگینامه‌های محلی
- زندگینامه های محلی دینی
- زندگینامه های محلی غیردینی

فصل یازدهم: تاریخ نگاری محلی و آموزش تاریخ

- فرایند توسعه متوازن و اهمیت جوامع پیرامونی در کنار مرکزگرایی: اهمیت تاریخ محلی در برنامهٔ توسعه
- بازسازی نقش تاریخی جوامع محلی و مشارکت در شکل دادن به تاریخ آینده: آموزش تاریخ محلی در توسعه منطقه ای
- نگرش به مرکز از چشم انداز پیرامون: آموزش تاریخ ملی از چشم انداز محلی
- حفظ میراث محلی در کنار میراث ملی
- روایت تاریخ محلی به موازات موضوعات تاریخی مرتبط در کتاب های درسی تاریخ

فصل دوادزهم: قلمرو موضوعی تاریخ محلی در آموزش تاریخ

- جغرافیای تاریخ نگاری محلی ایران تا دوره معاصر (ایالت، ولایت، شهر و روستا، ایل، محله، خانواده)
- تاریخ محلی در طول زمان: بیادآوری تاریخ موازی با تاریخ ملی، تاریخ ملی از چشم انداز تاریخ محلی
- تاریخ محلی در عرض: بیادسپاری و حفظ تاریخ محلی، تاریخ اکنون به مثابه گذشته
- موضوع شناسی و تنوع آن در تاریخ محلی
- ولادت و مرگ
- زندگی روزمره
- آموزش
- اوقات فراغت
- حرف و اصناف
- تغییرات معماری محلات
- نهادهای آموزشی
- نهادهای قضایی و حقوقی
- برنامه های عمومی
- مکان های عمومی و عام المنفعه

- تحولات خاندان ها و خانواده ها
- قومیت‌ها و فرهنگ عامه
- بهداشت و غذا و پوشاک
- معیشت و کسب و کار
- هنرهای تزئینی و صناعی بومی
- بازی ها وسرگرمی ها و آئیین های محلی
- قوانین و سیاست و سیاست مداران محلی

فصل سیزدهم: آموزش تاریخ ملی و تاریخ محلی

- دانش آموزان به مثابه حافظان تاریخ محلی
- محله خود را بشناسیم تا هویت ملی خود را حفظ کنیم.
- مشارکت مدنی با تاریخ از پایین

فعالیت یادگیری: هر کدام از دانشجویان بر اساس وقایع محلی در مناطق زندگی خانوادگی اشان، مقاله ای را گزارش کنند.

تکالیف عملکردی: هر دانشجو با استفاده از منابع تاریخ محلی که به آن تعلق دارد، گزارشی را از رویدادهای محلی ارایه کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

اجرای میزگردی از افراد از مناطق مختلف که تشابهات تاریخ و جغرافیای مشترک هر منطقه را با یکدیگر به اشتراک بگذارد

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- بیکر، الن، اچ و.. (۱۳۹۲) جغرافیا و تاریخ (پیوند مرزها) ترجمه مرتضی گودرزی، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام.

۲- آژند، یعقوب (۱۳۸۰) «تاریخنگاری محلی در ایران»، مندرج در تاریخ تاریخنگاری در ایران، تهران، نشر گستره.

۳- قنوات، عبدالرحیم (۱۳۹۳) تاریخ نگاری محلی در دوره اسلامی (تا سده هفتم)، تهران، سمت.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «تاریخ ایران از برآمدن قاجاران تا کودتای ۱۲۹۹ هجری شمسی»

۱- معرفی درس و منطق آن:

ایران در دوران برآمدن قاجار وضعیتی بغرنج را پس از زوال صفویه طی می کرد اما عملکرد آقامحمدخان و سیاست های فتحعلی شاه در ایجاد پیوند با سران ایلیات و بزرگان محلی در سراسر کشور و تقویت خاندان قاجار، بسترهای تکوین سلسله ای جدید تحت تاثیر الگوی حکمرانی صفوی در ایران فراهم کند اما همزمانی برآمدن این سلسله با تحولات جهانی در عثمانی و اروپا و روسیه، این دوران را به مثابه دوران جدید یا تاریخ معاصر تاریخ ایران تعریف کرد چرا که مناسبات جهانی با محوریت قدرت های اروپایی و رقابت های استعماری آنان در حال تغییرات اساسی بود و انقلاب فرانسه و تشکیل جمهوری و پیامدهای آن در فتوحات ناپلئونی نیز به لحاظ فکری و سیاسی زمینه های تغییرات اساسی در نظام و قواعد کشورداری گسترانده بود. از همین روی شناخت تحولات سیاسی اقتصادی اجتماعی فرهنگی این دوران بخاطر تاثیر میراث این دوران بر سرنوشت و سرشت تاریخ آینده ایران تا امروز بسیار مهم است. به خصوص که تغییرات نظام سیاسی حقوقی ایران در قالب نظام مشروطه در این دوران روی داد که خود نتیجه مواجه ایران با مظاهر تمدن جدید در تجربه عثمانی و نیز شکست در جنگ های با روسیه بود که قلمرو آبادان قفقاز از دایره قدرت ایران خارج شد. این تاخی درک الزامات جهان مدرن و غلبه نگرش های قدیم در مقابل امر جدید باعث شد نخبگانکشور در سطوح مختلف خواهان اصلاحات در ارکان دولت و سطوح اقتصادی اجتماعی فرهنگی به خصوص تحقق عدالت وآزادی شوند تا احساس عقب ماندگی که در آحاد نخبگان پدید آمده بود را به شیوه های مختلف جبران کنندو محوریت مطالبه قانون مشروطه از این مسیر شکل گرفته. در عین حال قرارگرفتن ایران در مدار تاریخ جهانی که متکی بر مناسبات اقتصادی سرمایه داری بود نیز به تغیرات اساسی در صورت بندی های اجتماعی فرهنگی اقتصادی جامعه و حکومت در ایران منجر شد همانطور که سرانجام دراین دوران با مداخله دول غربی و منطق استعماری آنان حدود سرزمینی ایران امروز را نیز به عنوان یک کشور از چارچوب حدود ممالک محروسه صفوی تا قاجاری مشخص شد و ایران در نظام حقوقی جدید به عنوان یک کشور شناخته شد.

به هر روی شناخت تاریخ معاصر ایران بدون شناخت روندهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و دینی که تحت تاثیر قرار گرفتن ایران در درون مناسبات در حال تغییر جهان جدید پدید آمده بود ممکن نیست.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **اصستاد متخصص تاریخ ایران دوران معاصر**	نام درس به فارسی: **تاریخ ایران از برآمدن قاجاران تا کودتای ۱۲۹۹** نام درس به انگلیسی: History of Iran from Rising of Qajars to Coup D'etat of ۱۲۹۹ **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- تبیین مسائل عمده ایران دوره قاجاریه با تاکید بر تغییر نظام سیاسی ۲-توانایی در توضییح و و تحلیل موقعیت ایران دوره قاجاریه در مواجهه با تمدن مدرن و روندهای اصلاحات نهادهای کشوری و لشکری در دوره قاجار ۳-تبیین روند شکل گیری تلاشها برای برون رفت از مسائل ایران دوره ی قاجاری و موانع کامیابی اصلاحات در این دوره از تاریخ ایران

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول:منبع شناسی

- شناخت و نقد منابع و اسناد اصلی ایران دوره قاجاریه
- شناخت و نقد منابع پژوهشی ایران دوره قاجاریه

- شناخت آرشیوها و منابع سمعی بصری مطالعات ایران در دوره قاجار

فعالیت یادگیری: مطالعه منابع محول شده به دانشجو و ارائه تحقیق در رابطه با یک منبع اصلی و یک منبع پژوهشی

تکالیف عملکردی: بررسی روند تحقیق دانشجو در طی ترم در ارتباط با مباحث مطرح شده در مورد ایران دوره ی قاجاریه و ارزیابی تحقیق دانشجو به عنوان کارپوشه

فصل دوم: زمینه ها و علل برآمدن سلسله قاجاریه در ایران

- جایگاه ایل قاجار در منظومه ی قدرت سیاسی در ایران دوره ی صفویه، افشاریه و زندیه
- زمینه ها و علل پیروزی ایل قاجار بر مدعیان قدرت در ایران و روند تثبیت قدرت سلسله قاجاریه در ایران
- ساختارسیاسی و تشکیلات اداری و نظامی ایران در دوره اول سلطنت قاجاریه

فعالیت یادگیری:مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل سوم: تبعات اولین مواجهه ایران با تمدن مدرن

- حضور دو قدرت روسیه و بریتانیا در مرزهای ایران و تبعات حاصل از مواجهه با آنها: تبعات سیاسی و نظامی در قالب جنگهای ایران روس و حضور نظامی و سیاسی بریتانیا در خلیج فارس و هندوستان، تبعات اقتصادی و اجتماعی ناشی از ضعف اقتصادی ایران در برابر قدرت صنعتی و تجاری تمدن مدرن
- شکل گیری ایده اصلاحات در دوره جنگهای ایران و روس و اولین اقدامات عباس میرزا و خاندان قائم مقام فراهانی در این راستا
- دوره سلطنت محمدشاه قاجار تلاش ناکام ایران در برابر دخالت های قدرتهای همسایه
- وضعیت ناگوار اقتصادی و اجتماعی ایران در پی سالها جنگ در برابر روسیه و پرداخت غرامت و خسارتهای ناشی از جنگ که با ناکارآمدی در اداره مملکت در دوره ی محمدشاه و صدارت حاجی میرزا آقاسی همراه شده بود.

فعالیت یادگیری:مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل چهارم: تلاش برای انجام اصلاحات از طرف حاکمیت سیاسی در ایران دوره ناصری و مظفری

- اصلاحات امیرکبیر آخرین تلاش ناکام برای ایجاد اصلاحات با حفظ سلطنت مستقله قاجاری
- ناصرالدین شاه و ناکامی برای ایجاد سلطنت مطلقه ی منتظم
- ناکامی حاکمیت سیاسی ایران دوره مظفری در انجام اصلاحات
- ضعف روزافزون اقتصادی و سیاسی ایران در برابر روسیه و انگلستان
- ناکارآمدی حاکمیت سیاسی در انجام اصلاحات و ضعف اقتصادی و سیاسی ایران در برابر دولتهای مدرن و اوج گیری نارضایتی عمومی از سلطنت مستقله قاجاری

فعالیت یادگیری:مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل پنجم:وضعیت مذهبی ایران در دوره قاجاریه

- تفوق اصولیون بر اخباریون ،شیخیه و متصوفه در ایران دوره قاجاریه
- مجتهدین شیعه و صدور فتوای جهاددر جنگهای ایران و روسیه
- مناسبات دین و سیاست در دوره اول سلطنت قاجاریه
- تلاش مجتهدین شیعه برای حفظ اصول اسلام و فرهنگ شیعی جامعه ایران در برابر تجدد
- شکل گیری نارضایتی در جامعه مذهبی ایران از ناکارآمدی سلسله قاجاریه از اواخر دوره ناصری

فعالیت یادگیری: مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل ششم: جنبش مشروطیت

- زمینه های شکل گیری جنبش مشروطیت: آگاهی ایرانیان از تحولات جهان از طریق سفرنامه ها، رساله های انتقادی سیاسی و روزنامه ها،نارضایتی عمومی از ضعف و ناکارآمدی سلسله قاجاری، ظهور منتقدین و تلاش آنها در آگاهی رساندن به جامعه
- حرکتهای اعتراضی علیه سلطنت قاجاریه: جنبش تنباکو، اعتراضهای سیدجمال الدین اسدآبادی و ترور ناصرالدین شاه
- شکل گیری جنبش مشروطه و تلاش برای ایجاد دولت مدرن بر اساس قانون برآمده از از اراده ملت
- ایراد مشروعه خواهان بر ایده ی سلطنت مشروطه
- نایینی و تلاش او برای مطابقت دادن دولت مشروطه با اصول و موازین شریعت اسلام فعالیت
- پیروزی مشروطه خواهان بر محمدعلی شاه
- تغییرات در ساختار سیاسی و اداری ایران در پی تشکیل دولت مشروطه

فعالیت یادگیری: مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل هفتم: ضعف دولت مشروطه و شکل گیری مقدمات به قدرت رسیدن رضاخان

- ناکامی دولت مشروطه در انجام اصلاحات در ایران
- اوج گیری ضعف حاکمیت سیاسی دولت مشروطه با آغاز جنگ جهانی اول و ورود قوای متخاصم به خاک ایران
- هرج و مرج و فروپاشی اقتصادی و اجتماعی ایران و شکل گیری ایده دولت استبداد منور در میان گروهی از نخبگان
- پیروز انگلستان در جنگ اول جهانی و خروج روسیه تزاری از معادلات قدرت در ایران
- انقلاب کمونیستی در روسیه و تاثیرات آن بر جنبشهای اعتراضی در ایران
- دغدغه انگلستان در مورد نفوذ کمونیستها بر ایران و تهدید منافع انگلستان در ایران و خلیج فارس و تلاش برای ایجاد دولت مقتدر در برابر شوروی

- شکل گیری کودتای ۱۲۹۹ و قدرت گیری رضاخان

فعالیت یادگیری:مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل هشتم: وضعیت اقتصادی ایران در دوره قاجاریه

- اقتصاد عشایری
- اقتصاد روستایی
- اقتصاد شهری
- نظام پولی و مالیاتی ایران دوره قاجاریه
- مناسبات تجاری ایران در دوره قاجاریه
- تحولات اقتصادی ایران در دوره قاجاریه در پی مواجهه ایران با تمدن مدرن و ایجاد موسسات جدید اقتصادی
- اکتشاف نفت و تاثیر آن بر اقتصاد و سیاست در ایران معاصر
- پیامدهای جنبش مشروطیت بر اقتصاد ایران

فعالیت یادگیری:مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل نهم: وضعیت اجتماعی ایران در دوره قاجاریه

- گروه ها و اقشار اجتماعی
- تغییرات اجتماعی
- آیین ها و رسوم در جامعه ایران
- تاثیرات مواجهه ایران با تمدن مدرن بر جامعه ایران و تقابل میان سنت و تجدد در جامعه ایران

فعالیت یادگیری:مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

فصل دهم: وضعیت فرهنگی ایران در دوره قاجاریه

- وضعیت فرهنگی ایران مقارن با دوره تأسیس و تثبیت سلسله قاجاریه
- تغییر و تحولات فرهنگی در جامعه ایران در پی مواجهه با تمدن مدرن: موسسات فرهنگی مدرن،گرایش به آموزش علوم جدید، تحولات فکری و گرایش به تجدد در میان دانش آموختگان علوم جدید، تحولات در زبان ، خط و ادبیات در ایران دوره ی قاجار

فعالیت یادگیری: مطالعه منابع معرفی شده در زمینه این فصل و شرکت در بحث های کلاس و پاسخ به پرسشهای مطرح شده از طرف استاد

تکالیف عملکردی: بررسی روند انجام تحقیق در مورد پژوهش مکتوب یا نحوه ارائه کنفرانس کلاسی دانشجو با تکیه بر منابع و مباحث کلاسی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

با توجه به موضوع و محتوای متنوع این درس لازم است که به صورت مستمر مباحث مختلف در کلاس درس طرح شده و دانشجویان با پرسشهای اساسی این درس وارد بحث شده و ذهن آنها به چالش کشیده شود و دانش آنها در این درس ارتقا یافته قدرت بحث و تبادل نظر و توانایی تجزیه و تحلیل مسائل اساسی تاریخ معاصر ایران در آنها ارتقا یابد و در این راستا می بایست به صورت مستمر دانشجویان را به مطالعه منابع درسی در طی ترم تحصیلی بر انگیخت و روند توانایی آنها در فهم موضوع و تبیین مسائل تاریخ معاصر مورد ارزیابی قرار گیرد.

در ضمن تدریس نیز لازم است که از نرم افزارهای لازم و امکانات آموزشی جدید به همراه عکس و فیلم های مستند و تاریخی استفاده شود.

در صورت فراهم بودن شرایط، بازدید از موزه ها و مکان های تاریخی نیز در ارتباط برقرار نمودن ذهن دانشجو با مباحث کلاس می تواند مفید باشد.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- شمیم، علی اصغر (۱۳۸۴)؛ ایران در دوره سلطنت قاجار، تهران، علمی

۲- آبراهامیان، یرواند (۱۳۹۲)، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل محمدی، تهران، نشر نی

منابع فرعی:

۱- آوری، پیتر (۱۳۶۷)، تاریخ معاصر ایران، ۳ ج، تهران، عطایی

۲- آفاری، ژانت (۱۳۸۵)، انقلاب مشروطه ایران، ترجمه رضا رضایی، تهران، بیستون

۳- تاریخ ایران مجموعه تاریخ کمبریج(۱۳۸۸)، ترجمه مرتضی ثاقب فر، تهران، جامی

٤- عیسوی، چارلز (۱۳۸۸)، تاریخ اقتصادی ایران، تهرانف گستره

٥- حائری،عبدالهادی (۱۳۶۷)، نخستین رویارویی اندیشه گران ایرانی با دو رویه بورژووازی غرب، تهران، امیرکبیر

٦- حائری، عبدالهادی (۱۳۸۷)، تشیع و مشروطیت در ایران و نقش ایرانیان مقیم عراق، تهران، امیرکبیر

۷- فوران، جان(۱۳۹۲)، مقاومت شکننده، ترجمه احمد تدین، تهران، رسا

۸- زرگری نژاد، غلامحسین (۱۳۹۵)، تاریخ ایران در دوره قاجاریه(عصر آقامحمد خان)، تهران، سمت

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: مشارکت در مباحث کلاسی و ارائه کنفرانس مرتبط با موضوع بحث کلاس ۳ نمره

ارزشیابی پایانی:امتحان تشریحی بر طبق مباحث کلاسی و منابع امتحانی تعیین شده ۱۴ نمره

کارپوشه: انجام پژوهش و ارائه تحقیق در موذرد موضوعهای تعیین شده درباره تاریخ ایران دوره قاجاریه ۳ نمره

سرفصل درس «تاریخ اندیشه های مشروطه خواهی در ایران معاصر»

۱. معرفی درس و منطق آن

در دوره بندی تاریخ ایران برای تعیین دوران جدید تاریخ ایران، رخداد مشـروطه یک نقطه عطف تعیین کننده در نظر گرفته می شود که تاریخ ایران را من حیث شکل گیری نهادهای مدرن مرتبط با مشروطیت قدرت سیاسی و نقش مردم در ساختار قدرت با دوران ماقبلش متفاوت کرده اسـت و تجربه ای جدید را در رابطه بین مردم و دولت تعریف کرد. اما شـکل گیری رخداد مشـروطه پیامد یک روند طولانی از تحولات فکری و سـیاسـی و فرهنگی اسـت که سـرانجام در کنش های اجتماعی دوران مشـروطه نمود یافت. اصـول فکری مشـروطه خواهی نیز در میان ایرانیان نتیجه آشـنایی آنان با تحولات عصـر جدید و مناسـبات آنان به شـکل های مختلف با روندهای اصـلاحات در مواجه با تمدن جدید و سـاختارها و اندیشـه های جدیدی بود که در اروپا از قرون جدید تا عصـر روشـنگری منتشـر می شـد و مساله اصـلی آن قانون و حقوق شـهروندی، دولت ملی، اشـتراکات ملی، اصـلاحات صـنعتی و منابع ملی اقتصـادی بود. علی رغم آشـنایی اولیه ایرانیان با تحولات کشـورهای اروپایی از دوران صـفوی و سـپس مراودات با کمپانی های اروپایی در هند و خلیج فارس در رقابت با عثمانی، برنامه اصـلاحی تنظیمات در عثمانی و مصـر بعد از شـکسـت های اولیه آنان از حکومت های اروپایی بود که الگویی برای اندیشـــه و عمل اصـــلاحی برای احیای اقتدار حکومت و مراقبت از رعیت در میان اندیشـمندان ایرانی قرار گرفت. شـکسـت ایران دوره قاجاری از روسـیه ای که از دوران پتر به اصـلاح نهاد حکومت دسـت زده بود، رابطه بین اقتدار و اصـلاح و نوسـازی را در میان نخبگانی که به اصـلاح حکومت باور داشـتند تقویت کرد. با این همه مقاومت های فکری و عملی برای اصـلاح در سـاختار قدرت و مناسـبات حکومت و مردم در کنار فشـار روزافزون دولت خارجی و تحول سـریع مناسـبات بین المللی و منطقه ای و تاثیر آن در برنامه های اصـلاحی در ایران دوران قاجار، ضـرورت اندیشـه و عمل مشـروطه خواهی را ترویج می کرد. اینکه این مبانی فکری مشـروطه خواهی بر چه ارزش ها و هنجارهایی اسـتوار بوده و آبشـخورهای فکری آنان به کشـورهای پیرامونی مانند عثمانی، هند، قفقاز، مصـر یا جوامع اروپایی مانند انگلیس، فرانسـه، روسـیه، آلمان و ... برمی گشـت از مسـایل مهم این درس اسـت. همانطور که شـناخت شـخصـیت های فکری تولیدکننده اندیشـه های مشـروطه خواهی و جریان های فکری و فرهنگی حامی این ایده که در قالب آثار منتشـره یا نهادهای تاسـیسـی نوین آموزشـی و فرهنگی از میان طبقات مختلف اجتماعی بر روند تحولات سـیاسـی و اجتماعی دوران مشـروطه خواهی تاثیر گذاشـتند بخش دیگری از مسـایل این درس را تشـکیل می دهد. در عین حال که تاثیر افکار جدید مانند ملی گرایی، جمهوری خواهی، سـوسـیالیسـم، لیبرالیسـم، و پس از انقلاب روسـیه، بلشـویسـم و کمونیسـم نیز در میان انواع رویکردهای فکری در جریان کلی مشـروطه خواهی در ایران معاصـر قابل بررسـی اسـت چرا که انقراض قاجار و تشـکیل سـلسـله پهلوی، و سـپس عملکرد پهلوی اول تا اشـغال ایران در جنگ جهانی دوم و رویداد نهضـت ملی شـدن نفت تا انقلاب مردم ایران در سـال ۱۳۵۷ و تشـکیل جمهوری اسـلامی و تحولات فکری پس از برآمدن آن در درون تاریخ جریان مشروطه خواهی توسط گروه های مختلف اجتماعی مردم ایران از رهبران و دولت مردان، روشنفکران، علما، نخبگان سیاسی و نیز اقشار مختلف مردم از دانشگاهیان تا بازاریان و کارگران قابل درک است. این تاریخ تکاپوهای مشروطه خوای مردم ایران در دوران معاصر بر بنیان های نظری اندیشه های مشروطه خواهی استوار است.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ اندیشه مشروطه خواهی در ایران معاصر** نام درس به انگلیسی: History of constitutionalist ideas in contemporary Iran

نوع درس: نظری **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد تاریخ معاصر ایران**	**اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- با زمینه های تاریخی آشنایی و بومی سازی اندیشه مشروطه خواهی در ایران معاصر آشنا شود ۲- با شخصیت های فکری اندیشه مشروطه خواهی در ایران معاصر آشنا شود ۳- آبشخورها و مبانی فکری اندیشه های مشروطه خواهی را درک کند ٤- انواع اندیشه های مشروطه خواهی و روند تحول آن در ایران معاصر را بشناسد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تعریف مفاهیم، رویکردها و مساله ها و منابع درباره اندیشه مشروطه خواهی در تاریخ معاصر ایران

- اندیشه سیاسی در عصر جدید، دولت مدرن، مدرنیزاسیون، ملت سازی، تاریخ فکر جدید، دموکراسی اجتماعی، انقلاب، اصلاح، تفکر مهندسی اجتماعی

فصل دوم: تاریخ تحولات فکری از اندرزنامه نویسی تا مشروطه خواهی در ایران دوران قاجار تا دوره ناصری

- اندیشه سنتی سیاسی: مبانی جهان بینی خیمه ای و نقش شاه و طبقات اجتماعی
- اندرزنامه نویسی سنتی در ایران دوره قاجار: مساله عدالت پادشاه و چرخه عدالت
- مبانی اندیشه سیاسی شیعی در دوران متقدم قاجار: حفظ تشیع و قاعده نفی سبیل
- اندیشه تنظیمات و مسئولیت های حکومت برای اصلاح و اقتدار تمرکزگرایانه
- علما و اندیشه اصلاحی
- دبیران و وزیران و اندیشه اصلاحی
- سفرنامه نویسان و اندیشه اصلاحی

فصل سوم: زمینه های نوگرایی در اندیشه اصلاحی مشروطه خواهی در دوران قاجار

- زمینه¬ها و روند آشنایی ایرانیان با تمدن غرب (با اشاره به آثار مکتوب)
- اندیشه اصلاحات و ترقی: از عباس میرزا تا امیرکبیر
- اندیشه اصلاحات و ترقی: از امیرکبیر تا مشروطه
- اندیشه اصلاحی در کاروان¬های معرفت: زمینه¬ها و پیامدهای اعزام دانشجو به اروپا
- اندیشه اصلاحی و انتشار روزنامه¬های فارسی برون مرزی و تأثیر آنها در روند بیداری ایرانیان
- اندیشه های اصلاحی و تأسیس چاپخانه و انتشار نخستین روزنامه¬های فارسی در داخل
- جریان¬های روشنفکری: تکوین و تاثیرات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی
- اندیشه قانون خواهی
- دیدگاه های علما درباره تفکر اصلاحی
- شکل¬گیری نخستین انجمن¬های فرهنگی و ادبی و روند ترجمه اندیشه های جدید
- مبانی فکری جنبش مشروطیت

فصل چهارم: مبانی اندیشه مشروطه خواهی در ایران از دوران قاجار تا دوران پهلوی اول

- اندیشه ملی گرایی و مشروطه خواهی
- اندیشه اسلامی و مشروطه خواهی
- اندیشه شیعی و مشروطه خواهی
- اندیشه سوسیالیستی و مشروطه خواهی
- اندیشه های دولت گرا و مشروطه خواهی: مشروطه به معنای تحول دولت
- اندیشه های فرهنگ گرا و مشروطه خواهی: مشروطه خواهی نتیجه تحول فرهنگی
- اندیشه های جامعه گرا و مشروطه خواهی: مشروطه خواهی پیامد تحول اجتماعی
- اندیشه های جهان وطنی و مشروطه خواهی: مشروطه خواهی و همراهی در تاریخ جهانی تمدن
- اندیشه های روشنفکری و مشروطه خواهی: مشروطه خواهی به مثابه تحولی فکری
- اندیشه های انقلابی و مشروطه خواهی: مشروطه نتیجه جنبش انقلابی
- اندیشه های محلی گرا و مشروطه خواهی: مشروطه خواهی غیرمرکزگرا
- اندیشه های دیوان سالارانه و مشروطه خواهی
- اندیشه حکومتی و مشروطه خواهی
- اندیشه قانون گرایی و مشروطه خواهی
- اندیشه های احیاگرانه و مشروطه خواهی
- اندیشه های سنت گرایانه و مشروطه خواهی
- اندیشه های بومی گرایانه و مشروطه خواهی
- اندیشه های قوم گرایانه و مشروطه خواهی

فصل پنجم: تجدد آمرانه و اندیشه مشروطه خواهی: قانون و اقتدار و نوسازی در ایران دوران پهلوی

- روشنفکران ایرانی در اروپا و مساله مشروطه خواهی و نوسازی
- علمای دینی ایران و مساله مشروطه خواهی و نوسازی
- دیوان سالاران ایرانی و مساله مشروطه خواهی و نوسازی
- نویسندگان، داستان و شعرِ ادیبان و مساله مشروطه خواهی و نوگرایی
- هنرمندان، تئاتر، نمایش و مساله مشروطه خواهی و نوگرایی
- آزادی خواهان و مساله مشروطه خواهی و نوگرایی
- عدالت طلبان و مساله مشروطه خواهی و نوگرایی
- ایده استبداد منور و مساله جمهوریت در دوران پهلوی
- نهضت ملی و مساله مشروطه خواهی در دوران پهلوی
- علمای شیعی و مساله مشروطه خواهی در دوران پهلوی
- علمای شیعی و مساله جمهوری خواهی در دوران پهلوی
- روشنفکری ایرانی و مساله جمهوری خواهی در دوران پهلوی
- بازاریان و زمین داران و مساله مشروطه خواهی در دوران پهلوی
- دانشگاهیان و مساله مشروطه طلبی در دوران پهلوی
- دانشجویان ایرانی خارج از ایران و مساله مشروطه طلبی و جمهوریت

- اندیشه انقلابی و مساله مشروطیت قدرت و قانون گرایی
- احزاب سیاسی و مساله مشروطه خواهی در ایران دوران پهلوی

فصل ششم: اندیشه مشروطه خواهی، انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی

- سقوط نظام سلطنت پهلوی و مساله خودکامگی و مشروطیت
- برآمدن اندیشه جمهوری خواهی و مساله مشروطه گی قدرت در اندیشه های متفکران انقلاب اسلامی
- نهادها و روندهای قانون گذاری پس از انقلاب اسلامی و مساله مشروطه گی و رابطه مقتابل مردم و حکومت
- مردم گرایی در سیاست و نهادهای انقلابی در نظام جمهوری اسلامی: مساله قانون، مجلس و قدرت سیاسی
- تحلیل مبانی قانون اساسی و تحولات آن در نظام جمهوری اسلامی و مفاهیم اساسی درباره مبانی و حدود قدرت
- ارکان اجتماعی و اصول سیاسی مشروطه گی قدرت در دوران جمهوری اسلامی: احزاب و مطبوعات
- اندیشه های سیاسی و مذهبی درباره مبانی و مفاهیم نظام جمهوری اسلامی: ولایت فقیه، قانون، رای مردم

فعالیت یادگیری:

- درباره تاثیر اندیشه های مشروط خواهی بر روند تغییرات سیاسی در ایران معاصر سخنرانی کند.
- درباره تاثیر جریان های فکری در کشـورهای پیرامونی و اروپا بر روند فکر مشـروط خواهی در ایران دیدگاه‌های خود را طرح کند.

تکالیف عملکردی:

- درباره مفاهیم بنیادی این درس یعنی اندیشه اصلاحی، مشروطه خواهی انقلاب و جنبش‌های اجتماعی و سیاسی پژوهشی کوتاه ارائه دهد.
- درباره تاثیر متقابل اندیشه و کنش های سیاسی اجتماعی در ایران عصر قاجار تا پهلوی یک مطالعه موردی انجام دهد.

۳.راهبردهای تدریس و یادگیری

با توجه به اینکه نمی توان اصول و قاعده یکسان در راهبردهای تدریس و یادگیری برای همه درس‌ها ارائه کرد، پیشنهاد می‌شود از روش های آموزش ذیل بهره مند شد.

- طرح سوالات هدفمند و محوری از موضوعات درسی و تجزیه و تحلیل آن
- استفاده مستقیم از منابع دست اول به هنگام تدریس (متون تاریخی، متون ادبی، مجله و روزنامه، اسناد آرشیوی)
- استفاده از نقشه، فیلم، اسلاید و عکس در محیط کلاسی
- بهره‌گیری از اینترنت و نمایش فیلم های مستند
- شرکت در سمینارها و کارگاه‌های علمی و آموزشی با راهنمایی استاد
- بازدید از موزه ها، بناهای تاریخی
- بازدید کتابخانه ها، مراکز اسناد و آرشیوی، مراکز پژوهشی و تحقیق

٤.منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- زرگری نژاد، غلامحسین (۱۳۹۸). اندیشه و سیاست در ایران قاجار، تهران، نگارستان اندیشه. ۲ جلد.
۲- متین، افشین (۱۳۹۹)، هم شرقی، هم غربی: تاریخ روشنفکری و مدرنیته ایرانی، ترجمه حسن فشارکی، نشر شیرازه
۳- رحمانیان، داریوش (۱۳۹۴). تاریخ تفکر سیاسی در ایران دوران قاجار، تهران، نشر پیام نور.
٤- جعفریان، رسول (۱۳۹۷). جریان ها و سازمان های سیاسی – مذهبی ایران (۱۳۲۰ – ۱۳۵۷)، تهران، نشر علم
۵- نبوی، نگین (۱۳۹۴)، روشنفکران و دولت در ایران، ترجمه حسن فشارکی، تهران، نشر شیرازه.

٦- حائری، عبدالهادی (۱۳۶۷). نخستین رویارویی های اندیشه گران ایران با دو رویه تمدن و بورژوازی غرب، تهران، امیرکبیر.

منابع فرعی:

۱- همایون کاتوزیان، محمدعلی (۱۳۸۶). اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی، ترجمهٔ محمد رضا نفیسی و کامبیز عزیزی، تهران، نشر مرکز، ۱۳۸۶.

۲- عظیمی، فخرالدین(۱۳۹۱). بحران دموکراسی در ایران ۱۳۲۰-۱۳۳۲، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی و بیژن نوذری، تهران، نشر البرز.

۳- آبراهامیان، یرواند (۱۳۸۷)، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل‌محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نشر نی.

٤- رحمانیان، داریوش (۱۳۹۵)، ایران بین دو کودتا(تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ایران از انقراض قاجاریه تا کودتای ۲۸ مرداد)، تهران، نشر سمت.

٥- ازغندی، علیرضا (۱۳۹۲)، تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی ایران از ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷، تهران، نشر سمت

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ تحولات ایران از ۱۲۹۹ تا ۱۳۵۷ هجری شمسی»

۱. معرفی درس و منطق آن

مشخصه اصلی فاصله زمانی ۱۲۹۹ تا دوره جمهوری اسلامی نوسازی سیاسی و اجتماعی ایران است. در این درس تاریخ تحولات سیاسی و اجتماعی اواخر دوره قاجار و دوره پهلوی اول و دوم بررسی می شود. شناخت این دوره از تاریخ ایران از این جهت اهمیت دارد که تمامی تلاش‌های مشروطه‌خواهان تا کودتای ۱۲۹۹ برای گذار مردم سالارانه ایران به عصر جدید با شکست مواجه شد و از این زمان به بعد اجرای برنامه تجدد آمرانه به اصلی‌ترین عامل مشروعیت بخش دولت پهلوی و نیز تغییرات سیاسی و اجتماعی جامعه ایران بدل شد. تاثیر نقش روابط بین الملل در برآمدن رضاخان و تاسیس سلسله پهلوی بعد از جنگ جهانی اول و روند تحولات دوره پهلوی در تحولات سیاسی حقوقی اقتصادی فرهنگی بین المللی که در اشغال ایران در جنگ دوم جهانی و کودتا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ خود را نشان داد و نوسازی وابسته را الگوی حکمرانی دوره پهلوی در میانه جنگ سرد شکل داد از دیگر مسایل مهم این درس است. در عین حال که در اثر اجرای برنامه نوسازی نظم گروه‌بندی اجتماعی و فرهنگ سیاسی در ایران نیز تغییر یافت و نظام قشربندی اجتماعی جدیدی شکل گرفت که زمینه را برای ظهور جنبش‌های اجتماعی جدیدی همچون جنبش های فرودستان، زنان و کارگران و سیاست جدیدی ذیل گفتمان انقلاب فراهم کرد که مهم‌ترین پیامد آن‌ها انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ است که نظام جمهوری اسلامی را جایگزین نظام سلطنت ساخت. این تحول ساختاری از نظام سلطنتی به نظام جمهوری اسلامی مبانی و رخدادها و پیامدهایی در سطح داخلی و بین الملل داشت که برونداد این درس است. بنابراین با توجه به مقدمات بالا، دانشجویان در این درس با تاریخ تحول سیاسی و اجتماعی جامعه ایران در عصر پهلوی، روند شکل گیری ایدئولوژی انقلاب اسلامی و مبانی و پیامدهای سقوط نظام سلطنت در ایران و برآمدن و تداوم نظام جمهوری اسلامی آشنا می‌شوند.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **تاریخ تحولات ایران از ۱۲۹۹ تا ۱۳۵۷ هجری شمسی** نام درس به انگلیسی: History of developments in Iran from ۱۲۹۹ to ۱۳۵۷ AH
نوع درس: نظری **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد تاریخ معاصر ایران**	**اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- با روند تجدد آمرانه در ایران آشنا شده و تأثیر برنامه نوسازی دوره پهلوی بر تحول ساختار دولت را تبیین کند. ۲- نسبت مناسبات بین الملل بر تحولات سیاسی اجتماعی اقتصادی فرهنگی ایران در دوره پهلوی مانند کودتای رضاخان، اشغال ایران در جنگ دوم جهانی، کودتای ۲۸ مرداد و وابستگی رژیم پهلوی دوم و سرانجام انقلاب سال ۵۷ درک کند. ۳- با قشربندی اجتماعی جدید ایران معاصر آشنا شده و تأثیر این قشربندی را بر شکل گیری جنبش‌های اجتماعی و سیاسی در ایران معاصر تجزیه و تحلیل کند. ٤- چگونگی شکل گیری فرهنگ سیاسی مخالفت علیه نظم سیاسی و اجتماعی مستقر در ایران دوره پهلوی و زمینه‌های سیاسی و اجتماعی انقلاب و پیامدهای تغییر نظام سیاسی به جمهوری و چالش های سیاسی و بین المللی آنرا تا دهه هشتاد توضیح دهد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تعریف مفاهیم، رویکردها و مساله ها و منابع درباره تاریخ معاصر ایران

- اندیشه سیاسی در عصر جدید، دولت مدرن، مدرنیزاسیون، کودتا، دموکراسی اجتماعی، انقلاب، منابع دیداری و شنیداری جدید تاریخی

فصل دوم: تاریخ تحولات ایران از کودتا تا تغییر سلطنت قاجار

- تحولات سیاسی ایران از کودتای ۱۲۹۹ تا رئیس الوزراء شدن رضا شاه
- برنامه نوسازی در ایران : موافقان، مخالفان و منتقدان
- الگوهای برنامه نوسازی ایران: غرب گرایان، مشروطه گرایان، سنت گرایان، بومی گرایان

فصل سوم: تحولات سیاسی ایران از آغاز سلطنت رضا شاه تا سال ۱۳۱۲ شمسی

- تحولات ایران از سال ۱۳۱۲ شمسی تا شهریور ۱۳۲۰
- تاریخ ایران و مسئله استعمار خارجی

فصل چهارم: تحولات ایران از شهریور ۱۳۲۰ تا کودتای ۱۳۳۲

- جنبه های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نفت در تاریخ معاصر ایران
- جنگ جهانی دوم و پیامدهای اشغال ایران
- برامدن دولت ملی
- نهضت ملی و نقش نیروهای مذهبی، ملی، چپ
- نهضت ملی و نقش نیروهای خارجی و مخالفان داخلی
- پیامدهای نهضت ملی شدن نفت بر ایران و جوامع اسلامی

فصل پنجم: تحولات ایران از کودتای ۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷

- تحولات سیاسی ایران در دهه¬های چهل و پنجاه شمسی
- قشربندی جدید اجتماعی در ایران عصر پهلوی
- نیروهای خارجی و رژیم پهلوی
- مخالفان ملی و مذهبی پهلوی
- روشنفکران و رژیم پهلوی
- برنامه های رژیم پهلوی در تغییر جامعه ایران
- سرکوب و خشونت پهلوی
- تحولات بین المللی و جایگاه حامیان رژیم و مخالفان پهلوی

فصل ششم: روندهای فکری – اجتماعی – فرهنگی انقلابی شدن ایران

- روایت¬های مختلف از توسعه، دموکراسی و استبداد در ایران
- مشخصه¬های اصلی جنبش¬های اجتماعی در ایران عصر پهلوی
- مشخصه¬های اصلی جنبش¬های سیاسی در ایران عصر پهلوی
- مشخصه های اصلی جنبش های فکری در ایران عصر پهلوی
- انقلاب مردم ایران در سال ۱۳۵۷: روند رخدادها، نقش شخصیت های سیاسی، رهبری امام خمینی، واکنش رژیم

فعالیت یادگیری:

- درباره تاثیر سیاست بر اجتماع و نیز تاثیر اجتماع بر سیاست در ایران عصر پهلوی سخنرانی کند.
- درباره تاثیر نظام بین الملل و اقتصاد جهانی بر اجتماع و سیاست در ایران عصر پهلوی دیدگاه‌های خود را طرح کند.
- درباره فرهنگ سیاسی انقلابی در دوره پهلوی بر اساس تحقیقات گزارش ارایه کند.
- درباره پیامدهای شکل گیری نظام جمهوری اسلامی گفتگو کند.

تکالیف عملکردی:

- درباره مفاهیم بنیادی این درس یعنی کودتا، انقلاب و جنبش‌های اجتماعی و سیاسی پژوهشی کوتاه ارائه دهد.
- درباره تاثیر متقابل اجتماع و سیاست در ایران عصر پهلوی یک مطالعه موردی انجام دهد.

فصل هشتم: تحولات جامعه ایران در دوران جمهوری اسلامی

- روندهای تثبیت نظام جمهوری اسلامی: رخدادها، مبانی و نتایج
- نقش رهبری امام خمینی
- نقش روحانیت انقلابی
- نقش گروه های سیاسی
- نقش گروه های اجتماعی
- نهادهای تازه تاسیس در جمهوری اسلامی
- تحولات قانون اساسی و قوانین مدنی
- واکنش قدرت های جهانی به انقلاب اسلامی
- اقدامات نیروهای برانداز و ضدانقلاب و تجزیه طلب
- اقدامات قدرت های منطقه ای
- ترورها و بازسازی نیروهای سیاسی و تثبیت نظام جمهوری اسلامی
- قدرت های جنگ سرد و منازعه با ایران انقلابی: شکل گیری مواجهه با نظام سلطه، تحریم ها و محدودیت ها
- جنگ عراق بر علیه ایران و مواجهه نظام بین الملل: مبانی و پیامدها
- روند هشت سال جنگ عراق بر علیه ایران: بسیج اجتماعی، دفاع و ایدئولوژی انقلاب اسلامی: مبانی، رخدادها، نتایج
- رهبری امام خمینی، تحولات سیاسی ایران و شکل گیری و عملکرد نهادهای نظام جمهوری اسلامی در دهه شصت
- تحولات اقتصادی ایران در دهه شصت هجری شمسی: نفت، مالکیت، خودکفایی و سیاست های اقتصادی دولت
- تحولات اجتماعی ایران در دهه شصت: جمعیت، تحول نسلی، شهرها و روستاها، مهاجرت و جنگ
- تحولات فرهنگی ایران در دهه شصت: نظام ارزش های انقلاب و دفاع مقدس، هنر، ادبیات، سینما، آموزش

فصل نهم: تحولات جامعه ایران در دوران اخیر

- تحولات سیاسی ایران پس از وفات امام خمینی: رهبری آیت الله خامنه ای، بازنگری در قانون اساسی و پایان جنگ
- جریان های سیاسی در دهه هفتاد و هشتاد: رابطه و رقابت نیروهای سیاسی و نهادهای نظام جمهوری اسلامی
- تحولات اجتماعی و اقتصادی در دهه هفتاد و هشتاد: نفت، برنامه های توسعه، مساله تحول جمعیتی و بین نسلی
- تحولات فرهنگی جامعه ایران در دهه هفتاد و هشتاد: نظام های ارزشی، ادبیات، هنر، سینما، آموزش
- تحولات نظام بین الملل و فروپاشی شوروی و برآمدن نظام های جهانی سازی سرمایه داری: مبانی، رخدادها و نتایج
- ایران در مواجهه با نظام سلطه غربی: مبانی، رخدادها و پیامدها
- سیاست های داخلی نهادهای نظام جمهوری اسلامی در دهه هفتاد و هشتاد
- سیاست های خارجی نهادهای نظام جمهوری اسلامی در دهه هفتاد و هشتاد

فعالیت یادگیری:

- درباره تاثیر سیاست بر اجتماع و نیز تاثیر اجتماع بر سیاست در ایران دوران جمهوری اسلامی سخنرانی کند.
- درباره تاثیر نظام بین الملل و اقتصاد جهانی بر اجتماع و سیاست در ایران دوران جمهوری اسلامی دیدگاه‌های خود را طرح کند.
- درباره فرهنگ سیاسی انقلابی در دوره جمهوری اسلامی بر اساس تحقیقات گزارش ارایه کند.

- درباره پیامدهای شکل گیری نظام جمهوری اسلامی گفتگو کند.
- درباره مواجهه نظام بین الملل و نظام جمهوری اسلامی گفتگو کند.

تکالیف عملکردی:

- درباره مفاهیم بنیادی این درس یعنی فرهنگ سیاسی و جنبش‌های اجتماعی و سیاسی پژوهشی کوتاه ارائه دهد.
- درباره تاثیر متقابل اجتماع و سیاست در ایران دوران جمهوری اسلامی یک مطالعه موردی انجام دهد.

۳.راهبردهای تدریس و یادگیری

با توجه به اینکه نمی توان اصول و قاعده یکسان در راهبردهای تدریس و یادگیری برای همه درس‌ها ارائه کرد، پیشنهاد می‌شود از روش های آموزش ذیل بهره مند شد.

- طرح سوالات هدفمند و محوری از موضوعات درسی و تجزیه و تحلیل آن
- استفاده مستقیم از منابع دست اول به هنگام تدریس (متون تاریخی، متون ادبی، مجله و روزنامه، اسناد آرشیوی)
- استفاده از نقشه، فیلم، اسلاید و عکس در محیط کلاسی
- بهره‌گیری از اینترنت و نمایش فیلم های مستند
- شرکت در سمینارها و کارگاه‌های علمی و آموزشی با راهنمایی استاد
- بازدید از موزه ها، بناهای تاریخی
- بازدید کتابخانه ها، مراکز اسناد و آرشیوی، مراکز پژوهشی و تحقیق

٤.منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- رحمانیان، داریوش (۱۳۹۵). ایران بین دو کودتا(تاریخ تحولات سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ایران از انقراض قاجاریه تا کودتای ۲۸ مرداد)، تهران، نشر سمت.

۲- ازغندی، علیرضا (۱۳۹۲). تاریخ تحولات سیاسی اجتماعی ایران از ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷، تهران، نشر سمت

منابع فرعی:

۱- همایون کاتوزیان، محمدعلی (۱۳۸۶). اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی، ترجمهٔ محمد رضا نفیسی و کامبیز عزیزی، تهران، نشر مرکز.

۲- سهراب یزدانی، سهراب (۱۳۹۶). کودتاهای ایران، تهران، نشر ماهی.

۳- فخرالدین عظیمی (۱۳۹۱). بحران دموکراسی در ایران ۱۳۲۰-۱۳۳۲، ترجمه عبدالرضا هوشنگ مهدوی و بیژن نوذری، تهران، نشر البرز.

۵ . راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارز شیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می گیرد.

ار زشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ نهادهای آموزشی جدید در جهان اسلام و ایران معاصر»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تعلیم و تربیت امری اجتماعی است که در زمینه تاریخی شکل می گیرد ولی در دوران جدید نظام آموزشی به عنوان سازوکاری نهادی برای تغییر زمینه تاریخی از طر یق عمومیت دادن به سوادآموزی شناخته می شود. تعلیم و تربیت با متن و زمینه جامعه در هم تنیده است و نمی‌توان جدا از مقوله اجتماعی بودن، به مطالعه در مسائل تعلیم و تربیت پرداخت. بنابراین حال ترکیب این نظریات جامعه شناختی با زمینه های تاریخی خاصی که نهاد آموزش و پرورش نوین در ایران دوران معاصر در آن شکل نهادی و رویه های قانونی و آموزشی خود را در طی یک صد سال یافت، امکان اینکه معلم تاریخ بتواند درکی نظری از آموزش تاریخ را بر اساس رویکردهای جامعه شناختی و تاریخی به دست آورد فراهم می کند. در عین حال که آموزش مدرسه ای به عنوان سنت فرهنگی در ایران دوران پیشامدرن به عنوان بخشی از فرهنگ و تمدن اسلامی رایج بود با این همه در دوران مدرن شکل جدیدی از آموزش ذیل گفتمان سواد عمومی در ایران مانند دیگر جوامع اسلامی رایج شد که این نوع فرهنگ آموزشی و سبک و محتوا و نهادهای آنرا تحت تاثیر قرار داد. به نحوی که از ارکان شکل گیری هویت تاریخی دوران معاصر ایران، آموزش جدید شده است زیرا با برآمدن آموزش جدید از دوره قاجار بود که گفتمان سواد عمومی به معنای نوین آن به عنوان یک ارزش فکری و فرهنگی و هنجار اجتماعی و سپس اقتصادی و شغلی در گروه های اجتماعی مختلف جامعه ایران به طور تدریجی نفوذ کرد و سرانجام شکل نهادی خود را به عنوان نهاد آموزش و پروش یافت. از مدارس جدید که توسط خارجی ها یا ایرانیان مهاجر در اوایل دوره قاجار گسترش یافت تا تاسیس دارالنفنون توسط امیرکبیر و تداوم آن و مدارس جدید که توسط نخبگان تحول خواه ازگروه های مختلف مرجع جامعه در شهرهای گوناگون ایران تاسیس شد، زمینه ای اساسی برای تغییر تاریخی ایران از دوران پیشامدرن به دوران جدید فراهم کرد که تجلی اش را در انقلاب مشروطه و رشد مطبوعات و نشر کتاب و سرانجام اعزام دانشجویان به خارج و تاسیس نهادهای آموزشی نوین دیگری مانند دارالمعلمین تا مدارس تخصصی و دانشگاه در ایران نشان داد. همانطور که منجر به بازتعریف مدارس سنتی در جامعه و فرهنگ ایرانی گردید و شکل جدیدی از مدارس اسلامی با فرم جدید آموزش اما با رویکرد ترکیبی بین درس های جدید و تعلیمات سنتی و با رویکردی انتقادی نسبت به مفاهیم مدرن غربی در ایران مانند دیگر مناطق جهان اسلام از شبه قاره تا مصر شکل گرفت. ظهور «مدارس اسلامی» از دهه ۱۳۲۰ به بعد باز می¬گردد که به مثابه پدیده¬ای نوظهور در تاریخ آموزش و پرورش ایران تلاش کرده¬ است بنابر نیازهای جامعه در میانه سنت و تجدد قدم به عرصه نهد و برای پاسخگویی به نیاز جامعه اسلامی در مسائل تربیتی و دینی خود را در میانه مدرسه های علمیه (قدیم) و مدرسه¬های دولتی جدید (مدرن) جا نماید. توجه به تاریخ نهادهای آموزشی جدید در ایران معاصر از منظر جامعه شناسی تاریخی از آن روی اهمیت دارد که باید توجه داشت تغییرات نسلی و جمعیت شناختی در طول تاریخ معاصر و چالش های ناشی از آن برای روند آموزش عمومی رایگان و غیرانتفاعی در ایران و شمولیت آن به عنوان یک مسئولیت مدنی برای دولت و شهروندان، و نیز همبستگی بین دوران تحصیلی با ویژگی های رشدی نسل نوجوان و جوان، حوزه آموزش در تاریخ معاصر ایران را تبدیل به یک رویه تغییر اجتماعی سیاسی کرده است که نقش دانش آموزان و دانشجویان در انقلاب مردم ایران در سال ۵۷ نمودی از آن است.از این روی، آموزش جدید در ایران به مثابه یک هنجار شکل دهنده به نیروهای اجتماعی فرهنگی در قالب نسل دانش آموزان و دانشجویان و طبقه متوسطی شد که جایگاه اجتماعی اقتصادی سیاسی خویش را با شکل های جدید ترکیب گرایانه میان سنت و معاصریت جستجو می کنند. بدین ترتیب شناخت تاریخ آموزش جدید در ایران معاصر از دوران قاجار تا دوران جمهوری اسلامی و تحولات آن برای رشته آموزش تاریخ و معلمان آینده، با این هدف صورت می گیرد تا آنان نسبت به نقش و کنشگری اشان در میدان فرهنگی اجتماعی سیاسی نهاد آموزش آگاه باشند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس: متخصص رشته تاریخ به ویژه تاریخ آموزش که اهداف و محتوای درس «آشنایی با تجارب مدارس اسلامی معاصر» از مجموعه دروس تعلیم و تربیت اسلامی را نیز با راهنمایی گروه مربوطه مورد توجه قرار دهد.**	نام درس به فارسی: **تاریخ نهادهای آموزشی جدید در جهان اسلام و ایران معاصر** نام درس به انگلیسی: History of new educational institutions in islamic world and contemporary Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- شناخت زمینه های تاریخی سنت مدرسه ای در تاریخ فرهنگ اسلامی که آموزش نوین در ایران در نسبت با آن در زمینه تاریخ معاصر گسترش یافت. ۲- ایده ها و عملکرد مجریان و حامیان و برنامه مدارس جدید در ایران دوره قاجار تحلیل کند. ۳- پیامدهای آموزش جدید در ایران دوره قاجار را ارزیابی کند. ۴- روند شکل گیری نهادهای علمی و مصوبات دولتی و قوانین در دوره قاجار برای نهادهایی با مبنا و کارکرد آموزش نوین را تجزیه و تحلیل کند. ۵- روند شکل گیری موسسات و مدارس نوین، مبانی و نتایج آنرا در دوره پهلوی اول تا جمهوری اسلامی بررسی کند. ۶- با شکل گیری مدارس اسلامی در دوران معاصر در جهان اسلام و ایران و جریان های آموزشی بومی گرا و اسلام گرا در ایران معاصر آشنا شود. ۷- روند شکل گیری نهادی آموزش و پرورش در ایران معاصر را بر اساس نظریه های جامعه شناسی آموزش توضیح دهد مهمترین ویژگی‌ها و تجارب مدارس اسلامی را در عرصه آموزش، پرورش و مدیریت بشناسد ۸- مهمترین ویژگی‌ها و تجارب مدارس اسلامی را در آموزش، پرورش و مدیریت بشناسد ۹- رابطه آموزش و پرورش با اجتماع و فرایندهای دستیابی به مزایای اجتماعی را بشناسد ۱۰- نظریات کلاسیک جامعه‌شناسی آموزش و پرورش بشناسد. ۱۱- با انواع رویکردها به ایجاد مدارس اسلامی درکشورهای مسلمان پیرامونی و ایران در دوره پهلوی تا پس از انقلاب اسلامی آشنا شود و با روش‌های توسعه‌ی آن با توجه به شرایط جامعه ایران در ساختار آموزش و پرورش کشور آشنا شود.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی و مفاهیم و نظریه های جامعه شناسی آموزش و پرورش

- تعاریف آموزش، جامعه شناسی، جامعه شناسی آموزش و پرورش
- ساختار اجتماعی
- فرایندهای دستیابی به مزایای اجتماعی
- جامعه پذیری
- نظریه کارکرد گرایی(امیل دورکیم)
- نابرابری اجتماعی(کریستوفر جنک)

- پارادایم انتقادی(نظریه آموزش و پرورش و کنش فرهنگی، فریره، ایوان ایلیچ)
- نظریه تفسیری (مایکل یانگ)
- انواع سرمایه در آموزش و پرورش
- سرمایه انسانی (معلمان، دانش آموزان، اولیا)
- راهبردهای بهره گیری از انواع سرمایه در آموزش و پرورش
- راهبردهای جلب مشارکت مردم در آموزش و پرورش
- آموزش و پرورش در افکار عمومی
- دسترسی عادلانه به آموزش عمومی
- طبقه اجتماعی و آموزش و پرورش
- توسعه عدالت آموزشی
- سیاست گذاری در خصوص مدارس غیردولتی و تاثیر آن بر توسعه عدالت آموزشی
- تکالیف یادگیری: مطالعه و مرور یکی از کتا بهای جامعه شناسی آموزش و پرورش
- تکالیف عملکردی: ارائه تعریفی از جامعه‌شناسی آموزش و پرورش و کاربرد آن

فصل دوم: مدرسه به عنوان مکانی اجتماعی

- نقش مدرسه در جامعه پذیری دانش آموزان
- شناخت سازمان مدرسه و روابط انسانی در آن
- مدرسه و نابرابری های اجتماعی
- خانواده و مدرسه
- گروه‌های دانش آموزی

فعالیت یادگیری: تحقیق در خصوص امر چیستی جامعه پذیری و جامعه پذیری مطلوب از منظر جامعه‌ی ایران

تکالیف عملکردی: تهیه فهرستی از گروه های دانش آموزی متنوع در کشور که در قالب سازمان دانش آموزی و یا ... فعالیت می کنند و بررسی اثرات فعالیت ها

فصل سوم: از مکتب/ مکتبخانه تا مسجد/جامع در تمدن اسلامی: آموزش‌ابتدایی و آموزش عالی در فرهنگ اسلامی

- مکتب در سده‌های نخست اسلامی
- مکتب در سرزمین‌های عربی
- مکتبخانه در ایران و فراورودان
- مسجد النبی و مسجدالحرام
- جامع کوفه و بصره
- جامع اموی دمشق
- جامع قیروان و جامع زیتونه
- جامع منصور در بغداد
- جامع ابن طولون در فسطاط و جامع الازهر در قاهره

فعالیت یادگیری: : با جستجو در منابع تاریخی نوشتاری کوتاه درباره آموزش کودکان در فرهنگ اسلامی و ایرانی تهیه شود و یک مقاله علمی یا مدخل‌های دانشنامه‌ای درباره مساجد آموزشی به زبان فارسی، عربی یا انگلیسی خوانده و گزارشی از آن در کلاس ارائه شود.

تکالیف عملکردی: با مراجعه به مساجد-حوزه‌ها و مراجعه به کتاب¬های ادبیات مکتب¬خانه¬ای گزیده¬ای از متون انتخاب و در قالب نمایش به¬شیوه¬ مُلّا/ ملاباجی¬ها اجرا کنند و گزارشی از کلاس‌های درس در حوزه ها تهیه شود.

فصل چهارم: از دارالعلم تا برآمدن مدارس: کتابخانه ها و مدارس و مساله فرهنگ آموزشی در تمدن اسلامی

- نخستین کتابخانه‌ها
- بیت‌الحکمه بغداد
- دارالعلم موصلی
- دارالعلم شاپور بن اردشیر
- دارالعلم الحاکم فاطمی
- دیگر دارالعلم‌ها
- نخستین مدارس خصوصی در خراسان
- نظامیه¬ها
- دیگر مدارس عصر سلجوقی
- مستنصریه بغداد
- خانه‌های دانشمندان
- قصرهای خلیفگان و سلاطین
- بیمارستان‌ها
- خانقاه‌ها

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا فصلی از کتابی دربارهٔ دارالعلم‌ها یا کتابخانه‌ها و مدارس در تمدن اسلامی را مطالعه و گزارشی مختصر از آن ارائه کند.

تکالیف عملکردی: با تکیه بر نسخه‌های خطی، نقاشی‌ها و دیگر اسناد تاریخی بازمانده گزارشی از معماری و ساختار اداری دارالعلم‌ها و کتابخانه‌ها و مدارس اسلامی تهیه شود.

فصل پنجم: جایگاه آموزش نوین در نظام های ملی در قرن نوزدهم تا بیستم

- آموزش عمومی به عنوان رکن دنیای نوین: از کتاب امیل ژان ژاک روسو تا گسترش مدارس عمومی در دولت های اروپایی قرن ۱۹ تا ۲۰
- مبانی فکری آموزش عمومی در دوران جدید و نظریات فیلسوفان تعلیم و تربیت
- نهادهای آموزش عمومی در دوران جدید و هویت دولت ملت جدید
- آموزش عمومی نوین در قفقاز و عثمانی قرن نوزدهم تا بیستم
- آموزش عمومی نوین در مصر و شبه قاره قرن نوزدهم تا بیستم
- آموزش عمومی نوین در ایران اوایل قاجار توسط گروه های مسیونری و اقلیت های دینی
- سرآغاز نیاز به آموزش جدید(جنگ های ایران-روس، اولین کاروان معرفت و ...)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا فصلی از کتابی دربارهٔ تاریخ آموزش و مدارس جدید دیر ایران و جهان اسلامی را مطالعه و گزارشی مختصر از آن ارائه کند.

تکالیف عملکردی: با تکیه بر نسخه‌های خطی و اسناد، نقاشی‌ها و خاطرات دیگر اسناد تاریخی بازمانده گزارشی از معماری و ساختار اداری وشیوه و منابع و رویکرد آموزشی مدارس نوین تهیه و ارایه شود.

فصل ششم: آموزش نوین دولتی و عمومی در ایران دوره اوایل قاجار

- دارالفنون: مبنا و ساختار، از تاسیس تا تداوم
- برنامه مدارس تحت حمایت نخبگان حکومتی
- مدارس غیردولتی در ایران دوره میانه قاجار: رشدیه و مدارس جدید
- دارالفنون: مبنا و ساختار، از تاسیس تا تداوم
- وزارت علوم(از آغاز تا تاسیس وزارت معارف، وزرای علوم)
- برنامه مدارس تحت حمایت نخبگان حکومتی
- انجمن معارف (اعضاء، فعالیت ها، سرنوشت)
- مدارس غیردولتی و ملی در ایران دوره میانه قاجار و نظام نامه های آنها: رشدیه و مدارس جدید
- جالش مدارس نوین با نظام آموزش سنتی
- رشدیه (سفر به قلمرو عثمانی، کشف الفبای صوتی، آموزش الفبای صوتی در قفقاز، مدارس رشدیه، سرنوشت رشدیه)
- مبانی و نتایج سوادآموزی جدید در جامعه ایرانی دوره قاجار
- نهادهای علمی جدید در ایران دوره ناصری: دارالترجمه و مدرسه های دولتی و خارجی
- برنامه اعزام دانشجویان به خارج: مبانی و برنامه، نتایج
- مدارس دخترانه در ایران دوره قاجار
- منابع آموزشی، درس ها و مدرسان
- برنامه آموزشی و فارغ التحصیلان از دارالفنون تا مدارس جدید
- تحولات مدارس سنتی در مواجهه با الگوهای آموزشی مدارس جدید در جهان اسلام
- تحولات مدارس سنتی در مواجهه با الگوهای آموزشی مدارس جدید در ایران دوره قاجار متاخر

فصل هفتم: انقلاب مشروطه و قوانین مجلس شورای ملی درباره آموزش ملی و عمومی

- قانون اداری وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه(مصوب مجلس دوم)
- قانون اساسی معارف(مصوب مجلس دوم)
- لوایح دولت و وزرای معارف
- شورای عالی معارف (دوره فعالیت چهارساله نخست ۱۳۰۴-۱۳۰۱)
- مدرسه علوم سیاسی
- مبانی و ساختار، برنامه ها و شخصیت ها
- مساله معلم در آموزش عمومی در ایران: دارالمعلمین و دارالمعلمات، دانشسرای عالی
- مدارس تخصصی فلاحت و تجارت، مدارس نسوان و.

فصل هشتم: جایگاه علوم جدید در ایران دوره قاجار

- محافل علمی و ورود علوم جدید دقیقه به ایران
- آشنایی ایرانیان با علوم و ادبیات جدید
- اعزام دانشجو به خارج: اهداف و فرایند
- علوم تجربی در ایران دوره قاجار: گسترش پزشکی و علوم وابسته
- روند ترجمه و نقش آن در گسترش علوم جدید
- کتاب ها، مترجمان و مولفان در میدان علوم جدید
- فناوری چاپ و نشر در دوره قاجار
- نشریات با محوریت نشریه تربیت
- آثار نگاشته شده درباره آموزش و تعلیم و تربیت عمومی

فصل نهم: مساله آموزش نوین در ایران دوره پهلوی اول و تحولات مدارس اسلامی جدید در جهان اسلام و ایران معاصر

- شکل گیری نظام تعلیمات جدید اسلامی در جهان اسلام و تاثیر آن در ایجاد مدارس اسلامی در ایران
- موسسان و پیروان تعلیم و تربیت اسلامی در دوران جدید در جهان اسلام
- رویکردهای مسلمانان نوگرا و سنت گرا به نظام تعلیم و تربیت جدید در شبه قاره و مصر
- رویکردهای مسلمانان اصلاح گرا به نظام تعلیم و تربیت جدید در شبه قاره و مصر
- شکل گیری مدارس اسلامی نسل اول در جهان اسلامی از مغرب تا اندونزی
- مصوبات شورای عالی معارف درباره آموزش جدید در ایران (۱۳۱۷-۱۳۰۵)
- مدارس سنتی در دوره پهلوی اول
- جایگاه آموزش نوین در برنامه نوسازی پهلویستی
- قوانین مجلس شورای ملی در حوزه آموزش های نوین
- نهادهای آموزشی
- گسترش مدارس عمومی
- تاسیس نهادهای نوین علمی
- تاسیس دانشگاه تهران
- تاسیس فرهنگستان علوم
- برنامه اعزام دانشجو به خارج از ایران
- نتایج تغییرات گسترش آموزش عمومی
- ترکیب جمعیتی دانش آموزان و معلمان و تغییر مناسبات اجتماعی اقتصادی

فصل دهم: جایگاه آموزش نوین و مدارس اسلامی جدید در ایران دوره پهلوی دوم

- تاریخ آموزش و پرورش در ایران از ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
- تاریخ مدارس اسلامی در جهان اسلام در شبه قاره و مصر در قرن بیستم
- رویکردهای تعلیمی اسلامی جدید در مدارس اسلامی در قرن بیستم
- تاریخ مدارس اسلامی در ایران دوران معاصر
- گسترش دانشگاه ها در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷

- گسترش موسسات علمی در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
- گسترش مدارس تخصصی در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
- گسترش موسسات آموزشی خارجی در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
- تغییر بافت جمعیتی در روندهای آموزشی در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
- تغییر قوانین و مصوبات آموزشی در مجلس و دولت در ایران دوره پهلوی دوم
- محتوای آموزشی در برنامه آموزش نوین در ایران دوره پهلوی دوم
- آموزش نوین و سیاست های توسعه و نوسازی در دوره پهلوی دوم
- سیاسی شدن آموزش نوین و ایدئولوژی های سیاسی موافق و مخالف در دوره پهلوی دوم
- نقش جامعه آموزشی در روندهای انقلابی دوره پهلوی دوم
- دانشجویان خارج از کشور و نقش آنان در برنامه های نوسازی پهلوی دوم
- جایگاه مدارس اسلامی در تحولات سیاسی اجتماعی فرهنگی دوره پهلوی دوم
- انقلابی شدن جامعه دانشگاهی دوره پهلوی دوم

فعالیت یادگیری: برای فصل شش تا ده این درس، دانشجو مقاله یا فصلی از کتابی دربارهٔ تاریخ علوم و آموزش آن در ایران را در دوره معاصر مطالعه و گزارشی مختصر از آن ارائه کند.

تکالیف عملکردی: با تکیه بر اسناد و تصاویر و خاطرات دیگر اسناد تاریخی بازمانده گزارشی از معماری و ساختار اداری وشیوه و منابع و رویکرد آموزشی نوین در نهادهای علمی ایران معاصر تهیه و ارایه شود. همینطور هر دانشجو درباره تاریخ مدارسی که در آن تحصیل کرده است با گرداوری اسناد و مدارک و خاطرات و عکس ها بازسازی کند.

فصل یازدهم: گسترش مدارس اسلامی در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷

- ویژگی‌های مدارس اسلامی
- اهداف تاسیس مدارس اسلامی
- موسسان مدارس اسلامی
- جریان سکولارزدایی از مدارس در کشورهای اسلامی (کنفرانس جهانی ت ت مسلمانان)
- اسلامی سازی مدارس و دانشگاه ها (دیدگاه مرکز جهانی اندیشه اسلامی)
- جریان اسلامی نظام سازی و نهادسازی تربیتی
- نظریات انتقادی حامیان تعلیمات سنتی و اسلامی جدید به آموزش مدرن در ایران ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷
- معرفی مدارس اسلامی و شخصیت‌های مهم آن (جامعه تعلیمات اسلامی، و ...)
- تجارب مدیریتی/ سازمانی مدارس اسلامی
- تجارب آموزشی/تدریسی مدارس اسلامی
- تجارب تربیتی (پرورشی) مدارس اسلامی

فصل دوازدهم: نهادهای آموزشی نوین در روند تغییرانقلابی جامعه ایران تا جمهوری اسلامی

- تحولات قوانین و نهادهای آموزشی نوین در دوران جمهوری اسلامی
- جایگاه دانش آموزان، معلمان، برنامه آموزشی در سیاست های دوره های مختلف جمهوری اسلامی
- جایگاه دانشجویان، مدرسان، برنامه آموزشی در سیاست های دوره های مختلف جمهوری اسلامی
- مدارس اسلامی در دوران جمهوری اسلامی
- تاریخ و اهداف و برنامه های مدارس اسلامی مانند مدارس علوی، دین و دانش، کمال، فرهنگ و

- تحول آموزش سنتی در حوزه های علمیه در دوران جمهوری اسلامی

فعالیت یادگیری: برای فصل یازدهم و دوازدهم دانشجو در هر کدام از موارد با استفاده از مقالات منتشره به ارایه گزارشی از موضوعات مرتبط با درس در کلاس بپردازد.

-تکالیف عملکردی: دانشجو در هر موضوع به مرور مقایسه ای تحولات اجزای آموزش نوین و شکل های جدید تعلیمات اسلامی از دوره قاجار تا دوره های مختلف جمهوری اسلامی بپردازد و به مقایسه دو یا چند مدرسه اسلامی و مدارس جدید ارزیابی برنامه‌ها و عملکرد آنها اقدام کند. همینطور درباره متون و اسناد و شخصیت های مرتبط با تاریخ آموزش در دوران جمهوری اسلامی را مورد بررسی قرار دهد.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- رینگر، مونیکا (۱۳۹۶). آموزش، دین و گفتمان اصلاح فرهنگی در ایران دوره قاجار (ترجمه مهدی حقیقت خواه، تهران: نشر ققنوس

۲- روشن نهاد، ناهید (۱۳۸۴)، مدارس اسلامی در دوره ی پهلوی دوم، تهران: انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

۳- داود حسین پور صباغ؛ مجتبی همتی فر؛ سمیه رام، آشنایی با تجارب مدارس اسلامی در ایران، در حال انتشار

٤- موناشری، دیوید (۱۳۹۶)، نظام آموزشی و ساختن ایران مدرن (ترجمه محمدحسین بادامچی)، تهران، نشر حکمت سینا.

٥- شارع پور، محمود (۱۳۹۴). جامعه شناسی آموزش و پرورش. تهران. انتشارات سمت.

منابع فرعی:

مقلات تک نگاری درباره تاریخ مدارس، نهادها و شخصیت های مرتبط با تاریخ آموزش نوین در ایران دوره قاجار تاکنون

۱- احمد، منیرالدین.(۱۳۸۴). *نهاد آموزش اسلامی*(ترجمهٔ محمدحسین ساکت). تهران: نگاه معاصر.

۲- باغستانی، اسماعیل؛ معینی، محسن. (۱۳۸۸). تعلیم و تربیت در تمدن اسلامی، تهران: کتاب مرجع

۳- زرگری نژاد، غلامحسین و منصور صفت گل و محمدباقر وثوقی، (۱۳۸۵)، تاریخ دانشگاه تهران، جلد نخست ۱۳۲۲-۱۳۱۳، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

٤- سعدالدین، محمد منیر(۱۳۹۲). پژوهشی در تاریخ و روش‌های آموزش و پرورش در جهان اسلام(ترجمه مرتضی اکبرزاده). تهران: علمی و فرهنگی.

٥- شلبی، احمد.(۱۳۸۱). *تاریخ آموزش در اسلام*(ترجمه محمدحسین ساکت). تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

٦- العش، یوسف.(۱۳۷۲).کتابخانه‌های عمومی و نیمه عمومی عربی در قرون وسطی (ترجمهٔ اسدالله علوی). مشهد: بنیاد پژوهش‌های آستان قدس رضوی.

۷- غنیمه، عبدالرحیم.(۱۳۷۷). *تاریخ دانشگاههای بزرگ اسلامی*(ترجمهٔ نورالله کسایی). تهران: دانشگاه تهران.

۸- قاسمی پویا، اقبال(۱۳۷۲)، مدارس جدید در دوره قاجار، تهران، نشر دانشگاهی.

۹- کسایی، نورالله.(۱۳۷۴). *مدارس نظامیه و تاثیرات علمی و اجتماعی آن*، تهران: امیرکبیر.

۱۰-محبوبی اردکانی (۱۳۷۶)، حسین، تاریخ موسسات تمدنی جدید در ایران، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

۱۱- فقیهی، علی نقی، مدارس اسلامی: بررسی وضعیت آموزشی، تربیتی و مدیریتی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه وموسسه مطالعاتی مشاوره اسلامی (نسخه پیش از انتشار)

۱۲- نوذری، محمد (۱۳۹۳)، بررسی وضعیت دانش تعلیم و تربیت اسلامی به منزله رشته علمی و دانشگاه، تربیت اسلامی، پاییز و زمستان ۱۳۹۳، شماره ۱۹.
۱۳- دیدگاه‌های آموزشی- تربیتی (۱۳۷۶) موسسه فرهنگی تربیتی توحید. چاپ اول. نشر: موسسه فرهنگی تربیتی توحید.
۱٤-قاسمی پویا (۱۳۷۷)، اقبال، مدارس جدید در دوره قاجاریه؛ بانیان و پیشروان، تهران: مرکز نشر دانشگاهی

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: -

سرفصل درس «تاریخ صدر اسلام و مسلمانان تا قرن چهارم هجری»

۱. معرفی درس و منطق آن:

این درس به زمینه ها و چگونگی پیدایش جامعه‌ی نخستین اسلامی در مکه و مدینه حول نبوت پیامبر اسلام و نزول وحی الهی، تحولات دوره مکی و مدنی و میراث دینی عصر نبوی و مواجهه صحابه با آن، گسترش اسلام تحت لوای خلافت راشدین آن در طی فتوحات، پیدایش جوامع مسلمان در بین النهرین، شام، مصر، تغییرات جامعه مسلمانان در دوره خلفای راشدین، احیای سنت نبوی در حکومت علوی، تحول نهاد خلافت و جوامع و دولت‌های اسلامی از امویان و مروانیان و عباسیان متقدم در غرب آسیا، شمال آفریقا و دیگر مناطق می پردازد. مهمترین مسائلی که در این سرفصل مورد بررسی قرار می گیرند عبارت‌اند از: ظهور اسلام، مساله‌ی فتوحات و روند توسعه‌ی اسلام به عنوان نیرویی سیاسی دینی و فرهنگی، درگیری‌های داخلی و پیامدهای آن در تاریخ اسلام و فرهنگ اسلامی، مناسبات و روابط میان نهاد متمرکز خلافت در دوره اموی و عباسی و دیگر نیروها یا مراکز سیاسی و اجتماعی، جنبه‌های جهان‌شمول فرهنگ جوامع اسلامی، مرزبندی و دسته‌های اعتقادی قومی زبانی و فرهنگی در میان مسلمانان، مناسبات با مناطق و مراکز سیاسی بیرون از سرزمین‌های اسلامی، اقلیت‌های دینی در سرزمین‌های اسلامی، مهاجرت و بیابان‌گردان در تاریخ اسلام و سرزمین‌های اسلامی، دلایل اهمیت سده‌های سوم و چهارم در تاریخ اسلام از منظر تغییر بافت جمعیتی مسلمانان از اعراب به موالی و شکل گیری جوامع محلی مسلمان در سرزمین های مختلف در قالب امارت های مسلمان تابع خلافت، برآمدن جریان های رقیب خلافت اهل سنت در میان شیعیان، برآمدن خلافت فاطمی و زوال خلافت عباسی در نیمه دوم قرن چهارم

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: دارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد تاریخ اسلام یا تاریخ ایران قرون نخستین اسلامی	نام درس به فارسی: **تاریخ صدر اسلام و مسلمانان تا قرن چهارم هجری** نام درس به انگلیسی: History of the beginning of Islam and Muslims up to the fourth century AH **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم شرایط و چگونگی ظهور اسلام و وقایع عصر نبوی در حجاز با توجه به زمینه‌های فرهنگی، دینی و سیاسی در مقیاس محلی و جهانی؛ ۲- درک اهمیت اسلام در تاریخ جهانی به ویژه تاریخ شرق به عنوان حد فاصل میان دوره‌ی باستان(اواخر باستان) و سده‌های میانه؛ ۳- آشنایی با مهمترین دشواره‌ها در تاریخ اسلام در قرون اولیه(مساله‌ی اعتبار منابع؛ مشکل تفسیر رخدادهای درونی از درگذشت پیامبر تا خلافت عبدالملک بن مروان؛ خلیفه و خلافت در دوران امویان و عباسیان؛ جنبش‌های دینی و سیاسی در دوره‌ی اموی؛ ۴- روابط سیاسی میان خلافت مرکزی اموی و عباسی و امارت ها وجوامع مسلمان

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: زمینه‌های ظهور اسلام

- شرایط جهانی: دولت ساسانی؛ دولت بیزانس؛ شبه جزیره عربی: محل رقابت ساسانیان و بیزانسیان؛ موقعیت حبشه و یمن؛ گسترش دین‌های مسیحی زرتشتی مانوی و یهودی در شبه جزیره و پیرامون آن؛ جنگ‌های ساسانی‌بیزانسی و تاثیر آن بر جهان اواخر باستان؛ رشد انگاره‌های آخرالزمانی در جهان اواخر باستان
- پیشینه‌ی جوامع عرب: نام عرب و اعراب؛ زبان عربی؛ پراکندگی عربان در آسیای باختری، شبه جزیره و ... ؛ دولت‌های عرب: پالمیرا، نبط(پترا)، حیره، دولت غسانی، دولت کنده، دولت های باستانی در یمن)

- شبه جزیره‌ی عربستان در آستانه‌ی ظهور اسلام: جغرافیای شبه جزیره ـ قبیله‌های بزرگ در شبه جزیره و پیرامون آن ـ معیشت و فرهنگ بادیه‌نشینی ـ ساختار قبیله‌ای و ویژگی‌های آن ـ فرهنگ دینی و غیرمادی در شبه جزیره‌ی عربی(شاعران؛ کاهنان و پیشگویان؛ حنیفان؛ باورهای شرک‌آمیز و خدایان/بت‌های اعراب؛ حنیفان و دین ابراهیم؛ مدعیان نبوت؛ ...) ـــ مکه، کعبه و تاریخ مقدس آن از ابراهیم تا پیامبر اسلام(ص) ـــ قریش، رسوم و سرگذشت آن بنابر منابع عربی‌اسلامی ـــ یثرب(مدینه): گروه‌های دینی، قبایل و جغرافیای زیستی آن.

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله ای تخصصی درباره یکی از منابع و موضوعات تاریخ صدر اسلام در کلاس گزارش کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو بر اساس آیات قرآنی و منابع تاریخی صدر اسلام بخش هایی از زندگی پیامبر و مسلمانان را بررسی کند.

فصل دوم: عصر پیامبر (ص)

- معرفی منابع اصلی و ارزیابی آنها ـ قرآن به مثابه یک منبع اصلی عصر پیامبر
- زندگی پیامبر پیش از بعثت(بنی‌عبدمناف و بنی هاشم، نیاکان پیامبر، تولد و کودکی پیامبر در منابع اسلامی، سفر به شام، ازدواج، شهرت پیامبر در مکه)
- پیامبر در مکه(بعثت و روایت‌های مربوط به آن،
- پیامبر در مدینه(ایجاد جامعه‌ی مومنان، سیاست پیامبر در برابر قریش/مکه، سیاست پیامبر در برابر یهودیان مدینه، سیاست پیامبر در برابر قبایل بدوی، گروه‌بندی‌های اولیه‌ی مسلمانان: مهاجران متقدم و متاخر/ قریشی و غیرقریشی، انصار، منافقان ...)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله ای تخصصی درباره یکی از منابع و موضوعات تاریخ صدر اسلام در کلاس گزارش کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو بر اساس آیات قرآنی و منابع تاریخی صدر اسلام بخش هایی از زندگی پیامبر و مسلمانان را بررسی کند.

فصل سوم: دهه‌های آغازین اسلام از درگذشت پیامبر تا تثبیت خلافت عبدالملک بن مروان(پس از پیروزی بر عبدالله بن زبیر)

- خلفای نخستین و شیوه‌های انتخاب آنها(مفهوم خلیفه، امام، امیرالمومنین، بیعت، شورا، نصب، اجماع)
- فتوح
- مفهوم **فتنه**(اختلاف‌ها و جنگ‌های داخلی) و بازتاب آن در تاریخ‌نگاری و دسته‌بندی‌های فرقه‌ای
- دوره‌ی نخست جنگ‌های داخلی(از قتل عثمان تا صلح امام حسن)، ظهور تشیع، عثمانیه و خوارج
- خلافت معاویه: تبدیل خلافت مبتنی بر شورا به خلافت موروثی(سلطنت)
- دوره‌ی دوم جنگ‌های داخلی(از مرگ یزید بن معاویه تا قتل عبدالله بن زبیر)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله ای تخصصی درباره یکی از منابع و موضوعات تاریخ صدر اسلام در کلاس گزارش کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو بر اساس آیات قرآنی و منابع تاریخی صدر اسلام بخش هایی از زندگی صحابه و مسلمانان در این دوران را بررسی کند.

فصل چهارم: مروانیان (عبدالملک تا سرنگونی امویان)

- سیاست دینی و ایدئولوژی امویان(مروانیان)
- ساختار امپراتوری اموی(نظام اداری، ایالت‌ها، اقتصاد، سیاست در برابر اقوام مغلوب، ....)
- ادامه‌ی فتوحات در عصر امویان(بیزانس، آسیای میانه و شبه قاره، اندلس و آفریقا)
- چنددستگی‌ها در خاندان اموی(مروانی)

- جنبش‌های ضداموی(خوارج، شیعیان، مرجئه، قدریه، عباسیان)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله ای تخصصی درباره یکی از منابع و موضوعات تاریخ صدر اسلام در کلاس گزارش کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو بر اساس آیات قرآنی و منابع تاریخی صدر اسلام بخش هایی از زندگی خلفای اموی و امیران آنان و نیز مخالفان آنان را بررسی کند.

فصل پنجم: عصر خلافت عباسیان(۱۳۲ تا پایان سده‌ی چهارم هجری)

- مرور جغرافیای سرزمین‌های اسلامی
- عباسیان(عباسیان چگونه روی کار آمدند؟ ــ نخستین خلفای عباسی: از سفاح تا مرگ هارون الرشید ــ عصر مامون ــ خلافت معتصم تا معتمد ـــ خلافت معتضد تا ورود آل بویه به بغداد(خلافت مستکفی) ـــ کشاکش خلفا و بویهیان در بغداد ـــ دولت عباسی و دولت‌های پیرامونی(طاهریان، طولونیان، صفاریان، سامانیان، بویه‌ای ها و سامانیان)
- سرزمین‌های اسلامی شرقی در نخستین سده‌های اسلامی: تداوم و تحول فرهنگ ایرانی و تغییرات اجتماعی در روند اسلامی شدن ایران ـ جنبش‌های دینی، اجتماعی و سیاسی در ایران سده‌های نخست اسلامی ـ نخستین دولت‌های ایرانی .
- سرزمین‌های اسلامی غربی: سوریه ـ مصر ـ شمال آفریقا ـ اسپانیای مسلمان
- برآمدن فاطمیان و تشکیل خلافت در افریقیه
- اعلام خلافت فاطمی در قاهره در نیمه دوم قرن چهارم
- قرن چهارم: قرن شیعی گری، وضعیت جماعت ها و حکومت های حامی امامیه، زیدیه، اسماعیلیه، فاطمیان

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله ای تخصصی درباره یکی از منابع و موضوعات تاریخ صدر اسلام در کلاس گزارش کند.

تکالیف عملکردی: دانشجو بر اساس آیات قرآنی و منابع تاریخی صدر اسلام بخش هایی از زندگی مسلمانان در دوران خلافت عباسی را بررسی کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- استفاده از منابع اصلی و دست اول در هنگام تدریس
- ترغیب دانشجویان به انتخاب یک موضوع مرتبط با سرفصلها برای پژوهش و ارایه در کلاس
- اتخاذ رویکرد تطبیقی برا ی مقایسه موضوعات درسی در ایران و جهان اسلام
- شرکت در سمینارها و کارگاههای علمی- پژوهشی با راهنمایی استاد
- معرفی و نقد آخرین و جدیدترین پژوهش‌های انجام شده در ایران و جهان اسلام در پیوند با سرفصلهای درس
- استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران
- ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- زرگری نژاد، غلامحسین (۱۳۹۴)، تاریخ صدر اسلام(عصر نبوت)، تهران، سمت

۲- مادلونگ، ویلفرد(۱۳۸۵)، جانشینی حضرت محمد(ص)، مشهد، بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی،

۳- هاوتینگ، جرالد (۱۳۹۲)، امویان: نخستین دودمان حکومت گر در اسلام، ترجمه عیسی عبدی، تهران، امیرکبیر

٤- تاریخ اسلام کمبریج (۱۳۹۴)، ج۱، ترجمه تیموری قادری، تهران، نشر جامی.

منابع فرعی:

۱- احمدی منش، محمد (۱۳۹۷).، فراز و فرود عباسیان، تهران، سمت

۲- اسماعیلی، مهران (۱۳۹۹)، ساختار اجتماعی یثرب، تهران، سمت.

۳- خضری، احمد رضا (۱۳۹۴)، تاریخ خلافت عباسی، تهران، سمت.
٤- دنیل، التون (۱۳۸۲)، تاریخ سیاسی و اجتماعی خراسان در زمان حکومت عباسیان، مسعود رجب‌نیا، تهران، علمی و فرهنگی.
٥- صدیقی، غلامحسین (۱۳۷۵)، جنبش‌های دینی ایرانی در قرن‌های دوم و سوم هجری، تهران، پاژنگ
٦- عطوان، حسین (۱۳۷۱)، فرقه‌های اسلامی در سرزمین شام در عصر اموی، حمیدرضا شیخی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی
۷- فرای، ریچارد (۱۳۸۲)، عصر زرین فرهنگ ایران، هاشم رجب نیا، تهران، سروش
۸- گوتاس، دیمیتری (۱۳۸۱)، تفکر یونانی فرهنگ عربی، محمد سعید حنایی کاشانی، تهران، نشر دانشگاهی.
۹- لاپیدوس، ایرام (۱۳۸۱)، تاریخ جوامع اسلامی، علی بختیاری زاده، تهران، اطلاعات.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «تاریخ تحولات جوامع اسلامی در قرون میانه (قرن ۵ تا ۱۰ هجری قمری)»

۱. معرفی درس و منطق آن:

هدف از این درس، نگاهی به کلیت تحولات جهان اسلام پیرامون فلات ایران از آغاز قرن پنجم است که امارت های مسلمان در مناطق مختلف جهان اسلام شکل گرفته اند و همزمان است با زوال خلافت عباسی و اوج خلافت فاطمی که عملا منازعات فرقه ای و منطقه ای را در جهان اسلام تا دوران حکومت سلاجقه گسترده می کند. پس از آن نیز هجوم صلیبیان به سرزمین های غربی جهان اسلام و زوال فاطمیان را شاهد هستیم که سرانجام به زوال و سقوط خلافت عباسی با هجوم مغولان و برآمدن ممالیک ختم می شود در حالی که اسلام در شبه قاره تحت حکومت های غلامان ترک در حال گسترش است. تغییرات ناشی از هجوم اقوام کوچ نشین از آسیای مرکزی و تاسیس حکومت های ترک تبار در تاسیس سلطنت عثمانی و هجوم تیمور در سرزمین های جهان اسلام تا مصر و هند و دشت قبچاق به اوج می رسد و عملا با سقوط بیزانس و شکست ممالیک توسط عثمانیان، پیکره بندی جهان اسلام دچار تغییر می شود. فهم تحولات سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، مذهبی و اقتصادی فلات ایران بدون درنظر گرفتن تحولات سرزمین های پیرامونی در شرق و غرب و شمال فلات ایران به خصوص روند زوال عباسیان و فاطمیان و برآمدن ممالیک و غلامان ترک در مصر و هند و سرانجام برآمدن قدرت عثمانیان به عنوان میراث داران خلافت اسلامی ممکن نیست. این درس به عنوان ادامه درس «تاریخ صدر اسلام و مسلمانان در قرون نخستین اسلامی» تعریف شده است. مهمترین مسائلی که در این سرفصل مورد بررسی قرار می گیرند عبارت‌اند از: سیر گسترش اسلام در جهان در قرون ۵ تا ۱۰، رکود و افول علم و تمدن در جهان اسلام، دوره ضعف خلافت عباسی و رقابت با خلفای فاطمی و اموی اندلس، جنگ های صلیبی و پیامدهای آن در جهان اسلام، حمله مغول و سقوط بغداد، رقابت های سیاسی و مذهبی ممالیک با ایلخانان مغول، سقوط اندلس، تاثیر هجوم تیمور بر تغییر وضعیت سیاسی جهان اسلام، حکومت های محلی در جهان اسلام، رشد و گسترش تصوف در جهان اسلام، دوره خیزش مجدد جهان اسلام (گورکانیان هند، صفویه و عثمانی)، روابط متقابل جهان اسلام و غرب (اروپا)، استعمار، تاریخ اجتماعی جهان اسلام، سیر اندیشه های فقهی، کلامی، فلسفی در قرون میانه اسلامی تا مواجهه با غرب در قرون جدید.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس: استاد تاریخ اسلام و تاریخ ایران قرون میانه**	نام درس به فارسی: **تاریخ تحولات جوامع اسلامی در قرون میانه (قرن ۵ تا ۱۰ هجری قمری)** نام درس به انگلیسی: History of developments in Islamic societies in the Middle Ages from the fifth century to the ۱۰th century AH **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درک جایگاه جهان اسلام در تاریخ جهانی به ویژه تاریخ شرق در مقطع قرون پنجم تا دهم (۱۱ تا ۱۶ میلادی) ۲- شناخت سیر تحولات جهان اسلام در این مقطع و نقاط عطف آن مانند جنگ های صلیبی، سقوط خلافت عباسی، برآمدن ممالیک در هند و مصر، سقوط اندلس، تاسیس و تکوین سلطنت عثمانی ۳- شناخت زمینه های شکل گیری تاریخ سه امپراتوری بزرگ جهان اسلام (گورکانیان هند، صفویه و عثمانی) ۴ – آشنایی با مهم‌ترین جریان های فکری جهان اسلام مانند سلفیه و صوفیه ۵ – توانایی بررسی سیر روابط جهان اسلام و غرب (اروپا)

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: خلافت عباسی و تحولات عراق و شام از قرن پنجم تا قرن هفتم هجری

- دوره اوج و افول آل بویه در عراق
- رقابت های خلافت عباسی با خلافت فاطمی
- امارت های محلی در عراق و شام در قرن پنجم هجری
- دوره سلاجقه و تثبیت اسلام سنی
- دوره ضعف خلافت و نفوذ شیعه در دربار عباسی.
- اوج و زوال قدرت خلافت فاطمی
- اندلس در دوره خلافت امویان
- شبه قاره هند و برآمدن ممالیک مسلمان
- جنگ های صلیبی و تشکیل امارت های مسیحی در شامات
- برآمدن ایوبیان و زوال فاطمیان
- پیشروی مغولان در ایران و عراق: فتح الموت و سقوط بغداد
- تاسیس سلسله ممالیک مصر

فصل دوم: تاریخ دولت ها و جوامع اسلامی در شام و مصر در قرن چهارم تا قرن هفتم هجری

- فاطمیان در مصر
- روابط امارت های محلی عراق و شام با فاطمیان و عباسیان
- جنگ های صلیبی

فصل سوم: جوامع اسلامی در قفقاز و آناطولی از قرن پنجم تا هفتم هجری

- تاریخ اسلام در آناطولی و بالکان از نبرد ملازگرد و سلاجقه روم تا فتوح عثمانیان متقدم در بالکان
- تاریخ اسلام در قفقاز، ولگا و شمال دریای سیاه
- برآمدن عثمانیان و تثبیت خلافت عثمانی

فصل چهارم: جوامع اسلامی فرارود و شبه قاره از زوال سامانیان تا دوره تیموریان

- تاریخ اسلام در ماوراء النهر و ترکستان
- تاریخ اسلام در شبه قاره هند
- تاریخ اسلام در چین و آسیای جنوب شرقی

فصل پنجم: تحولات جوامع اسلامی مدیترانه ای پس از هجوم تیمور از قرن هشتم تا دهم

- احیای عثمانیان و فتح قسطنطنیه
- ممالیک مصر و مغولان مسلمان قبچاق
- ممالیک و جهان مدیترانه ای
- سلطان سلیم و سلیمان قانونی و فتح شام و مصر و عراق
- حجاز در دوره زوال خلافت عباسی قاهره

فصل ششم: تحولات جوامع اسلامی شبه قاره پس از هجوم تیمور تا برآمدن گورکانیان هند

- سلطنت دهلی و گسترش اسلام در شرق و جنوب هند
- امارت های اسلامی در هند

- گسترش اسلام صوفیانه در شبه قاره
- اسلام سنی و شیعی در شبه قاره
- گسترش اسلام در جنوب شرقی آسیا

فصل هفتم: فرهنگ، اندیشه و هنر و معماری اسلامی در جغرافیای پیرامونی ایران از قرن پنجم تا دهم هجری

- هنر و معماری اسلامی در شام و مصر
- جریان های فکر دینی و فرق صوفی در شام و مصر
- هنر و معماری اسلامی در آناتولی و قفقاز
- هنر و معماری اسلامی در شبه قاره
- ادبیات فارسی در جهان پیرامونی ایران
- جریان های صوفی در جهان پیرامونی ایران
- مذاهب اسلامی در جهان پیرامونی ایران

تکالیف یادگیری

- در هر جلسه دانشجویان درباره یکی از موضوعات سرفصل های درس مقاله ای علمی تخصصی را گزارش کنند

تکالیف عملکردی

- در هر جلسه دانشجویان یکی از آثار هنری و یا ادبی یا فکری ایرانیان مسلمان یا به زبان فارسی را که در جهان پیرامونی فلات ایران تاثیر گذاشته است گزارش کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- استفاده از منابع اصلی و دست اول در هنگام تدریس
- ترغیب دانشجویان به انتخاب یک موضوع مرتبط با سرفصلها برای پژوهش و ارایه در کلاس
- اتخاذ رویکرد تطبیقی برا ی مقایسه موضوعات درسی در ایران و جهان اسلام
- شرکت در سمینارها و کارگاههای علمی- پژوهشی با راهنمایی استاد
- معرفی و نقد آخرین و جدیدترین پژوهش‌های انجام شده مرتبط با موضوع در ایران و جهان اسلام در پیوند با سرفصلهای درس
- استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران
- ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- اسلام؛ پژوهشی تاریخی فرهنگی، زیر نظر کاظم موسوی بجنوردی، تهران: مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۸۴ش.

۲- لاپیدوس، ایرا م. ، تاریخ جوامع اسلامی، ترجمه علی بختیاری زاده، تهران: اطلاعات، ۱۳۸۷ش.

منابع فرعی:

۱- جعفریان، رسول، اطلس شیعه، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۸۷ش.

۲- جعفریان، رسول، تاریخ تشیع در ایران از آغاز تا طلوع دولت صفوی، تهران: علم، ۱۳۸۷ش.

۳- جعفریان، رسول، تاریخ ایران (از آغاز اسلام تا پایان صفویان)، تهران: علم.

٤- مؤمنی، مصطفی، «جهان اسلام»، در: دانشنامه جهان اسلام، جلد ۱۱، تهران: بنیاد دائرۀ المعارف اسلامی، ۱۳۸۶ش.
٥- اینالجیق، خلیل، امپراتوری عثمانی؛ عصر کلاسیک، ترجمه عبدالعلی اسپهبدی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
٦- امامی خویی، محمد تقی، تاریخ امپراتوری عثمانی، تهران: سمت، ۱۳۹۵ش.
۷- احمدیاقی، اسماعیل، دولت عثمانی از اقتدار تا انحلال، ترجمه رسول جعفریان، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۵ش.
۸- ناصری طاهری، عبدالله، مقدمه‌ای بر تاریخ مغرب اسلامی، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۲ش.
۹- صادقی علوی، محمود، تاریخ اسلام در شبه قاره هند از آغاز ورود مسلمانان تا پایان حکومت گورکانیان، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۱۰- مونس، حسین، اطلس تاریخ اسلام، ترجمه آذرتاش آذرنوش، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، ۱۳۷۵ش.
۱۱- جان احمدی، فاطمه، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: معارف.
۱۲- افسانه منفرد و دیگران، «تصوف»، در: دانشنامه جهان اسلام، تهران: بنیاد دائرۀ المعارف اسلامی، ۱۳۸۲ش.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «تاریخ عثمانی و خاورمیانه»

۱. معرفی درس و منطق آن:

هدف از این درس، بررسی تاریخ تحولاتی است که در آناتولی بعد از سقوط خلافت عباسی به رشد روزافزون اقتدار سلطنت عثمانی منجر شد و سرانجام با فتح قسطنطنیه و بخش هایی از اروپا، امپراتوری بیزانس برافتاد و قلمرو سلطنت آل عثمان در آسیای غربی در بین النهرین و شامات و مصر و دنیای پیرامون مدیترانه گسترش یافت. افزوده شدن عنوان خلافت در کنار سلطنت عثمانی بعد از فتح مصر دوره مملوکان و سرپرستی عثمانیان بر حجاز و اماکن مقدس اسلامی و جهاد آنان با اروپائیان، جایگاه عثمانی ها را در تاریخ تحولات جهان و نیز دنیای اسلام شاخص و برجسته ساخته است به نحوی که بدون شناخت تاریخ تحولات حکومت و جامعه اسلامی در دوره عثمانیان امکان شناخت جهان معاصر اسلامی میسر نیست. به خصوص که با مواجهه عثمانیان با غرب پس از تحولات عصر جدید، تاریخ ایران نیز تحت تاثیر این روند قرار گرفت و عملا تاریخ ایران از دوران صفویه تا دوران معاصر درهم تنیده با تاریخ تحولات حکومت عثمانی و جوامع اسلامی ترک و عرب و غیرمسلمان تابع آنهاست. فروپاشی خلافت عثمانی بعد از جنگ جهانی اول عملا روند شکل گیری کشورهای مسلمان در خاورمیانه را ممکن کرد و نقشه سیاسی فرهنگی دینی جهان اسلام معاصر را پدید آورد. بنابراین شناخت تحولات عثمانی و خاورمیانه تاریخ موازی شناخت تحولات ایران تا عصر جدید است.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد تاریخ ایران یا جهان اسلام معاصر	نام درس به فارسی: **تاریخ عثمانی و خاورمیانه** نام درس به انگلیسی: History of Ottomans Empire and Middle East **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- درک جایگاه تاریخ عثمانی در تاریخ جهانی به ویژه تاریخ شرق و غرب جهان اسلام ۲- شناخت سیر تحولات تاریخ عثمانی از سلطه بر بیزانس تا دوران الغای خلافت ۳- شناخت زمینه های شکل گیری رقابت و همکاری میان امپراتوری بزرگ جهان اسلام گورکانیان هند، صفویه و عثمانی ۴ – درک مهم‌ترین مبانی و ساختارهای حکمرانی و مشروعیت عثمانی ۵ – توانایی بررسی سیر روابط عثمانی و غرب و تاثیر آن بر فرایند اصلاحات در عثمانی ۶-درک روند فروپاشی عثمانی و شکل گیری خاورمیانه ۷-شناخت مسائل بین اللمللی و ملی کشورهای تازه تاسیس خاورمیانه در قرن بیستم ۸-فهم جریان های فکری و سیاسی در خاورمیانه قرن بیستم

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: اهمیت و جایگاه عثمانی تاریخ جهان اسلام و تاریخ جهانی

- تاریخ نگاری عثمانی
- منبع شناسی تاریخ دولت عثمانی
- تاریخ عثمانی در منابع شرقی
- تاریخ عثمانی در منابع غربی
- اهمیت سیاسی عثمانی در تاریخ سلسله های اسلامی
- اهمیت دینی و فکری عثمانی در تاریخ مسلمانان و اندیشه اسلامی

- اهمیت اقتصادی عثمانی در تاریخ اقتصادی جهان از دوران پیشامدرن به دوران مدرن
- اهمیت نظامی و ژئوپلتیک عثمانی در تاریخ روابط بین الملل
- اهمیت فرهنگی عثمانی در تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی
- اهمیت عثمانی برای تاریخ ایران
- پان ترکیسم و اهمیت عثمانی و ترکیه در آموزش ملی تاریخ ایران

فصل دوم: آناتولی و عثمانیان از هجوم تیمور تا فروپاشی امپراتوری بیزانس

- دوره احیای سلطنت عثمانی پس از حمله تیمور گورکانی
- رقابت های درون خاندان عثمانی و برآمدن محمد فاتح
- وضعیت بیزانس در قرن پانزدهم میلادی: ساختار سیاسی و اوضاع دینی، موقعیت اقتصادی
- تاریخ تطبیقی دنیای مدیترانه ای در آستانه فتح بیزانس
- تاریخ تطبیقی جهان اسلام در آستانه فتح بیزانس
- تاریخ تطبیقی ایران در آستانه فتح بیزانس
- روند فتح قسطنطنیه و سیاست های محمد فاتح
- عثمانیان و تثبیت اسلام سنی صوفی غازی

فصل سوم: تاریخ دولت عثمانی در دوران اوج اقتدار

- تاریخ عثمانی از محمد فاتح تا مرگ سلیمان قانونی
- مبانی اقتدار عثمانیان
- اوضاع دینی و فرقه های اسلامی در قلمرو عثمانی
- عثمانیان و ممالیک در مصر
- روابط امارت های محلی عراق و شام با عثمانیان
- حکومت های اروپای شرقی و عثمانیان
- عثمانیان و اوضاع جهان اسلام

فصل سوم: روابط عثمانیان با ایران

- عثمانیان و ترکمانان غرب ایران
- عثمانیان و قفقاز
- عثمانیان و عراق
- عثمانیان و ازبکان
- عثمانیان و صفویان متقدم
- عثمانیان و ایرانیان: جنگ ها
- عثمانیان و ایرانیان: معاهدات
- عثمانیان و ایرانیان: مساله عتبات عالیات عراق
- عثمانیان و ایرانیان: مساله حج
- عثمانیان و ایرانیان: مساله روابط تجاری
- عثمانیان و ایرانیان: مساله روابط مذهبی
- عثمانیان و ایران: روابط با جهان اسلام

- عثمانیان و ایرانیان: روابط با اروپائیان
- عثمانیان و ایرانیان: دوران افشار و زند
- عثمانیان و ایرانیان در دوران متقدم قاجار

فصل چهارم: تاریخ تحولات عثمانی در دوران افول از سلیم دوم

- تاریخ تحولات سیاسی عثمانی در دوران افول
- تاریخ تحولات فکری و فرهنگی عثمانی در دوران افول
- تاریخ تحولات اجتماعی و اقتصادی عثمانی در دوران افول
- تاریخ روابط عثمانی با اروپا در دوران افول
- مبانی و علل زوال عثمانی در بستر تحولات تاریخ جهانی

فصل پنجم: تحولات عثمانی در دوران اصلاحات

- تاریخ دولت عثمانی در دوران اصلاحات از عصر لاله تا مشروطه اول ۱۸۷۶م/۱۲۹۳ق.
- تاریخ دولت عثمانی در دوران مشروطه خواهی از مشروطه اول تا پایان مشروطه دوم ۱۳۲۶ق./۱۹۰۸م.
- شخصیت ها و مبانی فکری اصلاح طلبان برای احیای اقتدار عثمانی
- اقدامات و برنامه اصلاحی در جامعه عثمانی
- روابط عثمانیان و اروپائیان در دوران اصلاحات
- تاثیر اصلاحات عثمانی بر روابط خلافت بر سرزمین های تابعه
- اصلاحات در مصر
- تاثیر اصلاحات عثمانی بر ایران دوران قاجار
- مهاجران ایرانی در عثمانی
- بازتاب اندیشه تنظیمات و اصلاحات عثمانی در میان آراء منورالفکران ایرانی
- تکاپوهای سیدجمال الدین اسدآبادی بر ایده اتحاد اسلام
- مقایسه تطبیقی مشروطه ایران و عثمانی

فصل ششم: مساله شرق در روابط بین الملل تا فروپاشی عثمانی

- رقابت های کشورهای اروپائی و برآمدن نظام استعماری در عصر جدید
- رقابت های کشورهای اروپایی پس از انقلاب فرانسه و حکومت ناپلئونی
- تحول در نبردهای عثمانیان و اروپائیان از قرن هجدهم به بعد
- نظام امپریالیستی در روابط بین الملل در آستانه جنگ جهانی اول
- عثمانی و مساله شرق در روابط بین الملل
- فرانسه و عثمانی
- روسیه و عثمانی
- بریتانیا و عثمانی
- بالکانی ها و عثمانی
- امپراتوری هابسبورگ و عثمانی ها

فصل هفتم: ترکان جوان، فروپاشی عثمانی و روند شکل گیری کشور جمهوری ترکیه

- شخصیت های فکری حامی حکومت در دوران فروپاشی عثمانی

- شخصیت ها و جریان های فکری مخالف حکومت در فروپاشی عثمانی
- عملکرد خلفای عثمانی در دوران فروپاشی از عبدالحمید تا الغای خلافت
- برنامه های سیاسی و دینی عثمانی ها برای دوام عثمانی
- جنگ جهانی اول و روند فروپاشی عثمانی و اقدامات آتاتورک
- عملکرد و میراث آتاتورک در ترکیه مدرن

فصل هشتم: استقلال کشورهای عربی خاورمیانه و مساله فلسطین

- تحولات سیاسی نظامی در کشورهای عربی از جنگ جهانی اول تا پایان جنگ دوم جهانی
- قدرت گیری آل سعود و جنبش وهابی
- عراق، شام و مصر در دوران سلطنت های عربی
- تحولات خاورمیانه در جنگ دوم جهانی: بازتاب رقابت های آلمان دوران هیتلر در کشورهای عربی
- تحولات خاورمیانه و انقلاب بلشویکی شوروی: تاثیر چپ گرایی روسی بر برنامه ها و عملکرد احزاب عرب
- عراق، شام و مصر در دوران کودتاهای نظامی
- مساله فلسطین و دخالت دول استعماری برای ساختن کشور یهودی
- جایگاه خلیج فارس در سیاست استعمار کهن
- روابط ایران و اعراب بعد از جنگ جهانی اول تا اشغال ایران در جنگ دوم جهانی

فصل نهم: میراث عثمانی در تاریخ تفکر اسلامی: مساله نوگرایی و تاریخ تفکر اصلاحی

- مقدماتی پیرامون علت رقابت های استعماری روسیه، انگلستان و فرانسه در غرب آسیا
- روند تحولات و اثرات استقلال مصر از امپراطوری عثمانی و اصلاحات محمدعلی پاشا
- شرح و توصیف سابقه فعالیت های مسیحیان تبشیری در مصر و شامات و تبیین نقش آنها در روند آشنایی جهان اسلام با فرهنگ غربی
- تشریح جنبه هایی از چالش های هویتی و اجتماعی مسلمانان در مقابل فرهنگ غربی در اواخر دوران عثمانی
- شرح رویکرد «اندیشمندان اسلام گرا» و «سکولار» در مواجهه با بحران مدرنیته در عثمانی متاخر در مصر و افریقیه
- شرح و تبیین مواضع متفکران اسلام گرا در مصر ؛ سید جمال الدین اسدآبادی، محمده عبده و...
- شرح و تبیین مواضع متفکران سکولار؛ رفاعه طهطاوی، پطرس بستانی
- شرح و تبیین زمینه های شکل گیری اندیشه وهابیت در شبه جزیره عربی و توضیح تبار فکری و اندیشه ای وهابیان
- شرح و توصیف فضای فکری اندیشمندان برجسته عراقی در تعامل با وهابیت و اندیشه های نوین متأثر از دمشق و استانبول؛ علمای برجسته خاندان سویدی و آلوسی
- عصر تنظیمات و اثرات آن بر فضای فکری اعراب تحول خواه
- شرح و تبیین زمینه های شکل گیری فکر تنظیماتی در میان تحول خواهان عثمانی از ترکان و اعراب
- اثرات تنظیمات بر حوزه جغرافیایی مصر و شام؛ عراق و شبه جزیره عربی
- اثرات ناکامی تنظیمات و فرآیند تجزیه قلمروهای عربی امپراطوری عثمانی
- بررسی علل و عوامل رشد ملی گرایی و ناسیونالیزم عربی و واکنش اسلام گرایان

- تشریح شبکه های پیوند متفکران اسلام گرا در سراسر جهان عرب ؛ عبدالرحمن کواکبی؛ نعمان خیرالدین آلوسی، جمال الدین قاسمی
- تشریح شبکه های پیوند اندیشمندان ملی گرای سکولار با تاکید بر نقش طه حسین، شکیب ارسلان و ...

فصل دهم: فکر واندیشه عرب در فضای جنگ سرد: از ملی گرایی تا اسلام گرایی

- زمینه ها و علل فروپاشی امپراطوری عثمانی و تاثیر سقوط خلافت بر فضای فکر و اندیشه عربی
- شرح و تبیین جایگاه و نسبت اسلام گرایان ، ترکان جوان و ملی گرایان سکولار نسبت به موضوع خلافت و آینده جهان اسلام
- نقش و جایگاه اندیشمندان عرب در نسبت به منافع استعماری فرانسه، بریتانیا و آلمان در خاورمیانه
- معرفی و شناسایی چهره ها و طیف های فعال در میان ملی گرایان عربی؛ جورج آنطونیوس، لطفی السید ، نجیب عازوری و...
- معرفی و شناسایی چهره ها و طیف های فعال در میان اسلام گرایان؛ رشید رضا، تقی الدین هلالی، محب الدین خطیب
- شکل گیری احزاب پان عربیستی: حزب بعث
- شکل گیری احزاب اسلامی: اخوان المسلمین
- شکل گیری اندیشه های اتحاد اسلام: الازهر
- مساله فلسطین و شکست اعراب در جنگ های دهه شصت و هفتاد میلادی
- جمال عبدالناصر و ناسیونالیسم عربی
- رقابت های کشورهای عربی و دخالت استعماری بریتانیا، فرانسه و آمریکا و روسیه

تکالیف یادگیری

- در هر جلسه دانشجویان درباره یکی از موضوعات سرفصل های درس مقاله ای علمی تخصصی را گزارش کنند

تکالیف عملکردی

- در هر جلسه دانشجویان یکی از آثار اندیشمندان مرتبط با مسایل درس را در کلاس ارایه کند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- استفاده از منابع اصلی و دست اول در هنگام تدریس
- ترغیب دانشجویان به انتخاب یک موضوع مرتبط با سرفصلها برای پژوهش و ارایه در کلاس
- اتخاذ رویکرد تطبیقی برا ی مقایسه موضوعات درسی در ایران و جهان اسلام
- شرکت در سمینارها و کارگاههای علمی- پژوهشی با راهنمایی استاد
- معرفی و نقد آخرین و جدیدترین پژوهش‌های انجام شده مرتبط با موضوع در ایران و جهان اسلام در پیوند با سرفصلهای درس
- استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران
- ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- اسلام؛ پژوهشی تاریخی فرهنگی (۱۳۹۴)، زیر نظر کاظم موسوی بجنوردی، تهران: مرکز دائرۀ المعارف بزرگ اسلامی
۲- اسپیزیتو، جان (۱۳۸۹)، جنبش های اسلامی معاصر، ترجمه شجاع احمدوند، تهران نشر نی.

۳- شولتسه، راینهارد (۱۳۸۹)، تاریخ جهان اسلام در قرن بیستم، ترجمه ابراهیم توفیق، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی
٤- لاپیدوس، ایرا م. (۱۳۸۷). تاریخ جوامع اسلامی، ترجمه علی بختیاری زاده، تهران: اطلاعات

منابع فرعی:

۱- امامی خویی، محمد تقی (۱۳۹۲). ترکان، اسلام، علوی گری در آناتولی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی.
۲- امامی خویی، محمد تقی (۱۳۹۹). تاریخ امپراتوری عثمانی، تهران، سمت.
۳- اوزون چارشی‌لی، اسماعیل حقی (۱۳۸۹). تاریخ عثمانی، ترجمه وهاب ولی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی ۴ جلد.
٤- اینالجق، خلیل (۱۳۹۱). امپراتوری عثمانی در عصر دگرگونی تنظیمات، ترجمه رسول عربخانی، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام
٥- اینالجیق، خلیل (۱۳۹۴). امپراتوری عثمانی عصر متقدم۱۳۰۰-۱۶۰۰، ترجمه کیومرث قرقلو، تهران: نشر بصیرت.
٦- لوئیس، برنارد (۱۳۶۵). استانبول و تمدن امپراتوری عثمانی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی.
۷- منسفلید، پیتر (۱۳۸۵). تاریخ خاورمیانه، ترجمه عبدالعلی اسپهبدی، نشر علمی فرهنگی
۸- حضرتی، حسن (۱۳۸۹). مشروطه عثمانی، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام.
۹- حورانی، آلبرت (۱۳۹۵). تاریخ تفکر عربی در عصر لیبرال، نشر نامک.
۱۰-رئیس نیا، رحیم (۱۳۷۴). ایران و عثمانی در آستانه قرن بیستم، تبریز: انتشارات ستوده.
۱۱-زورخر، اریک جان (۱۳۹۷). تاریخ جدید ترکیه، ترجمه نفیسه شکور و حسن حضرتی، تهران: سمت.
۱۲-شاو، استانفورد (۱۳۷۰). تاریخ امپراتوری عثمانی و ترکیه جدید، ترجمه محمود رمضان زاده، مشهد، آستان قدس.
۱۳-شرابی، هشام (۱۳۶۹)، روشنفکران عرب و غرب، ترجمه عبدالرحمن عالم. نشر کویر.
۱٤-صالحی، نصرالله (ترجمه و تدوین) (۱۳۹۲) تاریخ نگاری و مورخان عثمانی، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام.
۱٥-فرامکین، دیوید (۱۳۸۸)، صلحی که همه صلح ها را بر باد داد: فروپاشی عثمانی و شکل گیری خاورمیانه معاصر، ترجمه حسن افشار، تهران، ماهی.
۱٦-لوئیس، برنارد (۱۳۷۲) ظهور ترکیه جدید، ترجمه محسن علی سبحانی، تهران، سمیه.
۱۷-معتدل، دیوید (۱۳۹۸). دنیای اسلام و جنگ آلمان نازی، ترجمه ایرج معتدل، نشر ثالث

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «راهبردهای تدریس در آموزش تاریخ»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تحقق اهداف فرهنگی-تربیتی و آرمان های ملی و هویت شهروندی مورد انتظار از آموزش تاریخ بدون یادگیری و فهم درست تاریخ بسیار دشوار است. تأکید بر نوعی یادگیری در حین عمل می‌تواند رکن اصلی آموزش تاریخ معطوف به هدف مزبور باشد. یادگیری درست اگرچه بستگی نزدیکی با موضوع خود دارد، اما در عمل شیوه‌های معتبر عمومی‌تری برای انواع موضوع‌ها وجود دارد. بدین معنا یادگیری درست اصول شهروندی، هیچ تفاوتی با یادگیری و فهم تاریخ ندارد و دانش آموزی که نتواند تاریخ را خوب یاد بگیرد نخواهد توانست اصول شهروندی را خوب بیاموزد. بنابراین ضروری است در فرایند آموزش به خصوص در بخش کلاس درس که زمان و مکان و موقعیت تجلی آورده های آموزشی است، بینش‌ها و مهارت‌های لازم برای تبدیل شدن دانش‌آموز به نمونه ابتدایی اما توانمند مورخ در عین حال شهروندی مدنی لحاظ گردند. در واقع مسئله‌ای که به آن بایستی توجه شود تهی‌سازی ذهن دانش آموز از ذهنیت سنتی درباره کار مورخ و آشناسازی وی با الگوها و رویه‌های جدید فهم و نگارش تاریخ است. بنابراین دانش آموز در کنار انتقال اطلاعاتی درباره موضوعات تاریخی، مفاهیم اصلی که در نگرش مورخانه و تاریخی به موضوعات بایستی بیاموزد به واسطه تمرین و استفاده از منابع تمرین کند در عین حال که با روش های مختلف آموزشی، توانش تفکر استدلالی – تفسیری – انتقادی در وی تقویت شود. این درس در کنار درس های طراحی آموزشی و ارزشیابی در آموزش تاریخ می تواند چارچوب عملی برای دانشجوی آموزش تاریخ فراهم کند تا چگونگی یاددهی شناخت گذشته را در روایت تاریخ ملی به دانش آموزان بیاموزد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری-عملی** **تعداد واحد: ۲ واحد** **تعداد ساعت: ٤٨ ساعت** **شایستگی کلیدی: تربیتی موضوعی** **پیش‌نیاز: اصول و روش های تدریس** **استاد متخصص برای تدریس: متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **راهبردهای تدریس در آموزش تاریخ** نام درس به انگلیسی: Teaching strategies in history teaching
	پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود: ۱- انواع نظریه های یادگیری را به عنوان مبنای برای روش‌های آموزش تاریخ فهم کند و در کلاس درس به کار گیرد. ۲- قواعد و موقعیت‌های مربوط به کاربست هریک از روش‌های آموزش تاریخ را در اجزای گوناگون آن در کلاس درس تجزیه و تحلیل کند ۳- برای یکی از کتاب‌های درسی تاریخ براساس روش‌های آموزش طرح درس تعریف کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: نظریه های یادگیری و نظریه های تاریخ:

- مبانی فلسفه آموزش، رابطه و نقش معلم و دانش آموز، محتوای یادگیری، رسانه یادگیری، الگوی آموزش، پیامد آموزش
- مبانی و عناصر نظریه های یادگیری رفتارگرا
- مبانی و عناصر نظریه های یادگیری شناختی
- مبانی و عناصر نظریه های یادگیری سازنده گرایی اجتماعی

فصل دوم: یاددهی و یادگیری ساختار روایت تاریخی

- مبانی روایت تاریخی: نظریه صدق در شناخت معتبر واقعیت گذشته
- مبانی روایت تاریخی: مساله توالی زمان رخداد و علیت
- مبانی روایت تاریخی: مساله قصدیت و عاملیت در رخداد

فصل سوم: مبانی و انواع نظریه های تاریخ در شناخت و روایت گذشته

- مبانی نظریه بازسازی گرایانه تاریخ: موضوع، رویکرد، هدف
- مبانی نظریه برساخت گرایانه تاریخ: موضوع، رویکرد، هدف
- مبانی نظریه واساخت گرایانه تاریخ: موضوع، رویکرد، هدف

فصل چهارم: مفاهیم پایه در نظریه تاریخ: نسبت نظریه های یادگیری و نظریه های تاریخ در روایت تاریخ

- راوی کیست؟
- گوینده کیست؟
- شنونده کیست؟
- یک گذشته، چند صدا؟ چند روایت تاریخ؟
- از تاریخ بسته تا تاریخ گشوده
- موضوع چیست؟
- رویکرد چیست؟
- هدف چیست؟
- کدام منابع؟
- کدام نقد؟
- کدام متن؟
- کدام واقعیت؟
- کدام معرفت؟

فصل پنجم: سواد تاریخی در یادگیری و یاددهی تاریخ: مفهوم پایه آموزش تاریخ

- مفاهیم و رویکردها، جایگاه سواد تاریخی در ادبیات آموزش تاریخ در مدرسه، مرور تحقیقات و نظریات
- مدل های تفکر انتقادی در سبک های یادگیری
- مبانی و مفاهیم تفکر انتقادی: خطاهای شناختی
- نظریه صدق در تفکر انتقادی
- شناخت گزاره کذب در تفکر انتقادی
- مغالطه ها در تفکر انتقادی
- زمان پریشی و اکنون گرایی در تفکر انتقادی برای تاریخ
- سواد تاریخی، آنچه که لازم است درباره گذشته بدانیم
- تدریس به مثابه انتقال اطلاعات: روش انتقال اطلاعات تاریخی
- تدریس به مثابه ارتقای توان فهم: روش تفسیری در شناخت معنای رویدادهای گذشته
- تدریس به مثابه ارتقای تفکر نقادانه: روش استدلالی– انتقادی در بازسازی گذشته ممکن
- تدریس به مثابه تسهیل یادگیری: همه بیاموزیم
- گذشته: غریبه آشنا یا سرزمینی بیگانه

فصل ششم: الگوهای روایت و بازسازی گذشته در سواد تاریخی

- سواد تاریخی از وسعت موضوعی تا فهم عمیق
- یادگیری بازیگرانه (تاریخ آموزی فعالانه)
- آموزش استدلال علّی
- آموزش تفسیرهای تاریخی
- تضمین فعالیت در کلاس
- استفاده از آی‌سی‌تی (بهره گیری از فناوری ارائه)
- تاریخ در بیرون از کلاس (موزه‌ها، اماکن عمومی و آموزش غیررسمی)
- هم‌ترازخوانی (ارزیابی دانش‌آموزان از کیفیت یادگیری و کار کلاسی یکدیگر)

فصل هفتم: نقش معلم در سواد تاریخی: معلم تاریخ چگونه تمایز گذشته و تاریخ را می فهماند؟

- شناسایی دانش زمینه ای: معارفه و صحنه آرایی کلاس
- روشن ساختن انتظارات و ملزومات: به نظر شما کلاس خوب تاریخ چگونه باید باشد، گفتگویی گروهی
- توافق بر سر آنچه که لازم است درباره گذشته بدانیم: سطح سواد تاریخی
- بازیابی کلیشه های رایج درباره گذشته: رابطه اکنون و گذشته و مسئلهٔ روایت تاریخ
- درباره موضوع چه می دانیم؟ طوفان فکری درباره گذشته
- تاریخ و خطابه: چگونه می توان درباره گذشته سخن گفت؟ راوی سوم شخص و افعال گذشته
- درباره موضوع چه می توان پرسید؟ گذشته ناملموس
- درباره موضوع چگونه حکم کنیم؟ قضاوت اخلاقی
- از کدام زاویه دید به موضوع نگاه کنیم؟ از چشم معلم یا دانش آموز، درانداختن یک مناظره یا گفتگو
- در جستجوی دانای کل: تقسیم کلاس به گروه های کوچک، روایت های پراکنده، گذشته را می سازند
- کارگردانی یک نمایش تاریخی: چگونه می دانیم که چه اتفاقی قرار است بیفتد؟
- نردبان تاریخ: تاریخ از بالا، تاریخ از پایین
- حرارت تاریخ: تاریخ گرم و تاریخ سرد: مساله شخصیت ها و رخدادها و نهادهای منازعه برانگیز
- دیدن گذشته: نقد فیلم تاریخی
- شنیدن گذشته: تاریخ شنیداری، این صدا ضبط شده است
- لمس گذشته: تاریخ ملموس، منابع تاریخی با هم فرق دارند
- خواندن گذشته: با هم می خوانیم هم خطوط سیاه و هم بین خطوط: روایت بیهقی تا اعتمادالسلطنه و نقد منابع تاریخی
- روایت گذشته: با هم روایت می کنیم: از کجای تاریخ آغاز کنیم؟ روایت اقبال تا زرین کوب، نقد تحقیقات تاریخی
- اگر اینگونه نبود چگونه بود؟ آلترناتیو هیستوری و توان تفسیر رویدادها
- معمای تاریخی: چه شد اینگونه شد
- گفتگو درباره گذشته: تمرین شنیدن و گفتن
- نوشتن درباره گذشته: روزی روزگاری... از کدام زمان شروع کنیم؟ زمان خطی و خط خطی

فصل هشتم: درک تاریخ نگاری: دانش‌آموز در سواد تاریخی: چگونه یاد می گیرد؟

- عاملیت تاریخی: نقش آفرینی در رویداد تاریخی
- راوی سوم شخص: روایت گذشته بعد از رویداد

- راوی اول شخص: کنشگری رویداد
- شاهد تاریخی: گزارشگری رویداد
- عتیقه شناس: یک وقایع نگار یا بایگان
- مورخ یا دانای کل
- تدریس به همکلاسی ها
- تیم کارآگاهان: تحقیق گروهی برای نبش قبر گذشته
- یادگیری میدانی: بازسازی صحنه
- نوشتن یک داستان واقعی تاریخی
- نوشتن تاریخ زندگی
- مقایسه دو منبع تاریخی: روایت و تفسیر
- مورخ، تلسکوپ، میکروسکوپ، عینک
- مورخ و زاویه دید و چشم عقاب
- مورخ و بازیگر، کارگردان، هنرمند
- مورخ و گزارشگر، شاهد، حقوقدان، هیات منصفه، قاضی
- گذشته از نگاهی دیگر و از چشم دیگران: از تاریخ یگانه تا تاریخ ها
- تاریخ اجتماعی و تاریخ فرودستان
- تاریخ زنان و به حاشیه رانده شدگان
- تاریخ فرهنگی و فراموش شدگان
- تاریخ مرکزگرا و تاریخ محلی گرا

فصل نهم: انواع یاددهی و یادگیری تاریخ: تنوع روش ها و نتایج

- تبیین اهمیت آشنایی با روش‌های آموزش و ارزشیابی در درس تاریخ
- اقتضائات آموزش تاریخ در سطوح مختلف تحصیلی از مدرسه تا دانشگاه (شباهت‌ها و تفاوت‌ها)
- مراحل عملی تدریس در یک جلسه کلاس تاریخ (مرور کلّی)
- انواع روش‌های آموزش تاریخ (سخنرانی، پرسش‌وپاسخ، نمایش فیلم، خواندن قصه و رمان تاریخی، نمایش)
- اصول فن بیان و سخنرانی مؤثر در آموزش تاریخ
- راهبردهای برانگیزاننده برای آغاز تدریس (در جلسه نخست سال تحصیلی، درآغاز هر فصل یا بخش از کتاب درسی، در آغاز هر جلسه کلاس درس)
- راهبردهای حفظ توجه دانش‌آموزان در طول کلاس درس (نظرخواهی، تعریف انتظارات، تشخیص علایق)
- راهبردهای پایان دادن به کلاس درس (چگونگی جمع‌بندی، پیوند دادن به ادامه درس و ...)
- نمایش فیلم از تدریس تاریخ (داخلی یا خارجی) و نقد آن
- ویژگی‌های فیزیکی کلاس درس تاریخ (همراه با نمایش فیلم یا تصویر از نمونه کلاس)
- ابزارهای آموزش تاریخ با تکیه بر فناوری‌های نوین (نقشه، عکس، فیلم، سالن نمایش، عکس و نقاشی، پاورپوینت، رسانه‌های مجازی و ...) و قواعد مربوط به استفاده از هر یک.

فصل دهم: مدل های آموزش تاریخ

مفاهیم و رویکردها: سواد تاریخی، از گذشته چه چیزی به چه شکلی بدانیم؟

- تدریس تاریخ به مثابه انتقال اطلاعات: وسعت اطلاعات و تاریخ بانکی: سخنوری و روش انتقال اطلاعات تاریخی
- تدریس تاریخ به مثابه ارتقای توان نقد و فهم عمیق گذشته: روش تفسیری در شناخت معنای رویدادهای گذشته
- تدریس تاریخ به مثابه ارتقای تفکر نقادانه: روش استدلالی–انتقادی در بازسازی گذشته ممکن
- تدریس تاریخ به مثابه تسهیل یادگیری مشارکتی: همه بیاموزیم
- تدوین طرح درس برای آموزش کتاب تاریخ بر اساس الگوهای یادگیری تاریخ

فصل یازدهم: مفاهیم تاریخی در آموزش تاریخ

- زمان تاریخی و تفکر گاه شناختی
- استدلال تاریخی
- آگاهی تاریخی
- همدلی تاریخی
- عاملیت تاریخی
- زمینه تاریخی
- تبیین تاریخی
- قضاوت تاریخی
- درک تاریخی
- تحلیل تاریخی
- تفسیر تاریخی
- مهارت های پژوهش تاریخی
- نقد منابع تاریخی
- نقد تحقیقات تاریخی
- نگارش تاریخی

فصل دوازدهم: راهبردهای یادگیری در آموزش کتاب های درسی تاریخ دوره اول متوسط: بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس عناصر فصل اول و چهارم این درس

- آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری رفتارگرا
- آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری شناختی
- آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری سازنده گرا
- آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس روایت تاریخی بازسازی گرایانه
- آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس روایت تاریخی برساخت گرایانه
- آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس روایت تاریخی واساخت گرایانه

فصل سیزدهم: راهبردهای یادگیری در آموزش بخش های کتاب های درسی تاریخ دوره دوم متوسط بر اساس عناصر فصل اول و چهارم این درس

- آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری رفتارگرا
- آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری شناختی
- آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری سازنده گرا
- آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس روایت تاریخی بازسازی گرایانه

- آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس روایت تاریخی برساخت گرایانه
- آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس روایت تاریخی واساخت گرایانه

فعالیت یادگیری: دانشجو درباره هر یک از مساله های سرفصل به خصوص نظریه های یادگیری و نظریه های تاریخ و مبانی و پیامدهای آن در شناخت گذشته، مقاله یا گزارشی از یک فصل از کتاب های مرتبط را در کلاس ارایه کند.

فعالیت عملکردی: دانشجویان در کلاس بر اساس ساختار نظریه های یادگیری، اجزای انواع نظریه های تاریخ را در نقش درس یا دانش آموز یا محتوای آموزشی تاریخ ارایه کنند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

– مدرس این درس بایستی در یکی از سرفصل های درسی کتاب درسی تاریخ و بر اساس چارچوب های طراحی آموزشی، یک بخش از کتاب درس تاریخ دوره های متوسطه را توسط یکی از دانشجویان اجرا و دانشجوی دیگر به عنوان نقش دانش آموز درباره آن نقد و ارزیابی انجام دهد.

– تدریس تعاملی بر مبنای جلب مشارکت دانشجویان در مباحث و فعالیت‌های کلاسی

– استفاده از پاورپوینت، فیلم، عکس و دیگر ابزارها در فرایند تدریس

– بررسی فعالیت‌ها و ارائه دانشجویان در کلاس (طرح درس، تدریس و ...)

– نمایش فیلم در مورد کلاس تاریخ، نمونه تدریس پیشرو و ...

– ارائه بعضی دروس به صورت نمایش و داستان

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- بوث، آلن (۱۳۹۴) آموزش تاریخ در دانشگاه، محسن علوی‌پور، تهران، سمت.

۲- صالحی، نصرالله (۱۳۸۸) راهکارهای آموزش تاریخ، تهران، شورا.

۳- تیمینز، جف و کیت ورنون،کریستین کینیلی (۱۳۹۹)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت

٤- صفوی، امان‌الله (۱۳۸۴) کلیات روش‌ها و فنون تدریس (متن کوتاه شده همراه با الگوهی جدید تدریس)، تهران، انتشارات معاصر.

٥- مانزلو، آلن (۱۳۹۴)، واساخت تاریخ (ترجمه محمد دهمرده). تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام.

٦- احمدی، بابک (۱۳۸۹)، رساله تاریخ: جستاری در هرمنوتیک تاریخ، تهران، نشر مرکز.

منابع فرعی:

۱- امینی، رحمت (۱۳۹۶) تئاتر پداگوژیک (تعلیمی-تربیتی) مبانی و معیارها، تهران، انتشارات افراز.

۲- اندرسون، کریس(۱۳۹۶) اصول سخنرانی و فن بیان به روش TED، ترجمه سرود آتشی، تهران، آسمان خیال.

۳- بروس جویس و دیگران (۱۳۹۵) الگوهای یادگیری: ابزارهایی برای تدریس (با اصلاحات)، ترجمه محمود مهرمحمدی و دیگران، تهران، سمت.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «طراحی آموزشی در آموزش تاریخ»

۱.معرفی درس و منطق آن:

رخدادهای گذشته از چند جنبه قابل تقطیع هستند و طبق مبانی فلسفه علم تاریخ، رخدادهای گذشته، درهم تنیده و کلاف شده هستند. انتخاب هر رخداد گذشته برای قرار گرفتن در روایت تاریخ، نیاز به مهم شدن آن برای راوی و مورخ دارد بنابراین با انتخاب هر رخداد، امکان قطعه بندی آن با وضعیت زمانی پیشین و پسین شکل می گیرد. منابع تاریخی که آن رخداد را به چشم راوی و مورخ می آورد نیز مبنای دیگری برای اهمیت دادن به منطق قطعه بندی رخداد است. همینطور وقتی رخدادهای تاریخی در روایت تاریخ قرار می گیرند، آنگاه نسبت هر رخداد با دیگری، تابع منطق داوری و جایگاه علّی آن است. بنابراین مساله اصلی در روایت تاریخ، انسجام است. از همین روی در آموزش تاریخ، جایگاه طراحی آموزشی در نظریه های یادگیری مختلف رفتارگرا، شناختی، ساخت گرایی، از اهمیت مضاعف برخوردار است چرا که طراحی آموزشی نیز تابع منطق اهمیت و توجه، تنظیم و ترتیب، هدف و تاثیر و هم تر از همه انسجام بخش های مختلف طراحی آموزشی است تا دانشی اثربخش و معتبر را منتقل کند. از همین روی بین بین مبانی طراحی آموزشی و مبانی روایت تاریخی، همپوشانی تعلیمی جذابی وجود دارد. مبنای طراحی آموزشی آن است که معلمان بدون در اختیار داشتن طرح آموزشی علمی و اصولی، نمیتوانند تدریس اثربخش داشته باشند بدین ترتیب تحقق مبانی و نظریه های یادگیری وابستگی تام به ساختار طراحی آموزشی در اجرای برنامه آموزشی دارد که خود را در کتاب درسی تاریخ و کلاس درس تاریخ نشان می دهد. بر این اساس، طراحی آموزشی به عنوان قلمرو علمی‌ای که به چگونگی ارائه موقعیت‌های آموزشی در جهت تحقق اهداف یادگیری می‌پردازد، از جایگاه خاص و ممتازی برخوردار است. به گونه‌ای که بدون توجه به آن، آموزش و یادگیری مؤثر اتفاق نمی‌افتد بنابراین ضرورت دارد معلمان تاریخ مدارس ضمن اینکه باید با تسلط بر فرایند طراحی آموزشی از مرحله "تجزیه تحلیل" تا مرحله نهایی "ارزشیابی، نگهداری و بازنگری"، قادر به طراحی نظام‌مند یادگیری شوند، چارچوب های جدید طراحی آموزشی را در حوزه یادگیری الکترونیکی بیاموزند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری-عملی** **تعداد واحد: ۲ واحد** **تعداد ساعت: ٤٨ ساعت** **شایستگی کلیدی: تربیتی موضوعی** **پیش‌نیاز: -** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **طراحی آموزشی در آموزش تاریخ** نام درس به انگلیسی: Educational design in history teaching **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- انواع دیدگاه‌ها و نظریه‌های یادگیری را بشناسد و اصول و مبانی مربوط به هر دیدگاه را از هم تشخیص دهد. ۲- رویکردهای ناظر بر هر دیدگاه را از هم تفکیک کند و بتواند بر اساس اصول حاکم بر هر رویکرد (رفتارگرایانه، شناخت‌گرایانه، ساخت گرایانه)، برای سطوح مختلف(خرد/کلان) در حوزه آموزش تاریخ، طراحی آموزشی نماید. ۳- کلیات الگوی عمومی طراحی آموزشی را بر اساس مفروضه‌های رویکردهای متفاوت(رفتارگرایانه، شناخت‌گرایانه، ساخت گرایانه)، برای هر نوع از آموزش (عمومی، تخصصی، فنی و ...) ، تمامی حیطه‌های یادگیری(شناختی، مهارتی و نگرشی) و برای هر نوع از یادگیری (سنتی ، الکترونیکی) به کاربرد. ٤- مبانی سازمان یافتگی روایت تاریخی را در نظریه های تاریخ فهم کند.

شورای برنامه ریزی درسی دانشگاه فرهنگیان
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

	۵- کاربردی ترین الگو را برای هر نوع یادگیری، در حوزه آموزش تاریخ تشخیص داده و استدلال‌های معقول و علمی خود را برای انتخاب الگو، بر اساس دیدگاه‌های مورد استفاده در آموزش تاریخ تشریح کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: طراحی آموزشی در آموزش تاریخ

- کاربرد طراحی آموزشی در آموزش تاریخ
- ویژگی‌های طراحی آموزشی مورد استفاده در آموزش تاریخ
- کاربرد نظریه‌های یاددهی/ یادگیری مطرح در طراحی آموزشی برای آموزش تاریخ
- اصول حاکم بر رویکردهای ناظر بر دیدگاه سیستمی مرتبط با آموزش تاریخ
- رویکردهای ناظر بر دیدگاه سیستمی در آموزش تاریخ
- رویکرد رفتارگرایانه در طراحی آموزش تاریخ
- رویکرد شناختگرایانه در طراحی آموزش تاریخ
- اصول حاکم بر رویکردهای ناظر به دیدگاه غیرسیستمی مرتبط با آموزش تاریخ
- رویکردهای ناظر بر دیدگاه غیر سیستمی در آموزش تاریخ
- رویکرد ساختن گرایانه در طراحی آموزش تاریخ

فصل دوم: فرایند کلی طراحی آموزشی در تدریس تاریخ

- الگوهای طراحی آموزشی با "رویکرد سیستمی"
- تحلیل سیستم و مشخص شدن نیازها و امکانات
- شناسایی ویژگی‌های مخاطبان
- تعیین نیازهای یادگیری
- بررسی و تحلیل امکانات و محدودیتها
- طراحی
  - انتخاب مناسبترین بستر یادگیری و آموزش
  - انتخاب رویکرد کلی آموزش
  - تدوین نتایج مورد انتظار
  - تصمیم درباره راهبردها و رسانه‌های آموزشی
  - تصمیم و طراحی محتوا و روش‌های ارزشیابی و اعتباریابی آن
  - طراحی فعالیتهای یادگیری(فردی، گروهی، ...)
- تولید و توسعه
  - تهیه و تولید مواد و رسانه‌های گوناگون با نظر به رویکردهای غالب در انواع طراحی‌های آموزشی
  - طراحی و تهیه ملزومات پشتیبان برای مقابله با مشکلات فنی احتمالی
- اجرا
  - تکثیر و توزیع مواد و رسانه‌های آموزشی

- اجرای طرح در توالی مورد نظر طراحی برنامه
- ارزشیابی
- اجرای آزمونهای لازم برای اطمینان از کسب استانداردهای لازم در طی اجرا و در پایان
- بررسی اعتبار برنامه

فصل سوم: مفاهیم طرح افکنی و سازمان دهی روایت گذشته در تدریس تاریخ

- مساله روایت در نظریه های تاریخ بازسازی گرایانه، برساخت گرایانه، واساخت گرایانه
- مساله انسجام در روایت تاریخ و مبنای تناسب با رویکرد سیستمی در طراحی آموزشی
- در تاریخ، گذشته را روایت می کنند: تمایز تاریخ با گذشته
- در همه جا منظور از تاریخ، روایت تاریخ/گذشته است.
- گذشته ساکت یا مسکوت است
- تاریخ، راوی دارد
- گذشته خنثی است، تاریخ خنثی نیست
- مورخ، گذشته را به روایت در می آورد
- تاریخ باید قانع کند
- تاریخ باید از یک جا آغاز شود
- تاریخ فراز و فرود در میانه دارد
- تاریخ پایان دارد
- در پایان، قانع می شویم
- تاریخ، توضیح روند گذشته است
- تاریخ، گذشته را تبیین علی می کند
- خطوط روند و توالی زمان، امکان توضیح شکل خاص رخدادهای گذشته را فراهم می کنند
- منابع رد و نشان گذشته بعد از رخداد هستند
- تاریخ پس از رخداد گذشته در زمان، روایت می شود
- خطابه و اقناع در روایت تاریخ
- صدق و اعتبار در روایت تاریخ
- تاریخ در روند زمان است
- روایت تاریخ هدف دارد
- مبنای سازمان یافتگی سیستمی برای انسجام روایت تاریخی و اجرای آن برای طراحی آموزشی درس تاریخ

فصل چهارم: مبانی آموزش تاریخ برای طراحی آموزشی

- مفاهیم و رویکردها: سواد تاریخی، از گذشته چه چیزی به چه شکلی بدانیم؟
- تدریس تاریخ به مثابه انتقال اطلاعات: وسعت اطلاعات و تاریخ بانکی: سخنوری و روش انتقال اطلاعات تاریخی
- تدریس تاریخ به مثابه ارتقای توان نقد و فهم عمیق گذشته: روش تفسیری در شناخت معنای رویدادهای گذشته
- تدریس تاریخ به مثابه ارتقای تفکر نقادانه: روش استدلالی–انتقادی در بازسازی گذشته ممکن
- تدریس تاریخ به مثابه تسهیل یادگیری مشارکتی: همه بیاموزیم

- تدوین طرح درس برای آموزش کتاب تاریخ بر اساس الگوهای یادگیری تاریخ

فصل پنجم: مفاهیم تاریخی در طراحی آموزش تاریخ

- زمان تاریخی و تفکر گاه شناختی
- استدلال تاریخی
- آگاهی تاریخی
- همدلی تاریخی
- عاملیت تاریخی
- زمینه تاریخی
- تبیین تاریخی
- قضاوت تاریخی
- درک تاریخی
- تحلیل تاریخی
- تفسیر تاریخی
- مهارت های پژوهش تاریخی
- نقد منابع تاریخی
- نقد تحقیقات تاریخی
- نگارش تاریخی

فصل ششم: راهبردهای طراحی آموزشی در آموزش کتاب های درسی تاریخ دوره اول متوسط: بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس عناصر فصل دوم و سوم این درس

- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری رفتارگرا
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری شناختی
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری سازنده گرا
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس روایت تاریخی بازسازی گرایانه
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس روایت تاریخی برساخت گرایانه
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس روایت تاریخی واساخت گرایانه

فصل هفتم: راهبردهای طراحی آموزشی در آموزش بخش های کتاب های درسی تاریخ دوره دوم متوسط بر اساس عناصر فصل دوم و سوم این درس

- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری رفتارگرا
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری شناختی
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری سازنده گرا
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس روایت تاریخی بازسازی گرایانه
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس روایت تاریخی برساخت گرایانه
- طراحی آموزشی برای آموزش بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس روایت تاریخی واساخت گرایانه

فعالیت یادگیری: دانشجو درباره هر یک از مساله های سرفصل به خصوص مبانی طراحی آموزشی، نظریه های یادگیری، مفاهیم روایت تاریخی، مفاهیم تاریخ نگارانه، نظریه های تاریخ و مبانی و پیامدهای آن در شناخت گذشته، مقاله یا گزارشی از یک فصل از کتاب های مرتبط را در کلاس ارایه کند.

فعالیت عملکردی: دانشجویان در کلاس طراحی آموزشی دوره های مختلف تاریخی را در کتاب های درسی مختلف بر اساس ساختار نظریه های یادگیری، اجزای انواع نظریه های تاریخ را در نقش درس یا دانش آموز یا محتوای آموزشی تاریخ ارایه کنند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- مدرس این درس بایستی در یکی از سرفصل های درسی کتاب درسی تاریخ و بر اساس چارچوب های طراحی آموزشی، یک بخش از کتاب درس تاریخ دوره های متوسطه را توسط یکی از دانشجویان اجرا و دانشجوی دیگر به عنوان نقش دانش آموز درباره آن نقد و ارزیابی انجام دهد.
- تدریس تعاملی بر مبنای جلب مشارکت دانشجویان در مباحث و فعالیت‌های کلاسی
- استفاده از پاورپوینت، فیلم، عکس و دیگر ابزارها در فرایند تدریس
- بررسی فعالیت‌ها و ارائه دانشجویان در کلاس (طرح درس، تدریس و ...)

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- بوث، آلن (۱۳۹۴) آموزش تاریخ در دانشگاه، محسن علوی‌پور، تهران، سمت.

۲- صالحی، نصرالله (۱۳۸۸) راهکارهای آموزش تاریخ، تهران، شورا.

۳- صفوی، امان‌الله (۱۳۸۴) کلیات روش‌ها و فنون تدریس (متن کوتاه شده همراه با الگوهی جدید تدریس)، تهران، انتشارات معاصر.

٤- فردانش، هاشم (۱۳۹۵). طراحی آموزشی (مبانی، رویکردها و کاربردها)، تهران: سمت.

٥- تری اندرسون، فتی الومی (۱۳۹۳). یادگیری الکترونیکی از تئوری تا عمل، ترجمه عشرت زمانی، امین عظیمی، تهران: انتشارات مهر البرز.

منابع فرعی:

۱- لشین، پولاک و رایگلوث (۱۳۹۳). راهبردها و فنون طراحی آموزشی، ترجمه هاشم فردانش، تهران : انتشارات سمت.

۲- رمی زفسکی (۱۳۹۶). طراحی نظامهای آموزشی: تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی درسی و طراحی برنامهٔ درسی، ترجمهٔ هاشم فردانش، تهران: انتشارات سمت.

۳- گانیه، بریگز و ویگر (۱۳۹۱). اصول طراحی آموزشی، ترجمهٔ خدیجه علی آبادی، تهران: نشر دانا.

٤- فقیهی، علیرضا و حیدری، مجتبی (۱۳۹۲). طراحی آموزشی (با تاکید بر رویکرد تلفیقی)، تهران : کوروش چاپ

٥- تیمینز، جف و کیت ورنون،کریستین کینیلی (۱۳۹۹)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «ارزشیابی در آموزش تاریخ»

۱. معرفی درس و منطق آن:

ارزشـیابی در واقع این درس کمک میکند تا بتوان میزان تحقق اهداف کلی از آموزش را مورد ارزیابی قرار داده، سـطح کیفی آموزش را ارتقا بخشیده و بطور نظامند اثرات آنرا مورد بازبینی و واکاوی قرار داد. استفاده و بکارگیری الگوهای متعدد ارزشیابی برای قضاوت درخصوص برنامه های درسی به معلمان کمک می کند تا نیازهای آموزشی را شناسایی نمایند و در سازماندهی مطالب و محتوای درسی انتقال دانش، نگرش و بالابردن سطح مهارتها را بهبود بخشند. اما از آنجا که مبنای روایت تاریخ، نقد و ارزیابی و به معنای دقیق کلمه ارزشیابی مواد گذشته، مبانی سازمان دهی و طرح افکنی روایت گذشته، ارزیابی انتخاب آغاز روایت رخداد یا رخداد مهم و موثر، تنظیم پیرنگ روایت از آغاز تا میانه و پایان، تصور توالی زمان پیشین و پسین و جای گزاری رخدادها در جای مناسب در روایت، انتخاب و گزینش شخصیت ها و کنش ها، توضیح زمینه ها و نسبت انها با کنش ها و شخصیت ها و رخدادها، نقد و ارزیابی منابع تاریخی و تنوع آنها، ارزیابی اطلاعات منابع تاریخی و صدق سنجی و اعتبار سنجی آنها، ارزیابی تفاسیر و تبیین های محققان معاصر از رخدادها، و در نهایت اعتبارسنجی روایت تاریخ است بنابراین مساله ارزیابی و ارزشیابی بخشی از ماهیت پداگوژیک تاریخ است. هدف این درس آن است که دانشجوی تاریخ راهکارهای تدوین طرح پرسش از اجزای روایت تاریخی را بیاموزد تا مجال استدلال ورزی تفسیری در آموزش تاریخ را تقویت کند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری-عملی** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ٤٨ ساعت** **شایستگی کلیدی: تربیتی موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس: متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **ارزشیابی در آموزش تاریخ** نام درس به انگلیسی: Evaluation in history education **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- دانشجو قادر است انواع الگوهای ارزشیابی در آموزش تاریخ را نام ببرد. ۲- دانشجو قادر است دسته بندی از انواع الگوهای ارزشیابی در آموزش تاریخ ارائه دهد و بر همین اساس الگوها را درجه بندی نماید. ۳- دانشجو قادر است الگوها ارزشیابی را مورد تحلیل قرار داده و کاربرد هر یک را در نمونه ای عینی مورد نقد و بررسی قرار دهد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: رویکردها به ارزیابی بر اساس انواع یادگیری تاریخ: ارزیابی بر اساس سواد تاریخی

- مفاهیم و رویکردها: سواد تاریخی
- نظریه های یادگیری و مبناهای ارزشیابی
- نظریه رفتارگرا و ارزیابی اطلاعات محور
- نظریه شناختی و ارزیابی تحلیلی
- نظریه ساخت گرایی و ارزیابی استدلالی
- تدریس تاریخ به مثابه انتقال گذشته: مساله ارزیابی پرسش از تاریخ بانکی و وسعت اطلاعات و روش انتقال اطلاعات
- تدریس تاریخ به مثابه ارتقای توان فهم گذشته: مساله ارزیابی پرسش از توان تجزیه و تحلیل گذشته و معنای تاریخ
- تدریس تاریخ به مثابه ارتقای تفکر نقادانه درباره گذشته: مساله ارزیابی پرسش از توان اقناع و کاربست روش استدلالی– انتقادی در بازسازی گذشته ممکن
- ارزیابی تاریخ بر اساس مفهوم سواد تاریخی

- مفاهیم و رویکردها، جایگاه سواد تاریخی در ادبیات آموزش تاریخ در مدرسه، مرور تحقیقات و نظریات
- مدل های تفکر انتقادی در سبک های یادگیری
- مبانی و مفاهیم تفکر انتقادی: خطاهای شناختی
- نظریه صدق در تفکر انتقادی
- شناخت گزاره کذب در تفکر انتقادی
- مغالطه ها در تفکر انتقادی
- زمان پریشی و اکنون گرایی در تفکر انتقادی برای تاریخ
- سواد تاریخی، آنچه که لازم است درباره گذشته بدانیم
- ارزیابی در تدریس تاریخ به مثابه انتقال اطلاعات: روش انتقال اطلاعات تاریخی
- ارزیابی در تدریس تاریخ به مثابه ارتقای توان فهم: روش تفسیری در شناخت معنای رویدادهای گذشته
- ارزیابی در تدریس تاریخ به مثابه ارتقای تفکر نقادانه: روش استدلالی–انتقادی در بازسازی گذشته ممکن
- ارزیابی در تدریس تاریخ به مثابه تسهیل یادگیری: همه بیاموزیم
- ارزیابی گذشته: غریبه آشنا یا سرزمینی بیگانه

فصل دوم: مفاهیم تاریخی در ارزیابی تاریخ

- پرسش از اجزای سازمان روایت تاریخ: مساله صدق و اعتبار، نقد و تفسیر منابع، مبنای استدلال، مساله تبیین، مساله رخداد
- زمان تاریخی و تفکر گاه شناختی
- استدلال تاریخی
- آگاهی تاریخی
- همدلی تاریخی
- عاملیت تاریخی
- زمینه تاریخی
- تبیین تاریخی
- قضاوت تاریخی
- درک تاریخی
- تحلیل تاریخی
- تفسیر تاریخی
- مهارت های پژوهش تاریخی
- نقد منابع تاریخی
- نقد تحقیقات تاریخی
- نگارش تاریخی
- روایت تاریخی
- رخداد تاریخی

فصل سوم: روش‌ها و ابزارهای ارزشیابی از سطح و عمق و وسعت دانش تاریخی

- تفاوت ارزشیابی های امتحان محور و کمّی با ارزیابی کیفی و فرایندی: ایجاد توازن و بازخوردگیری
- تفاوت تدریس و یاددهی با یادگیری مستقلانه

- راهبردهای ارزیابی مبتنی بر یادگیری مستقلانه مخاطبان: بیاموزانیم که مستقلاً چگونه به گذشته بنگرند.
- ارزیابی مبتنی بر تفاضل: سنجش پیشرفت یادگیری به شکل فرایند
- ارزیابی مبتنی بر تفاوت و پیشرفت: دانشجویان با هم متفاوت هستند و مراحل پیشرفت متفاوتی در یادگیری دارند
- انواع ارزشیابی کمی امتحان محور (هفتگی، ماهانه، پایان نیم‌سال و پایانی)
- انواع ارزیابی: جستارنویسی، گزارش نویسی، سخنرانی، سمینار،
- انواع ارزیابی: کاربرد فناوری های تحت وب، کاربرد فناوری های ارتباطی اطلاعاتی،
- انواع ارزیابی: ارزیابی شفاهی، کار درون گروهی، کار برون گروهی،
- انواع ارزیابی: پرسش¬های متن محور، پرسش¬های تحقیق محور،
- انواع آزمون‌های مناسب برای درس تاریخ (چهارگزینه‌ای، کوتاه جواب، تشریحی و ...)
- اصول و فنون تهیه انواع آزمون‌ها
- ارزشیابی براساس فعالیت در کلاس (شرکت در گفت‌وگوها، ارائه توسط دانش‌آموز و ...)
- ارزشیابی بر اساس انجام تحقیق توسط دانش‌آموزان

فصل چهارم: ارزیابی یادگیری در آموزش کتاب های درسی تاریخ دوره اول متوسط: بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس مفاهیم سرفصل های این درس

- ارزیابی آموزش بخشی تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری رفتارگرا
- ارزیابی آموزش بخشی تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری شناختی
- ارزیابی آموزش بخشی تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی بر اساس نظریه یادگیری سازنده گرا

فصل پنجم: ارزیابی یادگیری در آموزش بخش های کتاب های درسی تاریخ دوره دوم متوسط بر اساس مفاهیم سرفصل های این درس

- ارزیابی آموزشی بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری رفتارگرا
- آموزشی بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری شناختی
- آموزشی بخش تاریخ باستان/اسلام/ایران/جهان بر اساس نظریه یادگیری سازنده گرا

فعالیت یادگیری: دانشجو درباره هر یک از مساله های سرفصل به خصوص انواع ارزیابی ها در نظریه های یادگیری و نظریه های تاریخ و مبانی و پیامدهای آن در شناخت گذشته، مقاله یا گزارشی از یک فصل از کتاب های مرتبط را در کلاس ارایه کند.

فعالیت عملکردی: دانشجویان در کلاس بر اساس ارزیابی های مبتنی بر ساختار نظریه های یادگیری، اجزای انواع نظریه های تاریخ را در نقش درس یا دانش آموز یا محتوای آموزشی تاریخ ارایه کنند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- تدریس تعاملی بر مبنای جلب مشارکت دانشجویان در مباحث و فعالیت‌های کلاسی
- استفاده از پاورپوینت، فیلم، عکس و دیگر ابزارها در فرایند تدریس
- بررسی فعالیت‌ها و ارائه دانشجویان در کلاس (طرح درس، تدریس و ...)
- نمایش فیلم در مورد ارزیابی کلاس تاریخ، نمونه تدریس پیشرو و ...

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- منبع اصلی: نیاز به تألیف

۲- بوث، آلن (۱۳۹۴) آموزش تاریخ در دانشگاه، محسن علوی‌پور، تهران، سمت.

۳- صالحی، نصرالله (۱۳۸۸) راهکارهای آموزش تاریخ، تهران، شورا.
٤- صفوی، امان‌الله (۱۳۸۴) کلیات روش‌ها و فنون تدریس (متن کوتاه شده همراه با الگوهی جدید تدریس)، تهران، انتشارات معاصر.

منابع فرعی:

۱- بروس جویس و دیگران (۱۳۹۵) الگوهای یادگیری: ابزارهایی برای تدریس (با اصلاحات)، ترجمه محمود مهرمحمدی و دیگران، تهران، سمت.
۲- تیمینز، جف و کیت ورنون،کریستین کینیلی (۱۳۹۹)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «بررسی کتب درسی تاریخ ۱ (تاریخ برنامه و منابع آموزشی تاریخ مدارس در ایران معاصر)»

۱. معرفی درس و منطق آن:

آموزش تاریخ در مدارس در اکنون و هر دوره ای در یک پیوستار تاریخی با سابقه تاریخی و زمینه فرهنگی اجتماعی و سیاسی و حتی تاریخ فناوری چاپ و نشر در حوزه منابع آموزشی و برنامه ریزی آموزشی و سیاست گذاری علمی و فرهنگی است. به همین خاطر در این درس که بعد آموزشی دارد، نسبت بین آموزش تاریخ ملی در ایران با زمینه های تاریخی هر دوره مورد بررسی قرار می گیرد به خصوص که هدف از آموزش تاریخ ملی در روندی که ایران دوره قاجار با تمایل نخبگان و مردم به اصلاح مواجه بود و سرانجام با انقلاب مشروطه، نهادهای قانون گذاری جدید درباره مسایل ملی به سیاست گذاری پرداختند و رویه ای را تعریف کردند که شناخت سابقه تاریخی و زمینه تاریخی آن باعث شناخت فرایندها و فراز و فرود درس تاریخ و پیوست های آن مانند منابع درسی تاریخ و برنامه آموزشی تاریخ می شود. از همین روی در این درس هدف آن است که دانشجوی آموزش تاریخ متناظر با تحولات تاریخ معاصر ایران از دوران قاجار به بعد در درس های تخصصی، شناختی جامع از روند تاریخی تحول درس تاریخ را به دست آورند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری-عملی** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ٤٨ ساعت** **شایستگی کلیدی: تربیتی موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **بررسی کتب درسی تاریخ ۱ (تاریخ برنامه و منابع آموزشی تاریخ مدارس در ایران معاصر)** نام درس به انگلیسی: History curriculums and resources of the History course in schools in contemporary Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم خاستگاه نخستین قوانین آموزشی و چگونگی تدوین آن درباره آموزش تاریخ از دوره قاجار به بعد ۲-تبیین جایگاه نهادهای قانونی جدید برای تدوین قوانین آموزش ملی تاریخ ۳-فهم جایگاه برنامه های درسی از جمله برنامه درسی تاریخ به عنوان حلقه واسطه سیاستگذاری کلان نظام سیاسی و کتب درسی (متن برنامه های درسی مصوب شورای عالی معارف، شورای عالی فرهنگ و شورای عالی آموزش و پرورش و اصلاحات آن طی یک سده اخیر) ۴- ارزیابی کتاب های درسی تاریخ در دوره های مختلف در سده اخیر ۵- درک مسایل و موضوعات تحقیق در تاریخِ فرم و محتوای کتاب های درسی تاریخ

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: جایگاه تاریخ در نظام آموزش سنتی

- تاریخ نقلی
- تاریخ داستانی
- تاریخ اخلاقی
- تاریخ دینی
- تاریخ اساطیری

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب تاریخی نظیر تاریخ طبری یا ناسخ التواریخ را با موضوع تاریخ نقلی یا کلامی جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مهمترین کتب تاریخ نقلی یکی از دوره‌ها یا سلسله های عصر میانه اسلامی

فصل دوم: چالش آموزش تاریخ تحلیلی با آموزش تاریخ سنتی

- مقایسه تطبیقی آموزش تاریخ تحلیلی با آموزش تاریخ سنتی
- اولین پیشگامان آموزش تاریخ تحلیلی در دوران معاصر
- اولین آموزش ها درباره تاریخ ملی در مدارس دوره قاجار تا پیش از تاسیس قانون آموزش ملی تاریخ

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک رساله انتقادی عصر مشروطه را با موضوع نقد تاریخ نقلی را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مقایسه تطبیقی تاریخ نقلی با تاریخ تحلیلی(با ذکر ده مولفه)

فصل سوم: اولین مراکز و مراکز آموزش تاریخ در بعد از مشروطه

- آموزش تاریخ در مدرسه سیاسی
- آموزش تاریخ در برنامه درسی اولین مدارس عصر مشروطه
- آموزش تاریخ در دارالمعلمین مرکزی
- کتاب های درسی تاریخ مبنایی برای برنامه آموزشی تاریخ
- نخستین مباحث درباره اهمیت و مبانی تعلیم و تربیت جدید
- جایگاه آموزش تاریخ و کتاب درسی تاریخ در شکل گیری هویت ملی ایرانی از دوره متاخر قاجار

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک رساله انتقادی عصر مشروطه را درباره اهمیت متفاوت شناخت گذشته برای شکل گیری هویت جدید ایران در چارچوب مباحث ملی و دینی جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مقایسه موضوعات و مولفان و مضامین کتاب های درسی تاریخ(با ذکر ده مولفه)

فصل چهارم: برنامه درسی تاریخ

- جایگاه برنامه درسی در نظام آموزشی
- ارکان برنامه درسی (اهداف، سرفصل‌ها، روش‌های آموزش و ....)
- پدیدآورندگان برنامه درسی (شورای برنامه ریزی، کارشناسان، معلّمان و ...)
- برنامه درسی تاریخ برای مقاطع مختلف تحصیلی (دبستان تا دوره دوم متوسطه)
- رابطه برنامه درسی تاریخ با دیگر برنامه‌های درسی (زبان و ادبیات فارسی، علوم اجتماعی، جغرافیا، علوم و ...)
- تحولات برنامه‌نویسی درسی تاریخ در ایران
- مقایسه برنامه درسی تاریخ در ایران با دیگر کشورها (نمونه از کشورهای مختلف)
- بررسی برنامه درسی جاری تاریخ

فصل پنجم: کتاب درسی تاریخ

- سیر کتاب‌نویسی درسی تاریخ در ایران
- مختصات و ویژگی‌های کتاب درسی تاریخ
- مؤلّفان کتاب‌های درسی تاریخ

- کتاب معلّم و کتاب کار
- بررسی ویژگی‌ها و محتوای کتاب‌های درسی تاریخ
- تاریخ در کتاب‌های درسی دیگر (مطالعات اجتماعی)

فصل ششم: راهبردهای آموزش تاریخ در برنامه های درسی مصوب شورای عالی معارف(۱۳۱۷-۱۳۰۱)

- جایگاه و نقش شورای عالی معارف برای تصویب قوانین آموزشی
- کتاب درسی تاریخ و برنامه های درسی تاریخ از دارالمعلمین عالی تا دانشسرای عالی
- کتاب درسی تاریخ و برنامه درسی تاریخ در سایر مدارس از ابتدائی تا متوسطه و عالی
- نویسندگان کتاب های درسی تاریخ و مساله آموزش ملی تاریخ
- جایگاه درس تاریخ در برنامه آموزشی مدارس
- نسبت درس تاریخ با سیاست های فرهنگی دوره پهلوی اول
- جایگاه درس تاریخ در فرهنگ آموزش عمومی در کشورهای غربی و اسلامی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش درس تاریخ از یک برنامه درسی رشته های ادبی، علمی و ... یک مدرسه عالی نظیر دانشسرای مقدماتی ، فلاحت، سیاسی و حقوق و ... را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مقایسه تطبیقی از محتوای برنامه درسی تاریخ در دو مدرسه عالی یا دو رشته متوسطه

فصل هفتم : راهبردهای آموزش تاریخ در برنامه های درسی مصوب شورای عالی فرهنگ(۱۳۴٦-۱۳۱۷)

- جایگاه و نقش شورای عالی فرهنگ برای تصویب قوانین آموزشی
- جایگاه درس تاریخ در میان رشته های دانشگاهی دانشگاه تهران
- محتوای درس تاریخ و جغرافیا و کتاب های درسی مدارس و دانشگاه
- تاسیس رشته تاریخ در دانشگاه تهران و پیشگامان این رشته در ایران
- آموزش تاریخ در مراکز دانشسرای عالی و تربیت معلم
- معلمان تاریخ در دانشسرای عالی و تربیت معلم
- فارغ التحصیلان تاریخ و نسل های مختلف معلمان تاریخ

فعالیت یادگیری: : دانشجو یک مقاله یا بخشی از برنامه درسی رشته تاریخ را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مقایسه تطبیقی برنامه درسی ایران باستان و ایران دوره اسلامی

فصل هشتم: آموزش تاریخ در برنامه های درسی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش(از ۱۳٤۷ تا ۱۳۵۷)

- جایگاه و نقش شورای عالی آموزش و پرورش برای تصویب قوانین آموزشی
- کتاب درسی تاریخ و برنامه آموزش تاریخ با سیاست های فرهنگی سیاسی اجتماعی حکومت پهلوی

فعالیت یادگیری: : دانشجو یک مقاله یا بخشی از برنامه درسی رشته تاریخ را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مقایسه تطبیقی برنامه درسی ایران باستان و ایران دوره اسلامی

فصل نهم: آموزش تاریخ در برنامه های درسی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش(از ۱۳۵۸ تا کنون)

- مقایسه آموزش تاریخ در قبل و بعد از انقلاب اسلامی

- کتاب های درسی تاریخ در بعد از انقلاب اسلامی
- انقلاب فرهنگی و آموزش تاریخ(شورای عالی انقلاب فرهنگی)
- کتاب های درسی تاریخ در دوره های مختلف از دهه شصت تا هشتاد
- گسترش مراکز آموزش تاریخ در دانشگاه ها و حوزه های علمیه
- از تربیت معلم تا دانشگاه فرهنگیان
- جایگاه تاریخ و آموزش آن در اسناد بالادستی(چشم انداز ۲۰ساله، سند تحول آموزش و پرورش و)
- کتاب درسی تاریخ، مساله ها و چالش ها در روندهای تغییر سیاسی اجتماعی فرهنگی فناوری

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک برنامه درسی تاریخ دانشگاه یا تربیت معلم را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول از مقایسه تطبیقی برنامه درسی قبل و بعد از انقلاب. تهیه یک جدول از مقایسه تطبیقی برنامه درسی دانشگاه و یکی از مراکز حوزوی دارای رشته تاریخ

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- صفت¬گل، منصور، تاریخ نویسی درسی در ایران از دارالفنون تا برافتادن فرمانروایی قاجاران، مجله دانشگاه انقلاب، پاییز ۱۳۸۷، ص. ۱۵۳-۱۹۶.

۲- معتمدی، اسفندیار، کتابهای درسی در ایران از تأسیس دارالفنون تا انقلاب اسلامی ۱۳۵۷-۱۳۳۰، تهران، سمت

۳- نوید، مهدی و رحیم روح بخش، تربیت معلم به روایت اسناد شورای عالی معارف، فرهنگ و آموزش و پرورش، تهران: انتشارات دانشگاه تربیت دبیر شهید رجائی، ۱۳۹۹

٤- فاضلی پور، طوبی (۱۳۹۶)، مجموعه مقالات همایش های آموزش تاریخ در مدارس، تهران: نگارستان اندیشه و انجمن ایرانی تاریخ.

٥- روستا، جمشید و رحیم روح بخش (۱۳۹۸)، مجموعه مقالات همایش های آموزش تاریخ در مدارس ایران: چالش ها و راهکارها، کارگروه آموزش و پرورش انجمن ایرانی تاریخ، تهران، نگارستان اندیشه

٦- روح بخش، رحیم و فریده حشمتی (۱۳۹۹)، تاریخ تحولات نظام آموزشی نوین در ایران، جلد اول از مجموعه مقالات پنجمین همایش آموزش تاریخ در مدارس-سیستان و بلوچستان، تهران، نگارستان اندیشه

۷- محبوبی اردکانی، حسین، تاریخ موسسات تمدنی جدید در ایران(۳ جلد)، ۱۳۷۶، تهران، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران

۸- قاسمی پویا، اقبال(۱۳۷۲)، مدارس جدید در دوره قاجار، تهران، نشر دانشگاهی.

۹- زرگری نژاد، غلامحسین و منصور صفت گل و محمدباقر وثوقی، (۱۳۸۵)، تاریخ دانشگاه تهران، جلد نخست ۱۳۲۲-۱۳۱۳، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

۱۰- موسی پور، نعمت الله، برنامه ریزی درسی در ایران معاصر، فصلنامهٔ تعلیم و تربیت، زمستان ۱۳۸۴، س. ۲۴، ش.۴ (پیاپی ۹۶)

۱۱- راهنمای برنامهٔ درسی تاریخ در دورهٔ متوسطه (در رشته ادبیات و علوم انسانی)، رشد آموزش تاریخ، بهار و تابستان ۱۳۸۲، ش. ۱۲. ص. ۳۰-۳۹.

منابع فرعی

۱. اکبری، محمدعلی (۱۳۹۶). تبارشناسی هویت جدید ایرانی دردوره قاجار و پهلوی، تهران، نشر موسسه ایران.
۲. رینگر، مونیکا (۱۳۹۶). آموزش، دین و گفتمان اصلاح فرهنگی در ایران دوره قاجار (ترجمه مهدی حقیقت خواه، تهران: نشر ققنوس
۳. مناشری، دیوید (۱۳۹۶)، نظام آموزشی و ساختن ایران مدرن (ترجمه محمدحسین بادامچی و عرفان مصلح)، تهران، نشر حکمت سینا.
٤. تیمینز، جف و کیت ورنون،کریستین کینیلی (۱۳۹۹)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «بررسی کتب درسی تاریخ ۲ (ارزیابی برنامه و منابع آموزشی تاریخ در دوره متوسطه)»

۱. معرفی درس و منطق آن:

برنامهٔ درسی و محتوای آموزشی برآمده از آن، رکن مهمی از نظام تعلیم و تربیت هر کشوری محسوب می شود. در برنامهٔ درسی ملی جمهوری اسلامی ایران یازده حوزهٔ تربیت و یادگیری تعریف شده که از جملهٔ آنها حوزهٔ تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعه اجتماعی است. درس تاریخ یکی از دروس کلیدی این حوزه محسوب می شود. آموزش تاریخ تا پایان دورهٔ اول متوسطه به شکل تلفیقی در قالب درس مطالعات اجتماعی و در دورهٔ دوم متوسطه به صورت درسی مستقل ارائه می شود. از آنجا که فارغ التحصیلان رشته آموزش تاریخ دانشگاه فرهنگیان قرار است معلم درس تاریخ یا مطالعات اجتماعی شوند بنابراین آشنایی و نقد و بررسی برنامه آموزشی و مبانی و اجزای آن بخش اساسی از روند آموزش در این رشته و به یک شکل خروجی آن خواهد بود. در عین حال در کلاس درس تاریخ، آنچه که تعیین کننده رابطه معلم تاریخ و دانش آموز کلاس است، منابع آموزشی درس است که شامل کتاب درسی تاریخ در دوره های مختلف آموزش پیشادانشگاهی و متوسطه است. کتاب درس تاریخ نیز بازتاب مبانی و ساختار برنامه ریزی آموزشی تاریخ و طراحی درسی تاریخ است. بنابراین آشنایی و نقد و بررسی منابع آموزشی درس تاریخ، هم از جنبه مبانی برنامه ریزی و طراحی آموزشی آن و نیز جنبه شکلی و گرافیک و نشر و هم از جهت مضامین و موضوعات باعث ارتقای سطح یادگیری دانشجویان و معلمان آینده درس تاریخ خواهد شد. به خصوص که دانشجوی تاریخ این درس را همزمان با درس های تاریخ معاصر در دیگر واحدهای درسی سال چهارم آموزشی مطالعه می کند و پیش از آن با سابقه تاریخی تحول کتاب درسی تاریخ و برنامه و قوانین و نهادهای مرتبط با آن آشنا شده است. هدف از این درس، ارتقای مهارت های روشی و نگرشی دانشجویان سال آخر آموزش تاریخ برای ورود به دوره معلمی تاریخ است.

مشخصات درس **نوع درس: نظری-عملی** **تعداد واحد: ۲ واحد** **تعداد ساعت: ٤٨ ساعت** **شایستگی کلیدی: تربیتی** **موضوعی** **پیش‌نیاز: بررسی کتب درسی تاریخ ۱** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **بررسی کتب درسی تاریخ ۲ (ارزیابی برنامه و منابع آموزشی تاریخ در دوره متوسطه)** نام درس به انگلیسی: Evaluation of the curriculums and educational resources of the history course in high school **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- با جایگاه درس تاریخ در برنامه آموزشی مدارس آشنا شود و آنرا تحلیل کند. ۲- مبانی و عناصر برنامه آموزشی درس تاریخ تحلیل و نقد و ارزیابی کند. ۳- مبانی و عناصر منابع آموزشی درس تاریخ تحلیل و نقد و ارزیابی کند. ۴- ساختار و مضامین روایت تاریخی کتاب درسی تاریخ در دوره های مختلف آموزشی را تحلیل و نقد و ارزیابی کند ۵- ساختار و مضامین شکل کتاب درسی به عنوان رسانه آموزشی را تحلیل و نقد و ارزیابی کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: جایگاه و اهمیت درس تاریخ در برنامهٔ درسی ملی ایران

- جایگاه و اهمیت درس تاریخ در سند تحول بنیادین، برنامهٔ درسی ملی و اهداف دوره های تحصیلی
- جایگاه تاریخ در برنامهٔ درسی حوزهٔ تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
- جایگاه درس تاریخ در برنامهٔ درسی مطالعات اجتماعی دوره های تحصیلی ابتدایی و اول متوسطه
- نسبت برنامه درس تاریخ با کلیت برنامه آموزشی دوره متوسطه دوم

- نسبت مبانی برنامه آموزشی دوره متوسط اول و دوم با درس تاریخ و برنامه آموزشی و منابع آموزشی تاریخ

فصل دوم: روش های نقد و ارزیابی برنامه آموزشی و منابع آموزشی

- روش های تحقیق کمی و کیفی در نقد و بررسی برنامه و منابع آموزشی تاریخ
- کاربرد روش تحلیل محتوا در نقد و بررسی برنامه و منابع آموزشی تاریخ
- کاربرد روش های سنجش مبانی یادگیری، طراحی آموزشی، برنامه آموزشی، خوانایی اثر
- روش های نقد متن و نقد تاریخی در تحلیل اعتبار مضامین برنامه و منابع آموزشی تاریخ

فصل سوم: نقد و بررسی و تحلیل برنامه آموزشی تاریخ

- تحلیل مبانی و منطق برنامه درسی تاریخ
- تحلیل رویکرد برنامه آموزش تاریخ
- ارزیابی و تحلیل شایستگی های برنامه درسی تاریخ
- بررسی و تحلیل راهبردهای یاددهی – یادگیری در برنامهٔ درسی تاریخ
- بررسی و ارزیابی اصول سنجش و ارزشیابی در برنامه درسی تاریخ

فصل چهارم: نقد و بررسی مواد و منابع آموزشی درس تاریخ

- بررسی و تحلیل مواد و منابع آموزش تاریخ (بسته یادگیری)
- کتاب درسی های تاریخ در دوره های متوسط اول و دوم
- سایر رسانه آموزشی
- فیلم، کتاب های مرجع، عکس، اسناد، متون تاریخی، نقشه ها

فصل پنجم: نقد و بررسی و تحلیل محتوای کتابهای آموزش دوره اول متوسطه

- مرور کتاب مطالعات اجتماعی و تاریخ در دوره ابتدایی و متوسطه اول
- مبنای طراحی آموزشی بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی
- نقد و بررسی مضامین و اعتبار بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی
- سنجش کیفیت شکلی بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی
- سنجش کیفیت محتوایی بخش تاریخ کتاب مطالعات اجتماعی

فصل ششم: نقد و بررسی و تحلیل محتوای کتاب های آموزش دوره دوم متوسطه

- نقد و بررسی و تحلیل کتاب درسی تاریخ ۱ و تاریخ ۲ و تاریخ ۳ برای رشته علوم انسانی
- نقد و بررسی و تحلیل کتاب تاریخ معاصر برای رشته های غیر علوم انسانی
- نقد و بررسی بخش های تاریخ جهان و ایران باستان، ایران دوره اسلامی، تاریخ اسلام، تاریخ معاصر ایران، تاریخ جهان

فصل هفتم: مفاهیم و مساله های ارزیابی و تحلیل منابع آموزشی تاریخ در مدارس

- تفاوت بسته یادگیری با کتاب درسی تاریخ
- اجزای بسته یادگیری
- جایگاه و اهمیت اجزای برنامه درسی تاریخ
- طراحی آموزشی و فصل بندی کتاب و سرفصل ها در کتاب درسی تاریخ
- سنجش انسجام و منطق و نظم درونی کتاب
- انسجام و اعتبار روایت تاریخی
- جذابیت و برانگیزندگی و سطح اقناع

- تناسب اهداف و رویکرد یادگیری با سرفصل ها و محتوای کتاب درسی تاریخ
- تناسب با اهداف و برنامه آموزشی
- روش نگارش تاریخ
- رویکرد های تاریخ نگاری در تدوین روایت کتاب درسی تاریخ
- مساله استفاده از محتوای غیرکلامی و رسانه ها در محتوای کتاب: نقشه نمودار تصاویر
- سنجش کیفیت و تناسب محتوای غیرکلامی با عمق بخشی یادگیری تاریخ
- نقش و کارکرد اجزای بسته یادگیری در آموزش و یادگیری
- تحلیل محتوای کتاب درسی به لحاظ مضامین و موضوعات
- تحلیل محتوای اجزای روایت تاریخی
- منابع تکمیلی برای تاریخ

فصل هشتم: تحلیل عناصر و اجزای ظاهری کتاب درسی تاریخ

- ادبیات متن کتاب درسی و سطح خوانایی اثر
- تناسب خوانایی و انشای کتاب با دوره آموزشی و اهداف آموزشی
- ابعاد هنری و شکلی و بصری کتاب
- گرافیک کتاب درسی تاریخ
- کیفیت چاپ و نشر کتاب درسی تاریخ
- سفیدخوانی و صفحه آرایی کتاب درسی
- رنگ ها و فونت های کتاب درسی برای عنوان بندی و دیگر اجزای شکل کتاب
- سنجش و بررسی تصاویر کتاب درسی تاریخ با ارزش گذاری های هنجاری
- قطع کتاب درسی تاریخ
- کاغذ کتاب درسی و سطح مانایی

فصل نهم: منبع آموزشی تاریخ و اجزای فرایند یادگیری

- معلم تاریخ و کتاب درسی تاریخ
- دانش آموز تاریخ و کتاب درسی تاریخ
- کتاب درسی تاریخ و مبانی نظریه های یادگیری
- کتاب درسی تاریخ و مبانی نظریه های علم تاریخ

فعالیت یادگیری: در هر فصل دانشجو مقاله ای درباره موضوع از مجلات رشد آموزش تاریخ یا مجلات تخصصی یا همایش های برگزار شده یا تجربه عملی معلمان درس تاریخ در مدارس یا نوشتارهای محققان مرتبط با برنامه و منابع آموزش تاریخ فعلی را در کلاس ارایه کند.

تکالیف عملکردی: در هر فصل دانشجو باید بتواند در عمل، اجزای یاد شده سرفصل را برای بررسی مبانی و عناصر برنامه آموزشی تاریخ، طراحی آموزشی تاریخ، ابعاد شکلی کتاب درسی تاریخ، ابعاد محتوایی کتاب درسی تاریخ در هر دوره تحصیلی را نقد و بررسی و ارزیابی و در قالب یک گزارش در کلاس در کنار دیگر دانشجویانی که بخش های مرتبط را انجام داده اند به گفتگوی انتقادی بگذارد.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استاد مربوطه بعد از ارایه ابعاد نظری موضوع، به طور مصداقی با استفاده از فیزیک کتاب درسی تاریخ و نیز اسناد مرتبط با مبانی برنامه آموزشی در هر دوره تحصیلی، دانشجویان را به مشارکت در مباحثه و نگارش درباره موضوعات مرتبط فراخواند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

١. فاضلی پور، طوبی (١٣٩٦)، مجموعه مقالات همایش های آموزش تاریخ در مدارس، تهران: نگارستان اندیشه و انجمن ایرانی تاریخ.

٢. روستا، جمشید و رحیم روح بخش (١٣٩٨)، مجموعه مقالات همایش های آموزش تاریخ در مدارس ایران: چالش ها و راهکارها، کارگروه آموزش و پرورش انجمن ایرانی تاریخ، تهران، نگارستان اندیشه

٣. روح بخش، رحیم و فریده حشمتی (١٣٩٩)، تاریخ تحولات نظام آموزشی نوین در ایران، جلد اول از مجموعه مقالات پنجمین همایش آموزش تاریخ در مدارس-سیستان و بلوچستان، تهران، نگارستان اندیشه

٤. تیمینز، جف و کیت ورنون،کریستین کینیلی (١٣٩٩)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت

٥. سند تحول بنیادین و سند برنامهٔ درسی ملی جمهوری اسلامی ایران

٦. اهداف دوره های تحصیلی (مصوب شورای عالی آموزش و پرورش)

٧. برنامهٔ درسی حوزهٔ تربیت و یادگیری علوم انسانی و مطالعات اجتماعی (در دست طراحی و تدوین)

٨. کتاب های درسی مطالعات اجتماعی پایه های چهارم تا نهم و کتاب های درسی تاریخ دورهٔ دوم متوسطه

منابع فرعی:

١. زفسکی، رمی (١٣٩٦). طراحی نظامهای آموزشی: تصمیم‌گیری در برنامه‌ریزی درسی و طراحی برنامهٔ درسی، ترجمهٔ هاشم فردانش، تهران: انتشارات سمت.

٢. الف لوی (١٣٩١). مبانی برنامه‌ریزی آموزشی (برنامه‌ریزی درسی مدارس)، ترجمه فریده مشایخ، تهران، انتشارات مدرسه.

٣. کتاب‌های درسی تاریخ (دوره متوسطه)

٤. کتاب‌های درسی مطالعات اجتماعی (مباحث تاریخی)

٥. میلر، جی. پی. (١٣٨٩). نظریه‌های برنامه درسی، ترجمه محمود مهرمحمدی، تهران، سمت.

٦. ملکی، حسن (١٣٩٦). مقدمات برنامه‌ریزی درسی، تهران: سمت.

٧. موسی پور، نعمت الله، برنامه ریزی درسی در ایران معاصر، فصلنامهٔ تعلیم و تربیت، زمستان ١٣٨۴، س. ٢۴، ش.۴ (پیاپی ٩۶)

٨. راهنمای برنامهٔ درسی تاریخ در دورهٔ متوسطه (در رشته ادبیات و علوم انسانی)، رشد آموزش تاریخ، بهار و تابستان ١٣٨٢، ش. ١٢. ص. ٣٠-٣٩.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «کاربرد رسانه و فناوری اطلاعات در آموزش تاریخ»

۱. معرفی درس و منطق آن:

امروزه آموزش تاریخ در محیط اجتماعی فرهنگی و سازمانی برای دانش آموزان انجام می شود که کاملا وابسته به بستر و فضا و ادراک فناورانه است به نحوی که بدون فناوری های اطلاعاتی و رسانه ای، نمی توان جامعه کنونی را که به عنوان جامعه دیجیتال شناخته می شود تصور و تعریف کرد. بنابراین وقتی مخاطبان آموزش تاریخ در چنین محیطی رشد می کنند و در فضای یادگیری تاریخ قرار می گیرند، شناخت و استفاده از ابعاد فناورانه آموزش تاریخ ضروری می نماید. در عین حال نقش معلم و ارتباط شناختی وی با دانش آموز در توازن با نقش کمک آموزشی فناوری های اطلاعاتی و رسانه ای به عنوان مکمل در نظر گرفته می شود. هدف از این درس آشنایی با فناوری های اطلاعاتی و رسانه ای برای آموزش تاریخ و مبانی و نتایج نظری آن در فرایند یاددهی و یادگیری تاریخ است.

مشخصات درس **نوع درس: تخصصی** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: تخصصی** **پیش‌نیاز:** **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد تاریخ آشنا با مهارت های فناورانه**	نام درس به فارسی: **کاربرد رسانه و فناوری اطلاعات در آموزش تاریخ** نام درس به انگلیسی: Use of media and information technology in history teaching **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- اهمیت بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در آموزش تاریخ را بفهمد ۲- تفاوت استفاده یا عدم استفاده از فناوری های نوین در کیفیت آموزش تاریخ را تحلیل کند. ۳- راه های عملی استفاده از رایانه و فناورهای نوین در آموزش در تاریخ را توضیح دهد. ٤- مهارت اولیه کاربرد برخی فناوری‌های نوین در آموزش تاریخ و انجام پژوهش های تاریخی که در کلاس درس تاریخ مفید است را به دست آورد. ٥- اهمیت منابع شنیداری و دیداری را در آموزش تاریخ درک کند. ٦- اهمیت ارتباط آموزش تاریخ با رسانه های دیداری و شنیداری درک کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی نظری کاربرد فناوری های اطلاعات در فرایند و اجزای آموزش

- علوم انسانی دیجیتال: نظریه ها و راهبردها
- مبانی نظریه های یادگیری دیجیتال: دانش بازنمایی شده و فشرده
- فناوری به مثابه مکمل یادیگیری
- فناوری به مثابه محتوای یادگیری
- آموزش دیجیتال تاریخ: نظریه ها و راهبردها

فصل دوم: سواد دیجیتال در آموزش تاریخ

- تعریف مفاهیم: رایانه و مفاهیم مرتبط با آن (نرم افزار، سخت افزار، اینترنت، شبکه رایانه‌ای (Computer network)

سواد مفهومی رایانه

- سواد کاربردی رایانه
- فناوری، فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا- ICT) (Information and communications technology)
- سواد فناورانی (Technological literacy)
- فناوری آموزشی
- نوآوری فناورانه
- تجارت الکترونیکی (Electronic commerce)
- واقعیت مجازی (VR)
- پایگاه داده
- رسانه های دیجیتال
- کتابخانه دیجیتال.

فصل سوم: کاربرد رایانه در یادگیری دانش تاریخ

- کاربردهای رایانه و مهارت‌های هفتگانه(ICDL) و برنامه‌های رایانه‌ای در آموزش و پژوهش در تاریخ
- گردآوری و سامان دهی اطلاعات و داده‌ها، ذخیره سازی گزارش‌ها و اطلاعات، فیش نویسی‌های دیجیتالی
- سازمان دهی فیش‌های تحقیقاتی پردازش اطلاعات و مقایسه داده‌های کمی

فصل چهارم: برنامه ای رایانه ای در رشته تاریخ

- معرفی برخی نرم افزارهای رایانه‌ای در حوزه دانشی در رشته تاریخ
- نرم افزارهای رایانه‌ای در حوزه جمع آوری و سازمان دهی اطلاعات مرتبط با رشته تاریخ

فصل پنجم: آشنایی با آموزش مبتنی بر فناوری‌های نوین در آموزش تاریخ

- انواع محتوای الکترونیکی آموزشی و کاربرد برنامه‌های رایانه‌ای در تولید محتوای الکترونیکی آموزشی تاریخ
- دانسته های تاریخی و بازی‌های رایانه‌ای

فصل ششم: اینترنت و تاریخ

- قابلیت‌ها و کاربردهای اینترنت در آموزش و پژوهش در تاریخ
- محاسن و معایب؛ آشنایی با قابلیت‌های اینترنت در عمومیت بخشی و ارتقای آگاهی‌ها و دانش تاریخی
- کاربرد اینترنت در منبع شناسی و تنظیم پیشینه پژوهش
- معرفی برخی از سایت‌های معتبر مرتبط با موسسات در حوزه آموزش و پژوهش در تاریخ
- معرفی برخی کتابخانه‌های دیجیتال و بانک‌های اطلاعات آثار و منابع تاریخی(کتابها، مقالات، اسناد، نسخ خطی، نقشه های تاریخی، فیلم های تاریخی)

فصل هفتم: کاربرد رسانه های مجازی در آموزش تاریخ

- معرفی برخی اماکن تاریخی دارای قابلیت بازدید مجازی
- کاربرد شبکه های اجتماعی در بررسی های تاریخی
- استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در تولید محتوای درسی الکترونیکی در رشته تاریخ
- آشنایی با محیط های یادگیری تعاملی

- آشنایی با کسب و کار دیجیتالی و تجارت الکترونیکی
- ایده پردازی در بهره مندی از فناوری‌های نوین در رشته تاریخ
- آشنایی با وب و ابزارهای وب
- آشنایی با آسیب های فناوری های نوین در پژوهش‌های تاریخی
- آشنایی با برنامه های کاربردی تلفن های همراه در مطالعات تاریخی

فعالیت یادگیری: دانشجو یکی از گزارش های تصویری کاربرد ابزارها و برنامه های رایانه ای را در آموزش یک موضوع تاریخی در کلاس درس مرور کند و در مورد مبانی و روند و نتایج آن گفتگو شود.

تکالیف عملکردی: استاد و دانشجو با کمک یکی از برنامه های دیجیتال و فناورهای رسانه ای، یک نمونه از درس های تاریخ را بر اساس کتب های درسی تاریخ متوسطه، آموزش دهند

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران حول کاربرد عملی فناوری های آموزشی تاریخ

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار با کمک فناوری های آموزشی تقویت کند.

استاد با شرکت دانشجویان در یکی از برنامه های رسانه ای، تجربه ای عملی درباره رابطه تاریخ و رسانه را برای دانشجویان شکل دهد

با ارایه یک سند تاریخی دیداری و شنیداری مانند فیلم تاریخی یا عکس یا مستند تاریخی تجربه نقد و بررسی روایت تاریخ نگارانه و روایت رسانه ای از تاریخ را نشان دهد.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- مینوتی، رولاندو (۱۳۸۷) اینترنت و حرفه تاریخ‌نگاری، مترجم: حسن فرشتیان، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

۲- فرج اللهی، مهران. معینی کیا، مهدی (۱۳۹۴) طراحی آموزش و یادگیری در عصر دیجیتال، تهران: دانشگاه پیام نور.

منابع فرعی:

۱. حسن زاده، محمد (۱۳۹۷) ذخیره و بازیابی اطلاعات ، تهران: سمت.

۲. حسنی‌جعفری، فتانه. لاریجانی، مریم. شاه محمدی، نیره. میرعابدینی، شیرین (۱۳۹۷) فناوری آموزشی، تهران: دانشگاه پیام نور.

۳. خسروبیگی، هوشنگ (۱۳۹۷) ارزیابی کارکرد محتوای الکترونیکی در آموزش تاریخ در دانشگاه گام اول برای شناسایی بایسته‌های نقد محتوای الکترونیکی»: پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، شماره ۶۲: ۹۳-۱۱۶.

٤. ذوفن، شهناز (۱۳۹۵) کاربرد فناوریهای جدید در آموزش، تهران: سمت.

٥. مینوتی، رولاندو (۱۳۸۷) اینترنت و حرفه تاریخ‌نگاری، مترجم: حسن فرشتیان، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.

٦. زندی، بهمن. ده‌باشی شریف، فروزان (۱۳۹۲) راهبردهای پردازش و تدوین محتوای آموزش الکترونیک، تهران: دانشگاه پیام نور.

۷. شهبازی، رحیم (۱۳۹۷) مبانی شبکه و سخت افزار تهران: سمت.

۸. صالحی، نصرالله (۱۳۸۸) مجموعه مقالات راهکارهای آموزش تاریخ، تهران: شورا.
۹. فرج اللهی، مهران. معینی کیا، مهدی (۱۳۹۴) طراحی آموزش و یادگیری در عصر دیجیتال، تهران: دانشگاه پیام نور.
۱۰. کشاورز شکری، عباس (۱۳۸۸) «برخی مسائل و مشکلات پژوهش‌های تاریخی در اینترنت» مجله: کتاب ماه تاریخ و جغرافیا »، شماره ۱۳۹ :۲۱ – ۲۵.
۱۱. کلارک، کلوین. میر، ریچارد ای (۱۳۸۸) یادگیری الکترونیکی و علم آموزش، مترجمان: داود کریم‌زادگان و زهرا جلال زاده، تهران: دانشگاه پیام نور.
۱۲. کوهن، دانیل جی (۱۳۸۸) «تاریخ و دو دهه شبکه جهانی پهنا »، مترجم:حبیب الله اسماعیلی: کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، ویژه نامه تاریخ و رسانه، ش ۱۳۹: ۱۶–۲۰.
۱۳. گالگانو، مایکل جی. آرندت، کریس. هایزر، ریموند ام (۱۳۹۸) پژوهش و نگارش تاریخ در عصر دیجیتال، مترجمان: امیرحسین حاتمی، محمد نور محمدی نجف آبادی، تهران: پژوهشکده تاریخ اسلام.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد. ۱۲ نمره

ارزشیابی پایانی: دارد. ۴ نمره

کارپوشه: دارد . ۴ نمره

سرفصل درس «پژوهش و توسعه حرفه ای»

۱. معرفی درس و منطق آن:

وقتی در طول برنامه آموزش حرفه‌ای دانشجو معلمان فرصت پژوهش در تجربه را بدست آورند، به توانایی های مورد نیاز برای مواجهه با موقعیت‌های نامعلومی که در آن غوطه‌ورند دست خواهند یافت و قادر خواهند بود این توانایی را به دانش‌آموزان خود منتقل کنند. معلم باید ازتدریس و عمل تربیتی عادی شده[۱] فاصله گرفته و به سوی تدریس و عمل فکورانه[۲] پیش برود، به نحوی که با بینشی پژوهشی مسائل کلاس و مدرسه را بکاود و با اقدام پژوهی و ژرف‌اندیشی به یافتن راه‌حل‌ها، کاربرد بلافصل یافته‌ها و اخذ بازخورد مداوم به اصلاح و بهبود فرآیند های آموزشی و پرورشی بپردازد.

مشخصات درس **نوع درس:** نظری-عملی **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۴۸ **شایستگی کلیدی:** تربیتی-موضوعی **پیش‌نیاز:** - **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص علوم تربیتی	نام درس به فارسی: **پژوهش و توسعه حرفه‌ای** نام درس به انگلیسی: Professional development and research **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** با آگاهی از چیستی و چگونگی پژوهش روایی، تجربیات شخصی خود/ دیگری را از موقعیت‌های آموزشی/ تربیتی مورد واکاوی (تأمل) قرار داده و گزارش یافته‌های درس پژوهی و اقدام پژوهی را مطالعه نموده و بازتاب های حاصل از این فرآیند را برای بهبود عملکرد در موقعیت های بعدی طراحی، اجرا و گزارش نماید

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: پژوهش روایی

- ماهیت تجربه، یادگیری از تجربه، و تأمل بر تجربه و تمایز آن با سایر انواع یادگیری
- روایت نویسی وسیله‌ای برای پژوهش در عمل
- پژوهش روایی در خدمت رشد حرفه‌ای
- چگونه روایت ها بین دانش آشکار و دانش ضمنی پیوند می زنند؟
- اهداف پژوهش روایی و کاربردهای آن
- انواع پژوهش روایی

تکالیف عملکردی:

با مطالعه داستان زندگی معلمان و مقالات علمی در زمینه پژوهش روایی تأثیر این شیوه مطالعه را در بهبود عملکرد حرفه‌ای در قالب یک مقاله کوتاه ارائه نماید.

یک پژوهش روایی را به صورت خلاصه یا در قالب یک مقالهٔ مروری با ذکر ویژگی‌ها و مراحلش ارائه کند. (البته قالب مذکور قبلاً باید توسط استاد توضیح داده شود).

فصل دوم : روش پژوهش روایی

- ابزار های گردآوری اطلاعات در پژوهش روایی
- فرآیند تحلیل داده ها

[۱]-routinized
[۲] - reflective

- معنا دهی به داده ها
- کد گذاری
- تحلیل ساختاری
- اعتبار بخشی

تکالیف عملکردی:

با استفاده از فرایند تحلیل ساختاری، یافته های علمی پژوهشی را اعتبار بخشی نماید.

فصل سوم : اقدام پژوهی

- چیستی اقدام پژوهی در آموزش و پرورش (ماهیت، تعریف، ابعاد، گستره،)
- چرایی اقدام پژوهی در آموزش و پرورش(اهداف ، پیامدها، ضرورت و اهمیت)
- تاریخچه و خاستگاه های اقدام پژوهی
- نظریه‌ها و دیدگاه‌های موجود در زمینه اقدام پژوهی

فعالیت یادگیری:

- مشارکت در نقد و ارزیابی گزارش های ارائه شده در کلاس در زمینه اقدام پژوهی هی ارائه شده.

تکالیف عملکردی:

- تهیه یک نوشته انتقادی در مورد باورها و عقاید شخصی خود در مورد چیستی و ضرورت اقدام پژوهی در آموزش و پرورش و ارائه آن در کلاس برای بررسی و نقد

فصل چهارم: روش اقدام پژوهی

- چگونگی تشخیص مسئله،
- -چگونگی تدوین طرح اقدام پژوهی،
- -روش اجرای مراحل اقدام پژوهی
- چگونگی گردآوری داده ها و شواهد مهم در اقدام پژوهی
- باز اندیشی در باره داده ها و شواهد و اصلاح فرایند اقدام پژوهی
- نقش مشورت و مشارکت در اقدام پژوهی
- -ارزشیابی ،نقادی و اعتباریابی در اقدام پژوهی
- چگونگی بازخورد ،اصلاح و کاربرد نتایج در اقدام پژوهی
- چگونگی مستند سازی، ثبت و ضبط مراحل و تهیه گزارش نهایی و اطلاع رسانی و اشاعه دستاوردهای اقدام پژوهی
- مشارکت در نقد مطالب گزارش شده در کلاس (گزارش حاصل از فعالیت عملکردی گروه‌ها)

تکالیف عملکردی

- تشکیل کارگروه‌هایی متشکل از دانشجو معلمان و مشارکت آنها در نقد نمونه‌ای از اقدام‌پژوهی انجام شده توسط معلمان دیگر و تهیه گزارش نقد برای ارائه به کلاس

فصل پنجم : درس پژوهی

تدوین طرح درس پژوهشی متناسب با سوالهای پژوهشی:

- ترسیم وضع موجود و مطلوب
- شناسایی تغییرات مورد نیاز

- تعیین هدفهای درس
- تعیین تجارب و فعالیتهای یادگیری
- تعیین رفتار ورودی
- پیش بینی منابع و وسایل آموزشی
- پیش بینی نحوه مدیریت و سازماندهی کلاس
- پیش بینی نحوه تفکر و واکنش دانش آموزان به تدریس
- تعیین معیارهای تحقق هدفها
- تعیین روش سنجش و ارزشیابی
- تعیین چارچوب اجرایی طرح در س پژوهشی

فعالیت یادگیری

در باره چارچوب طرح درس پژوهشی بحث می کند . و دلایل و اهمیت هر یک از مولفه ها را بر می شمارد.

تکالیف عملکردی

در قالب کارگروههای دانشجویی یک طرح درس پژوهشی را تهیه و به کلاس ارایه می نمایند

فصل ششم : روش درس پژوهی

- تدوین طرح درس پژوهشی
- اجرای طرح درس مورد پژوهش
- ژرف اندیشی در باره داده ها و شواهد
- چگونگی ژرف اندیشی در باره روند اجرای فعالیت گروه
- تهیه گزارش نهایی و اشاعه دستاوردهای گروه درس پژوهی

فعالیت یادگیری

در باره چگونگی اجرای طرح درس پژوهشی، چگونگی نقد مناسب تر نحوه اجرای طرح درس پژوهشی و ضرورت اشاعه نتایج درس پژوهی بحث می کنند.

تکالیف عملکردی

طرح درس پیش بینی شده در گروه را بصورت آزمایشی در کلاس اجرا می کنند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- راهبردهای اصلی شامل پرسش و پاسخ، حل مساله، نقادی و پژوهش به صورت گروهی و مشارکتی است. در کلاس در خلال بیان فلسفه، مبانی،اصول، روش و مراحل اجرای اقدام پژوهی به تحلیل و نقادی گزارش های مطالعات اقدام پژوهی معلمان و آشنا سازی دانشجو معلمان با تجارب معلمان پژوهنده پرداخته می‌شود.
- در بخش عملی، دانشجو معلمان در قالب گروه‌های مناسب، به انتخاب مسئله متناسب با رشته و تدوین پیشنهاده کامل اقدام پژوهی و اجرای آن در محیط واقعی می‌پردازند و گزارش کار خود در هر مرحله را به کلاس ارائه داده و از نقد و مشارکت سایر دانشجو معلمان استفاده می کنند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- عطاران، محمد (۱۳۹۶). پژوهش روایی. دانشگاه فرهنگیان

۲- ساکی، رضا (۱۳۹۲) درس پژوهی ، مبانی ، اصول و روش اجرا ، انتشارات جهاد دانشگاهی.
۳- ج. پاین، جرالد (۱۳۹۹). اقدام پژوهی معلم: بنا نهادن مردم سالاری دانشی. ترجمه منیره رضایی. انتشارات دانشگاه فرهنگیان با همکاری پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش
٤- استیپانک و همکاران (۱۳۸۹) درس پژوهی راهنمایی عملی برای مدیران و معلمان ، ترجمه دکتر رضا ساکی و داریوش مدنی ، انتشارات حکمت علوی

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی:. (۶ نمره)

ارزشیابی پایانی. (۸ نمره)

کارپوشه (*Port Folio*): (۶ نمره)

سرفصل درس «کارورزی ۱»

۱. معرفی درس و منطق آن

آموزش اثربخش نیازمند آن است که معلمان در طول دوره آموزشی در معرض تجربیات متنوع و غنی قرار گرفته و قادر به مطالعه، تصمیم گیری و ارزیابی نتایج تصمیمات در موقعیت های پیچیده آموزشی و تربیتی مبتنی بر یافته های علمی و پژوهشی باشند. برنامه کارورزی فرصت برقرار ساختن پیوند میان آموخته های نظری با محیط های واقعی آموزشی- تربیتی و عمق بخشیدن به تجربه های پیشین در جهت توسعه شایستگی های حرفه ای و دست یابی به ظرفیت غایی کنش عملی در کلاس درس را فراهم می کند. این برنامه در دانشگاه فرهنگیان، با تأکید بر مشاهده تأملی، روایت نگاری و واکاوی تجربیات به عنوان عناصر سازنده/شکل دهنده عمل فکورانه؛ و نیز ابزارهای سه گانه اقدام پژوهی، درس پژوهی و پژوهش روایتی به عنوان روش های مورد تاکید در برنامه تربیت معلم فکور این هدف را تعقیب می نماید. مطالعه مسئله های آموزشی/تربیتی در سطح کلاس درس و مدرسه زمینه ساز عمل مستقل حرفه ای معتبر و کسب تجربیات دست اول است. فرصت های یادگیری تدارک دیده شده از سوی استادان و بازخوردهای ارائه شده از سوی آنان باید امکان تلفیق نظر و عمل تربیتی را در موقعیت های واقعی، برای یافتن راه حلهای قابل دفاع و پاسخ به مسئله های آموزشی/ تربیتی تدارک ببینند. بهره گیری از مبانی نظری/ تکنیک ها و فنون در برنامه کارورزی به منظور دستیابی دانشجو به یک نگاه همه جانبه و غنا بخشیدن به تصمیمات اتخاذ شده در ابعاد برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی برای حمایت از یادگیری دانش آموزان ضروری است. در طول برنامه کارورزی دانشجو فرصت کسب تجربه برای درک عمل اثربخش، تأمل بر روی آن به منظور پذیرش مسئولیت حرفه‌ای را کسب می نماید.

در کارورزی یک دانشجو با کسب مهارت در به کارگیری روش ها و فنون مشاهده تأملی، موقعیت های آموزشی و تربیتی در سطح مدرسه و کلاس درس را مورد مطالعه قرار داده و دریافت های خود را در قالب روایت ها، روزنگارها، تجربیات شخصی ارائه می نماید. این یافته ها از موقعیت مدرسه و کلاس درس می تواند همراه با عکس و فیلم/ گزارش گفتگو با کادر مدرسه/ معلم راهنما/ اولیاء/ دانش آموزان(با هماهنگی مدرسه) تکمیل شود. روایت های دانشجو از موقعیت های مختلف مورد واکاوی قرار گرفته و مسئله های شناسایی شده با استفاده از شواهد و مستندات علمی گزارش می گردد.

مشخصات درس **نوع درس:** کارورزی **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۱۲۸ ساعت **شایستگی کلیدی:** موضوعی-تربیتی **دروس پیش‌نیاز:** پژوهش و توسعه حرفه‌ای **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص رشته ای	نام درس به فارسی: **کارورزی ۱** نام درس به انگلیسی: *Internship1* **اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** با مشاهده تأملی مسئله‌های آموزشی/ تربیتی در سطح کلاس درس و مدرسه را شناسایی و با استفاده از شواهد و مستندات علمی آن را تبیین نماید. مشاهدات تأملی و یافته‌های تجربی حاصل از واکاوی روایت ها را ثبت و گزارش نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

هفته اول:

ارائه یک تصویر کلی از برنامه کارورزی در طی چهار ترم و انتظارات از دانشجو، معرفی برنامه کاروزی یک با تأکید بر مشاهده تأملی و روایت نویسی (ماهیت روایت ها و چگونگی نگارش آن)، تکالیف عملکردی در طول ترم، برنامه زمان بندی سمینارها در سطح مدرسه و پردیس/ واحد آموزشی، و تبیین فرم های ارزیابی از عملکرد دانشجویان بر اساس پیامدها و سطوح عملکرد، توزیع

دانشجویان در مدارس (هماهنگی با مناطق آموزشی و سازماندهی دانشجویان در مدارس باید قبل از شروع ترم و با تشکیل ستاد کارورزی در سطح استان صورت گیرد). تعامل از نزدیک میان استاد و دانشجو از طریق مطالعه گزارش ها و ارائه بازخورد به موقع و سازنده، و نیز تشکیل جلسات بحث و گفتگو پیرامون تجربیات حاصل از حضور در موقعیت های واقعی از استلزامات اجرایی برنامه کارورزی است. تشکیل سمینار در کلیه هفته ها برای بحث و بررسی پیرامون عملکرد دانشجو و گفتگو در خصوص بازخورد های ارائه شده از سوی اساتید ضروری است. مشارکت دانشجویان در نقد و بررسی گزارش ها/ روایت های همکلاسی ها/ همقطاران فرصت یادگیری انتقال تجربیات به یکدیگر را فراهم می کند.

هفته دوم:

کارگاه مطالعه موقعیت

تکلیف یادگیری: مشاهده فیلم تدریس/ موقعیتی در سطح کلاس درس/ مدرسه بر اساس گام های زیر:

الف: توصیف موقعیت (بیان ویژگی ها و مشخصه های متمایز کننده)

ب: تشریح/ استنباط از موقعیت (شناسایی اجزاء و روابط)

ج: بازنگری (به گونه دیگر دیدن/ از زاویه دید دیگری به موقعیت نگاه کردن) با استفاده از تکنیک های اگر، آنگاه، شش کلاه تفکر، اسکمپر... در یافتن نقطه کانونی

د: تبیین مسئله با استفاده از استدلال قیاسی یا استقرایی به کمک شواهد و مستندات جمع آوری شده (از آنجایی که آموزش این بخش نیازمند آن است که دانشجو گزارشی از مطالعه موقعیت بر اساس محور های چهارگانه تهیه کرده باشد، لذا آموزش این بخش در جلسه ششم ارائه می شود).

هفته سوم:

مشاهده آزاد

حضور دانشجویان در مدارس (جلسه آشنایی با مدرسه، مدیر و معلم راهنما)

تکلیف یادگیری: تجربه اولین روز کارورزی من در مدرسه. از دانشجو خواسته شود تا اولین تجربیات خود را از اولین روز کارورزی از زمان آماده شدن برای رفتن به مدرسه تا زمان برگشتن در قالب داستان یا خاطره یادداشت روزانه ثبت و ارائه نماید. دانشجو در اولین روز کارورزی مشاهده آزاد دارد و آنچه را مشاهده می کند بدون هیچ محدودیتی ثبت و ضبط خواهد نمود. این موارد می تواند شامل رخ داد ها در مسیر رفت و آمد به مدرسه؛ فضا و موقعیت مدرسه؛ احساسات، تصورات و انتظارات؛ نحوه برخورد کادر مدرسه؛ نحوه مواجه شدن با دانش آموزان؛ گفتگو ها با کارکنان مدرسه، معلمان و.... باشد.

هفته چهارم:

مطالعه موقعیت

گزارش های (روایت) تهیه شده از مشاهده آزاد از جهت رعایت روش ها و فنون توصیف و تشریح موقعیت و به صورت گروهی مورد نقد و بررسی قرار می گیرد. تشکیل گروه های حرفه‌ای متشکل از سه تا چهار دانشجو و ارائه بازخورد توسط همقطاران/ گروه همسالان امکان به مشارکت گذاشتن تجربیات را به عنوان یک مهارت حرفه‌ای تقویت می کند. محور هایی که گزارش ها بر اساس آن مورد نقد و بررسی قرار خواهد گرفت:

الف: توصیف موقعیت (بیان ویژگی ها و مشخصه های متمایز کننده)

ب: تشریح/ استنباط از موقعیت (شناسایی اجزاء و روابط)

ج: بازنگری (به گونه دیگر دیدن/ از زاویه دید دیگری به موقعیت نگاه کردن) با استفاده از تکنیک های اگر، آنگاه، شش کلاه تفکر و اسکمپر.

د: تعیین نقطه کانونی (بازبینی شواهد جمع آوری شده برای دستیابی به درک عمیق تر و همه جانبه تر نسبت به موقعیت/ طرح مسئله).

هفته پنجم:

مطالعه موقعیت

حضور در مدرسه و تکمیل اطلاعات مورد نیاز/ شواهد بیشتر برای بیان مسئله. در این جلسه دانشجو با توجه به بازخورد های ارائه شده از سوی همسالان/ همقطاران یا استاد به مطالعه مجدد موقعیت(مدرسه) پرداخته و با جمع آوری اطلاعات/ شواهد بیشتر گزارش خود را برای یادگیری روش تبیین مسئله تکمیل می نماید.

هفته ششم:

مطالعه موقعیت

گفتگو در این جلسه پیرامون روش ها و فنون مشاهده تأملی ادامه می یابد و دانشجو با استفاده از شواهد جمع‌آوری شده از موقعیت مورد مطالعه به تبیین مسئله مبادرت می نماید. مرور محورها در جلسه دوم و آموزش نکات مربوط به تبیین مسئله.

الف: توصیف موقعیت (بیان ویژگی ها و مشخصه های متمایز کننده) (مرور)

ب: تشریح/ استنباط از موقعیت (شناسایی اجزاء و روابط) (مرور)

ج: بازنگری (به گونه دیگر دیدن/ از زاویه دید دیگری به موقعیت نگاه کردن) با استفاده از تکنیک های اگر، آنگاه، شش کلاه تفکر، اسکمپر...(مرور)

ه: تبیین مسئله با استفاده از استدلال قیاسی یا استقرایی به کمک شواهد و مستندات جمع آوری شده (آموزش).

شرح تنظیم پوشه کار... توسط چه کسی تنظیم می شود: نسخه ای از مجموعه فعالیت های انجام شده در مطالعه موقعیت به همراه بازخوردهای ارائه شده در محورهای مختلف تبیین مسئله در پرونده توسعه حرفه‌ای دانشجو ضبط گردد.... منظور همان پوشه کار است؟ پرونده توسعه حرفه ای با چه فرمتی باید تشکیل شود؟ آیا به دنبال پرونده الکترونیکی یا همان ای- پورتفولیو بوده ایم ؟ باید به سمتی برویم که دانشجو خود متکفل این امر شود.

هفته هفتم:

مشاهده تأملی و مسئله شناسی موقعیت فیزیکی مدرسه/ بازدید از مدرسه و تشکیل سمینار در سطح پردیس/ مدرسه

تکلیف عملکردی: تهیه گزارش از موقعیت فیزیکی مدرسه شامل: موقعیت جغرافیایی و محیط بیرونی مدرسه، انواع فضا ها (کتابخانه، زمین ورزش، آبخوری، سرویس ها، کلاس ها، راهرو ها....) نور، جریان هوا، وضعیت بهداشت، امکانات و تجهیزات (کارگاهی، آزمایشگاهی، شبکه مجازی، سایت و.....) شناسایی و تبیین مسئله (فرآیند مسئله شناسی و تبیین مسئله رعایت شود) ارائه یافته ها در سمینار مدرسه/ پردیس. این گزارش در قالب روایت نگاری (فرم پیوست) تنظیم شود. نمونه‌ای از توصیف موقعیت فیزیکی و تحلیل تحلیل و تفسیر آن در کلاس بحث کاروزی مورد نقد و بررسی قرار گرفته و بازخوردها از سوی استاد به منظور تکمیل اطلاعات و شواهد ارائه گردد.

پوشه کار: گزارش دانشجو به همراه بازخوردهای ارائه شده توسط استاد به منظور درک موقعیت فیزیکی و تأثیر آن بر یادگیری دانش آموزان در پوشه کار ضبط گردد.

هفته هشتم:

مشاهده تأملی و مسئله شناسی ساختار و سازمان مدرسه/ بازدید از مدرسه و تشکیل سمینار در سطح مدرسه/ پردیس

تکلیف عملکردی: تهیه گزارش از ساختار سازمانی، روش های بکارگرفته شده در اداره مدرسه، ساختار سازمانی، نحوه گردش کار در سطح مدرسه، تعاملات میان مدیر، معلمان،کارکنان و نحوه تعامل با اولیاء مدرسه و تدوین. آن در قالب روایت نویسی (فرم پیوست) تنظیم شود. نمونه‌ای از توصیف ساختار و سازمان مدرسه و تحلیل و تفسیر آن در کلاس بحث کاروزی مورد نقد و بررسی قرار گرفته و بازخوردها از سوی استاد به منظور تکمیل اطلاعات و شواهد ارائه گردد.

پوشه کار: گزارش دانشجو به همراه بازخوردهای ارائه شده توسط استاد به منظور درک ساختار و سازمان مدرسه و تأثیر آن بر یادگیری دانش آموزان در پوشه کار ضبط گردد.

هفته نهم:

مشاهده تأملی و مسئله شناسی موقعیت عاطفی روانی/ تعاملات در سطح مدرسه/ بازدید از مدرسه و تشکیل سمینار در سطح پردیس/ مدرسه

تکلیف عملکردی: تهیه گزارش از موقعیت عاطفی روانی مدرسه شامل: روابط عاطفی میان معلم و دانش آموزان (درک حالات روانی دانش آموزان، برنامه ریزی برای ایجاد جو مثبت و سازنده در فضای کلاس و...) تعاملات دانش آموزان با یکدیگر (میزان احترام، همدلی، همکاری و....)، روابط عاطفی میان معلمان و کارکنان و مدیر شناسایی و تبیین شود. یافته ها در سمینار مدرسه/ پردیس. این گزارش در قالب روایت نویسی (فرم پیوست) تنظیم شود. نمونه‌ای از توصیف تعاملات و روابط عاطفی در سطح کلاس درس/ مدرسه و تحلیل و تفسیر آن در کلاس بحث کارورزی مورد نقد و بررسی قرار گرفته و بازخوردها از سوی استاد به منظور تکمیل اطلاعات و شواهد ارائه گردد.

پوشه کار: گزارش دانشجو به همراه بازخورد های ارائه شده توسط استاد به منظور درک روابط عاطفی و تعاملات در سطح کلاس درس و مدرسه و تأثیر آن بر یادگیری دانش آموزان در پوشه کار ضبط گردد.

هفته دهم، یازدهم، دوازدهم و سیزدهم:

مشاهده تأملی کلاس درس و مسئله شناسی فرآیند آموزش/ بازدید از مدرسه و تشکیل سمینار در سطح پردیس/ مدرسه

تکلیف عملکردی: تهیه گزارش از موقعیت آموزشی شامل: جو و فضای عاطفی و روانی، طراحی آموزشی، راهبرد های آموزش، سازماندهی تکالیف یادگیری، تعاملات میان معلم و دانش آموزان و دانش آموزان با یکدیگر، وضوح و شفاف بودن مباحث، میزان درگیر نمودن دانش آموزان در فرآیند یادگیری، مواد و منابع آموزشی، ارزشیابی از یادگیری و...) شناسایی و تبیین شود. این گزارش در قالب روایت نگاری (فرم پیوست) تنظیم شود. نمونه‌ای از توصیف فرآیند آموزش در سطح کلاس درس و تحلیل و تفسیر آن در کلاس بحث کارورزی مورد نقد و بررسی قرار گرفته و بازخود ها از سوی استاد به منظور تکمیل اطلاعات و شواهد ارائه گردد.

پوشه کار: گزارش دانشجو به همراه بازخورد های ارائه شده استاد در پوشه کار ضبط گردد.

هفته چهاردهم:

ثبت و واکاوی تجربیات

نمونه‌ای از پژوهش‌های روایتی از جهت نوع اطلاعات، روش ها و ابزار های بکارگرفته شده، و یافته های آن در کلاس توسط استاد مورد بررسی قرار گیرد و با تبیین نقش روایت نویسی و واکاوی آن در آموزش حرفه ای مراحل تحلیل ساختاری روایت ها (بند الف و ب) بر روی گزارش های تهیه شده از سطح کلاس درس/ مدرسه آموزش داده شود.

تعریف و کاربرد پژوهش روایتی در کارورزی

تحلیل ساختاری روایت ها

۱) کدگذاری باز

۲) کدگذاری محوری و انتخاب مضامین

تکلیف یادگیری: مطالعه مقالات یا منابع علمی در زمینه پژوهش روایتی... قرار نشد از این تعبیر استفاده نکنیم؟ در یکی از محورهای فوق و جمع بندی یافته ها برای ارائه به کلاس.

تکلیف عملکردی:

الف: تحلیل یک نمونه پژوهش روایتی بر اساس مراحل ذکر شده به صورت گروهی

ب: تحلیل و واکاوی گزارش های تهیه شده از مدرسه/ کلاس درس و کدگذاری آنها برای یافتن مضامین

هفته پانزدهم:

ثبت و واکاوی تجربیات

نمونه‌ای از پژوهش های روایتی از جهت نوع اطلاعات، روش ها و ابزار های بکارگرفته شده، و یافته های آن در کلاس توسط استاد مورد بررسی قرار گیرد و مراحل تحلیل ساختاری بر روی روایت های تهیه شده (بند ج و د) از کلاس درس/ مدرسه آموزش داده شود.

تحلیل ساختاری روایت ها

۳) ارتباط مضامین با یکدیگر

۴) تبیین مسئله

تکلیف عملکردی:

الف: تحلیل یک نمونه پژوهش روایتی بر اساس مراحل ذکر شده به صورت گروهی

ب: تحلیل و واکاوی گزارش تهیه شده از سطح کلاس درس و مدرسه به منظور یافتن ارتباط میان مضامین و تبیین مسئله

هفته شانزدهم:

سمینار (بررسی گزارش ها و تحلیل ساختار آن بر اساس فرآیند شناسایی و تبیین مسئله در سطح مدرسه/ پردیس)

در این نشست دانشجویان یافته های خود از مطالعه موقعیت مدرسه و کلاس درس را در قالب مسئله های تبیین شده به همراه راه حل های مبتنی بر یافته های علمی ارائه نموده و یافته ها در کلاس به صورت گروهی مورد نقد و بررسی قرار می گیرد.

تکلیف عملکردی: دانشجویان گزارش یافته های خود را در طول ترم را زیر نظر استاد تنظیم نمایند. در این گزارش دانشجو باید یافته های خود را از مسئله های مطالعه شده و تبیین و آن را به کمک شواهد و مستندات علمی پژوهشی قابل دفاع ارائه نماید.

پوشه کار: گزارش تنظیم شده در پوشه کار توسعه حرفه ای ضبط می گردد.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

راهبردهای مستقیم، غیر مستقیم، در قالب ارائه شیوه مشاهده تأملی، به‌کارگیری راهبرد های شناختی در تحلیل موقعیت های واقعی، تحلیل نقادانه برای شناسایی و تبیین مسئله، راهبرد های مشارکتی، پژوهش روایتی، سمینار های گروهی و فردی ارائه می گردد.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱-احمدی، آمنه (۱۳۹۴). راهنمای عملی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم فکور (۱). تهران: دانشگاه فرهنگیان.

منابع فرعی:

۱- کرمی، علی و زائری، معصومه (۱۳۹۷). تمرین معلمی (کارورزی). نشر: فارس- مهر.

۲-نوروزی، رضاعلی و مقامی، حمید (۱۳۸۴). تمرین معلمی (کارورزی و مدیریت کلاس درس). قم: سماء قلم.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری

ارزشیابی پایانی:

ارزشیابی پایانی در درس کارورزی یک در قالب سمینار پایانی صورت می گیرد که در آن دانشجویان باید یافته های خود از مطالعه موقعیت های تربیتی و آموزشی را ارائه و با استناد به یافته های علمی پژوهشی (مطالعه شده در دروس نظری) از آن دفاع نمایند. این جلسه با حضور معلم راهنما تشکیل می‌شود.

ارزشیابی فرآیند:

ارزشیابی فرآیند بر اساس بازخورد های داده شده به گزارش های ارائه شده در طول ترم و سمینارهای سطح مدرسه و واحد آموزشی صورت می گیرد. میزان مشارکت در بحث ها، ارائه یافته های جدید، پاسخ به بازخورد های داده شده و...

ارزیابی پوشه کار:

کلیه گزارش ها به همراه بازخورد های داده شده در پوشه توسعه حرفه ای دانشجو ضبط و مبنای برنامه ریزی برای آموزش‌های بعدی و نیز دفاع از توانایی های حرفه‌ای در پایان دوره قرار می گیرد. یک نسخه از پوشه در اختیار دانشجو و یک نسخه در واحد آموزشی ثبت و ضبط می گردد.

ارزشیابی توسط عوامل مدرسه (مدیر و معلم راهنما):

بخشی از ارزیابی دانشجو در پایان ترم مربوط به گزارش عملکردی است که از سوی معلم راهنما و مدیر مدرسه ارائه می گردد.

امتیاز درس کارورزی بر مبنای ۱۰۰ و به شرح زیر محاسبه می شود:

ـ شرکت فعال در جلسات کلاسی، سمینارها و مدرسه: ۲۰ امتیاز

ـ گزارش های عملکردی مرحله ای: ۴۰ امتیاز

ـ تدوین و ارائه گزارش پایانی: ۴۰ امتیاز

ـ حد نصاب قبولی در درس «کارورزی۱» ۷۰٪ امتیاز یا نمره ١٤ می‌باشد.

نکات اساسی در تنظیم گزارش پایانی:

۱. تنظیم فهرست و فصل‌بندی
۲. ارائه مقدمه، هدف و تعاریف و مفاهیم کلیدی
۳. نگارش ادبی و فنی
٤. اعتبار داشتن گزاره ها
٥. ظرافت و زیبایی ظاهری
٦. صحت نحوه تحلیل، تفسیر و نقد گزاره ها
۷. ارایه نمودارها و عوامل دیداری و هنری مکمل
۸. ارائه راه حل ها و پیشنهادهای برخاسته از یافته‌ها
۹. ارجاعات روشن، استفاده از منابع معتبر و ارائه پیوست ها
۱۰. رعایت ساختار علمی و کلی گزارش بر اساس اصول حاکم بر رشته تحصیلی

سرفصل درس «کارورزی۲»

۱. معرفی درس و منطق آن

اگر تدریس را فرایندی سازمان‌یافته، اخلاقی و متعهدانه بدانیم که نیازمند بهره‌گیری از یافته‌های علمی، شهود[۱] و خلاقیت در موقعیت‌های بی‌بدیل و منحصر به‌فرد است، در آن صورت برنامه کارورزی به جای تمرکز انحصاری بر آموزش فنون، نیازمند آن است که دانشجومعلم فعالانه با موقعیت‌های واقعی در سطح کلاس درس روبرو شود و به آنان کمک کند تا با به کارگیری روش‌های استدلالی/ منطقی به بررسی موقعیت‌های یادگیری پرداخته و با آگاهی انتقادی نسبت به تجربیات اندوخته شده به آفرینش الگوهای ذهنی و طرح‌واره‌هایی بپردازند که به آنان در اتخاذ تصمیمات اثربخش و ارزیابی نتایج حاصل از تصمیمات جهت برنامه‌ریزی کمک کند.

تدریس عملی، وابسته به موقعیت است و با ویژگی‌های شخصی معلم و آن‌چه او در یک مکان و زمان خاص انجام می‌دهد مرتبط است. از این رو فرصت‌های یادگیری تدارک دیده شده در کارورزی ۲، به دنبال آن است تا دانشجومعلم را در معرض دانش کاربردی که ترکیبی از انواع مختلف دانش (بیانی[۲]، رویه‌ای[۳]، موقعیتی[۴]، فراشناختی[۵]) است قرار داده، به آنان کمک کند تا به تأمل در باره موقعیت‌های تربیتی بپردازند.

در این برنامه از طریق طراحی فعالیت‌های یادگیری امکان کسب تجربیات مستقیم، بررسی نتایج و بازاندیشی در خصوص دیدگاه‌های مختلف و دریافت‌های خود را به دست آورند. در برنامه کارورزی ۲، دانشجو با قرار گرفتن در معرض تکالیف اصیل[۶]، توانایی تأمل در عمل را به طور مقدماتی از طریق مشارکت در فرآیند آموزش (فردی، گروه‌های کوچک/گروه‌های بزرگ) و نهایتاً اجرای مستقل فعالیت‌های یادگیری در سطح کلاس درس کسب خواهد نمود و به درک صحیحی نسبت به آن‌چه درکلاس جریان دارد دست می‌یابد. آگاهی نسبت به تصمیمات ناظر به برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی، به عنوان یک فرآیند تأملی به شناخت جهت‌گیری حرفه‌ای، نوع تفکر و سبک تدریس دانشجو کمک خواهد کرد.

مشخصات درس **نوع درس:** کارورزی۲ **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۱۲۸ ساعت **شایستگی کلیدی:** موضوعی-تربیتی **دروس پیش‌نیاز:** کارورزی۱ **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص رشته ای	نام درس به فارسی: **کارورزی ۲** نام درس به انگلیسی : *Internship2* **اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱. با تداوم مطالعه موقعیت یادگیری (در سطح کلاس‌درس یا مدرسه) مشکلات/ نیازهای فردی، گروه‌های کوچک/ بزرگ را شناسایی/ بازشناسی کند و فعالیت‌هایی را برای رفع مشکلات/ نیازهای یادگیری طراحی، تولید، اجرا و ارزیابی نماید. ۲. تجربیات خود از مشارکت در فرآیند آموزش را واکاوی نموده و یافته‌های خود را روایت نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

جلسه اول:

[۱]- Intuition
[۲] -Declarative knowledge
[۳]- Procedural knowledge
[۴] - Conditional knowledge
[۵] - Metacognitive Knowledge
[۶]-Authentic task

معرفی برنامه کارورزی و تکالیف عملکردی، نحوه طراحی فعالیت‌های یادگیری، شیوه تنظیم روایت‌ها، برنامه زمان‌بندی سمینارها در سطح مدرسه و واحد آموزشی و چگونگی ارزیابی از عملکرد دانشجویان بر اساس پیامدها و سطوح عملکرد.

جلسه دوم تا شانزدهم:

در طول این جلسات دانشجو در مدرسه حضور خواهد داشت و جلسات بحث کارورزی برحسب مورد می‌تواند در سطح مدرسه یا واحد آموزشی تشکیل شود. از آن‌جایی که در برنامه کارورزی ۲، دانشجو در مقیاس خرد در فعالیت‌های یادگیری که در سطح کلاس درس مشارکت می‌کند و از این طریق به تجربیات دست اول در زمینه یادگیری دست خواهد یافت لذا، ضروری است دانشجویان بر اساس گزارش پایانی ارائه شده در نیم‌سال اول، مسئله‌ها/ نیازهای تأثیرگذار بر یادگیری دانش‌آموزان را در سطح فردی، گروه‌های کوچک، گروه کلاسی شناسایی و آن‌ها را در قالب فعالیت‌های یادگیری طراحی و تدوین نموده و با هدایت معلم راهنما (به صورت مشترک با معلم راهنما یا به صورت مستقل زیر نظر معلم راهنما اجرا نماید) به حل مسئله / پاسخ به نیازها اجرا نماید. این مسئله‌ها/ نیازها می‌تواند ناظر به عملکردهای شناختی یا عاطفی-هیجانی دانش‌آموزان باشد. گفتگو با دانشجو قبل و بعد از اجرا در ارتباط با طرح طراحی شده، و فرآیند اجرای فعالیت باید در فضایی امن و راحت به گونه‌ای که منجر به یک خود ارزیابی و شناسایی نقاط قوت و ضعف و راهکارهای ارتقاء/ بهبود آن باشد(فرم‌های گفتگو قبل و پس از اجرای فعالیت ضمیمه است).

توصیه: با توجه به این که مسئله‌های شناسایی شده از سوی دانشجویان از عمق و پیچیدگی متفاوتی برخوردار است لذا، می‌توان برحسب موقعیت‌های مطالعه شده نسبت به اجرای فعالیت‌های یادگیری به صورت فردی، گروه کوچک، جمعی اقدام نمود. تصمیم‌گیری در خصوص تقدم و تأخر در اجرای هر یک از این موقعیت‌های یادگیری بر عهده مدرس محترم است).

درصورتی که بنا به دلایلی دانشجو امکان کار بر روی مسئله‌های شناسایی شده در ترم یک را دارا نباشد، توصیه می‌شود در یک نشست مشترک میان معلم راهنما، استاد کارورزی و دانشجو نسبت به شناسایی مسئله‌ها/ نیازها اقدام شده و فعالیت‌های یادگیری بر اساس آن طراحی، اجرا و ارزیابی شود. دانشجویانی که بنا به دلایلی موفق به اتمام کار در ترم یک نشده‌اند می‌توانند با در نظر گرفتن یک برنامه ترمیمی از یک تا چهار هفته نسبت به تهیه/ تکمیل گزارش‌ها و شناسایی مسئله‌ها برای ورود به عرصه با نظر استاد راهنما اقدام نمایند. بدیهی است که نمره این گروه از دانشجویان بر اساس آیین‌نامه آموزشی ناتمام اعلام می‌گردد.

تکالیف عملکردی برای مشارکت در فعالیت‌های کلاسی:

۱. تهیه طرح برای مشارکت در فعالیت‌های یادگیری و اجرای مستقل فعالیت‌ها با هماهنگی معلم راهنما.

۲. طراحی فعالیت یادگیری برای رفع نیاز/ حل مسئله به صورت فردی و مشارکت در اجرای آن زیر نظر معلم راهنما، تهیه گزارش از اجرای فرآیند اجرای فعالیت، ارزیابی نتایج و تطبیق آن پیش‌بینی‌ها و ارائه پیشنهادها برای طراحی موقعیت یادگیری بعدی.

۳. طراحی فعالیت یادگیری برای رفع نیاز/ حل مسئله به برای گروه کوچک و مشارکت در اجرای آن زیر نظر معلم راهنما، تهیه گزارش از اجرای فرآیند اجرای فعالیت، ارزیابی نتایج و تطبیق آن پیش‌بینی‌ها و ارائه پیشنهادها برای طراحی موقعیت یادگیری بعدی.

٤. طراحی فعالیت یادگیری برای رفع نیاز/ حل مسئله در سطح جمعی/ کلاس درس و مشارکت در اجرای آن زیر نظر معلم راهنما، تهیه گزارش از اجرای فرآیند اجرای فعالیت، ارزیابی نتایج و تطبیق آن پیش‌بینی‌ها و ارائه پیشنهادها برای طراحی موقعیت یادگیری بعدی.

تکالیف عملکردی برای اجرا توسط دانشجو

۱. طراحی فعالیت یادگیری برای رفع نیاز/ حل مسئله به صورت فردی زیر نظر معلم راهنما، تهیه گزارش از اجرای فرآیند اجرای فعالیت، ارزیابی نتایج و تطبیق آن پیش‌بینی‌ها و ارائه پیشنهادها برای طراحی موقعیت یادگیری بعدی.

۲. طراحی فعالیت یادگیری برای رفع نیاز/ حل مسئله به برای گروه کوچک به صورت فردی زیر نظر معلم راهنما، تهیه گزارش از اجرای فرآیند اجرای فعالیت، ارزیابی نتایج و تطبیق آن پیش‌بینی‌ها و ارائه پیشنهادها برای طراحی موقعیت یادگیری بعدی.

۳. طراحی فعالیت یادگیری برای رفع نیاز/ حل مسئله در سطح جمعی/ کلاس‌درس به صورت فردی زیر نظر معلم راهنما، تهیه گزارش از اجرای فرآیند اجرای فعالیت، ارزیابی نتایج و تطبیق آن پیش‌بینی‌ها و ارائه پیشنهادها برای طراحی موقعیت یادگیری بعدی.

محور طراحی فعالیت‌های الزامی

- طراحی فعالیت یادگیری برای درگیر نمودن دانش‌آموزان
- طراحی فعالیت یادگیری برای مرور مباحث
- طراحی فعالیت یادگیری برای آموزش مهارت‌های کار مشارکتی
- طراحی فعالیت برای پرورش مهارت‌های تفکر
- طراحی تکلیف یادگیری برای یکی از موضوعات درسی
- طراحی فعالیت رفع بدفهمی‌های دانش‌آموزان
- طراحی فعالیت برای رفع عقب ماندگی‌های تحصیلی
- طراحی فعالیت برای تقویت/ بهبود عملکردهای عاطفی (مثل بی‌نظمی، عدم رعایت قوانین)
- طراحی فعالیت یادگیری برای سنجش آموخته‌ها
- سایر فعالیت‌ها به تشخیص معلم راهنما

ساختار طراحی فعالیت ها:

- هدف/ پیامد
- مراحل/گام‌های اجرای فعالیت
- مواد/ منابع آموزشی مورد نیاز
- روش بازخورد دادن به دانش‌آموزان در فرایند اجرا
- سنجش آموخته‌ها/ سنجش عملکرد

تهیه گزارش از اجرا

سمینارها

سمینارها در دو شکل اجرا می‌شود:

الف: در سطح مدرسه و پس از مشاهده عملکرد دانشجو در اجرای فعالیت‌ها و بر اساس طرح پیش‌بینی شده با مشارکت معلم راهنما برای کمک به دانشجو در ارزیابی عملکرد خود و برنامه‌ریزی.

ب: در سطح واحد آموزشی به صورت مشارکتی برای به مشارکت گذاشتن تجربیات و یافته‌ها و دستیابی به درک عمیق‌تر از تجربیات کسب شده.

انواع سمینارها

سمینار با حضور معلمان راهنما و دانشجویان دو نوبت در نیم‌سال و الزامی

سمینارهای جمعی برای انتقال یافته‌ها و تجربیات و تبادل‌نظر به صورت ماهیانه و الزامی(با برنامه‌ریزی و اعلام قبلی از سوی مدرس)

سمینار گروهی دانشجویان بر حسب موضوعات مشترک (اختیاری و با درخواست دانشجویان)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

برگزاری کارگاه آموزشی برای طراحی فعالیت‌های یاگیری با رویکرد شناختی، و به کارگیری راهبردهای شناختی برای مطالعه و تحلیل نقادانه موقعیت‌های یادگیری در سطح کلاس‌درس، رویکرد تجربی برای اجرای فعالیت‌ها در سطح کلاس‌درس به صورت فردی، گروه‌های کوچک/ جمعی، راهبردهای مشارکتی، برای مشارکت در سمینارهای کلاسی و به بحث گذاشتن تجربیات و ارائه یافته.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱-احمدی، آمنه (۱۳۹۴). راهنمای عملی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم فکور (۱). تهران: دانشگاه فرهنگیان.

مانبع فرعی:

۱- کرمی، علی و زائری، معصومه (۱۳۹۷). تمرین معلمی (کارورزی). نشر: فارس- مهر.

۲-نوروزی، رضاعلی و مقامی، حمید (۱۳۸۴). تمرین معلمی (کارورزی و مدیریت کلاس درس). قم: سماء قلم.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری

ارزشیابی پایانی:

ارزشیابی پایانی در درس کارورزی دو بر اساس تهیه طرح فعالیت در سطح کلاس، مشارکت با معلم راهنما در اجرای فعالیت‌های یادگیری، اجرای مستقل فعالیت‌های یادگیری و ارزیابی از نتایج بر اساس پیش‌بینی‌ها، شرکت در سمینارهای کلاسی برای ارائه یافته‌ها و تجربیات به سایر دانشجویان. در این سمینارها دانشجویان باید یافته‌های خود از مطالعه موقعیت‌های تربیتی و آموزشی را ارائه و با استناد به یافته‌های علمی پژوهشی (مطالعه شده در دروس نظری) ارائه و از آن دفاع نمایند.

ارزشیابی فرآیند:

ارزشیابی فرآیند بر اساس بازخوردهای داده شده به گزارش‌های ارائه شده در طول نیم‌سال و سمینارهای سطح مدرسه و واحد آموزشی صورت می‌گیرد. میزان مشارکت در بحث‌ها، ارائه یافته‌های جدید، پاسخ به بازخوردهای داده شده و...

ارزیابی پوشه‌کار:

طرح تهیه شده و کلیه گزارش‌ها از اجرای فعالیت‌ها به همراه بازخوردهای داده شده در پوشه توسعه حرفه‌ای دانشجو ضبط و مبنای برنامه‌ریزی برای آموزش‌های بعدی و نیز دفاع از توانایی‌های حرفه‌ای در پایان دوره قرار می‌گیرد. یک نسخه از پوشه در اختیار دانشجو و یک نسخه در واحد آموزشی ثبت و ضبط می‌گردد.

ارزشیابی عوامل مدرسه (مدیر و معلم راهنما):

بخشی از ارزیابی دانشجو در پایان نیم‌سال مربوط به گزارش عملکردی است که از سوی معلم راهنما و مدیر مدرسه ارائه می‌گردد.

امتیاز درس کارورزی بر مبنای ۱۰۰ و به شرح زیر محاسبه می‌شود:

ـ شرکت فعال در جلسات کلاسی(معلم راهنما)، سمینارها (استاد راهنما): ۲۰ امتیاز

ـ نظر معلم راهنما در مورد سطح عملکرد دانشجو بر اساس ملاک‌های ذکر شده: ۳۰ امتیاز

ـ نظر استاد راهنما در طراحی، تدوین، اجرای و ارزیابی فعالیت‌ها با توجه به سطح عملکرد دانشجو براساس ملاک‌های ذکر شده: ۳۰ امتیاز

ـ تدوین و ارائه گزارش پایانی توسط استاد راهنما با کسب نظر از معلم راهنما با توجه به سطح عملکرد دانشجو بر اساس ملاک‌های ذکر شده: ۲۰ امتیاز

ـ حد نصاب قبولی در درس «کارورزی۲» ۷۰٪ امتیاز یا نمره ۱٤ می‌باشد.

در صورتی که بنا به دلایلی دانشجو امکان کار بر روی مسئله‌های شناسایی شده در ترم یک را دارا نباشد، توصیه می‌شود در یک نشست مشترک میان معلم راهنما، استاد کارورزی و دانشجو نسبت به شناسایی مسئله‌ها/ نیازها اقدام شده و فعالیت‌های یادگیری بر اساس آن طراحی، اجرا و ارزیابی شود. دانشجویانی که بنا به دلایلی موفق به اتمام کار در ترم یک نشده‌اند می‌توانند با در نظر گرفتن یک برنامه ترمیمی از یک تا چهار هفته نسبت به تهیه/ تکمیل گزارش‌ها و شناسایی مسئله‌ها برای ورود به عرصه با نظر استاد راهنما اقدام نمایند. بدیهی است که نمره این گروه از دانشجویان بر اساس آیین‌نامه آموزشی ناتمام اعلام می‌گردد. (پ۳/ص۴/T۷)

سایر نکات:

نکات اساسی در تنظیم گزارش پایانی:

۱. تنظیم فهرست و فصل‌بندی
۲. ارائه مقدمه، هدف و تعاریف و مفاهیم کلیدی
۳. نگارش ادبی و فنی
٤. اعتبار داشتن گزاره‌ها
٥. ظرافت و زیبایی ظاهری
٦. صحت نحوه تحلیل، تفسیر و نقد گزاره‌ها
۷. ارایه نمودارها و عوامل دیداری و هنری مکمل
۸. ارائه راه‌حل‌ها و پیشنهادهای برخاسته از یافته‌ها
۹. ارجاعات روشن، استفاده از منابع معتبر و ارائه پیوست‌ها
۱۰. رعایت ساختار علمی و کلی گزارش بر اساس اصول حاکم بر رشته تحصیلی

سرفصل درس «کارورزی ۳»

۱.معرفی درس و منطق آن

در کارورزی۳، دانشجو معلم مستقیماً مسئولیت تدریس و اداره کلاس درس (۴۵/ ۹۰ دقیقه) را بر عهده می‌گیرد و با مطالعه بافت و زمینه‌ای که آموزش در آن جاری است، طرح یادگیری را برای آموزش مفاهیم/ مهارت‌های علمی ارائه شده در برنامه درسی[۱] تدوین می‌نماید. چنین طرحی باید دربرگیرنده‌ی فرصت‌هایی باشد که نسبت به یادگیری دانش‌آموزان حساس بوده و عمیقاً با بافت و بستر واقعی زندگی آن‌ها ارتباط برقرار می‌نماید. ماهیت تکالیف یادگیری و عملکردی پیش‌بینی شده در طرح یادگیری نیز باید بتواند میان تجربیات و دانسته‌های پیشین و جدید دانش‌آموزان ارتباط برقرار کند و امکان یکپارچه‌سازی یادگیری فراهم نماید.

برنامه‌ریزی دانشجو با طرح پرسش‌هایی در خصوص ظرفیت‌هایی که در بافت و زمینه یادگیری وجود دارد و می‌تواند به دانش‌آموزان در به کارگیری دانش و تجربه پیشین و علایق شخصی آنان کمک نماید آغاز شده و با تدارک دیدن فرصت‌هایی برای به تجربه گذاشتن دریافت‌ها، طرح پرسش‌ها/ فرضیه‌ها از سوی دانش‌آموزان، ادامه می‌یابد. یافته‌های حاصل از این تجربه برای درک عمیق‌تر/رفع بدفهمی‌ها، در موقعیت واقعی/ شبیه‌سازی شده به کارگرفته می‌شود و نتایج/ آموخته‌ها- با توجه به این که یادگیرندگان امکان طرح پرسش/ فرضیه‌های متفاوتی را دارا هستند- برای استحکام بیشتر یادگیری به اشتراک گذاشته می‌شود. در این فرآیند دانش‌آموزان فرصت خواهند داشت تا دانش کسب شده را با استفاده از راهبردهای یادگیری در شرایط جدید به کار بگیرند و به علایق/ پرسش‌هایی که در فرآیند یادگیری طرح شده پاسخ دهند. در طی این مراحل (گام‌ها) دانشجو از طریق ثبت و واکاوی روایت‌ها با طرح پرسش‌های تأملی و پاسخ به آن‌ها بصیرت بیشتری نسبت به اثربخشی طرح یادگیری و هدایت این فرآیند، درک واقعیت‌های محیط آموزشی، تأثیر آن بر عملکرد خود، ویژگی‌ها و توان‌مندی‌های شخصی، و نحوه سازگار نمودن توانایی‌های خود با موقعیت‌های پیچیده و منحصر به فرد آموزش، به دست می‌آورد. این پرسش‌ها باید بتوانند حس کنجکاوی دانشجو را برای مطالعه موقعیت‌های مسئله‌ای در کلاس، ارزیابی اثربخشی یک نظریه در عمل، آزمون مجدد یافته‌های تجربی/ علمی و... را در قالب کنش‌پژوهی محدود فردی برانگیزد. علاوه بر این پاسخ به پرسش‌هایی که در فرآیند تصمیم‌گیری و پس از آن مطرح می‌شود زمینه‌ساز عمل جدید بوده و دانشجو را در فرآیند توسعه حرفه‌ای و بافت و زمینه‌ای که در آن دست به عمل خواهد زد، یاری می‌کند. در این مرحله شیوه مطالعه کنش پژوهی فردی است و هدف از عمل فکورانه دانشجو معلم به سازی عمل، به‌سازی درک و فهم، و اصلاح عملکرد حرفه‌ای خود در موقعیتی است که در آن دست به عمل زده است.

مشخصات درس **نوع درس:** کارورزی۳ **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۱۲۸ ساعت **شایستگی کلیدی:** موضوعی-تربیتی **دروس پیش‌نیاز:** کارورزی۲ **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص رشته ای	نام درس به فارسی: **کارورزی ۳** نام درس به انگلیسی : *Internship3* **اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو قادر خواهد بود: با تحلیل محتوای برنامه‌درسی/ کتاب درسی مفاهیم و مهارت‌های اساسی را شناسایی و طرح یادگیری را طراحی، اجرا و ارزیابی نموده، و تأثیرات آن بر نتایج توانایی دانش‌آموزان در انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید را مورد ارزیابی قرار دهد. نتایج تجربیات خود از فرآیند طراحی، اجرا و ارزیابی و بازبینی و بازاندیشی را با تکیه بر عقلانیت عملی در قالب کنش‌پژوهی فردی گزارش کند.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

[۱] - برنامه درسی/ کتاب درسی (با توجه به این که سند برنامه درسی معمولاً در اختیار معلمان قرار ندارد می توان از کتاب درسی استفاده نمود).

جلسه اول:

معرفی برنامه کارورزی و فرآیند کنش‌پژوهی فردی، نحوه تهیه طرح یادگیری با تمرکز بر فرایند پیش‌بینی شده، شیوه ثبت تجربیات و واکاوی آن در هر یک از مراحل کنش پژوهی، ساختار گزارش کنش پژوهی، برنامه زمان‌بندی سمینارها در سطح مدرسه و واحد آموزشی و چگونگی ارزیابی از عملکرد دانشجویان بر اساس پیامدهای یادگیری و ملاک‌ها و سطوح موفقیت.

جلسه دوم تا شانزدهم:

تهیه طرح‌های یادگیری برای بر عهده گرفتن مسئولیت تدریس در سطح کلاس درس مبتنی بر محتوای برنامه درسی(کتاب درسی)، اجرا و بررسی تأثیر آن در کسب توانایی دانش‌آموزان برای انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید است. استاد راهنما (برای دوره متوسطه مشارکت استاد راهنمای تربیتی و تخصصی- برای دوره ابتدایی استاد تربیتی و مشاوره تخصصی بر حسب نیاز موضوعات درسی) باید بر فرآیند تهیه طرح کنش پژوهی فردی و اجرای آن تا مرحله تهیه گزارش نظارت داشته باشد و بازخوردهای ارائه شده به منظور ارزیابی عملکرد دانشجو در پوشه توسعه‌حرفه‌ای ثبت و ضبط گردد. فرآیند تحلیل محتوای برنامه‌درسی و استخراج مفاهیم و مهارت‌های اساسی برای تهیه طرح یادگیری و تولید مواد و منابع آموزشی مورد نیاز نیز زیر نظر استاد راهنما و با مشارکت معلم راهنما صورت می‌گیرد. از نظر زمانی تنظیم جلسات برای بررسی طرح و تولیدات دانشجو باید به گونه‌ای صورت گیرد که دانشجو بتواند طرح کنش‌پژوهی فردی پیش‌بینی شده را اجرا و نتایج آن را گزارش نماید. در طول این جلسات حضور دانشجو در مدرسه ضروری است و جلسات بررسی برای بازخورد دادن، انتقال تجربیات و... در قالب سمینارها بر حسب مورد می‌تواند در سطح مدرسه یا واحد آموزشی تشکیل شود. (فرم پیشنهادی[1] گفتگو میان استاد/ معلم راهنما قبل و پس از اجرای طرح یادگیری ضمیمه است).

توصیه: با توجه به این که مطالعه موقعیت و مسئله‌های شناسایی شده برای شروع کنش پژوهی فردی از اهمیت زیادی برخوردار است لذا، توصیه می‌شود استاد راهنما با مطالعه پیشینه دانشجو در کارورزی ۱و ۲ برنامه‌ریزی لازم را به منظور کمک به دانشجو برای تهیه طرح کنش پژوهی فردی و اجرای موفقیت‌آمیز آن از سوی دانشجویان بنمایند. فرآیند رفت و برگشت برای حل مسئله ممکن است نیازمند طراحی‌های متعدد باشد.

با توجه به این که ماهیت طرح‌های یادگیری تهیه شده احتمالاً با روش‌های رایج آموزشی در سطح مدرسه و کلاس‌درس متمایز است و نیازمند تدارک منابع و مواد آموزشی/ فضای یادگیری متفاوتی می‌باشد لذا، هماهنگی با معلم راهنما و مدیریت مدرسه برای اجرای طرح‌های یادگیری از سوی استاد راهنما و دانشجو الزامی است. تأمین منابع/ امکانات و همکاری با دانشجو برای تهیه آن به‌شرط تأیید استاد راهنما از سوی واحد آموزشی الزامی است.

تکالیف عملکردی:

الف: طراحی و اجرای طرح کنش پژوهی فردی

۱) تهیه طرح کنش پژوهی و تأیید آن توسط استاد راهنما بر مبنای چرخه کنش پژوهی فردی

۲) تبیین واضح و روشن از مسئله (تعیین انتظارت حرفه‌ای که در فرایند کنش پژوهی فردی به دنبال دستیابی به آن است)

۳) شناسایی و تحلیل ظرفیت‌ها در موقعیتی(آموزشی/ تربیتی)

۴) تعیین فرضیه‌ها/ سئوالات/ اهداف به همراه ملاک‌ها و سطوح عملکرد

۵) طراحی و تدوین طرح عمل در گفتگو با استاد راهنما/ معلم راهنما (قبل و بعد از عمل)

۶) اجرای طرح یادگیری[2] و جمع آوری اطلاعات از فرآیند طراحی و اجرا[3]

---

[1] – فرم‌ها می‌توانند با توجه به شرایط و اقتضائات مورد بازنگری قرار گیرد.

[2] – در صفحه ی بعد این طرح و ساختار آن به طور کامل توضیح داده شده است.

[3] – دانشجو باید ۶ حد اقل طرح یادگیری را بر اساس فرم‌های الف، ب، ج و د پیوست برای پاسخ به فرضیه‌ها/ سؤالات یا.... در چرخه کنش پژوهی فردی اجرا نماید.

۷) تأمل درباره عمل انجام شده، تبیین و فهم آن و بازگشت به مرحله اول (به صورت رفت و برگشت تا حل مسئله)

۸) جمع‌آوری اطلاعات از فرایند اجرا (شامل دست نوشته‌ها، روایت‌های شخصی (تأمل قبل، و پس از عمل)، جلسات بحث و گفتگو با استاد و معلم راهنما، کاربرگ‌های دانش‌آموزان، نتایج سنجش از یادگیری دانش‌آموزان و....)

۹) تحلیل و تفسیر یافته‌ها

۱۰) کد گذاری و طبقه‌بندی اطلاعات، تحلیل و تفسیر یافته‌ها بر اساس فرضیه؟ سئوال یا... طرح شده و ملاک‌ها و سطوح عملکرد

۱۱)تهیه گزارش کنش پژوهی فردی

ب: طرح یادگیری

طرح یادگیری

- مطالعه موقعیت یادگیری و شناسایی ظرفیت‌های آن (ظرفیت‌های فردی/جمعی در بافت/ زمینه یادگیری) برای تهیه طرح یادگیری
- تدوین طرح یادگیری بر اساس تحلیل برنامه‌درسی (کتاب‌درسی)، شناسایی مفاهیم و مهارت‌ها
- طراحی تکالیف یادگیری و عملکردی برای مراحل یادگیری پیش‌بینی شده
- تولید مواد آموزشی مورد نیاز برای اجرای طرح یادگیری
- هدایت فرآیند یادگیری در سطح کلاس درس/ مدرسه
- ارزیابی از توانایی دانش‌آموزان در انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید

ساختار طرح یاددهی یادگیری:

- مفاهیم و مهارت‌ها در برنامه‌درسی/ کتاب‌درسی
- پیامد یادگیری
- مراحل/گام‌های طرح یادگیری

- برقراری ارتباط (فرصت یادگیری تدارک دیده شده در ارتباط با زندگی روزمره دانش‌آموز بوده و برخاسته از مسایل/ چالش‌هایی است که دانش‌آموز با آن روبرو است)
- تجربه‌کردن (فرصت یادگیری تدارک دیده شده قابل تجربه/ آزمایش/ بررسی باشد، به یادگیرنده کمک کند تا با بروز خلاقیت خود به کشف روابط/ راه‌حل‌ها دست پیدا کند، اختراع کند و به ایده‌های نو بیاندیشد/ از طریق پژوهش به پرسش‌های خود پاسخ دهد)
- به کار بستن (فرصت کاربردی نمودن مفاهیم و اطلاعات کسب شده برای دستیابی به درک عمیق و به کارگیری آن توسط دانش‌آموز فراهم شود. مثل: ایجاد ارتباط بین تئوری و عمل/ بکارگیری آن برای به دست‌آوردن یک تصور حرفه‌ای در ارتباط با مسئله/ حل مسئله یا پژوهش انجام شده)
- به اشتراک‌گذاشتن (فرصت یادگیری تا حد امکان دانش‌آموزان را به کار گروهی تشویق کند و آن‌ها را در موقعیتی قرار دهد تا برای انجام پژوهش یا جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آن‌ها نیاز به تعامل و تلفیق یافته‌ها و عرضه ان در قالبی جدید/ مطالعه موضوع از زوایای مختلف کند/ ایجاد هم‌افزایی کند)
- انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید (فرصت‌های جدیدی برای به کارگیری و بسط آموخته‌ها به موقعیت جدید فراهم شود)
  - مواد/ منابع آموزشی موردنیاز/ تدارک دیدن فضای یادگیری
  - روش بازخورد دادن به دانش‌آموزان در فرایند یادگیری
  - سنجش آموخته‌ها/ سنجش عملکرد

تأمل و واکاوی تجربیات حرفه‌ای

- بررسی پیش‌بینی‌ها (با مطالعه مجدد تجربیات واکاوی شده در ترم اول و دوم ظرفیت‌های ممکن موقعیت یادگیری (فردی/ جمعی که در بافت و زمینه وجود دارد) را شناسایی نموده و چگونگی بهره‌گیری از این ظرفیت برای ورود به مرحله برقراری ارتباط را مشخص نماید.
- تعیین موانع و محدودیت‌ها و چگونگی مدیریت آن در فرایند آموزش
- بررسی علل تغییرات طرح در فرآیند اجرا (تطبیق با شرایط/ نیازهای یادگیری و...)
- بررسی نتایج یادگیری و چگونگی دستیابی به آن
- واکاوی فرایند عمل حرفه‌ای و تجربیات کسب شده
- شناسایی نقاط قوت و ظرفیت‌های خود برای بهره‌گیری از آن در موقعیت بعدی آموزش
- اتخاذ تصمیمات برای به کارگیری تجربیات در موقعیت بعدی

سمینارها

الف) جلسات بحث و گفتگوی فردی/ گروهی/ جمعی قبل از طراحی: به منظور گفتگو پیرامون ظرفیت‌های شناسایی شده در موقعیت و چگونگی پیوند آن با پیامد یادگیری/ فرصت‌های یادگیری (مراحل برقراری ارتباط و....) و سنجش، نحوه هدایت یادگیری در سطح کلاس و مقاصد حرفه‌ای که دانشجو به دنبال دست‌یابی به آن است. توصیه می‌شود این جلسات در سطح مرکز یا پردیس تشکیل شود.

ب) جلسات بحث و گفتگو پس از اجرای طرح یادگیری: در این جلسات دانشجو باید گزارشی از فرآیند اجرا که شامل طرح یادگیری، بازخوردهای ارائه شده در هر یک از مراحل آموزش، تحلیل و تفسیر را به همراه داشته باشد. این جلسات باید به دانشجو کمک کند تا تصویر روشن‌تری نسبت به ظرفیت‌های حرفه‌ای خود و چگونگی بهره‌گیری از آن در موقعیت بعدی به دست آورد. این مهم به کمک بازخوردهای (در سطه سطح تأمل بر روی عمل) ارائه شده از سوی استاد امکان‌پذیر می‌شود.

سمینارهای پس از اجرا می‌تواند در دو شکل زیر اجرا شود:

الف: در سطح مدرسه و پس از مشاهده عملکرد دانشجو در اجرای برنامه پیش‌بینی شده با هماهنگی معلم راهنما و ارائه بازخورد برای ادامه کار

ب: در سطح مرکز یا پردیس به صورت مشارکتی برای به اشتراک گذاشتن تجربیات و یافته‌ها و دستیابی به درک عمیق‌تر از تجربیات کسب شده. با توجه به این که در این ترم فعالیت‌های دانشجویان در قالب کنش‌پژوهی فردی دنبال می‌شود برگزاری سمینارها در هر یک از مراحل قبل و پس از اجرای هر مرحله به شیوه مشارکتی به درک انتظارات و انتقال تجربیات کمک می‌کند. سمینارها فرصت ارزشمندی را از طریق به اشتراک گذاشتن تجربیات برای کسب مهارت‌های حرفه‌ای در اختیار دانشجویان قرار می‌دهد.

انواع سمینارها

سمینار با حضور استاد راهنما/ دانشجویان و معلمان راهنما

سمینارهای گروهی برای انتقال یافته‌ها و تجربیات و تبادل نظر به صورت ماهیانه و الزامی(با برنامه‌ریزی و اعلام قبلی از سوی استاد)

سمینار گروهی دانشجویان بر حسب موضوعات مشترک (اختیاری و با درخواست استاد/ دانشجویان)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

راهبردهای مستقیم، غیرمستقیم، در قالب ارائه شیوه مشاهده تأملی، به کارگیری راهبردهای شناختی در تحلیل موقعیت‌های واقعی، تحلیل نقادانه برای شناسایی و تبیین مسئله، راهبردهای مشارکتی، پژوهش روایتی، سمینارهای گروهی و فردی ارائه می‌گردد.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱-احمدی، آمنه (۱۳۹۴). راهنمای عملی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم فکور (۱). تهران: دانشگاه فرهنگیان.

منابع فرعی:

۱- کرمی، علی و زائری، معصومه (۱۳۹۷). تمرین معلمی (کارورزی). نشر: فارس- مهر.

۲-نوروزی، رضاعلی و مقامی، حمید (۱۳۸۴). تمرین معلمی (کارورزی و مدیریت کلاس درس). قم: سماء قلم.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری

ارزشیابی پایانی:

ارزشیابی پایانی در درس کارورزی ۳ در قالب سمینار پایانی صورت می‌گیرد که در آن دانشجویان باید یافته‌های خود از نتایج کنش پژوهی فردی ارائه و از آن دفاع نمایند. این جلسه می‌تواند با حضور معلمان راهنما تشکیل می‌شود.

ارزشیابی فرآیند:

ارزشیابی فرآیند بر اساس بازخوردهای داده شده به گزارش‌های ارائه شده در طول ترم و سمینارهای سطح مدرسه و واحد آموزشی صورت می‌گیرد. میزان مشارکت در بحث‌ها، ارائه یافته‌های جدید، پاسخ به بازخوردهای داده شده و...

ارزیابی پوشه‌کار:

کلیه گزارش‌ها در مراحل مختلف کنش پژوهی فردی به همراه بازخوردهای داده شده در پوشه توسعه حرفه‌ای دانشجو ضبط و مبنای برنامه‌ریزی برای آموزش‌های بعدی و نیز دفاع از توانایی‌های حرفه‌ای در پایان دوره قرار می‌گیرد. یک نسخه از پوشه در اختیار دانشجو و یک نسخه در واحد آموزشی ثبت و ضبط می‌گردد.

ملاک‌های های ارزیابی طرح یادگیری:

- انعطاف فرصت‌های یادگیری
- انعطاف در فرایند اجرا
- به کارگیری مهارت‌های یادگیری
- فراخواندن سطوح بالای تفکر
- تنوع محصول یادگیری/ تولیدات دانش‌آموزان

ارزشیابی عوامل مدرسه (مدیر و معلم راهنما):

بخشی از ارزیابی دانشجو در پایان ترم مربوط به گزارش عملکردی است که از سوی معلم راهنما و مدیر مدرسه ارائه می‌گردد[1].

امتیاز درس کارورزی بر مبنای ۱۰۰ و به شرح زیر محاسبه می‌شود:

ـ شرکت فعال در جلسات کلاسی، سمینارها و مدرسه: ۲۰ امتیاز

ـ گزارش‌های عملکردی مرحله‌ای: ۳۰ امتیاز

ـ گزارش کنش‌پژوهی فردی: ۳۰ امتیاز

ـ دفاع در جلسه پایانی ۲۰ امتیاز

ـ حد نصاب قبولی در درس «کارورزی۳» ۷۰٪ امتیاز یا نمره ۱۴ می‌باشد.

۱ – در فرم ارزیابی ارائه خواهد شد.

نکات اساسی در تنظیم گزارش پایانی:

۱. تنظیم فهرست و فصل‌بندی
۲. ارائه مقدمه، هدف و تعاریف و مفاهیم کلیدی
۳. نگارش ادبی و فنی
٤. اعتبار داشتن گزاره‌ها
٥. ظرافت و زیبائی ظاهری
٦. صحت نحوه تحلیل، تفسیر و نقد گزاره‌ها
۷. ارایه نمودارها و عوامل دیداری و هنری مکمل
۸. ارائه راه‌حل‌ها و پیشنهادهای برخاسته از یافته‌ها
۹. ارجاعات روشن، استفاده از منابع معتبر و ارائه پیوست‌ها
۱۰. رعایت ساختار علمی و کلی گزارش بر اساس اصول حاکم بر رشته تحصیلی

سرفصل درس «کارورزی ٤»

۱. معرفی درس و منطق آن

در ترم چهارم کارورزی انتظار می‌رود دانشجو با تجربیات کسب شده، بتواند در نقش معلم به عنوان برنامه‌ریز درسی[۱](مجری فعال) حاضر شده و ضمن تحلیل برنامه درسی تجویزی، واحد یادگیری را برای پاسخ به نیاز ها/حل مسایل یادگیری دانش آموزان طراحی، تولید، اجرا و نتایج آن را در کسب شایستگی های پیش بینی شده در برنامه درسی، مورد ارزیابی قرار دهد. با توجه به ویژگی نظام برنامه ریزی درسی در ایران، تطبیق آن با موقعیت های تربیتی/ آموزشی و به منظور حفظ استانداردهای برنامه درسی این فرآیند با استفاده از رویکرد طراحی معکوس[۲] تدوین می شود. طراحی معکوس مبتنی بر درک اصیل[۳] و استفاده عقلانی و مؤثر از آموخته‌های نظری و نحوه بکارگیری آن در عرصه عمل است، به گونه‌ای که دانشجو را به آن‌سوی آنچه می‌بینند و استفاده از آموخته‌ها برای ساخت معنا هدایت کند. این فرایند با تحلیل برنامه درسی (تحلیل کتاب درسی[۴]) آغاز شده و با تعیین شایستگی های مورد انتظار، ملاک‌ها و سطوح عملکرد، طراحی تکالیف یادگیری و عملکردی برای هدایت فرآیند یادگیری و کمک به یادگیرندگان در بسط قابلیت ها و ظرفیت های وجودی[۵] ادامه می‌یابد. تعیین شایستگی‌ها در آغاز برای روشن شدن تصمیمات معلم برای تعیین مسیری است که یادگیرنده باید طی کند و موجب می‌شود تا نگاه معلم را همواره بر شایستگی های مورد انتظار برنامه درسی متمرکز نگاه دارد. محتوا در چارچوب "ایده کلیدی[۶] / مفاهیم و مهارت های اساسی[۷]" مطرح می‌شود و باعث می‌گردد تا در طراحی واحد یادگیری امکان تلفیق در درون و بیرون از حوزه یادگیری فراهم شود. در چنین شرایطی فرایند یاددهی- یادگیری از محدوده‌ی توجه به حافظه و به عبارتی "آموزش برای به خاطر سپردن" کاملاً خارج شده و همواره آموزش بر دستیابی به شایستگی ها متمرکز میماند. در طی این مسیر، یادگیرندگان قادر خواهند بود، بین اطلاعات جدید و دانش و آموخته های پیشین خود ارتباط برقرار کنند، واقعیت‌ها و حقایق را به «مسائل کلی» و روزمره ای که با آن برخورد می‌کنند پیوند دهند و آن را در زمینه های جدید به کار گیرند. از آنجایی که این شیوه از طراحی نیازمند درهم نوردیدن مرز های دانش و تلفیق موضوعات در برنامه درسی در سطح پایه یا دوره تحصیلی است، لذا اتخاذ تصمیمات باید با مشارکت معلمان در سطح مدرسه صورت بگیرد و در طراحی فرصت های یادگیری از راهبردهای مختلف (راهبردهای مستقیم، غیر مستقیم، تعاملی، رشد فردی) برای طراحی تکالیف یادگیری و عملکردی استفاده شود. عمل فکورانه در این مرحله ناظر به کاویدن منظم رخدادها در فرآیند طراحی، تدوین، اجرا و ارزیابی واحد یادگیری، یافتن روابط علت و معلولی میان شیوه کار و کارکرد ها، نتایج و علل آن در سطح مدرسه به شیوه مشارکتی و در قالب درس پژوهی است.

---

[۱] – هدف عملیاتی ۱۱ سند تحول بنیادین- نقش معلم در برنامه درسی ملی (صفحه ۱۲ « برای خلق فرصت های تربیتی و آموزش[معلم] مسئولیت تطبیق، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه های درسی و تربیتی در سطح کلاس درس را بر عهده دارد»).

[۲] - backward design

[۳] -Genuine understanding

[۴] – درصورتی که سند برنامه درسی در اختیار دانشجویان قرارنداشته باشد.

[۵] – برنامه درسی ملی نقش دانش آموز صفحه ۱۲ «در فرآیند یاددهی- یادگیری و تربیت پذیری و توسعهٔ شایستگی های خویش به لحاظ ذاتی نقش فعال دارد». نقش معلم « با شناخت و بسط ظرفیت های وجودی دانش آموزان و خلق فرصت های تربیتی و آموزشی زمینه درک و انگیزه اصلاح مداوم موقعیت آنان را فراهم سازد».

[۶] - Key idea

[۷] – برنامه درسی ملی صفحه ۱۳ بند دو محتوا دربرگیرنده مفاهیم و مهارت های اساسی و ایده های کلیدی مبتنی بر شایستگی های مورد انتظار از دانش آموزان است».

مشخصات درس	نام درس به فارسی: کارورزی ۴ نام درس به انگلیسی: *Internship4*
نوع درس: کارورزی۴ **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۱۲۸ ساعت **شایستگی کلیدی:** موضوعی-تربیتی **دروس پیش‌نیاز:** کارورزی۳ **استاد متخصص برای تدریس:** متخصص رشته ای	**اهداف/ پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** با تحلیل محتوای برنامه درسی/ کتاب درسی واحد یادگیری برای کسب شایستگی های مورد انتظار در برنامه درسی را با مشارکت معلمان در سطح مدرسه طراحی، اجرا و تأثیر آن را در بهبود عملکرد دانش آموزان مورد ارزیابی قرار دهد. با ثبت و واکاوی تجربیات در فرایند درس پژوهی، یافته های حاصل از عملکرد حرفه‌ای خود در سطح مدرسه را گزارش نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

جلسه اول:

در این ترم دانشجویان با توجه به تجربیات کسب شده در طول اجرای برنامه، درک عمیق تری نسبت به توانایی های خود، نحوه برخورد با موقعیت های واقعی کلاس درس، نحوه کنار آمدن با چالش ها و... بدست آورده اند و می توانند تصمیمات خود را در فرایند طراحی، تولید و اجرای واحد های یادگیری با مشارکت سایر معلمان/ همقطاران به مرحله اجرا بگذارند. لذا ضروری است اساتید در آغاز کار فرآیند درس پژوهی، فرآیند تهیه طرح واحد یادگیری، اجرا و ارزیابی از نتایج آن را با تمرکز بر: شیوه ثبت تجربیات و واکاوی آن در هر یک از مراحل درس پژوهی، نحوه تعامل با معلمان/ همقطاران در سطح مدرسه در فرآیند طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی از نتایج واحد یادگیری، ساختار گزارش درس پژوهی، برنامه زمان بندی سمینارها در سطح مدرسه و واحد آموزشی و چگونگی ارزیابی از عملکرد دانشجویان بر اساس ملاک ها و سطوح موفقیت بر اساس پیامد های یادگیری را در یک نشست جمعی به بحث بگذارند. توصیه می شود در این نشست نسبت به نحوه گروه بندی دانشجویان به عنوان تیم درس پژوهی برای طراحی، تولید، اجرا و ارزیابی واحد های یادگیری اقدام شود.

می توان دانشجویان را در گروه های دو تا ۴ نفر(حد اکثر) برای تشکیل تیم درس پژوهی سازمان داد. روش مشارکت دانشجویان در فرآیند طراحی، تولید، اجرا و ارزیابی به شرح زیر است:

۱. مطالعه برنامه درسی (کتاب درسی) استخراج مفاهیم و مهارت های اساسی و سازمان دادن آن ذیل ایده کلیدی، تولید واحد یاگیری. این فعالیت توسط تیم دانشجویان زیر نظر استاد تربیتی و تخصصی انجام می شود.

۲. اجرای واحد یادگیری در کلاس درس توسط یکی از اعضا و مشاهده و ثبت عملکرد توسط سایر اعضاء تیم به طور همزمان و به تفکیک هر عضو گروه (معلمان/ همقطاران)

۳. جمع آوری اطلاعات از فرآیند تدریس توسط کلیه اعضاء برای ارائه در جلسه گروهی (دیدن فرآیند آموزش از زوایای مختلف) به همراه نتایج ارزشیابی از یادگیری دانش آموزان با استفاده از روش های رسمی/ غیر رسمی. این جلسات به طور مستمر در طول اجرا و بعد از هر جلسه تشکیل و بر روی نتایج بازخورد های ارائه شده از سوی همکاران/ هم قطاران برای بهبود عملکرد در جلسه بعد تصمیم گیری می شود. کل مذاکرات در این جلسات ثبت و ضبط شده و در نشست پایانی به منظور شناسایی نقاط قوت و ضعف و تأثیر گروه در عملکرد هر یک از اعضاء و نتایج حاصله مورد بررسی مجدد قرار می گیرد(بند ۴ و ۵، ۶).

٤. بررسی گزارش مشاهدات و اطلاعات جمع اوری شده در گروه و نقد و ارزیابی نتایج یادگیری دانش آموزان و تنظیم آن در قالب گزارش پایانی کل گروه (دانشجویان)

شورای برنامه ریزی درسی
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

۵. تعیین نقاط کور/ محدودیت ها در طراحی/ اجرا و ارائه پیشنهادات برای اصلاح/ بهبود آن برای دستیابی دانش آموزان به سطح بالاتر یادگیری

٦. تحلیل عملکرد گروه، شناسایی یافته ها و تأثیر گفتگو ها در درک و پذیرش مسئولیت حرفه‌ای و صورت بندی مجدد هویت حرفه‌ای توسط هر یک از اعضاء (میزان تأثیر گذاری بر عملکرد گروه، یادگیری های حرفه‌ای و...)

- تشکیل نظام مند این نشست ها برای بررسی نتایج یادگیری دانش آموزان و تصمیم گیری در خصوص روش هایی که منجر به بهبود یادگیری همه دانش آموزان می شود، دارای اهیمت است. تأمل فردی و تأمل گروهی، انعکاس یادگیری روش ها، اصولی که در کار از آن تبعیت شده است و...، چگونه تفکر آنها تحت تأثیر فرایند عمل مشارکتی قرارگرفته است، ایده هایی که آنها از این بحث ها به کلاس های درس خود خواهند برد.
- روایت نویسی از مجموعه ایده پردازی ها برای طراحی،تولید، و اجرا، یاداشت های شخصی قبل، حین و پس از اجرا، نشست ها گروهی، فرایند اجرا.....
- هماهنگی با معلم راهنما و مدیر مدرسه به منظور تشکیل جلسات درس پژوهی در سطح مدرسه بر عهده استاد راهنما است. درصورتی که امکان شکل گیری تیم درس پژوهی در سطح مدرسه وجود نداشته باشد می توان تیم را در سطح پردیس/ مرکز تشکیل داد. مسئولیت انجام کلیه فعالیت های فوق بر عهده این تیم در سطح مدرسه خواهد بود.

جلسه دوم تا شانزدهم:

در این ترم دانشجو مسئولیت تدریس در سطح کلاس درس را بر اساس تهیه طرح واحد یادگیری (حد اقل یک فصل/بخش کتاب درسی) را بر عهده دارد و باید واحد یادگیری خود را حول یک ایده کلیدی که پوشش دهنده محتوای برنامه درسی(مفاهیم و مهارت های اساسی و... در کتاب درسی) است طراحی نماید. طرح تهیه شده پس از بررسی در گروه ۲ تا ۴ نفره در سطح پرددیس/ مرکز به همراه دفاعیه آن در شورای معلمان دوره/ پایه تهیه و در سطح مدرسه با حضور استاد راهنما از آن دفاع می شود. نظرات معلمان بر روی طرح اعمال و طرح با مشارکت معلمان دوره/ پایه اجرا و نتایج اجرای آن به شیوه درس پژوهیُ مورد تحلیل و تفسیر قرار می گیرد. در گفتگو استاد راهنما و دانشجو پاسخ به این پرسش‌ها مسیری که دانشجو قصد طی نمودن آن را دارد روشن شده و به دفاع از طرح در جلسه معلمان کمک می کند: ایده‌های کلیدی، مفاهیم اساسی، مهارت های اساسی که یادگیرندگان باید به آن دست یابند، کدام اند؟ چه مدارک و شواهدی بیانگر آن است که شایستگی‌های مورد انتظار تحقق یافته و دانش آموزان به راستی مطالب را فرا گرفته اند و می توانند آموخته‌های خود را به نحوی معنادار و موثر در موقعیت‌های جدید به کار گیرند؟ ملاک ها و سطوح ارزیابی شایستگی ها چیست؟ چه راهبردها و راهکارهایی (فعالیت‌های یادگیری، تکالیف عملکردی) به یادگیرندگان کمک خواهد کرد تا خود، مفاهیم را بسازند و به افرادی صاحب دانش و توانمندی در زمینه ای خاص تبدیل شوند؟

استاد راهنما (برای دوره متوسطه مشارکت استاد راهنمای تربیتی و تخصصی- برای دوره ابتدایی استاد تربیتی و مشاوره تخصصی بر حسب نیاز موضوعات درسی) باید بر فرآیند تهیه طرحِ واحد یادگیری و فرآیند درس پژوهی و اجرای آن تا مرحله تهیه گزارش نهایی نظارت داشته باشد و بازخورد های ارائه شده به منظور ارزیابی عملکرد دانشجو در پوشه حرفه‌ای او ثبت و ضبط گردد. فرآیند تحلیل محتوای برنامه درسی و تعیین ایده کلیدی برای تهیه واحد یادگیری و تولید مواد و منابع آموزشی مورد نیاز نیز زیر نظر استاد راهنما و با مشارکت معلم راهنما صورت می گیرد. از نظر زمانی تنظیم جلسات برای بررسی طرح و تولیدات دانشجو باید به گونه‌ای صورت گیرد که دانشجو بتواند طرح درس پژوهی پیش بینی شده را با مشارکت معلمان در سطح مدرسه اجرا و نتایج آن را گزارش نماید. در طول ترم حضور دانشجو در مدرسه برای تعامل با معلمان/ کادر مدرسه ضروری است و جلسات گفتگو برای بررسی عملکرد دانشجو در مدرسه و رفع محدودیت ها یا تدارک شرایط برای اجرای واحد یادگیری، بازخورد دادن، انتقال تجربیات و... در قالب سمینار ها بر حسب مورد می تواند در سطح مدرسه یا واحد آموزشی تشکیل شود.

توصیه: با توجه به این که سئوال/ مسئله ها/ نیاز های شناسایی شده برای شروع فرآیند درس پژوهی از اهمیت زیادی برخوردار است و این سئوال/ مسئله ها/ نیاز ها باید از بستر مدرسه و کلاس درس برخاسته باشد لذا، مشارکت کادر مدرسه در طول اجرای این برنامه ضروری است. توصیه می شود استاد راهنما با مطالعه پیشینه دانشجو در کارورزی ۱، ۲و ۳ برنامه‌ریزی لازم را برای کمک به دانشجو برای تهیه طرح درس پژوهی و اجرای موفقیت آمیز آن از سوی دانشجویان بنمایند. تعداد واحد های یادگیری تهیه شده و اجرای آن وابسته به طرح درس پژوهی است اما حد اقل یک واحد یادگیری (یک فصل/ بخش در کتاب درسی) است.

همکاری پردیس ها و واحد های تابعه با دانشجو و مدرسه برای تأمین منابع/ امکانات به‌شرط تأیید استاد راهنما الزامی است.

۱) تکالیف عملکردی:

تهیه طرح درس پژوهی و تأیید آن توسط استاد راهنما بر مبنای چرخه درس پژوهی

- تعیین هدف (تعریف روشن سئوال/ مسئله/ نیاز) با مشارکت معلمان
- طراحی واحد یادگیری
- ارزیابی میزان اثر بخشی واحد یادگیری بر اساس مسئله/ نیاز تعریف شده با مشارکت معلمان
- اجرای واحد یادگیری با مشارکت معلمان و ثبت آن در فرآیند اجرا
- تبیین و جلب مشارکت معلمان در فرآیند اجرا، تأمل و گفتگوی حرفه‌ای با آنان
- بازبینی و بازاندیشی در مورد تصمیمات اتخاذ شده بر اساس گفتگو های حرفه‌ای در فرآیند طراحی، تولید و اجرا

ثبت و واکاوی تجربیات در طول ترم توسط دانشجو

۲) تکالیف عملکردی

- مطالعه موقعیت یادگیری و شناسایی ظرفیت های آن برای تهیه طرح واحد یادگیری
- تهیه طرح واحد یادگیری بر اساس تحلیل برنامه درسی (کتاب درسی)، شناسایی ایده کلیدی/ مفاهیم و مهارت های اساسی.....
- تدوین شایستگی
- طراحی تکالیف یادگیری و عملکردی
- تولید مواد آموزشی مورد نیاز برای اجرای طرح واحد یادگیری
- هدایت فرآیند یادگیری در سطح کلاس درس/ مدرسه
- ارزیابی از شایستگی های کسب شده توسط دانش آموزان بر اساس ملاک ها و سطوح عملکرد.

ساختار طراحی واحد یادگیری:

۱) منطق واحد یادگیری
۲) شایستگی های مورد انتظار
۳) ایده کلیدی که واحد یادگیری حول آن سازماندهی می شود
۴) مفاهیم و مهارت های اساسی (قوانین/ اصول/ خرده مفاهیم/ خرده مهارت‌ها/ و....)
۵) طرح پرسش های اساسی
۶) ملاک های سنجش و سطوح عملکرد دانش آموزان (تکالیف عملکردی)
۷) تعیین شواهدی برای ارزیابی عملکردی و معیار های ارزیابی تولیدات یادگیرندگان
۸) فرصت های یادگیری (سازماندهی فعالیت های یادگیری- براساس مراحل یادگیری در کارورزی۳)
۹) تعیین اطلاعات و مهارت های مستقیم(پایه) و مورد نیاز یادگیرندگان برای انجام فعالیت های یادگیری و تکالیف عملکردی

۱۰) تعیین محدوده ی تجربیات خارج از کلاس درس برای انتقال آموخته ها به موقعیت واقعی
۱۱) تعیین تولیدات یادگیرندگان در جریان فعالیت های یادگیری و تکالیف عملکردی و نحوه ارزیابی آن
۱۲) روش تفسیر، سطح دستیابی یادگیرندگان به شایستگی ها و راهبرد بازخورد دادن به دانش آموزان (تکالیف یادگیری، جبرانی، تکمیلی، توسعه ای)
۱۳) انواع راهکار های سنجش
۱۴) راهکار هایی برای بررسی بدفهمی های یادگیرندگان

تأمل و واکاوی تجربیات حرفه‌ای

- تعیین هدف
- بررسی پیش بینی ها
- روشن نمودن موانع و محدودیت ها و راه حل ها
- طراحی و تولید واحد یادگیری
- تأملات و تعدیل ها در فرآیند اجرا
- تحلیل و تفسیر نتایج یادگیری دانش آموزان
- تحلیل و تفسیر نتایج کسب شده در گروه معلمان
- واکاوی یادداشت های تأملی و تجربیات حاصل از نشست ها و فرآیند گفتگوی حرفه‌ای با معلمان/ همقطاران
- اتخاذ تصمیمات برای آینده حرفه‌ای

سمینارها

سمینار ها در دو شکل اجرا می شود:

الف: در سطح مدرسه و پس از مشاهده عملکرد دانشجو در اجرای برنامه پیش بینی شده با هماهنگی معلم راهنما و ارائه بازخورد برای ادامه کار

ب: در سطح واحد آموزشی به صورت مشارکتی برای به مشارکت گذاشتن تجربیات و یافته ها و دستیابی به درک عمیق تر از تجربیات کسب شده. با توجه به این که در این ترم فعالیت های دانشجویان در قالب درس پژوهی دنبال می شود برگزاری سمینار ها در هر یک از مراحل قبل و پس از اجرای هر مرحله به شیوه مشارکتی در گروه های پیش بینی شده به دانشجویان در درک انتظارات و انتقال تجربیات به یکدیگر بسیار کمک می کند.

انواع سمینار ها

سمینار با حضور استاد راهنما/ دانشجویان و معلمان راهنما

سمینار های گروهی برای انتقال یافته ها و تجربیات و تبادل نظر به صورت ماهیانه و الزامی(با برنامه ریزی و اعلام قبلی از سوی مدرس)

سمینار گروهی دانشجویان بر حسب موضوعات مشترک (اختیاری و با درخواست دانشجویان)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

راهبردهای مستقیم، غیر مستقیم، در قالب ارائه شیوه مشاهده تأملی، بکارگیری راهبرد های شناختی در تحلیل موقعیت های واقعی، تحلیل نقادانه برای شناسایی و تبیین مسئله، راهبرد های مشارکتی، پژوهش روایتی، سمینار های گروهی و فردی ارائه می گردد.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱-احمدی، آمنه (۱۳۹۴). راهنمای عملی برنامه کارورزی دانشگاه فرهنگیان با رویکرد تربیت معلم فکور (۱). تهران: دانشگاه فرهنگیان.

منابع فرعی:

۱- کرمی، علی و زائری، معصومه (۱۳۹۷). تمرین معلمی (کارورزی). نشر: فارس- مهر.

۲-نوروزی، رضاعلی و مقامی، حمید (۱۳۸۴). تمرین معلمی (کارورزی و مدیریت کلاس درس). قم: سماء قلم.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری

ارزشیابی پایانی:

ارزشیابی پایانی در درس کارورزی ۴ بر اساس واحد یادگیری طراحی شده و گزارش پایانی تهیه شده صورت می گیرد، که در آن دانشجویان باید یافته های خود از نتایج عملکرد خود و تجربیات کسب شده در تعامل با معلمان/ همقطاران را به منظور تعیین میزان اثر بخشی عملکرد خود و تأثیر آن بر یادگیری دانش آمزان ارائه و از آن دفاع نمایند. این جلسه با حضور معلمان راهنما/ اساتید گروه کارورزی تشکیل می‌شود.

ارزشیابی فرآیند:

ارزشیابی فرآیند بر اساس بازخورد های داده شده به نشست های گروهی در مرحله طراحی و تولید واحد یادگیری، گزارش نشست ها در سطح مدرسه و واحد آموزشی با مشارکت معلمان/ همقطاران و نیز سمینار های درس پژوهی در سطح مدرسه که در آن دانشجویان باید از طرح تهیه شده در جمع معلمان دفاع و یافته های خود از نتایج درس پژوهی و نتایج مشارکت معلمان/ همقطاران درنتایج کسب شده را گزارش نماید. این جلسه می تواند با حضور معلمان راهنما/ کادر مدرسه تشکیل می‌شود.

ارزیابی پوشه کار:

کلیه روایت های نوشته شده در مراحل مختلف درس پژوهی به همراه بازخورد های داده شده در پوشه توسعه حرفه ای دانشجو ضبط و مبنای برنامه ریزی برای آموزش های بعدی و نیز دفاع از توانایی های حرفه‌ای در پایان دوره قرار می گیرد. یک نسخه از پوشه در اختیار دانشجو و یک نسخه در واحد آموزشی ثبت و ضبط می گردد. پوشه کار می تواند شامل ضبط جلسات دانشجو با معلمان در سطح مدرسه و نیز سایر مستنداتی که برای دفاع از عملکرد حرفه‌ای تدارک دیده شده باشد.

ارزشیابی عوامل مدرسه (مدیر و معلم راهنما):

بخشی از ارزیابی دانشجو در پایان ترم مربوط به گزارش عملکردی است که از سوی معلم راهنما و مدیر مدرسه ارائه می گردد.

امتیاز درس کارورزی بر مبنای ۱۰۰ و به شرح زیر محاسبه می شود:

- **شرکت فعال در جلسات کلاسی، سمینارها و مدرسه:** ۲۰ امتیاز
- **گزارش های عملکردی تعاملات در سطح مدرسه:** ۲۰ امتیاز
- **طراحی، تولید و اجرای واحد یادگیری:** ۲۰ امتیاز
- **گزارش درس پژوهی:** ۲۰ امتیاز
- **دفاع در جلسه پایانی:** ۲۰ امتیاز
- **حد نصاب قبولی در درس «کارورزی٤» ۷۰٪ امتیاز یا نمره ١٤ می‌باشد.**

نکات اساسی در تنظیم گزارش پایانی:

- تنظیم فهرست و فصل‌بندی
- ارائه مقدمه، هدف/پرسش و تعاریف و مفاهیم کلیدی
- روش جمع آوری و اعتبار اطلاعات
- روش تحلیل، تفسیر اطلاعات
- ارائه یافته ها بر اساس پرسش های پژوهش روایی
- ارجاعات روشن، استفاده از منابع معتبر و ارائه پیوست ها
- ظرافت و زیبائی ظاهری
- نگارش ادبی و فنی
- رعایت ساختار علمی و کلی گزارش بر اساس اصول حاکم بر پژوهش های کیفی

سرفصل درس «پروژه»

۱. معرفی درس و منطق آن:

با تکمیل برنامه درسی کارشناسی آموزش تاریخ در سال پایانی و بعد از گذراندن واحدهای تربیتی، موضوعی، تربیتی موضوعی، دانشجومعلم آموزش تاریخ، بعد از تجربه واحدهای کارورزی، باید یکی از اجزای مسائل تاریخ، آموزش تاریخ ،محیط آموزشی ، اصول و مبانی یادگیری تاریخ، ساختار کتاب درسی تاریخ و فرصت های پژوهش در تجربه آموزشی تاریخ را موضوع تحقیق خود قرار دهد. دانشجو با انتخاب استاد راهنما و براساس آموخته های تجربی- پژوهشی که در دوره کارشناسی به دست آورده است، در واحدهای موضوعی آموزش تاریخ از جمله تاریخ جهان باستان، ایران اسلامی ، تاریخ معاصر ایران و جهان و همچنین عناصر تاریخ همچون هویت ملی، جریان های فکری، تاریخ اندیشه، تاریخ فرهنگی و تاریخ اجتماعی، و در مفاهیم آموزش تاریخ مانند مفاهیم تاریخ نگاری و کاربست آن در آموزش تاریخ، سواد تاریخی و کاربست آن در یادگیری، طراحی آموزشی، برنامه ریزی آموزشی و ارزشیابی تاریخ همینطور مهارت های نگارش بخش هایی از کتاب درسی تاریخ مدارس بر اساس نظریه های تاریخ و نظریه های یادگیری بتواند با رویکرد تحلیل محتوا، تحلیل مقایسه ای و تحقیق تاریخی در قیاس با روند آموزش و برنامه و منابع آموزشی تاریخ در تاریخ معاصر ایران، تحقیقی در قالب یک «مقاله تخصصی یا مروری» ارایه کند. این قلمرو موضوعی مشخصا شامل کلیت فرایند آموزش تاریخ است مانند: آموزش تاریخ در مدرسه، نقد برنامه آموزش تاریخ در مدارس ایران، منابع آموزشی تاریخ، تجربه نگاری آموزش تاریخ، روایت نویسی مستند، تحلیل ساختار برنامه درسی تاریخ در مدارس ایران و مقایسه آن با تاریخ آموزش تاریخ در مدارس ایران و دیگر کشورهای همجوار و غیرهمجوار، روش های ارزشیابی در درس تاریخ، تحلیل موقعیت و مؤلفه های ارزشیابی آموزشی، بررسی مقایسه ای کتب تاریخ مدارس ایران در تاریخ معاصر و دیگر کشور های اسلامی از منظر هویت دینی و ملی، طراحی و تدوین برنامه توسعه حرفه ای آموزش تاریخ، طراحی و ارزیابی فرصت ها، فعالیت ها وواحدهای یادگیری برای تدریس اثربخش، طراحی و تدوین نمونه های عینی طرح ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر محتوای درسی کتاب تاریخ مدارس، ارائه طرح های نوآورانه در زمینه ارزشیابی پیامد محور در یک موقعیت یادگیری پیچیده و چالش برانگیز، طراحی و تدوین سناریو مبتنی بر اصول و راهبردهای نظری و عملی در درس تاریخ و رفع بدفهمی ها، تالیف بخشی از کتاب درسی تاریخ بر اساس نظریه های یادگیری و نظریه های تاریخ و رویکردهای تاریخ از پایین و تاریخ مدنی، بدین ترتیب پروژه تحقیقی دانشجوی آموزش تاریخ که قرار است در آینده معلم تاریخ باشد در چارچوب اجزای آموزش تاریخ قرار خواهد گرفت.

مشخصات درس **نوع درس: عملی** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ٦٤** **شایستگی کلیدی: موضوعی**	نام درس به فارسی: **پروژه (با تاکید بر آموزش تاریخ)** نام درس به انگلیسی: peroject

پیش‌نیاز: پژ وهش و توسعه حرفه ای **استاد متخصص برای تدریس:** **استاد متخصص تاریخ**	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- شناخت مساله های قلمرو تحقیق در آموزش تاریخ و اجرای تحقیق ۲- شناخت مساله های حوزه تحقیق در آموزش تاریخ ملی و اجرای تحقیق ۳- شناخت مساله های بغرنج در آموزش تاریخ ایران واجرای تحقیق ٤- شناخت روش تحقیق تحلیل محتوا در نگارش مقاله تخصصی ٥- شناخت روش تحقیق مقایسه ای در نگارش مقاله تخصصی ٦- شناخت روش تحقیق تاریخی در نگارش مقاله تخصصی

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول : شیوه طراحی و تدوین طرح

- چگونگی بررسی زمینه، تشخیص مسئله و بررسی ابعاد، گستره و پیامدهای آن
- چگونگی امکان سنجی برای پژوهش یا اقدام مورد نظر
- چگونگی هدف‌گذاری و مشخص کردن سئوال ها
- چگونگی انتخاب روش و مسیر مناسب برای تحقق اهداف
- چگونگی تدوین طرح پژوهشی یا طراحی نقشه و برنامه تولید اثر، خدمت یا محصول آموزشی

تکالیف یادگیری : بررسی زمینه و مسئله مورد نظر و مطالعه پیشینه نظری، پژوهشی یا تجربی آن

تکالیف عملکردی : طراحی و تدوین طرح پژوهشی یا نقشه و برنامه تولید اثر و اصلاح و تکمیل آن تحت نظر استاد ذی ربط

فصل دوم: چگونگی اجرای طرح طبق برنامه پیش بینی شده

- چگونگی برنامه ریزی برای اجرای مراحل طرح
- چگونگی فراهم کردن تمهیدات و امکانات مورد نیاز برای اجرای طرح
- چگونگی اجرا، ارزشیابی، نظارت، و بازخورد تکوینی در هر مرحله
- چگونگی تدوین گزارش پژوهش یا تولید اثر و محصول مورد نظر

تکالیف یادگیری : مطالعه منابع مورد نیاز و کسب نظرات همتایان،صاحب نظران و استاد ذی‌ربط در هر مرحله

تکالیف عملکردی : اجرای گام به گام هر یک از مراحل طرح طبق برنامه پیش بینی شـده، نظارت و کنترل پروژه و تهیه گزارش پژوهش یا تولید اثر و محصول مورد نظر

فصل سوم: شناخت مسائل و قلمرو تحقیق در حوزه آموزش تاریخ

- مسایل یادگیری تاریخ
- مسایل طراحی آموزشی تاریخ
- مسایل برنامه ریزی آموزشی تاریخ
- مسایل ارزشیابی آموزشی تاریخ

فصل چهارم: شناخت مسایل قلمرو تحقیق در آموزش تاریخ ملی

- آموزش تاریخ ملی و دشواره های فرهنگی و اجتماعی و سیاسی
- آموزش تاریخ ملی و مساله تمایز تاریخ و گذشته
- آموزش تاریخ ملی و مساله شهروند مدنی
- آموزش تاریخ ملی و مساله تمایز تاریخ و گذشته
- آموزش تاریخ ملی و مساله ملی گرایی و پدیدار دولت ملت در بافت معاصر پیرامونی
- آموزش تاریخ ملی و مساله تاریخ از پایین و تاریخ مردم
- آموزش تاریخ ایران و تصلب سنت آموزش تاریخ در دوران جدید
- آموزش تاریخ ایران و مساله پویایی سیاست گذاری و مخاطبان
- آموزش تاریخ ایران و مساله فناورانه و رسانه ای شدن مخاطب
- آموزش تاریخ ایران و مساله های هویتی در سیاست داخلی و سیاست خارجی
- آموزش تاریخ ایران و مساله بازنمایی روایت استمرار هویت ایرانی
- آموزش تاریخ ایران و مساله بافت چندزبانی – خرده فرهنگی – مذهبی
- آموزش تاریخ ایران و مساله آموزش رسمی و غیررسمی
- آموزش تاریخ ایران و مساله سیاست های نهادی آموزش و پرورش
- آموزش تاریخ ایران و مساله منزلت دانش و آموزش تاریخ در نظام برنامه ریزی آموزشی و واقعیت های جامعه
- آموزش تاریخ ایران و مساله محتوای کتاب درسی و چندرسانه ای شدن مراجع دانش در عصر دیجیتال

تکالیف یادگیری: مطالعه منابع مربوط و کسب نظرات همتایان و صاحب‌نظران و استاد ذی‌ربط

تکالیف عملکردی: اصلاح، تکمیل و تدوین مساله مشخص در قلمرو پژوهش پژوهش

فصل سوم: اصلاح، تکمیل و تولید اثر نهایی

- چگونگی ارزشیابی، ارائه و دفاع از گزارش پژوهش یا اثر تولید شده
- چگونگی اعمال اصلاحات و پیشنهادهای استاد ذی‌ربط یا گروه ارزشیابی
- چگونگی تدوین و ارائه گزارش نهایی پژوهش یا اثر و محصول تولید شده

تکالیف یادگیری: مطالعه منابع مربوط و کسب نظرات همتایان و صاحب‌نظران و استاد ذی‌ربط

تکالیف عملکردی: اصلاح، تکمیل و تدوین گزارش نهایی پژوهش یا تولید اثر و محصول نهایی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

راهبردهای اصلی شامل حل مساله، نقادی و پژوهش است. هدف اصلی در این درس، انجام پژوهش یا تولید اثر و محصول آموزشی توسط دانشجویان تحت نظارت و راهنمایی استاد است . بدین منظور هر یک از دانشجویان به صورت فردی یا مرجحاً در

قالب گروه‌های مناسب، به انتخاب مسئله متناسب با رشته آموزشی خود و تدوین پیشنهاده کامل و اجرای آن می‌پردازند و گزارش کار خود در هر مرحله را به استاد یا گروه ارزشیابی ارائه داده و به صورت حضوری و غیر حضوری از نقد و مشارکت آنها برای اصلاح و تولید اثر و محصول نهایی استفاده می کنند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

١- رامپولا، مری لین (١٣٩٥). راهنمای نگارش تاریخ، ترجمه لیلا سازگار، تهران، نشر آگه.

٢- بوث، آلن، آموزش تاریخ در دانشگاه (١٣٩٣)، ترجمه محسن علوی پور، تهران، نشر سمت

٣- تیمینز، جف و کیت ورنون،کریستین کینیلی (١٣٩٩)، آموزش و یادگیری تاریخ، ترجمه محمد غفوری، تهران، سمت

منابع فرعی:

١- ساکی ، رضا و همکاران (١٣٨٢) اقدام پژوهی راهبردی برای بهبود آموزش و تدریس ، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش

٢- ساکی ، رضا (١٣٨١) درس پژوهی ، انتشارات جهاد دانشگاهی

٣- نادر خرمی راد،راهنمای دانش مدیریت پروژه - ***(PMBOK)***

٤- ***http://www.khorramirad.com/index.php%3Fid%3D360***

٥- راهنمای پروژه علمی

٦- (راهنمای معلمان)کارشناسی تکنولوژیوگروههای آموزشی – دفتر آموزش ابتدایی

٧- راهنمای دانش مدیریت پروژه ***(PMBOK). PMBOK.*** . انتشارات دیباگران تهران.

٨- ***A Guide to the Project Management Body of Knowledge Amazon.com٥-***

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: ارزشیابی در این درس، فرایندی مبتنی بر مشارکت است. برای هر یک از طرح های فردی یا گروهی دانشجویان در بدو امر یک گروه ارزشیابی تشکیل می‌شود که در آن استاد، شخص دانشجو و سایر اعضای گروه با یکدیگر همکاری و مشارکت دارند و بر مراحل مهم در تدوین طرح، اجرا و ارزشیابی از آن نظارت دارند. در این ارزشیابی علاوه بر جنبه‌های کمی بر جنبه‌های کیفی تأکید و توجه ویژه‌ای می‌شود. این ارزشیابی به صورت مداوم و بر اساس فعالیت های انجام شده توسط دانشجو در هر مرحله از کار صورت می گیرد.

در این ارزشیابی، کل ٢٠ نمره، به نسبت کم و کیف گزارش نهایی پژوهش یا اثر و محصول تولید شده به دانشجو اختصاص می یابد .

سایر نکات :

- باتوجه به ویژگی های درس پروژه و حجم کاربالای استاد در راهنمایی و نظارت مستمر بر فعالیت دانشجویان ، تعداد دانشجویان در هر کلاس حداکثر ١٥ نفر خواهد بود.

- به فراخور نیاز دانشجویان به دانش نظری مورد نیاز برای انجام پروژه پایانی، استاد می تواند حداکثرسه جلسه اول کلاس را به آموزش نظری و ایجاد هماهنگی برای انتخاب مسئله و گروه بندی دانشجویان اختصاص دهد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «آشنایی با زبان‌ها و خطوط ایران باستان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

شـــناخت تاریخ ایران باســـتان بدون شـــناخت زبان و خطوط به عنوان گنجینه فرهنگی و معنایی تداوم یافته از جهان ایرانی از دوره باستانی تا کنون ممکن نیست. در این درس دانشجو با سیر تاریخی زبان‌های ایرانی در دوران باستان و میانه در گذر زمان و تحول تاریخی زبان فارسی آشنا می‌شود. همچنین نظام‌های نوشتاری زبان‌های ایرانی نیز مورد بررسی قرار خواهند گرفت

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **آشنایی با زبان‌ها و خطوط ایران باستان** نام درس به انگلیسی: An Introduction to the Ancient Iranian Writing Systems and Languages
نوع درس: نظری **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استاد متخصص تاریخ ایران باستان	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم مراحل تکوین و تطور زبان‌های ایرانی در گذر زمان ۲- توضیح نحوه ارتباط و خویشاوندی زبانی میان گویشوران زبان‌های ایرانی ۳- نشان دادن پیوستگی‌های زبان‌های ایرانی معاصر و زبان‌های ایرانی تاریخی

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: زبان‌های ایرانی باستان (۱۵۰۰-۳۰۰ ق.م.)

- تعریف زبان و آشنایی با دانش زبان‌شناسی
- دوران پیش از تاریخ زبان‌های ایرانی (زبان‌های آغازین هندواروپایی و آریایی)
- ویژگی‌ها اصطلاحات و دسته‌بندی‌های زبان‌های ایرانی باستان
- زبان اوستایی ۱ (نظام نوشتاری)
- زبان اوستایی ۲ (ویژگی‌های زبانی)
- زبان فارسی باستان ۱ (نظام نوشتاری)
- زبان فارسی باستان ۲ (ویژگی‌های زبانی)
- دیگر زبان‌های دوره باستان

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با یکی از ابعاد زبان‌ها یا نظام‌های نوشتاری دوره باستان را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک دسته واژگان با موضوع مشترک، حدود ۵ واژه) از زبان فارسی یا دیگر زبان‌های ایرانی معاصر و استخراج واژه‌های هم ریشه مرتبط با آن‌ها در زبان‌های باستانی با استفاده از فرهنگ لغت‌های موجود با راهنمایی استاد مربوطه و ارائه گزارش آن در کلاس (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل دوم: زبان‌های ایرانی میانه (۳۰۰ ق.م.-۶۵۰ میلادی)

- تعریف و معرفی زبان‌های دوره میانه

- نظام‌های نوشتاری زبان‌های ایرانی غربی
- زبان‌های ایرانی غربی: زبان فارسی میانه ۱
- زبان‌های ایرانی غربی: زبان پارتی میانه
- زبان‌های ایرانی شرقی: سغدی (خط و نظام نوشتاری)
- زبان‌های ایرانی شرقی: خوارزمی (خط و نظام نوشتاری)
- زبان‌های ایرانی شرقی: بلخی (خط و نظام نوشتاری)
- زبان‌های ایرانی شرقی: سکایی (خط و نظام نوشتاری)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از زبان‌ها یا نظام‌های نوشتاری ایرانی میانه مطالعه کند و تلقی خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک متن کوتاه از زبان فارسی میانه و استخراج ویژگی‌های مشابه فارسی از آن (تکلیف گروهی و با کمک و راهنمایی استاد)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- ابوالقاسمی، محسن. (۱۳۸۸). *راهنمای زبانهای باستانی ایران (دو جلد)*. تهران: سمت.

منابع فرعی:

۱- ابوالقاسمی، محسن. (۱۳۸۲). *زبان فارسی و سرگذشت آن*. تهران: هیرمند.

۲- اشمیت رودیگر. (۱۳۹۵). *راهنمای زبان های ایرانی(جلد اول)*. تهران: ققنوس.

۳- تفضلی، احمد و ژاله آموزگار. (۱۳۷۳). زبان پهلوی، ادبیات و دستور آن. تهران: معین.

٤- رضایی باغ بیدی، حسن. (۱۳۸۸). راهنمای زبان پارتی (پهلوی اشکانی). تهران: ققنوس.

٥- ناتل خانلری، پرویز. (۱۳۶۵). *تاریخ زبان فارسی*. تهران: نشر نو.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «منابع تاریخ ایران باستان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

در درس «منابع تاریخ ایران باستان» دانشجویان با منابع دست اول پژوهش در باب تاریخ ایران باستان اعم از نوشتاری و غیرنوشتاری، بومی، کلاسیک و غیره آشنایی می‌یابند. چنین درسی برای آگاهی دانشجویان از ماهیت و کیفیت منابعِ گردآوری، بررسی و تفسیرهای مورخان از روزگار باستان حائز اهمیت است.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس: استاد متخصص تاریخ ایران باستان**	نام درس به فارسی: **منابع تاریخ ایران باستان** نام درس به انگلیسی: Sources of Ancient Iranian History **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- آگاهی از ماهیت، کمیت و کیفیت منابع پژوهش برای دوره ایران باستان ۲- توضیح دسته‌بندی‌های منابع و تفکیک اقسام گوناگون منابع ایران باستان ۳- توانایی برقراری ارتباط میان نوع منابع ادوار گوناگون ایران باستان و کیفیت پژوهش در برای دوره‌های نام‌برده

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی و مفاهیم

- منبع تاریخی: تعاریف، تعابیر، دسته‌بندی‌ها و انواع آن
- بررسی و کاربست منابع تاریخی

فعالیت یادگیری: دانشجویان با راهنمایی استاد از میان انواع منابع تاریخی یک منبع تاریخی را برگزینند و ویژگی‌های آن را (نوع، دسته، مشخصات و نحوه استفاده) به صورت یک گزارش مختصر مکتوب ارائه کنند.

تکالیف عملکردی: دانشجویان تصویر اصل منبع انتخاب شده (اعم از کتیبه، پوست‌نوشته، پاپیروس و ...) در فعالیت یادگیری را با راهنمایی استاد جستجو و ویژگی‌های فیزیکی (جنس، ابعاد و ...) و تاریخچه (سرگذشت کشف، محل نگهداری و ...) آن را با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه در کلاس ارائه دهند.

فصل دوم: منابع تاریخ فلات ایران در هزاره سوم و دوم ق.م.

- یافته‌ها باستان‌شناختی فلات ایران در عصر مفرغ
- متون عیلامی
- متون میان‌رودانی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از منابع مکتوب دوره زمانی مورد بحث مطالعه و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک منبع غیر مکتوب مربوط به دوره زمانی فوق و ارائه کلاسی از ویژگی‌ها و کاربردهای آن برای تاریخ پژوهی با کمک اسلاید و تصویر

فصل سوم: منابع مربوط به آریایی‌ها و مهاجرت آنان.

- یافته‌های زبان‌شناختی
- یافته‌های باستان‌شناختی
- متون اوستایی ۱ (تاریخچه، دسته‌بندی و ویژگی‌ها)
- متون اوستایی ۲ (کاربرد اوستا به عنوان یک منبع تاریخی)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از منابع مکتوب دوره زمانی مورد بحث مطالعه و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک منبع غیر مکتوب مربوط به دوره زمانی فوق و ارائه کلاسی از ویژگی‌ها و کاربردهای آن برای تاریخ پژوهی با کمک اسلاید و تصویر

فصل چهارم: منابع تاریخ ماد و هخامنشی

- کاوش‌ها و یافته‌های باستان‌شناختی تاریخ ماد
- منابع مکتوب تاریخ ماد
- منابع غیرمکتوب تاریخ هخامنشی (سکه‌ها، نقش‌برجسته‌ها، مهرها و دیگر دست‌ساخته‌ها)
- منابع مکتوب تاریخ هخامنشی ۱ (منابع بومی)
- منابع مکتوب تاریخ هخامنشی ۲ (منابع غیربومی)

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از منابع مکتوب دوره زمانی مورد بحث مطالعه و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک منبع غیر مکتوب مربوط به دوره زمانی فوق و ارائه کلاسی از ویژگی‌ها و کاربردهای آن برای تاریخ پژوهی با کمک اسلاید و تصویر

فصل پنجم: منابع تاریخ ایران در دوره هلنیستی و اشکانی

- کاوش‌ها و یافته‌های باستان‌شناختی مربوط به دوران پسا هلنی متقدم
- منابع مکتوب بومی
- منابع کلاسیک (یونانی و لاتینی)
- سایر منابع مکتوب غیربومی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از منابع مکتوب دوره زمانی مورد بحث مطالعه و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک منبع غیر مکتوب مربوط به دوره زمانی فوق و ارائه کلاسی از ویژگی‌ها و کاربردهای آن برای تاریخ پژوهی با کمک اسلاید و تصویر

فصل ششم: منابع تاریخ ایران در دوره ساسانی

- کاوش‌ها و یافته‌های باستان‌شناختی مربوط به دوران پسا هلنی متأخر
- منابع مکتوب بومی ۱: (سنگ‌نوشته‌های ساسانی)
- منابع مکتوب بومی ۲: (متون فارسی میانه)
- منابع کلاسیک (یونانی و لاتینی) و بیزانسی
- سایر منابع مکتوب

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله‌ای علمی-پژوهشی یا بخشی از کتاب را در ارتباط با یکی از منابع مکتوب دوره زمانی مورد بحث مطالعه و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک منبع غیر مکتوب مربوط به دوره زمانی فوق و ارائه کلاسی از ویژگی‌ها و کاربردهای آن برای تاریخ پژوهی با کمک اسلاید و تصویر

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- جعفری دهقی، محمود. (۱۳۸۲). *بازشناسی منابع و مآخذ تاریخ ایران باستان*. تهران: سمت.

منابع فرعی:

۱- وثوقی، محمدباقر. (۱۳۸۳). *بررسی منابع و مآخذ تاریخ ایران پیش از اسلام*. تهران: دانشگاه پیام نور.

۲- میراحمدی، مریم. (۱۳۶۹). *کتابشناسی تاریخ ایران در دوران باستان*. تهران: امیرکبیر.

۳- تفضلی، احمد. (۱۳۷۶). *تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام*. تهران: سخن.

٤- چرتی، کارلو. (۱۳۹۳). ادبیات پهلوی. ترجمه پانته‌آ ثریا. تهران: فرزان‌روز.

٥- بهار، مهرداد و ابوالقاسم اسماعیل‌پور. (۱۳۹۴). *ادبیات مانوی*. تهران: کارنامه.

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «باستان شناسی ایران باستان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

در درس «باستان شناسی ایران باستان» دانشجویان با تاریخچه کاوش‌های باستان‌شناختی و همچنین روش‌های کاوش و استخراج داده‌های باستانی و تفسیر این یافته‌ها بر اساس روش شناسی باستان‌شناسی برای شناخت تحولات دوره های مختلف مردمان سرزمین فلات ایران آشنا خواهند شد.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس: استاد متخصص دوره تاریخی و پیش از تاریخ در رشته باستان‌شناسی و در صورت عدم امکان استاد متخصص تاریخ ایران باستان**	نام درس به فارسی: **باستان شناسی ایران باستان** نام درس به انگلیسی: Archaeology of Ancient Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم سیر تکوین کاوش‌های باستان‌شناختی در محوطه‌ها و آگاهی از انواع استقرارگاه‌های پیش از تاریخ و عصر آهن و تاریخی ایران و دست‌ساخته‌های بشری در فلات ایران در روزگار باستان ۲- توصیف شیوه‌های کاوش و ارزیابی یافته‌های باستان‌شناختی ۳- وقوف بر وجوه تمایز و تشابه روش تفسیر تاریخی و باستانشناختی در مواجه با گذشته باستانی

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: روش‌شناسی باستان‌شناختی

- پیشینه رشته باستان‌شناسی
- اصطلاحات، تعابیر، دوره‌بندی‌ها و دسته‌بندی‌ها در رشته باستان‌شناسی
- رویکردهای باستان‌شناختی در کاوش‌ها
- تفسیر تاریخی و تفسیر باستان‌شناختی
- مورخان و اعتبارسنجی داده‌های باستان‌شناختی
- استخراج داده‌های تاریخی از یافته‌های باستان شناختی

فعالیت یادگیری: دانشجویان با راهنمایی استاد، مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط، توصیفی از نتایج کاوش باستان‌شناسی در یکی از محوطه‌های باستانی کاوش‌شده را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۲۰۰۰ واژه) ارائه دهند.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک شی باستانی بدست آمده در کاوش‌ها و تلاش برای استخراج داده با کمک شیوه‌های باستان‌شناختی (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل دوم: دستاوردهای باستان شناسی دوره های مختلف تاریخ ایران باستان

- تاریخچه کاوش‌های باستان‌شناختی در ایران
- باستان‌شناسی پیش از تاریخ و عصر مفرغ ایران (دوران عیلامی)
- مراحل عصر آهن در ایران (عصر آهن ۱ تا ۳)
- باستان‌شناسی دوره هخامنشی و هلنی
- باستان‌شناسی دوره پارتی
- باستان‌شناسی دوره ساسانی
- فرهنگ مادی در ایران باستان ۱ (شهرها و استقرارگاه‌ها)
- فرهنگ مادی در ایران باستان ۲ (سفالگری و فلزکاری)
- فرهنگ مادی در ایران باستان ۳ (معماری و ساختمان‌سازی)
- فرهنگ مادی در ایران باستان ۴ (تدفین: آیین‌ها و شیوه‌ها)

فعالیت یادگیری: دانشجو با راهنمایی استاد یکی از کاوش‌های انجام شده در ایران را توصیف کند و نتایج آن را در شناخت و ارزیابی تاریخ ایران باستان عنوان کند (با کمک اسلاید و عکس)

تکالیف عملکردی: انتخاب استقرارگاه از ایران باستان و ارایه تصویری مستند از آن با کمک نقشه، عکس، خط زمانی و ... (تکلیف گروهی و با راهنمایی استاد)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- سرفراز، علی‌اکبر و دیگران. (۱۳۸۵). *باستانشناسی و هنر دوران تاریخی: ماد، هخامنشی، اشکانی، ساسانی*. تهران: مارلیک.

منابع کمکی:

۱- اسکالونه، انریکو. (۱۳۹۴). باستان شناسی جوامع ایران باستان در هزاره سوم پیش از میلاد. ترجمه منصور سید سجادی. تهران: سمت.

۲- پاتس، دنیل. تی. (۱۳۸۵). *باستان‌شناسی ایلام*، ترجمه زهرا باستی، تهران: سمت.

۳- حاجیزاده باستانی، کریم و پرویز پورکریمی. (۱۳۹۶). باستان شناسی ایران: برنامه ریزی و مدیریت گردشگری. تهران: سمت.

٤- طلایی، حسن. (۱۳۹۶). *باستان شناسی و هنر ایران در هزاره اول قبل از میلاد*. تهران: سمت.

۵- گیرشمن، رومان. (۱۳۴۶). هنر ایران در دوران ماد و هخامنشی. ترجمه عیسی بهنام. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
٦- گیرشمن، رومان. (۱۳۵۰). هنر ایران در دوران پارتی و ساسانی. ترجمه بهرام فره‌وشی. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۷- ملازاده، کاظم. (۱۳۹۳). *باستان شناسی ماد*. تهران: سمت.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ اساطیر ایران باستان»

۱. معرفی درس و منطق آن:

موضوع درس «شناخت اساطیر ایران باستان» بررسی اسطوره‌ها و نقش آن‌ها در شکل‌گیری تاریخ روایی ایران و هویت تاریخی مردم ایران است. در این درس دانشجو با اقسام اسطوره‌های ایرانی (اسطوره‌های آفرینش، ایزدان و فرجام‌شناسی) و نیز تاریخ روایی باستان آشنا می‌شود.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس: استاد متخصص تاریخ ایران باستان**	نام درس به فارسی: **تاریخ اساطیر ایران باستان** نام درس به انگلیسی: Ancient Iranian Mythology **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- فهم تعاریف اسطوره و اقسام آن ۲- توضیح نقش اسطوره‌ها در شکل‌گیری هویت تاریخی ایرانیان ۳- کاربست اسطوره‌شناسی در تاریخ پژوهی

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: دوران پیش از تاریخ اساطیر ایران

- شکل‌گیری دانش اسطوره‌شناسی
- اشکال مدرن مطالعه اسطوره
- اسطوره‌های هندواروپایی
- اسطوره‌های آریایی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با اساطیر هندواروپایی را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک شخصیت یا بن‌مایه در اساطیر هندواروپایی و آریایی (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل دوم: اسطوره‌های مزدیسنی (اوستا و متون پهلوی)

- آفرینش در روایت‌های مزدیسنی
- ایزدان و دیوان در اساطیر مزدیسنی
- کیهان‌شناسی مزدیسنی
- فرجام‌شناسی مزدیسنی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با اساطیر مزدیسنی را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک شخصیت یا بن‌مایه در اساطیر مزدیسنی (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل سوم: اسطوره‌های مانوی

- آفرینش در سنت مانوی
- ایزدان و دیوان مانوی
- کیهان‌شناسی دین مانوی
- فرجام‌شناسی مانوی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با اساطیر مانوی را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک شخصیت یا بن‌مایه در اساطیر مانوی (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

فصل چهارم: شکل‌گیری تاریخ اساطیری ایران

- منابع شناخت تاریخ اساطیری ایران
- خاستگاه‌های تاریخ اساطیری ایران
- تکوین و تحول تاریخ اساطیری ایران
- شخصیت‌های اساطیری و حماسی

فعالیت یادگیری: دانشجو مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب مرتبط با تاریخ اساطیری ایران را انتخاب و مطالعه کند و برداشت خود را در چارچوب گزارشی کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: انتخاب یک شخصیت یا بن‌مایه در تاریخ اساطیری ایران (با کمک اسلاید در حداکثر ۳-۴ دقیقه)

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- هینلز، جان راسل. (۱۳۶۸). *شناخت اساطیر ایران*. تهران: چشمه.

۲- آموزگار ، ژاله. (۱۳۷۴). *تاریخ اساطیری ایران*. تهران: سمت.

منابع فرعی:

۱- کرتیس، وستا. (۱۳۷۶). *اسطوره‌های ایرانی*. ترجمه عباس مخبر. تهران: مرکز.

۲- بهار، مهرداد. (۱۳۷۶). *از اسطوره تا تاریخ*. تهران: چشمه.

۳- بهار، مهرداد. (۱۳۷۶). *پژوهشی در اساطیر ایران*. تهران: توس.

٤- اسماعیل‌پور، ابوالقاسم. (۱۳۸۱). *اسطوره‌ی آفرینش در آیین مانی با گفتاری در عرفان مانوی*. تهران: کاروان.

٥- پلاسید، علیرضا. (۱۳۹۰). اساطیر ایرانی در متون مانوی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «هنر و معماری ایران»

۱. معرفی درس و منطق آن:

درس «تاریخ هنر و معماری ایران» به موضـوع مهم شـکل‌گیری و تحول هنر و معماری در تاریخ ایران از دوران باسـتانی تا دوران معاصـر می پردازد. توجه به عناصـر زیبایی شـناختی در انواع هنر و صـنایع و معماری در سـرزمین ایران در دوره بندی های مختلف باسـتانی، اسـلامی و معاصـر مضـمون این درس را شـکل می دهد. هنر به عنوان آورده و افزوده ای به ماده هنری از فضـای تخیل و ترکیب داشـته های زندگی مادی و معنوی مردمانی که در سـرزمین ایران زیسـت داشـتند مدنظر این درس اسـت. به خصـوص که فلات ایران با طبیعت متنوع عملا محیطی مناسـب برای تطابق و ترکیب تخیل زیبایی شـناسـی ایرانیان با عناصـر طبیعی بوجود می آورد. قرارگرفتن ایران در مسـیر مبادله و تعالمات میان فرهنگی شـرق و غرب در میان اقوام و مذاهب و ادیان و زبان های مختلف، امکان ترکیب بندی نوین از آورده ها و آفریده های هنری دیگر فرهنگ ها و ادیان و اقوام را با عناصـر و سـنت های هنری رایج در هر دوره در میان ایرانیان و جغرافیای فرهنگی ایران پدید می آورد. همانطور که هنر ایرانیان این قابلیت ترکیب و انعطاف را در سـنت هنری خود قوام داد تا بنابر اقتضـائات کاربردی هنرها و عناصـر آن برای زندگی درباری و اقتدار و مشـروعیت حاکمان، آیین ها و باورهای دینی و یا آئیین های زندگی روزمره و یا کربرد در ارگ و بازار و محله و سفر، ادب و اخلاق و باورهای ایرانی را در کالبد ماده هنر متجلی سازد. هنر دوره باستانی ایران نتیجه چنین صورت بندی است همانطور که بعد از اسلام و تغییر آیین ایرانیان نیز هنر اسـلامی محیطی آماده در میان فرهنگ هنری ایرانیان به دسـت آورد که پویایی و ترکیب جدیدی را به نمایش بگذارد. از سـوی دیگر با ترکیب هنر اسـلامی با میراث و سـنت های هنری تمدن های ایرانی و بیزانسـی زیرسـاخت های فکری و عملی هنر و معماری پی نهاده شـد که در معماری دوره اموی و عباسـی و امرای ایرانی مسـلمان در شـهرهای ایران خود را در سـاخت مسـاجد، کاخها، حمام ها و قلعه ها نشـان داد و در دوره های بعد در سـطح وسـیع تری هم در حوزه معماری و هم در حوزه های مرتبط به تزیین، نگارگری، خوشنویسی و هنرهای صناعی گسترش یافت. هنر و معماری به عنوان یکی از زیربناهای تمدن در شناخت تاریخ و تمدن ایران به خصوص از زاویه پویایی و استمرار و ترکیب و تحول و انعطاف هنر ایرانی در دوران اسلامی نقشی اساسی دارد و از این رو شـناخت دانشـجویان با این مباحث از ضـروریات مطالعات مربوط به تاریخ ایران و گفتار تاریخ ملی اسـت همانطور که الگوی مقایسـه ای بین هنرها و معماری رایج در فلات ایران با دیگر سـرزمین ها به خصـوص در دوره اسـلامی این تفاوت و تنوع و هماهنگی را بیشتر نشان می دهد.:

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **هنر و معماری ایران** نام درس به انگلیسی: **Iranian architecture and art**
نوع درس: نظری **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود: ۱- فهم چگونگی شکل‌گیری هنر و معماری در جهان ایرانی ۲- توضیح نقش خاستگاه‌های هنر و معماری ایرانی و بیزانسی در شکل‌گیری هنر و معماری اسلامی ۳- ایجاد تصویری تطبیقی از ویژگی های هنر و معماری ایرانی در دوره های مختلف زمانی

۴-شناخت تداوم و تحول عناصر هنر ایرانی از دوره باستانی تا دوران اسلامی و معاصر	

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبادی و کلیات شناخت هنر ایرانی

- بررسی صفت ایرانی در ترکیب هنرهای ایرانی، مباحث نظری درباره هنر و معماری در متون تاریخی.
- هنر و معماری در شرق باستان و آسیای غربی در دوره باستانی و دوره میانه و دوران اسلامی
- شناسایی عناصر هنری و زیبائی شناختی در دوران پیشامدرن
- رویکردها و نظریه های رایج در مطالعات هنر پیشامدرن در ایران باستان و جهان اسلام متقدم و میانه
- انواع گونه های مادی زندگی اجتماعی فرهنگی ایرانیان و بازتاب وجه زیبایی شناختی در آنها
- رویکرد و آثار ادیان ایرانی به چشم انداز زیبایی شناختی و هنری به وجوه حیات اجتماعی فرهنگی
- رویکرد و آثار طبقات فرادست و دربار حکومت های ایران باستان به هنر و زیبایی شناسی
- تاثیر عوامل انسان شناختی، تنوع فرهنگی و جغرافیایی بر معماری نواحی مختلف سرزمین ابران در دوره های متقدم و میانه اسلامی.
- سیر تحول معماری آثار برجسته معماری و شهر و عوامل موثر تحولات آنها از سده های میانه به بعد در ایران دوره اسلامی
- عناصر هنر ایرانی در دوران تاریخی: تداوم و تحول

فصل دوم: کلیات هنر و معماری ایران در شرق باستان

- مطالعه تطبیقی در تاریخ معماری، مبانی و روش های آن (بررسی بکارگیری رویکردهای تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی و نظریه های انسان شناختی در تفسیر آثار معماری ؛ بررسی روش های بین رشته ای)
- هنر ایرانی در دوران باستانی و محدوده جغرافیایی و تاریخی جهان ایرانی و حوزه های جغرافیایی –فرهنگی آن.
- هنر ایران باستان و میراث فرهنگی اقوام شرق باستان
- آثار باستانی در جغرافیای ایران شهر در دوره های مختلف باستان
- هنر در زندگی روزمره ایرانیان در دوره باستان
- ارزش باستان شناختی آثار هنری ایران در دوران باستان
- ارزش تاریخ نگارانه آثار هنری ایران در دوران باستان
- آثار هنری ایرانی در دوره هخامنشیان
- آثار هنری ایرانی در دوره اشکانیان
- آثار هنری ایرانی در دوره ساسانیان

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع تاریخ هنر و معماری ایران دوران باستان را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول و پلان از بناهای باستانی ایران و شهرهای ایرانی

فصل سوم: هنر ایرانی در دوران اسلامی

- دیدگاه های دینی اسلامی درباره مفاهیم زیبایی شناختی پیشامدرن
- چگونگی بازتاب تغییرات دینی و سیاسی در مناطق مختلف جهان ایرانی در طول سده های اول تا چهارم و تاثیر آن بر شرایط اجتماعی، اقتصادی و فضای شهری و معماری و ابعاد هنری حیات مردمان این سرزمین ها.
- تاثیر میراث هنر باستانی ایران در دوران اسلامی
- مساجد در ایران دوران اسلامی و تجلی عناصر هنر ایرانی اسلامی
- کاخ ها و ارگ ها و تجلی عناصر هنر ایرانی اسلامی
- بازار و کالبد شهری و تجلی عناصر هنر ایرانی اسلامی
- عرصه های عمومی زندگی و تجلی عناصر هنر ایرانی اسلامی: حمام، کاروان سراها، ابنیه عام المنفعه
- مدارس مذهبی و تجلی عناصر هنر ایرانی اسلامی
- تجارت و هنرهای ایرانی اسلامی
- تفرجگاه و هنرهای ایران اسلامی

فصل چهارم: آثار هنری و معماری در مناطق مختلف ایران دوره اسلامی تا قرن دهم هجری

- وضعیت آثار هنری باستانی ایران در دوران اسلامی در شعر و سفرنامه ها و گزارش های تاریخی
- مساجد جامع در شهرهای ایران دوران اسلامی
- بازارهای بزرگ در شهرهای ایران دوران اسلامی
- مدارس مذهبی در شهرهای ایران دوران اسلامی
- ارگ ها و کاخ های حاکمان ایران در شهرهای ایران دوران اسلامی
- باغ های ایرانی در شهرهای ایران دوره اسلامی
- آثار عام المنفعه در شهرهای ایران دوره اسلامی

فصل پنجم: آثار هنری و معماری در مناطق مختلف ایران دوره اسلامی از دوره صفویه تا قاجار

- وضعیت آثار هنری باستانی ایران در دوران اسلامی در شعر و سفرنامه و گزارش های تاریخی
- مساجد جامع در شهرهای ایران دوران اسلامی
- بازارهای بزرگ در شهرهای ایران دوران اسلامی
- مدارس مذهبی در شهرهای ایران دوران اسلامی
- ارگ ها و کاخ های حاکمان ایران در شهرهای ایران دوران اسلامی
- باغ های ایرانی در شهرهای ایران دوره اسلامی
- آثار عام المنفعه در شهرهای ایران دوره اسلامی

فصل پنجم: آثار هنری و معماری در مناطق مختلف ایران دوره اسلامی در قرن سیزدهم هجری

- وضعیت آثار هنری باستانی ایران در دوران اسلامی در شعر و سفرنامه و گزارش های تاریخی

- مساجد جامع در شهرهای ایران دوران اسلامی
- بازارهای بزرگ در شهرهای ایران دوران اسلامی
- مدارس مذهبی در شهرهای ایران دوران اسلامی
- ارگ ها و کاخ های حاکمان ایران در شهرهای ایران دوران اسلامی
- باغ های ایرانی در شهرهای ایران دوره اسلامی
- آثار عام المنفعه در شهرهای ایران دوره اسلامی

فصل ششم: شناخت تفصیلی سازه ها و بناها و مطالعه تطبیقی معماری ایران دوران اسلامی

- بررسی تطبیقی آثار بر اساس تفاوت کارکردها (مسجد، کاخ، خانه، قلعه، بارو و ارگ، بازار، کاروانسرا، پل و ...)
- بررسی تطبیقی ساختار، پلان، تزیینات در سده های اولیه با سده های هفت به بعد.
- بررسی سیر تاریخی و تطبیقی معناهای اصلی و معناهای افزوده در آثار معماری.
- بازنمایی معماری در متون تاریخی و جغرافیایی و ادبی و چگونگی کشف سیاق های فرهنگی و اجتماعی.
- مقایسه تاریخی معماری مناطق مختلف از دوره عباسیان و دولتهای متقارن ایران دوره اسلامی تا دوره صفوی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع تاریخ معماری ایران دورانو اسلامی را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: تهیه یک جدول و پلان از بناهای باستانی ایران و شهرهای اسلامی

فصل هفتم: هنر های تزیینی و صناعی، خوشنویسی و دیگر حوزه های هنری

- آشنایی با کلیلات هنرهای تزیینی و صناعی
- ساختار هندسی، تقسیمات و تناسبات در آثار هنرهای صناعی
- آشنایی با انواع نقوش: گره ، اسلیمی و ختایی، نقوش انسانی ، نقوش جانوری
- ویژگیهای نقوش: تقارن، وحدت شکل و نقش و رنگ، طرز تکرار و تکثیر انواع نقش و دور در ترکیب بندی ، مرکزگرایی در ترکیب بندی، انواع خطوط و کاربردهای آنها (اقلام سته، نستعلیق، شکسته نستعلیق) مضامین در هنرهای صناعی
- مبانی نمایشهای آیینی و سنتی ایرانی (تعزیه، پردهخوانی، نقالی)

فصل هشتم: آثار هنری زندگی روزمره در حیات مادی و معنوی ایرانیان در دوران اسلامی

- نگارنگری ایرانی
- هنر تهذیب
- هنر کتاب آرایی
- فلزکاری
- قالی بافی
- سفال گری

- موسیقی
- خوش نویسی
- خاتم کاری
- میناکاری
- آبگینه و معرق کاری
- هنرهای محلی در مناطق مختلف ایران
- هنرهای تجسمی و نمایشی در ایران
- **فعالیت یادگیری**: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط از یک کتاب با موضوع هنرهای تزئینی . صناعی ایران دوران اسلامی را جستجو و مطالعه کند و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد؛ گزارشی از مقالات دانشنامه ای درباره اواع خط، هنرهای صناعی، تعزیه و ...
- **تکالیف عملکردی**: تهیه گزارشی تصویری از انواع تزیین ها در مساجد و کاخها و نیز ظروف و منسوجات و گزارشی تصویری از هنرهای صناعی و خوشنویسی و تعزیه.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

نظر به گستردگی بسیار مضامین حوزه تحقیق و اهمیت بنیادی آن در فراهم آوردن بستر واقعی فهم تاریخ هنرها و معماری جهان ایرانی در دوران اسلامی این درس به صورت نظری همراه با تمرین عملی عرضه می شود تا پویایی نگرش ایرانیان به زیبایی و هنر در صنایع و حرف و زندگی روزمره و مکان های جمعی و فردی مشخص شود.

در بخش نظری می توان از استادان گوناگون متبحر در هر یک از حوزه های فرهنگی جهان ایرانی به عنوان سخنران مدعو بهره برد. هر یک از دانشجویان در تمرین عملی خود به یکی از موضوع های این حوزه و ترجیحا بررسی نمونه های عینی آثار هنر و معماری می پردازند. نتایج تحقیق دانشجویان در کلاس به بحث گذاشته می شود. دانشجویان برخی از نمونه های هنر ایرانی را در محل کارگاه های آنها از نزدیک مشاهده می کنند. دانشجویان ضمن مشارکت در مباحث، متناسب با علاقهٔ خود، موضوعی را برای تحقیقی کوتاه انتخاب و نتیجهٔ آن را در کلاس عرضه میکنند. با توجه به نبود منابع کافی، این درس به تدریج منابع درسی خود را نیز پدید خواهد آورد.

مباحث کلاس با استفاده از نمایش عکس و فیلمهای گویا صورت می گیرد .

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- اتینگهاوزن، ریچارد و الگ گرابار (۱۳۷۸). هنر و معماری اسلامی. ترجمهٔ یعقوب آژند. تهران: سمت

۲- جوانی، کوارتولا (۱۳۹۴). هنر و معماری ایران، ترجمه هایده مشایخ، تهران، علمی فرهنگی

۳- قیومی بیدهندی، مهرداد (و.) (۱۳۹۷). مجموعهٔ هنر در تمدن اسلامی: معماری ۱، تهران: سمت، ۱۳۹۷؛ قیومی بیدهندی، مهرداد. مجموعهٔ هنر در تمدن اسلامی: معماری ۲ .تهران: سمت

٤- مجموعه کتاب هنرهای تزئینی و صناعی و معماری ایران در سازمان سمت و فرهنگستان هنر و سازمان صنایع دستی و گردشگری

منابع فرعی:

١- بلر، شیلا و جاناتان بلوم (١٣٨١). هنر و معماری اسلامی. ترجمهٔ یعقوب آژند. تهران: سمت

٢- کرسول، جان ای. جی (١٣٩٣). گذری بر معماری متقدم مسلمانان. ترجمهٔ مهدی گلچین عارفی. تهران: متن

٣- میشل، جرج (و.) (١٣٩١). معماری جهان اسلام: تاریخ و مفهوم اجتماعی آن. ترجمهٔ یعقوب آژند. تهران: مولی

٤- نجیب اوغلو، گلرو (١٣٧٩). هندسه و تزیین در معماری اسلامی: طومار توپقاپی. ترجمهٔ مهرداد قیومی بیدهندی. تهران: روزنه

٥- هیلنبراند، روبرت (١٣٨٠). معماری اسلامی: شکل، کارکرد و معنی. ترجمهٔ باقر آیتاللهزاده شیرازی. تهران: روزنه

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی میان ترم: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه و تکلیف (سمینار یا مقاله): ✓

سرفصل درس «گونه شناسی منابع تاریخ ایران دوران اسلامی»

۱. معرفی درس و منطق آن:

منابع تاریخی بخش اساسی شناخت گذشته و روایت تاریخ است و بدون شناخت و دسته بندی شاخصه مند این منابع، امکان تدوین یک برنامه تحقیقاتی منسجم برای بازسازی گذشته تاریخی وجود ندارد. تاریخ ایران در دوران اسلامی در قیاس با دوران باستانی در عصر تغییر و تنوع فناوری ابزارهای ثبت اطلاعات از کاغذ در قرون اولیه اسلامی تا عکاسی و فیلم و ضبط صوت در دوران معاصر قرار گرفت. بنابراین طیف منابع تاریخی این دوران بسیار متنوع شده است. در عین حال که تغییرات فرهنگی دینی اجتماعی سیاسی تاریخ ایران در دوران اسلامی، انبوهی از منابع و مواد فرهنگی غیرتاریخ نگارانه را نیز در کنار آثار تاریخ نویسی قرار داده است که نیاز به دسته بندی و گونه شناسی بر مبنای شاخص های کاربردی برای مورخان دارد. برای آموزش تاریخ ایران نیز نقش واسطه گری و نمایشی منابع تاریخی در طیف وسیع آن در کلاس درس به عنوان ابزاری کمک آموزشی در عین حال تاریخ نگارانه می تواند کیفیت آموزش تاریخ ایران را به شیوه تاریخ نگارانه تقویت کند. با توجه به سرشت متحول تاریخ به مثابه تحولات زندگی انسان در دوره های مختلف و ابعاد گوناگون آن، منابع باقی مانده از حیات اجتماعی فرهنگی اقتصادی سیاسی فکری و هنری نیز برای مورخان دچار تغییر می شود. در عین حال باید توجه داشت این تغیرات در شواهد و منابع تاریخی باقی مانده از ابعاد مختلف زندگی اجتماعی انسان در گذشته تا قرون جدید تحت تاثیر فناوری چاپ و نشر به شکل مدرن دچار تغییرات اساسی شد. این امکان و قابلیت باقی ماندن منابع زندگی انسان در گذشته، بر روند تحول دانش برای عموم نیز تاثیر اساسی گذاشت چرا کسب دانش درباره گذشته را برای عموم دسترس پذیر و کم هزینه ساخت. پس از آن نیز با رشد فناوری های ارتباطی از تلگراف و تلفن گرفته تا عکاسی و ضبط صدا و تصویر و سپس فیلم برداری و فیلم سازی و در نهایت دیجیتال شدن فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی با انقلاب رایانه ای، مواد باقی مانده از کرده های انسان در گذشته جنس متفاوتی پیدا کرد. این در حالی بود که پس ازاین تغییرات فناورانه رسانه ای، گذشته قابل شنیدن و دیدن شد و روایت تاریخی با صدا و تصویر ممکن شد و تاریخ مکتوب و متنی به تاریخ شنیداری و دیداری تبدیل شد و روایت گذشته از سطح خواننده به سطح بیننده رسید. بنابراین مساله گونه شناسی منابع و نقد و بررسی منابع تاریخی که تا پیش از قرون جدید در منابع مکتوب و نوشتاری از انواع شکل های مختلف نگاشته ها تا کتاب ها و نسخ خطی بود، پس از آن به سمت طیف منابع چاپی و همینطور منابع غیرمکتوب سوق پیدا کرد که تصویر و صدا در آن محوریت دارد. در همین راستا مراکز و نهادهای علمی نیز از حالت کتاب خانه ها و آرشیو های فیزیکی تغییر ماهیت داده و به سمت مراکز دیجیتالی سوق پیدا کرده اند. بنابراین شناخت این منابع جدید تاریخ نگارانه که از نوع غیرمکتوب هستند می تواند درک تاریخ نگارانه را ارتقا دهد به خصوص که رسانه ای شدن جهان پیرامونی آحاد جامعه، باعث شده است امکان تنوع روایت از گذشته شکل بگیرد و در نتیجه صدق و کذب واقعیت گذشته در شکل های مختلف روایت های مجازی درباره گذشته در عرصه عمومی منتشر شود و آگاهی عمومی از گذشته را که تا پیش از این صرفا در اختیار آموزش رسمی یا رسانه های رسمی بود تحت تاثیر قرار دهد. هدف از این درس ارتقای شناخت دانشجوی آموزش تاریخ از تنوع منبع شناختی تاریخ ایران و نیز بستر رسانه ای و دیجیتالی ای است که در آن منابع گذشته شکل خاص دیداری و شنیداری و غیرمکتوب پیدا کرده اند. بنابراین با شناخت روند شناسایی و نقد و بررسی و گونه شناسی طیف وسیع انواع منابع مکتوب و مادی دیداری و شنیداری و دیجیتالی تاریخ ایران، چگونگی استفاده از آنها را برای روایت تاریخ در کلاس درس می آموزد. در عین حال که با توجه به تحول رویکردها و منابع در

تاریخ نگاری جدید در عصر اینترنت، دامنه منابع مورد استفاده برای محقق نسبت به سنت رایج تاریخ نویسی تغییر کرده است. بنابراین ضروری است دانشجویان با تنوع منابع مورخ در دوران جدید و نیز شیوه های استفاده از آن آشنا شوند و به طور عملی آنرا تمرین کنند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **گونه شناسی منابع تاریخ ایران دوران اسلامی** نام درس به انگلیسی: Typology of sources of the history of Iran during the Islamic era **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- شناخت تفاوت منابع تاریخ نگارانه و غیرتاریخ نگارانه تاریخ ایران دوران اسلامی ۲- به کاربردن مدارک تاریخی متنوع در بازسازی استنادی تاریخ ایران دوران اسلامی ۳- ارزیابی ارزش تاریخی هر یک از گونه های منابع تاریخ ایران دوران اسلامی ۴-شناخت منابع جدید دیداری و شنیداری و مادی و غیرمکتوب تاریخ ایران دوران اسلامی

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: مبانی منبع شناسی تاریخی تاریخ پیشامدرن ایران و تاریخ مدرن ایران

۱. منبع در مطالعات تاریخی

- روش تمییز مولفه های زمانی و مکانی در تعریف منبع
- تعریف منبع اصلی (دست اول)، تعریف منبع فرعی(دست دوم)
- منابع چاپ شده: معضله تصحیح انتقادی، نسخ خطی.

۲. مطالعات تاریخی

- تعریف مطالعات: تفاوت های روش شناسی در منابع تاریخی و مطالعات تاریخی
- ویژگی های مطالعات تاریخی، شیوه های استفاده از مطالعات تاریخی

۳. داده های تاریخی

- تعریف اطلاع و داده در مطالعات تاریخی
- روش های شناسایی اطلاعات و داده ها در منابع تاریخی: روش های سنتی، نرم افزارهای تخصصی، فضای دیجیتال.

۴. طبقه بندی منابع تاریخی

- منابع تاریخ دوران پیشامدرن: از انقلاب خط تا انقلاب کاغذ
- منابع تاریخ دوران مدرن: از انقلاب چاپی تا انقلاب دیجیتال
- تاریخ نگاری در عصر دیجیتال
- تنوع دامنه منابع و روش های عمل مورخانه: از A تا Z در فرهنگ مادی جوامع انسانی

- تنوع دامنه منابع و روش های عمل مورخانه: از A تا Z در فرهنگ معنوی جوامع انسانی
- تنوع شیوه های شناسایی و استفاده از منابع: کاربرد کامپیوتر
- تنوع شیوه های شناسایی و استفاده از منابع: نرم افزارهای دیجیتال
- تنوع شیوه های شناسایی و استفاده از منابع: کتابخانه های آنلاین
- تنوع شیوه های شناسایی و استفاده از منابع: فیلم، صوت و عکس
- تنوع شیوه های ثبت و ضبط اطلاعات: مراکز اسناد دیجیتالی و آنلاین
- تنوع شیوه های ثبت و ضبط اطلاعات: کتابخانه های نرم افزاری، آرشیوهای اطلاعاتی

فصل دوم: گونه های منابع تاریخ نگاری

- گونه های منابع تاریخ نگاری
- عمومی(تاریخ الرسل و الملوک، الکامل فی التاریخ،)
- سلسله ای(تاریخ خلفا،الانباء،)
- محلی(تاریخ الواسط،تاریخ بیهق، تاریخ خراسان،تاریخ میافارقین،)
- شهری(تاریخ بغداد،تاریخ قم:)
- دودمانی
- موضوعی/رخدادی: کتاب جنگ(فتوح، جمل،..)، مقاتل،
- و ..

فصل سوم: گونه اسناد تاریخی

- تعریف سند و دسته بندی اسناد تاریخی
- روش های سنتی
- بر اساس منشاء تولید سند(سلطانی،دیوانی، شخصی)،
- بر اساس موضوع سند(تجاری،ملکی، سیاسی، فرهنگی، دینی و ..)،
- بر اساس نظام های حقوقی(عرفی، شرعی)
- بر اساس محمل: فیزیکی، الکترونیک
- بر اساس شکل ضبط و ثبت سند: اسناد مکتوب، اسناد دیداری و شنیداری.
- روش مدرن در تفکیک اسناد
- بر اساس قوانین نوین (اسناد ملی): تشکیلات اداری.

فصل چهارم:گونه شناسی اسناد تاریخی

- سنگ نوشته ها،کتیبه ها، لوح ها، ..، روش های دسترسی به آن ها، روش های بهره برداری و نقد داده های مربوط.
- محتوای اسناد بازنویسی شده در متون متقدم: منابع تاریخی(تاریخ طبری،تاریخ ابن اسفندیار،تاریخ بیهقی ،..)، اندرزنامه ای(نامه تنسر،...)، و ..، روش های نقد و بهره برداری از این گونه از اسناد.

- مجموعه های اسناد تدوین شده: منشآت، دستورنامه های دیوانی(دستور دبیری، دستورالکاتب،...)، مزایا و معایب این گونه از اسناد، روش های بهره برداری.
- مراکز دارنده اسناد در دوره معاصر(دولتی، خصوصی)
- مراکز اسنادی کشور
- معرفی مراکز دارنده اسناد تاریخی در ایران(وزارت امور خارجه،کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران: کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، و ...)
- آرشیو ملی ایران: قوانین و ساختار، روش های طبقه بندی اسناد، شیوه های دسترسی،
- اسناد بخش خصوصی
- مرکز اسناد آستان قدس رضوی،
- کتابخانه آیه الله مرعشی(قم)
- مرکز نسخ و اسناد ....
- اسناد خاندانی

فصل پنجم: منابع جغرافیانگاری

- عنوان ها: البلدان، مسالک و ممالک، معجم البلاد، و..
- زندگی نامه ها: عنوان های رایج
- معجم،
- تذکره(گروه های مختلف: شعرا، محدثین، فقها)،
- طبقات(تراجم نگاری)،
- سیره(پیامبر، مشایخ و عرفا).
- و ...
- قالب های رایج (گروهی، شخصی، دودمانی)،
- روش های تدوین زندگی نامه ها،
- فرهنگ زندگی نامه ها (الوافی بالوفیات،تهذیب التهذیب،...)

فصل ششم: منابع غیرتاریخ نویسی

- منابع تاریخ علوم
- ویزگی های روشی و محتوایی منابع تاریخ علوم،
- گونه های منابع تاریخ علوم: کلیات علوم(مفاتیح العلوم)، علوم اداری(صبح الاعشی،الوزراء و الکتاب)، دانشنامه ای(کتاب المعارف، مروج الذهب،العقد الفرید،)،
- منابع دینی و مذهبی
- -کتاب های الملل و النحل، المسالک و الممالک، فرق،

فصل هفتم: گونه داده های ثبت نشده

- سنت بیان شفاهی(حدیث،نقل قول) قرون نخستین و ضبط آن ها در کتب تاریخی
- خاطرات و حافظه جمعی، به مثابه اطلاعات ثبت نشده اما مهم برای پژوهش های تاریخی.
- روش ها و رویکردها در تاریخ شفاهی

فصل هشتم: مواد تاریخی فرهنگی

- پیکره ها، نقوش سنگی، کتیبه، سفال، کاشی، و ..
- خاطرات
- مینیاتور، نقاشی،
- روش های بهره برداری از اطلاعات و داده ها در نقاشی، نقد و تفسیر داده ها،
- پایگاه های تخصصی فراهم آوری و نگاه داری و خدمات: فرهنگستان هنر، موزه رضا عباسی، و ...
- عکس، نگاتیو، اسلاید،
- پایگاه های داده های مربوط:
- مراکز: خانه عکس ایران، بخش اسناد دیداری و شنیداری سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، مرکز اسناد مجلس شورای ملی، آرشیو خبرگزاری ایران، آرشیوهای روزنامه های کثیرالانتشار، وب سایت های تخصصی.
- روش های بهره برداری از اطلاعات و داده های موجود در عکس ها، روش تفسیر و نقد عکس،جعل در عکس.
- فیلم و ویدئو
- فیلم به مثابه منبعی تاریخی، انواع فیلم ها: مستند، خبری، داستانی و ..؛
- روش های بهره برداری از داده های موجود در فیلم ها، شیوه های تفسیر و نقد فیلم،
- مراکز و آرشیوهای فیلم های تاریخی: وزارت امور خارجه،آرشیو سازمان صدا و سیما،خانه فیلم ایران، آرشیوهای خصوصی، پایگاه های مجازی در سراسر دنیا(مانند کتابخانه کنگره آمریکا، سایت های فیلم تاریخی).
- تمبر
- انواع تمبر، فرایند تولید تمبر، بهره برداری از داده های تاریخی تمبر، روش نقد، جعل تمبر.
- مراکز نگاه داری: وزارت اقتصاد و دارایی، آرشیو ملی ایران، بخش منابع غیر کتابی کتابخانه ملی ایران، موزه پست و تلگراف و تلفن، موزه های ملی، سایت های اینترنتی،
- پوستر، بروشور، و دیگر محمل های اطلاع رسانی
- اهمیت اطلاعات موجود در پوسترها، بروشور ها، کاتالوگ ها، ...، روش های بهره برداری از اطلاعات مربوط.
- مراکز نگاه داری: آرشیو ملی ایران، بخش منابع غیر کتابی کتابخانه ملی ایران، وزارت ارشاد اسلامی، سایت های مختلف.
- مهر ها
- مهر و خاتم، دگرگونی های تاریخی، اهمیت داده های موجود در مهر ها، روش های بهره برداری و نقد آن ها.

- مراکز آرشیوی مهرها: آرشیو ملی ایران، بخش منابع غیر کتابی کتابخانه ملی ایران، موزه های ملی، موزه های تخصصی ادارات، سایت های مجازی.
- اشکال پول،سکه،اسکناس،
- اهمیت اطلاعات موجود در اشکال پول، روش های بهره برداری از داده های مربوط، مسئله جعل در انواع پول،
- مراکز نگاه داری پول: موزه ملی، موزه های تخصصی(دفینه)، موزه بانک ملی و دیگر بانک ها، سایت های اینترنتی تخصصی،
- صوت
- ابزارهای ثبت و ضبط صوت در دوره معاصر: از صفحه های قیری تا فایل دیجیتال، روش های بهره برداری و نقد، جعل در اسناد صوتی، بررسی نمونه های مشهور.
- مراکز و آرشیو های مهم صوتی کشور: آرشیو رادیوهای کشور(رادیو ایران،)، بخش منابع دیداری و شنیداری آرشیو ملی ایران، بخش منابع غیر کتابی کتابخانه ملی ایران،آرشیو دیداری و شنیداری صدا و سیما،و ...
- نقشه ها
- انواع نقشه،کالک، عکس های هوایی و ماهواره ای و ...؛
- روش های تولید، اهمیت اطلاعات و داده های نقشه ها، روش های ارزیابی اطلاعات و نقد آنها.
- مراکز نگاه داری نقشه ها:سازمان نقشه برداری کشور، آرشیو ملی ایران، بخش منابع غیر کتابی کتابخانه ملی ایران، موزه های ملی، مرکز اسناد وزارت امور خارجه، مرکز اسناد ستاد کل مشترک نیروهای مسلح، موسسه کارتوگرافی سحاب، مرکز اسناد دانشگاه تهران: دانشکده جنگ، سایت های تخصصی مربوط به نقشه.
- بناها
- تعریف: دستکند ها و بناها، شیوه های باستان شناختی و تاریخی و سازه ای مطالعه و بهره بردای از اطلاعات و داده های مربوط به بناها در مطالعات تاریخی،
- مراکز نگاه داری اطلاعات و داده های مربوط به بناهای تاریخی: سازمان میراث فرهنگی و گردشگری کشور و ادارت کل در استان ها، سایت های میراث فرهنگی در فضای مجازی، بایگانی انجمن آثار ملی ایران، موزه ملی و موزه های تخصصی، آرشیو ملی ایران،
- روزنامه،
- –انواع روزنامه ها: خصوصی، نیمه خصوصی، دولتی، داده های روزنامه ها به عنوان یک ماخذ تاریخی، روش نقد اطلاعات روزنامه ها،
- مراکز دارنده روزنامه ها: کتابخانه ملی،مجلس شورای اسلامی، وزارت ارشاد، نرم افزارهای مربوط،
- مجلات: هفته نامه، ماهنامه، فصلنامه
- عملکرد روزنامه ها به عنوان رسانه گردآوری و گزارش اطلاعات، روش بهره برداری و نقد محتوای آن ها،
- خبرگزاری
- خبرگزاری ها به عنوان منبع جدید شناسایی،پردازش و انتقال اخبار و اطلاعات در دوره معاصر،

- خبرگزاری ایران(پارس، خبرگذاری ایران، ایرنا،..)؛ خبرگزاری های خارجی(رویتر،)

فصل نهم: مطالعات و مراکز جدید منبع شناختی

۱. دائره المعارف ها و کتب مرجع

- دائره المعارف اسلام(لایدن)،
- دائره المعارف بزرگ اسلامی(دبا)،
- دانشنامه ایرانیکا،
- تاریخ ایران کمبریج(جلد های متعدد)،
- تاریخ اسلام کمبریج(جلد های متعدد)،

۲. کتاب

- پایگاه های نمایه سازی کتاب های جدید، (کتابخانه ملی،خانه کتاب،)

۳. طرح های پژوهشی

- پایگاه های نمایه سازی طرح های پژوهشی(کتابخانه ملی، پژوهشگاه اسناد و مدارک علمی، و ...)

۴. رساله و پایان نامه

- پایگاه های نمایه سازی(ایران داک، کتابخانه ملی، و کتابخانه های دانشگاه ها)

۵. مقالات همایشی

۶. پایگاه های نمایه ساز(ایران داک، سیویلیکا، و ...)

۷. مقالات علمی

- معرفی چکیده ها و کاربرد آنها، مهم ترین پایگاه های نمایه سازی چکیده ها(ایران داک، نورمگ،)
- معرفی مزایا و ویژگی های مهم ترین پایگاه های مقالات علمی داخل(نورمگز، مگ ایران،علوم منطقه ای شیراز،)، خارجی(J.Stor,Elsevier,Web of science,Thomson Reuters):

۸. چکید های مقالات و پژوهش ها

- پایگاه های نمایه ساز
- Wordcat

۹. سخنرانی ها

- معرفی سایت ها و پایگاه های مربوط در داخل و خارج از کشور.

۱۰. پایگاه های اینترنتی

- دسته بندی سایت ها: سایت ها با ثبت مراکز ثبت شده معتبر دولتی، سایت های ثبت شده
- توسط موسسات علمی معتبر، سایت های خصوصی،
- بررسی مزایا و مخاطرات استفاده از سایت های اینترنتی

فصل دهم: روایت تاریخی در عصر دیجیتالی

- انواع شکل های جدید تحقیقات تاریخی: مقاله کوتاه، مروری، ژورنالیستی، اینترنتی، سایت های اطلاعاتی
- انواع شکل های جدید تحقیقات تاریخی: داستان های تاریخی، گزارش نویسی، بیوگرافی تاریخی، اتوبیوگرافی تاریخی
- انواع روایت های تاریخی مجازی: تاریخ و سینما، تاریخ و رادیو، تاریخ و تلویزیون، تاریخ و عکس

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع و منابع تاریخ ایران را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجو یکی از اجزای منابع تاریخی یادشده در تقسیم بندی فوق را به نحوی که در شناخت زندگی افراد و رخدادها و نهادهای گذشته می تواند مفید واقع شود مورد بررسی قرار دهد.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استاد با کمک هر یک از دانشجویان یک نمونه خانوادگی و شخصی از منابع مرتبط در درس را در کلاس مورد بررسی قرار دهد.

گفتگو استاد با دانشجویان درباره تبدیل داده تاریخی به واقعیت تاریخی از درون اسناد تاریخ نگارانه و اسناد فرهنگی غیرتاریخ نگارانه تاریخ ایران.

بازسازی تاریخ زندگی یک شخصیت مانند خود دانشجویان یا رخداد یا نهاد از طریق چیدن طیف منابع تاریخی.

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱. براندیج، آنتونی (۱۳۹۶). رویارویی با منابع: راهنمای پژوهش و نگارش تاریخ (ترجمه محمد غفوری)، تهران: سمت.

۲. روزن، باری (۱۳۹۴). پژوهشگر نوین (ترجمه فریبرز مجیدی و مریم جابر)، تهران، نشر سمت.

۳. رامپولا، مری لین (۱۳۹۴). راهنمای نگارش تاریخ، ترجمه لی لا سازگار، تهران: آگاه

٤. بیات، عزیزالله (۱۳۸۷). شناسایی و نابع و ماخذ تاریخ ایران، تهران، امیرکبیر.

٥. ترکمنی آذر، پروین (۱۳۹۲)، کتاب شناسی توصیفی گزیده تاریخ ایران دوران اسلامی تا پایان دوران قاجار، تهران، نشر سمت

٦. زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۸۹)، تاریخ ایران بعد از اسلام، تهران، امیرکبیر.

منابع فرعی:

۱- بلک، جرمی و دونالد م. مک رایلد (۱۳۹۰). مطالعه تاریخ، ترجمه محمد تقی ایمان پور، مشهد: دانشگاه فردوسی

۲- حضرتی، حسن (۱۳۹۷). روش پژوهش در تاریخ شناسی، قم: لوگوس

۳- بریگز، ایسا و برگ، پیتر (۱۳۹۱). تاریخ اجتماعی رسانه‌ها از گوتنبرگ تا اینترنت، ترجمه حسن نمک دوست تهرانی، تهران، همشهری.

٤- زلایزر، باربی (۱۳۹۱) کاوش‌هایی در ارتباطات و تاریخ؛ ترجمه‌ی مریم کیانی؛ تهران، ساقی

٥- غفوری، محمد (۱۳۹۶) تاریخ‌نگاری و عکاسی: جستارهایی پیرامون عکس به مثابه سندی تاریخی؛ ویلم فلوسر و دیگران، تهران، آگه.

٦- فرو، مارک (۱۳۹۶). سینما و تاریخ، ترجمه محمد تهامی نژاد، تهران، علمی و فرهنگی
۷- همراز، ویدا (۱۳۸۵) تاریخ در رسانه؛ تهران: دفتر پژوهش‌های رادیو.
۸- همراز، ویدا (۱۳۹۰) بازشناسی نقش فیلم مستند در آموزش تاریخ، فصلنامه مطالعات میان رشته ای در رسانه و فرهنگ، شماره دوم، ص ۱۴۷-۱۵۸

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس «جنبش‌های سیاسی اجتماعی در تاریخ معاصر ایران»

۱. معرفی درس و منطق آن

در تاریخ ایران معاصر با متمرکز شدن قدرت سیاسی در دست دولت از یک سو و پیچیده‌تر شدن اقتصاد ایران از سوی دیگر، ما شاهد ظهور پدیده‌ای هستیم که معمولاً جنبش‌های سیاسی اجتماعی خوانده می‌شود. عموما زمانی که گروهی از افراد به صورتی ارادی و مصمم، با سرمایه‌گذاری در یک هویت اجتماعی معین، یک اعتقادِ وحدت‌بخش، یک برنامهٔ مشترک و یک مبارزهٔ جمعی برای اجرایِ آن برنامه وارد عمل می‌شوند، به آن جنبش اجتماعی سیاسی گفته می‌شود. بیشتر محققان معتقداند که به این معنا جنبش پدیده‌ای مدرن است و باید جنبش‌های دوره معاصر را در تمایز تام و تمام با شورش‌های اجتماعی در دوران پیشامدرن مطالعه کرد. بنابراین با توجه به این مقدمات، دانشجویان در این درس با تاریخ جنبش‌های سیاسی و اجتماعی عمدهٔ جامعه ایران در عصر قاجار و پهلوی آشنا می‌شوند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **جنبش‌های سیاسی اجتماعی در تاریخ معاصر ایران** نام درس به انگلیسی: Socio-political movements in the contemporary history of Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- با مفهوم مدرن جنبش‌های اجتماعی و سیاسی و افکار متفکران برجسته در این زمینه آشنا شود. ۲- با قشربندی اجتماعی جدید ایران معاصر آشنا شده و تأثیر این قشربندی را بر شکل گیری جنبش‌های اجتماعی و سیاسی در ایران معاصر تجزیه و تحلیل کند. ۳- نسبت وضعیت اقتصادی ایران با ظهور این جنبش‌ها را توضیح دهد.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تاریخ ایران معاصر بر مبنای جنبش های اجتماعی

- تعریف مفاهیم (بررسی تاریخ مفهوم جنبش¬های اجتماعی از خلال آثار چارلز تیلی و آلن تورن)
- منابع تاریخی جنبش های اجتماعی در ایران معاصر: منابع حکومتی و منابع مردمی
- شورش¬ها و اعتراضات مردمی در ایران پیشامدرن
- پیوند ایران با اقتصاد جهانی و شکل¬گیری سرمایه¬داری در ایران مبنای شکل گیری روند تغییر اجتماعی فرهنگی

فصل دوم: شکل¬گیری گروه¬های اجتماعی جدید در ایران معاصر

- تفاوت طبقاتی و اختلاف طبقاتی در ایران معاصر
- دسته بندی جنبش¬ها در تاریخ معاصر ایران
- جنبش تنباکو و پیوند تجار و علما
- جنبش مشروطه و پیوند تجار و علما و روشنفکران

- قشربندی اجتماعی جنبش های اجتماعی دوران قاجار
- مواجهه حاکمیت با جنبش های اجتماعی دوره قاجار
- فرهنگ اعتراض در جنبش های اجتماعی دوره قاجار
- جنبش های اجتماعی ایرانی در محیط منطقه ای و بین المللی جنبش های اجتماعی

فصل سوم: جنبش جمهوری خواهی در ایران معاصر

- پیشینه جنبش جمهوری خواهی در دوره قاجار: از تاثیر انقلاب فرانسه تا انقلاب روسیه
- جمهوری خواهان و مشروطه
- فرهنگ سیاسی جنبش جمهوری خواهی در دوره قاجار تا سلطنت پهلوی
- مهار جنبش جمهوری خواهی در ایران دوره پهلوی اول
- میراث جنبش جمهوری خواهی در ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲: احزاب و شخصیت های سیاسی فکری
- محیط منطقه ای و روابط بین الملل در رشد و مهار جنبش جمهوری خواهی از ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲

فصل چهارم: جنبش ملی شدن صنعت نفت در ایران معاصر

- قشربندی اجتماعی جنبش اجتماعی ملی شدن صنعت نفت
- جنبش ملی شدن صنعت نفت و ارده مردم در شهرهای ایران
- اسناد و مدارک حکومتی، مردمی، دولت های خارجی درباره جنبش ملی شدن صنعت نفت
- مواجهه حاکمیت با جنبش های اجتماعی دوره پهلوی
- فرهنگ اعتراض در جنبش های اجتماعی دوره پهلوی
- میراث جنبش ملی شدن صنعت نفت در فرهنگ سیاسی ایران معاصر

فصل پنجم: جنبه¬های اجتماعی و سیاسی جنبش¬های دینی در ایران معاصر

- روحانیت، اقشار مذهبی و فرهنگ اعتراض در دوره پهلوی دوم
- قشربندی اجتماعی روحانیت معترض
- مفاهیم دینی و فرهنگ سیاسی دینی اعتراض در ایران دوره پهلوی دوم
- روشنفکران و فرهنگ اعتراض دینی در ایران دوره پهلوی دوم
- امام خمینی و جنبش اجتماعی روحانیت معترض و اقشار مذهبی در خرداد ۱۳۴۲
- ایده حکومت دینی در فرهنگ سیاسی اعتراضی در دوره پهلوی دوم
- جریان احیاگری دینی و اصلاح گری دینی در فرهنگ سیاسی معترض در دوره پهلوی دوم
- میراث جنبش اجتماعی دینی معترض در روند انقلابی شدن جامعه ایران در دوره پهلوی دوم
- شخصیت های سیاسی و فکری و فرهنگی جنبش اجتماعی دینی معترض در دوره پهلوی دوم

فصل ششم: جنبش¬های شهری در دوره پهلوی دوم

- قشربندی اجتماعی جنبش اجتماعی ملی شدن صنعت نفت

- فعالان و حامیان اجتماعی جنبش چریکی در شهرهای ایران
- اسناد و مدارک حکومتی، مردمی، دولت های خارجی درباره جنبش های چریکی ایران دوره پهلوی دوم
- مواجهه حاکمیت با جنبش های اجتماعی چریکی دوره پهلوی
- فرهنگ اعتراض در جنبش های اجتماعی چریکی دوره پهلوی
- میراث جنبش چریکی در فرهنگ سیاسی ایران معاصر
- میراث و تشکیلات جنبش چریکی و شخصیت های سیاسی فکری در دوره پهلوی دوم
- محیط منطقه ای و روابط بین الملل در رشد و مهار جنبش های چریکی در دوره پهلوی دوم

فصل هفتم: جنبش مردمی ایران در سال ۱۳۵۷: ریشه¬های مردمی انقلاب اسلامی

- مشخصه¬های اصلی جنبش¬های اجتماعی سیاسی در ایران عصر پهلوی
- ظهور جنبش¬های جدید اجتماعی در کشورهای غربی و ایران
- دولت و روند انقلابی شدن جنبش های اجتماعی مردم ایران در سال ۱۳۵۷
- تشکیلات مخالفان و روند انقلابی شدن جنبش های اجتماعی مردم ایران در سال ۱۳۵۷
- ایدئولوژی انقلابی: مبانی و مفاهیم
- مقاومت های رژیم در مقابل جنبش انقلابی مردم ایران
- رهبران جنبش انقلابی مردم ایران: امام خمینی، روحانیت، شخصیت های سیاسی
- مفاهیم ملی در جنبش انقلابی مردم ایران، استقلال و آزادی
- مفاهیم دینی در جنبش انقلابی مردم ایران: جمهوری اسلامی
- مفاهیم جهان شمول در جنبش انقلابی مردم ایران، نه شرقی، نه غربی

فعالیت یادگیری:

- درباره تاریخچه مفهوم جنبش‌های اجتماعی و کاربست آن در تاریخ ایران معاصر سخنرانی کند.
- درباره ساخت اقتصادی سرمایه دارانه ایران معاصر دیدگاه‌های خود را طرح کند.

تکالیف عملکردی:

- درباره تاریخچه مفهوم جنبش‌های اجتماعی و سیاسی پژوهشی کوتاه ارائه دهد.
- درباره تفاوت اعتراضات و شورش‌های مردمی در ایران پیشامدرن با تاریخ ایران عصر قاجار و پهلوی یک مطالعه موردی انجام دهد.

۳.راهبردهای تدریس و یادگیری

با توجه به اینکه نمی توان اصول و قاعده یکسان در راهبردهای تدریس و یادگیری برای همه درس‌ها ارائه کرد، پیشنهاد می‌شود از روش های آموزشی مانند استفاده مستقیم از منابع دست اول به هنگام تدریس (متون تاریخی، متون ادبی، مجله و روزنامه، اسناد آرشیوی) بهره گرفت.

٤.منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- فوران، جان (۱۳۹۹)، مقاومت شکننده: تاریخ تحولات اجتماعی ایران از صفویه تا سال‌های پس از انقلاب اسلامی، ترجمه احمد تدین، تهران، نشر رسا، ۱۳۹۹.

۲- آبراهامیان، یرواند (۱۳۷۸)، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل‌محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نشر نی

منابع فرعی:

۱- صدیقی، غلام‌حسین (۱۳۷۵). جنبش‌های دینی ایرانی در قرن‌های دوم و سوم هجری، تهران، پاژنگ

۲- رضازاده لنگرودی، رضا (۱۳۹۸)، جنبش‌های اجتماعی در ایران پس از اسلام، تهران، نشر نو.

۳- همایون کاتوزیان، محمدعلی (۱۳۸۶). اقتصاد سیاسی ایران از مشروطیت تا پایان سلسله پهلوی، ترجمهٔ محمد رضا نفیسی و کامبیز عزیزی، تهران، نشر مرکز.

٤- تیلی، چارلز (۱۳۹۷)، انقلاب‌های اروپایی: بررسی تحلیلی پانصد سال تاریخ سیاسی اروپا، ترجمه بهاءالدین بازرگانی گیلانی، تهران، کویر.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

سرفصل درس « تاریخ جامعه و فرهنگ در ایران قرن بیستم »

۱. معرفی درس و منطق آن

ایران نیز همچون بسیاری کشورهای غیر غربی در قرن بیستم با نظام جدید جهانی پیوندی گسترده یافت و به تبع آن فرهنگ و جامعه ایران مردم گرا شد و در تاریخ ایران معاصر هم تحولات اجتماعی و فرهنگی حول نقش مردم صورت گرفت. دانش‌های جدید اجتماعی همچون جامعه‌شناسی و تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی سعی در فهم و توضیح عاملیت مردم از طریق بررسی این تحولات را دارند. شکل های جدید معناسازی به حوزه های مختلف زندگی مادی و معنوی گروه های مختلف مردم ایران پدید آمد ونهادها و موسسات نوینی که این شکل های فرهنگی و اجتماعی را ترویج می کرد در حوزه حکمرانی و در فضاهای عمومی و خصوصی جامعه ایرانی ظهور کرد. این تغییر فرهنگی اجتماعی در خانه های جدید، محله های نوین، کالبد شهری متفاوت، تاتر، سینما، فروشگاه ها، جاده ها، اتومبیل، راه آهن، بیمارستان، کارخانه ها و ورزشگاه ها، فناوری رادیو، تلفن، تلویزیون، نشر کتاب و مجلات و روزنامه های عمومی، تفریحات، پوشش، غذاها و دیگر آداب و آئیین های فرهنگی اجتماعی با نهادهای متنوع که زندگی انسان ایرانی در حوزه های فرهنگی و اجتماعی حدفاصل نهاد حکومت تا نهاد خانواده هویت می داد. فرهنگ عامه و زندگی روزمره ایرانیان در طی قرن بیستم از شکل سنتی پیشامدرن آن خارج و با گسترش شهرها، مهاجرت، تحصیلات عمومی، صنعتی شدن، رشد مناسبات سرمایه داری و پولی، رشد خدمات و حرفه های جدید، دگرگونه شد. این درس به تحول زندگی فرهنگی اجتماعی اقشار مختلف جامعه ایران در قرن بیستم می پردازد. بر اساس یکی از تعاریف، تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی به عنوان یکی از شاخه های تاریخ علمی در قرن بیستم که نتیجه تلفیق رویکردها و ترکیب روش شناسی های میان رشته ای جامعه شناسی، مطالعات فرهنگی، انسان شناسی و نظریه های فرهنگی یا تاریخ تحلیلی عبارت است از: جمع آوری دقیق و جامع داده های تاریخی درباره روابط مردم با یکدیگر، روابط مردم با دولت و حکومت، روابط مردم یا زیست جهان مادی و معنوی شان در ادوار تاریخی و تحلیل و تبیین آنها در پرتو نظریه های علوم اجتماعی و مطالعات فرهنگی. از آنجا که در رویکرد تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی، علم تاریخ به مثابه فرایندی تحلیلی علوم اجتماعی محور و مبتنی بر نظریه های فرهنگی به منظور تحقیق و تفسیر تحولات تاریخی در زمینه های مختلف اجتماعی و نظام های معناساز فرهنگی و نهادها و ایدئولوژی ها تعریف می شود، بنابراین باعث توجه مخاطبان به موضوعاتی است که فراتر از روایت سیاسی– نظامی و رویدادمحور و نخبگانی رایج در روایت گذشته می¬شود و موضوعاتی که در زندگی روزمره مردم عادی وجود دارد را برای تحلیل و تبیین تاریخی تغییرات اجتماعی و تغییرات فرهنگی خرد و کلان جامعه معاصر مدنظر قرار می دهد. بنابراین با توجه به مقدمات بالا، دانشجویان در این درس با تحولات عمده فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران در قرن بیستم آشنا می‌شوند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری**	نام درس به فارسی: **تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در قرن بیستم** نام درس به انگلیسی: History of society and culture of Iran in the twentieth century

تعداد واحد: ۲ **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **تاریخ ایران معاصر**	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- با اهداف و موضوعات تاریخ اجتماعی و فرهنگی آشنا شوند. ۲- تحولات عمده اجتماعی و فرهنگی ایران در قرن بیستم را تجزیه و تحلیل کند. ۳- با ریشه‌های مسئله تغییر فرهنگی اجتماعی نوگرایی و مقاومت علیه تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران در قرن بیستم آشنا شود. ٤- شکل های مختلف تغییرات فرهنگی در جامعه ایرانی در قرن بیستم را فهم کند ٥- انواع رویه های تغییرات اجتماعی در جامعه ایرانی در قرن بیستم را درک کند ٦- روند تغییرات زندگی روزمره را در حیات اجتماعی مردم عادی بررسی کند. ۷- روند تغییرات فرهنگی را از منظری مردم شناختی و انسان شناختی درک کند. ۸- ارزش ها، رفتارها، نهادهای جدید فرهنگی اجتماعی مردم را معرفی کند.

۲.فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تعریف مفاهیم و منابع تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی جامعه ایران در قرن بیستم

- نوگرایی و عرفی شدن حوزه عمومی
- فرهنگ عامه
- موضوع و اهداف تاریخ اجتماعی
- موضوع و اهداف تاریخ فرهنگی

فصل دوم: مفاهیم تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی

- تجربه زیسته
- زندگی روزانه
- مردم عادی
- فرهنگ عامه
- ذهنیت جمعی
- حافظه تاریخی
- تاریخ از بالا به پایین
- تاریخ از پایین به بالا
- تغییر اجتماعی
- سلسله مراتب اجتماعی
- ساختار اجتماعی

- گروه های حاشیه ای
- فرودستان و فرودستی
- تاریخ انتقادی–رهایی بخش
- رویکرد میان رشته ای
- منابع غیرمکتوب
- منابع غیررسمی
- منابع مادی
- منابع دیده نشده
- منابع شفاهی
- **فصل سوم: موضوعات تاریخ اجتماعی و تاریخ فرهنگی**
- تاریخ مهاجرت و مهاجران
- تاریخ اخلاق و بی اخلاقی
- تاریخ حقوق
- تاریخ جرم و جنایت
- تاریخ اقلیت ها
- تاریخ محیط زیست
- تاریخ هنر
- تاریخ ادبیات عامه
- تاریخ معماری
- تاریخ خانه و خانواده
- تاریخ محله
- تاریخ اقوام
- تاریخ جمعیت
- تاریخ گروه های طردشده
- تاریخ مجنونان، غلامان ، کنیزان، بردگان، یاغیان، لوطی ها
- تاریخ ورزش
- تاریخ زنان
- تاریخ جنسیت
- تاریخ غذا
- تاریخ پوشاک

- تاریخ مشاغل
- تاریخو اصناف
- تاریخ آداب
- تاریخ مناسک
- تاریخ آئین ها
- تاریخ اشیاء و کالاها
- تاریخ فناوری ها
- تاریخ ارتباطات
- تاریخ معیشت
- تاریخ حواس
- تاریخ غذا و خوردن
- تاریخ نوشیدنی ها
- تاریخ پوشیدنی ها
- تاریخ سرگرمی ها
- تاریخ شادی و غم
- تاریخ اوزان
- تاریخ آموزش
- تاریخ خاندانی
- تاریخ ازدواج
- تاریخ خانواده
- تاریخ سینما و تئاتر
- تاریخ آیین های سوگ
- تاریخ مناهیات
- تاریخ جنبش های اجتماعی
- تاریخ نمایش
- تاریخ هنر
- تاریخ نوشتار
- تاریخ ادبیات
- تاریخ زندگی روزمره

فصل دوم: جامعه و فرهنگ ایران پیشامدرن

- سلسله مراتب اجتماعی در جامعه ایرانی در دوره قاجار تا پهلوی اول
- نظام منزلت در جامعه ایرانی در دوره قاجار تا پهلوی اول
- قشربندی اجتماعی در جامعه ایرانی در دوره قاجار تا پهلوی اول
- گروه های اجتماعی در جامعه ایرانی در دوره قاجار تا پهلوی اول
- فرهنگ عامه مردم در جامعه ایرانی در دوره قاجار تا پهلوی اول

فصل سوم: مشخصه¬های کلی جامعه و فرهنگ ایران در عصر جدید

- مسئله شدن نظام ارباب رعیتی و اصلاحات ارضی در ایران
- عرفی شدن نظام آموزشی در ایران و شکل¬گیری نهادهای جدید آموزشی
- نفت، تجدد آمرانه، صنعتی شدن و شکل¬گیری گروهای جدید اجتماعی
- فرهنگ والا و فرهنگ عامه در ایران عصر جدید
- فرهنگی شدن (عرفی شدن) مذهب در تاریخ معاصر ایران
- تجدد ادبی در ایران و شکل¬گیری ژانرهای جدید ادبی
- ورود هنرهای نوین به ایران (تاتر، سینما و ....)
- گفتارهای بومی و مواجهه با تغییرات اجتماعی و فرهنگی: ظهور مساله غرب¬زدگی

فعالیت یادگیری:

- درباره تحولات مهم اجتماعی در این دوره از قبیل اصلاحات ارضی و شکل گیری نهادهای جدید آموزشی و پیامدهای اجتماعی رشد سواد عمومی و تغیرات قشربندی اجتماعی ناشی از آن در ایران معاصر سخنرانی کند.
- درباره مبانی فکری عرفی شدن و نوگرایی در جامعه ایران بر اساس مقالات تخصصی نوشته شده در مجلات علمی دیدگاه-های خود را طرح کند.

تکالیف عملکردی:

- درباره مفاهیم بنیادی این درس یعنی عرفی شدن و نوگرایی پژوهشی کوتاه ارائه دهد.
- درباره تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران معاصر یک مطالعه موردی انجام دهد.

٤.منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- آبراهامیان، یرواند (۱۳۷۸)، ایران بین دو انقلاب، ترجمه احمد گل‌محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران، نشر نی

۲- رحمانیان، داریوش (۱۳۹۲). ایران بین دو کودتا، تهران، نشر سمت

منابع فرعی:

۱- برک، پیتر (۱۳۹۰). تاریخ فرهنگی چیست، ترجمه مرتضی قلیچ و نعمت‌اله فاضلی، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام

۲- برک، پیتر (۱۳۹۴)، تاریخ و نظریه اجتماعی، ترجمه حسینعلی نوذری، تهران، طرح نو.

۳- خسروی، شهریار (۱۳۹۶). مدخل شعر معاصر فارسی: ۱۲۸۵-۱۳۹۲، تهران، فاطمی
٤- قلی‌پور، علی (۱۳۹۸) پرورش ذوق عامه در عصر پهلوی، تهران، نظر.
٥- نجم‌آبادی، افسانه (۱۳۹۸). زنان سیبیلو و مردان بی‌ریش: نگرش‌های جنسیتی در مدرنیته ایرانی، ترجمهٔ آتنا کامل و ایمان واقفی، تهران، تیسا

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد.

سرفصل درس «روابط ایران و جهان در تاریخ معاصر»

۱. معرفی درس و منطق آن:

تاریخ دوران جدید جهان را نتیجه تغییر مناسبات بین دولت ها و ملت ها در قیاس با دوران پیشین تحت تاثیر اکتشافات و فناوری های ارتباطی و تغییر نظام اقتصاد جهانی به اقتصاد سرمایه داری دانسته اند.این روند از قرن شانزدهم میلادی با تثبیت سلطه اروپائیان در مقوله استعمار بر آمریکا شروع شد و با تداوم سیاست های استعماری شرکت ها و کشورهای اروپایی مختلف بر آفریقا و آسیا در دنیای مدیترانه ای و هندوستان و شرق و جنوب شرقی آسیا و آسیای مرکزی تا قرن بیستم ادامه یافت. امواج این تغییر مناسبات جهانی در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و حتی جمعیت شناختی و مهاجرت در حوزه ارتباط با دول اروپایی، روسیه، عثمانی، هند، مصر از دوران صفویه رو به گسترش نهاده بود تا بعد از سقوط دولت صفوی در آغاز قرن نوزدهم ایران دوره قاجار با موج بعدی این تغییرات بعد از انقلاب فرانسه، تحت تاثیر رقابت های دولت های اروپایی برای گسترش قلمرو نفوذ در حوزه های استعماری مواجه شد. ابعاد سیاسی، دیپلماتیک، اقتصادی، امنیتی، فرهنگی، علمی، اداری، جمعیت شناختی از وجوه مختلف این روابط ایران و جهان از دوره قاجار تا قرن بیستم است. می توان گفت قرن نوزدهم میلادی/سیزدهم هجری، دوران ادغام ایران در روند تاریخ جهانی در کنار دیگر کشورهای آسیایی است که میراث سلطنت های بزرگ اسلامی را بر دوش داشتند. تحدید مرزها و شکل جدیدکشور ایران به لحاظ حقوقی یکی از نتایج این روند تاریخ جهانی البته مبتنی بر رقابت نابرابر بود. این تغییر روابط ایران و جهان یکی از مبانی مهم شکل گیری انقلاب مشروطه و برآمدن پهلوی و سقوط آنها و شکل گیری انقلاب اسلامی و برآمدن و تداوم نظام جمهوری اسلامی بود. نسبت ایران و جهان نزدیک و دور در تاریخ جنگ های جهانی اول و دوم و سپس برآمدن شوروی کمونیستی و تغییر جایگاه آمریکا و زوال نظام دوقطبی با فروپاشی شوروی، خود را در کودتای رضاخان در ۱۲۹۹ و جنگ جهانی اول و تشکیل سلطنت پهلوی و تحولات آن دوران و نیز اشغال ایران، سپس آغازین روندهای جنگ سرد و دوقطبی شدن جهان به لحاظ سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و علمی در ایران دوره قاجار متاخر تا پهلوی و انقلاب اسلامی و برآمدن جمهوری اسلامی خود را نشان داد. در عین حال محور روابط ایران و جهان صرفا ذیل مفهوم «روابط خارجی» قابل تعریف نیست بلکه نقش و جایگاه و چگونگی کنش دولت و ملت ایران در دوره های مختلف زمانی در الگوها و دیدگاه ها و عملکردها در فرایند فعال تاریخ جهانی در ابعاد سیاسی، نظامی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، علمی، جمعیت شناختی را در بر می گردد. هرچند به لحاظ حقوقی، این رابطه ذیل مفاهیم و نهادهای «دیپلماسی» تعریف شده است اما با تغییر فناوری های ارتباطی در قرن بیستم، این ارتباط تغییر شکل و محتواهای مختلف داده است تا بدانجا که سقوط رژیم پهلوی را نیز نتیجه این روند تغییر جایگاه مردم و رسانه های ارتباطی دانسته اند. هدف از این درس، در کنار درس های تاریخ معاصر ایران و تاریخ جهان در قرن بیستم، شناخت روند رابطه دولت و ملت ایران در دوره های مختلف زمانی این تاریخ فشرده و متنوع و پیچیده در تاریخ جهانی در کنار دیگر کشورهای منطقه و دولت ها و ملت های دور و نزدیک است.

مشخصات درس	نام درس به فارسی: **روابط ایران و جهان در تاریخ معاصر**
نوع درس: نظری	نام درس به انگلیسی: Iran-world relations in contemporary history

تعداد واحد: ۲ **تعداد ساعت: ۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **تاریخ ایران معاصر**	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- مبانی و انواع روابط دولت ایران از قرن شانزدهم تا قرن بیستم را با «خارجی ها» در قالب تاریخ تحولات دیپلماسی و مناسبات سیاسی و اقتصادی و فرهنگی و فرهنگی و علمی سایر دولت ها را توضیح دهد ۲- با مفاهیم و نهادها و منابع و اسناد تاریخ روابط خارجی ایران و جهان در این دوران آشنا شود. ۳- انواع روابط اقتصادی و فرهنگی و علمی و عقیدتی گروه های مختلف اجتماعی ایران از بالا به پایین را در ایران از عهد ناصری تا دوره جمهوری اسلامی را تجزیه و تحلیل کند. ٤- تغییر در روابط کشورها را از سطح دولت ها تا سطح ملت ها در روند تحولات نهادهای روابط و حقوق بین الملل از قرن نوزدهم تا قرن بیستم درک کند. ٥- رابطه با نهادهای بین المللی و اسناد و مدارک مرتبط و نسبت دولت و ملت ایران در قرن بیستم با آنها را تجزیه و تحلیل کند. ٦- شناخت تجربه و ادراک و عملکرد گروه های مختلف مرجع نخبگان ایرانی و توده ایرانی از «جهان» و «دیگری غیر ایرانی» و «روابط با خارجی» در دوره های مختلف زمانی قرن بیستم

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: شکل گیری روابط جدید بین دولت ها و ملت ها در عصر جدید: از استعمار تا امپریالیزم

- عصر اکتشافات دریایی و تغییر ادراک از گستردگی جهان بعد از کشف آمریکا
- مقوله استعمار در عصر جدید: شرکت های تجاری و عملکردهای نظامی اروپائیان در آمریکا و شرق
- روند گسترش نفوذ اروپائیان در آفریقا و مساله برده داری
- رقابت های کشورهای اروپایی در آمریکا تا استقلال آمریکا
- استعمار اسپانیا و سیاست های توسعه طلبانه و استثماری در آمریکا
- استعمار پرتقال و سیاست های توسعه طلبانه و استثماری در آمریکا
- فرانسه و نفوذ در آمریکا و افریقا: سیاست های نظامی و نهادسازی های استعماری
- شرکت های تجاری و نظامی اروپایی و غارت منابع طبیعی آفریقا و آسیا
- ایران دوره صفوی و کشاکش با نیروهای اروپایی
- عثمانی و رقابت با کشورهای اروپایی

- کمپانی هند شرقی بریتانیا و نفوذ در شبه قاره هند
- کمپانی های هلندی و استعمار و استثمار آسیای جنوب شرقی
- بلژیک، ایتالیا و آلمان و توسعه طلبی استعماری در آفریقا
- روسیه و سیلویزاسیون روسی در آسیای مرکزی
- مناسبات اقتصادی کشورهای مستعمره و دولت های اروپایی
- چین و مساله استعمار
- اقتصاد سرمایه داری و برنامه غارت منابع و نیروی کار ارزان
- موقعیت ژئوپلتیک ایران دوره قاجاری در میانه رقابت های کشورهای استعماری

فصل دوم: تحول در «روابط خارجی» ایران و جهان در آستانه قرن بیستم: میراث قرن پیشین و تحولات عصر جدید در روند جنگ جهانی اول

- تغییر مناسبات جهانی را در قرن نوزدهم و بعد از جنگ های ناپلئونی درک کند
- تغییر جایگاه ایران را در مناسبات جهانی توضیح دهد
- تغییرات روابط ایران و جهان پیرامونی را فراتر از ابعاد سیاسی نظامی و دیپلوماتیک در نظر بگیرد.
- روند تغییرات روابط فرهنگی و علمی و عقیدتی نخبگان و دیگر گروه های اجتماعی ایران در مناطق مختلف کشور را با دولت ها و مردمان غیرایرانی در دوره قاجار را توضیح دهد
- روند تغیرات اقتصادی اجتماعی مهاجرتی دولت و گروه های اجتماعی ایران با دیگر مناطق همجوار و غیرهمجوار ایران در دوره قاجار توضیح دهد.
- تغییرات حقوقی و نهادهای مرتبط با این روند تغییرات در نظام حقوق بین الملل را در دوره قاجار تا تاسیس جامعه ملل توضیح دهد.

فصل سوم: تغییرات در تاریخ جهانی و تاثیرات آن در روابط دولت و ملت ایران در دوره پهلوی اول

- تاثیر تحولات حدفاصل جنگ های جهانی اول تا دوم را در سرنوشت رابطه دولت و ملت ایران با دیگر کشورها در دوره پهلوی اول
- ادراک از «روابط با جهان» در نهادهای دیپلماسی و سیاست گذاران ایرانی در دوره پهلوی اول
- مناسبات غیرسیاسی گروه های مختلف جامعه ایرانی با دیگر کشورها در دوره پهلوی اول
- تاثیر تغییرات و تحولات نظام بین الملل در روابط خارجی ایران و تحولات فرهنگی اقتصادی سیاسی دولت و جامعه ایران تا ۱۳۳۲

فصل چهارم: جنگ سرد و تغییرات روابط دولت و جامعه ایران با جهان در نیمه دوم قرن بیستم

- رابطه اقتصادی اجتماعی فرهنگی دولت و جامعه ایران و جهان در فضای جنگ سرد از ۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷
- روابط و تاثیرات فکری و فرهنگی و علمی و ادبی و سیاسی دولت ایران در تاریخ جهانی غربی و جهان سومی

- روابط و تاثیرات فکری و فرهنگی و علمی و ادبی و سیاسی جامعه ایران در تاریخ جهانی غربی و جهان سومی
- شناخت تجربه و ادراک گروه های مختلف مرجع نخبگان ایرانی و توده ایرانی از «جهان» و «دیگری غیر ایرانی»
- تاثیر فناوری های ارتباطی در تغییر مناسبات دولت و جامعه ایران و جهان در نیمه دوم قرن بیستم
- انواع رابطه دولت و جامعه ایران در نیمه دوم قرن بیستم با نهادهای بین المللی
- تحولات روابط خارجی ایران در دوره پهلوی به عنوان زمینه اساسی انقلاب اسلامی
- ایدئولوژی انقلاب اسلامی و تعاریف نیروهای سیاسی فکری از نظام و روابط بین الملل
- مساله آرمان استقلال: دیدگاه ها، رخدادها و نهادها در تحولات پس از انقلاب اسلامی تا تثبیت جمهوری اسلامی
- واکنش نظام دوقطبی جنگ سرد به مساله استقلال و جایگاه آن در باورهای رهبران و عملکرد جمهوری اسلامی
- مواجهه رهبران و جامعه سیاسی ایران در دوران جمهوری اسلامی با مسائل روابط خارجی
- جنگ، تحریم، تقابل و مواجهه جمهوری اسلامی با نظام سلطه در رابطه با نهادها و تحولات بین المللی

فعالیت یادگیری: دانشجویان یک مقاله مرتبط با مساله رابطه دولت و جامعه ایران در دوره های مختلف زمانی و ابعاد مختلف سیاسی دیپلماسی فرهنگی اقتصادی اجتماعی فکری با دیگر کشورها از مجلات تخصصی یا مراکز اسنادی در کلاس ارایه کنند

تکالیف عملکردی: دانشجویان مرتبط با موضوعات سرفصل، اسناد و شواهد تاریخی را در قالب خاطرات و یا سفرنامه ها حول تصور از «خارجی» را در کلاس بررسی کنند

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- ازغندی، علیرضا (۱۳۹۴) سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران : چارچوب‌ها و جهت‌گیری‌ها؛ تهران، قومس.

۲- فوران، جان (۱۳۸۵)، مقاومت شکننده، ترجمه احمد تدین، تهران، نشر رسا

۳- پولانی، کارل (۱۳۹۳)، دگرگونی بزرگ: خاستگاه های سیاسی و اقتصادی روزگار ما، ترجمه محمد مالجو، تهران، شیرازه

٤- هابسبام، اریک (۱۳۹۵)، عصر انقلاب، عصر سرمایه، عصر امپراتوری، عصر نهایت ها، ترجمه حسن مرتضوی، نشر اختران.

منابع فرعی:

٥- ادیب زاده، مجید (۱۳۸۷). زبان، گفتمان و سیاست خارجی: دیالکتیک بازنمایی از غرب در جهان نمادین ایرانی. تهران: انتشارات اختران.

٦- امینی، علیرضا (۱۳۸۲) تاریخ روابط خارجی ایران از قاجاریه تا سقوط رضاشاه؛ تهران: خط سوم.

۷- تاریخ ایران: دوره صفویان، پژوهش از دانشگاه کمبریج (۱۳۸۸) ترجمه: یقوب آژند؛ تهران؛ نشرجامی.

۸- تاریخ ایران: دوره افشار، زند و قاجار؛ از مجموعه تاریخ کمبریج (۱۳۸۸) زیر نظر : پیتر آوری؛ ترجمه: مرتضی ثاقب فر؛ تهران؛ نشرجامی.

۹- رویمر، هانس روبرت؛ ایران در راه عصر جدید: تاریخ ایران از (۱۳۵۰ تا ۱۷۵۰) ترجمه آذر آهنچی، تهران: دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۰
۱۰-علی‌صوفی، علیرضا (۱۳۸۹) نقش سیاست موازنه و نیروی سوم در تاریخ ایران؛ تهران، دانشگاه پیام نور
۱۱-طاهری، ابوالقاسم (۱۳۴۹) تاریخ روابط بازرگانی و سیاسی ایران و انگلیس از دوران فرمانروائی مغولان تا پایان عهد قاجار؛ ۲ ج تهران: سلسله انتشارات انجمن آثار ملی
۱۲-فرمانفرماییان، حافظ (۱۳۵۵) تحلیل تاریخی سیاست خارجی ایران از آغاز تا امروز؛ ترجمه اسماعیل شاکری؛ تهران، دانشگاه تهران.
۱۳-محمود، محمود (۱۳۷۰) تاریخ روابط ایران و انگلیس؛ ۸ ج؛ تهران: اقبال.
۱٤-نقیب‌زاده. احمد (۱۳۷۴) تحولات روابط بین‌الملل (از کنگره وین تا امروز)؛ تهران: شرکت نشر قومس.
۱۵-نوائی، عبدالحسین (۱۳۷۰) اسناد و مکاتبات تاریخی ایران: از تیمور تا شاه اسماعیل؛ تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
۱٦-نوائی، عبدالحسین (۱۳۶۹) ایران و جهان؛ ۳ ج؛ تهران: هما.
۱۷-هوشنگ‌مهدوی، عبدالرضا (۱۳۸۵) تاریخ روابط خارجی ایران: از ابتدای دوران صفویه تا پایان جنگ دوم جهانی؛ تهران: امیرکبیر.
۱۸-هوشنگ‌مهدوی، عبدالرضا (۱۳۹۴) سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی، ۱۳۰۰-۱۳۵۷؛ تهران، پیکان.

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: -

سرفصل درس «تاریخ موسسات تمدنی و آموزشی جدید در ایران معاصر»

۱. معرفی درس و منطق آن:

با عبور اروپا از قرون وسطی و ورود به دوره رنسانس و سپس عصر روشنگری، به تبع تحولات فکری و علمی، تغییرات شگرفی در چگونگی نگاه انسان به جهان پدید آمد. این تحولات منتج به انقلاب صنعتی و پیداش ابزارها و موسسات نوینی شد که محصول انقلاب صنعتی و تغییر پارادایم علمی بودند. رویارویی ایران با تمدن جدید به ویژه در پی جنگ‌های ایران و روس، پیشرفت‌های اروپاییان و عقب افتادگی ایران را نشان داد و همین عامل سبب توجه به تمدن جدید و تلاش دولتمردان، اندیشمندان و منور الفکران ایرانی برای اقتباس از تمدن جدید و جبران عقب ماندگی‌ها شد. به همین جهت به مرور از دوران قاجار بدین سو موسسات تمدنی جدیدی به ایران راه یافتند. طبعاً ضروری است که دانشجویان رشته تاریخ آگاهی لازم را از نحوه‌ی ورود این موسسات به ایران و تغییراتی که با ورود تمدن جدید به کشور حاصل شد، داشته باشند. ورود این موسسات به ایران از سویی منجر به واکنش‌هایی نسبت به تمدن جدید و از سوی دیگر منجر به تغییرات مهمی در نحوه اندیشه و جهان بینی ایرانیان شد. ارائه‌ی چنین درسی ضمن معرفی مهمترین موسسات تمدنی جدید، دانشجو را قادر به تحلیل تغییراتی می‌کند که در نتیجه‌ی ورود این موسسات در کشور در سطوح آموزشی و نهادهای مدرن ایجاد شد و نشان می دهد آموزش جدید تبدیل به سازوکاری ساختاری برای تغییرات علمی و اقتصادی و فناوری در ایران شد. چنین درسی برای فهم تاریخ دو قرن اخیر ایران ضروری است، به ویژه اینکه با توجه به تورم درس‌های مربوط به تاریخ سیاسی، تا کنون امکان چندانی برای بحث‌های مربوط به تاریخ فکر مهیا نبوده است. این درس هر چند که در ظاهر به معرفی موسسات تمدنی جدید می‌پردازد، ولی بیش از آن، درسی است مرتبط با تاریخ اندیشه تجدد و نهادهای جدید در ایران در بستر نهادهای آموزشی جدید که با تعلیم این مفاهیم مدرن برای نوسازی می پرداختند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت:۳۲** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** استادان تاریخ قاجار و پهلوی (تاریخ معاصر)	نام درس به فارسی: **تاریخ موسسات تمدنی و آموزشی جدید در ایران معاصر** نام درس به انگلیسی: History of New Civilization and Educational Institutions in Contemporary Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- بیان چگونگی تغییر پارادایم علمی در غرب و نتایج آن ۲- تحلیل دلایل توجه ایرانیان به تمدن جدید و تلاش برای جبران عقب ماندگی‌هااز طریق رجوع به غرب ۳- آگاهی از مهمترین موسسات تمدنی جدید و آموزش جدید در ایران معاصر ۴- تحلیل تغییرات فکری، فرهنگی و اجتماعی ناشی از ورود این موسسات به ایران با تکیه بر نهادها و برنامه ها و منابع آموزشی موسسات تمدنی جدید (تحلیل تغییر اجتماعی، فرهنگی در نسبت با نقش نهادهای آموزشی در دو سده اخیر در ایران)

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: تغییر پارادایم علمی در غرب: عبور از قرون وسطی به عصر روشنگری

- بیان مهمترین مولفه‌های اندیشه در قرون وسطی
- توضیح چگونگی تغییر پارادایم علمی
- بیان مهمترین ویژگی‌های تمدن جدید در غرب
- جایگاه آموزش در گسترش فرهنگ نوگرایی در غرب

فعالیت یادگیری: مطالعه‌ی برخی از مقالات و کتاب‌های مرتبط با تاریخ فکر در قرون وسطی تا عصر انقلاب صنعتی

تکالیف عملکردی: دانشجو می‌تواند با مطالعه آثار مرتبط، مهمترین ویژگی‌های قرون وسطی و سپس عصر روشنگری را استخراج نموده و در قالب کار کلاسی به استاد ارائه دهد و یا دانشجویان در یک جلسه به بحث و گفتگوی کلاسی در مورد این ویژگی‌ها بپردازند.

فصل دوم: وضعیت علمی و فکری ایران از دوره صفویه تا جنگهای ایران و روس

- تشکیل حکومت صفویه، درگیری با عثمانی و لزوم استمداد از غرب
- نگاهی به وضعیت فکر در عصر صفویه: قدرت گرفتن تثبیت نظام های فکری سنتی و نهاد مدارس
- ضعف صفویه و دوران آشوب
- موسسات سنتی در تمدن ایرانی
- نهادهای مدنی در فرهنگ و جامعه ایرانی در دوران قرون میانه

فعالیت یادگیری: مطالعه چند مقاله در مورد مسائل فوق

تکالیف عملکردی: دانشجویان می‌توانند از طریق مطالعه‌ی آثاری در مورد این دوران تکلیفی در حد سه چهار صفحه در مورد دلایل ضعف اندیشه در ایران پیش از جنگهای ایران و روس و نیز قدرت گرفتن نظام مدارس بنویسند.

فصل سوم: از جنگ‌های ایران و روس تا انقلاب مشروطه: برآمدن موسسات جدید

- بیان ضعف ایران در مقابل قوای روس و تلاش برای اخذ تمدن جدید
- اعزام دانشجو به خارج و ورود اولین مظاهر تمدن به ایران
- روزنامه و چاپخانه
- دارالفنون
- مدارس خارجی، مدارس نوین و مدارس دخترانه.
- دوربین عکاسی، تلگراف، تلفن و کالاسکه دودی.
- اسلحه و دوربین نظامی-شکاری
- بانک‌ها
- چراغ گاز
- تاسیس بلدیه
- بهداشت عمومی
- کارگزاران و روندهای تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره قاجار

- پیامدهای اجتماعی فرهنگی تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره قاجار
- برنامه ها و نهادها و متون آموزشی موثر در شکل گیری موسسات تمدنی و فناوری و علمی جدید

فعالیت یادگیری: مطالعه آثاری در مورد ورود موسسات جدید تمدن در این دوره و نیز چگونگی مهیا شدن شرایط از خلال این موسسات برای انقلاب مشروطه

تکالیف عملکردی: دانشجو از طریق مطالعه آثاری می‌تواند به بررسی اثرات ورود روزنامه‌ها، صنعت چاپ، و تأسیس مدارس جدید بر جامعه ایران بپردازد. از طریق مراجعه به موزه‌ها، کاخ‌ها، و نیز بررسی تصاویر به جای مانده از آن دوره و ارائه‌ی گزارشی از این فعالیت‌ها دانشجو می‌تواند به درک بهتری از شرایط نائل آید. مثلاً دانشجو می‌تواند به تأثیر ورود تلگراف به ایران و بسط قدرت مرکزی در کلاس گزارش ارائه کند و یا حتی یک مورد به ظاهر ساده: دانشجو می‌تواند به بررسی ورود اسلحه شکاری و دوربین شکاری به ایران در دوره قاجار و تأثیرش بر روی گونه‌های جانوری بپردازد. برای این کار می‌تواند به رساله های شکاریه و تصاویر متعددی که به مدد دوربین‌های عکاسی گرفته شده‌اند به این موضوع بپردازد و قس علی هذا.

فصل چهارم: از انقلاب مشروطه تا کودتای ۱۲۹۹ و تاسیس نهادهای جدید تمدنی

- شکل گیری احزاب به عنوان یکی از محصولات تمدن جدید
- تأسیس مجلس: قوه مقننه و اصل تفکیک قوا
- پیدایش روزنامه‌های ارگان
- انجمن‌های ایالتی
- تغییرات سیاسی (نخست وزیری و وزرا)
- پیدایش نفت و تأسیس پالایشگاه
- سینما و تئاتر
- ورود اتومبیل به ایران
- نظام پست
- نظام کمرگ
- کارگزاران و روندهای تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره قاجار
- پیامدهای اجتماعی فرهنگی تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره قاجار
- برنامه ها و نهادها و متون آموزشی موثر در شکل گیری موسسات تمدنی و فناوری و علمی جدید

فعالیت یادگیری: مطالعه آثاری در ارتباط با مسائل فوق

تکالیف عملکردی: دانشجو می‌تواند با تمرکز بر روی یکی از روزنامه‌ها گزارش کلاسی در مورد محتوای آن و تأثیرش بر جامعه ارائه دهد.

فصل پنجم: دوره پهلوی اول و نهادهای تجدد

- تشکیل ارتش نوین
- ساخت راه آهن

- تأسیس دانشگاه
- ساخت کارخانه‌هایی چون کارخانه هواپیماسازی و سیمان
- ساخت فرودگاه و راه‌ها
- ثبت احوال و اسناد
- سازمان‌هایی چون سازمان پیشاهنگی
- معماری نوین
- کارگزاران و روندهای تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره پهلوی اول
- پیامدهای اجتماعی فرهنگی تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره پهلوی اول
- برنامه ها و نهادها و متون آموزشی موثر در شکل گیری موسسات تمدنی و فناوری و علمی جدید

فعالیت یادگیری: مطالعه کتاب و مقاله مرتبط با سرفصل های این بخش

تکالیف عملکردی: دانشجو با بررسی هر یک از موسسات و نهادهای ایجاد شده در دوران پهلوی اول به بررسی تأثیر آن بر جامعه بپردازد و به صورت کار کلاسی ارائه دهد.

فصل ششم: دوره پهلوی دوم و نهادهای مدرنیزاسیون

- شرایط جهانی و منطقه‌ای: اصل چهار ترومن و طرح مارشال
- برنامه ریزی عمرانی و سازمان برنامه: مهندسی اجتماعی و اقتصادی
- افزایش تعداد موسسات نوین اعم از دانشگاه، مدارس، کارخانه جات
- تأسیس سازمان‌های جدید چون بنگاه مستقل آبیاری، بنگاه جنگل
- تأسیس نهادهای جدید چون کانون شکار و سپس سازمان حفاظت محیط زیست
- انقلاب سفید و اصلاحات ارضی
- سپاهیان دانش، عمران و آبادی و بهداشت
- افزایش شمار بانک‌ها، تأسیس بانک مرکزی
- مرکز آمار و آمارگیری جمعیتی
- کارگزاران و روندهای تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره پهلوی دوم
- پیامدهای اجتماعی فرهنگی تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره پهلوی دوم
- برنامه ها و نهادها و متون آموزشی موثر در شکل گیری موسسات تمدنی و فناوری و علمی جدید
- مشروعیت رژیم و واکنش مخالفان در روند تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره پهلوی دوم

فعالیت یادگیری: مطالعه آثار و کتاب‌هایی در باب تحولات ایران در دوران پهلوی دوم

تکالیف عملکردی: دانشجو می‌تواند با انتخاب یک موضوع به بررسی پیرامون آن بپردازد و تأثیرش را بر تحولات اجتماعی و سیاسی بررسی کند و درباره مشروعیت رژیم و واکنش مخالفان در روند تاسیس نهادهای تمدنی جدید در ایران دوره پهلوی تحقیق کند و به صورت گزارش در کلاس ارائه کند.

فصل هفتم: تحولات توسعه در دوره جمهوری اسلامی: سیاست ها و مبانی و نتایج برنامه های توسعه

- شرایط جهانی و منطقه‌ای: مساله نفت، جنگ و خودکفایی
- ایدئولوژی انقلاب اسلامی و تحول در جایگاه محرومان: سیاست جهاد سازندگی
- برنامه ریزی عمرانی و سازمان برنامه: سیاست گذاری توسعه و تحولات اجتماعی و اقتصادی در دهه شصت تا هشتاد
- افزایش تعداد موسسات نوین اعم از دانشگاه، مدارس، کارخانه جات: مساله مالکیت دولتی، تعاونی و خصوصی
- تأسیس سازمان‌های جدید در نهاد دولت و حکومت: وزارت مسکن، جهاد سازندگی، بنیاد مستضعفان، ...
- انقلاب اسلامی و مبانی توسعه در قانون اسلامی و تحولات آن از دهه شصت تا هشتاد
- برنامه های توسعه در نظام جمهوری اسلامی: مبانی، اندیشه ها و عملکردها
- کارگزاران و روندهای تاسیس نهادهای جدید در ایران دوره جمهوری اسلامی
- پیامدهای اجتماعی فرهنگی تاسیس نهادهای جدید در ایران دوره جمهوری اسلامی

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.

٤. منابع آموزشی

منبع اصلی:

۱- محبوبی اردکانی، حسین، (۱۳۷۶) تاریخ موسسات جدید تمدنی در ایران، ۳ج، تهران: دانشگاه تهران.

منابع فرعی:

۱- آبراهامیان، یرواند، (۱۳۹۹)، تاریخ ایران مدرن، ترجمه ابراهیم فتاحی، تهران: نی.

۲- رحمانیان، داریوش (۱۳۹۴)، ایران بین دو کودتا، تهران، نشر سمت

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: ✓

ارزشیابی پایانی: ✓

کارپوشه: ✓

سرفصل درس «تاریخ ایران از دیدگاه جریان های فکری و سیاسی ایران معاصر»

۱. معرفی درس و منطق آن:

در فرایند مشارکت دولت و جامعه ایرانی در تاریخ تحولات معاصر جهان، بازاندیشی درباره مبانی و روند و تحولات مهم تاریخ ایران مساله ای برای متفکران ایرانی از دوره قاجاری تا به امروز قرار گرفته است و بخشی از آن در آرای سیاسی و فکری و آموزشی آنان بازتاب یافته است و در برنامه و کتاب های درسی تاریخ منعکس شده است. با کشفیات علمی باستان شناختی و زبان شناسی و متن پژوهی توسط مستشرقان و محققان ایرانی، تاریخ ایران و ایران شهر و ایرانیان در شکل جدیدی بر اساس میراث سنت ادبی و تاریخ نگاری اسلامی و ایرانی در کنار تحقیقات جدید علمی بازسازی شد. اما از آنجا که تاریخ معاصر دولت ملت های مدرن از جمله ایران و دیگر کشورهای مسلمان در چارچوب تنوع و رقابت جریان های فکری و سیاسی که عمدتا در مواجهه با غرب یا توجه به میراث و سنت های فکری فرهنگی شکل گرفته است، روایت های متنوعی توسط متفکران و جریان های سیاسی مانند ملی گرایان آزادی خواه، تجددگرایان، سنت گرایان، طرفداران ایدئولوژی های چپ، اسلام گرایان، پان ایرانیست ها، پان اسلامیست ها، بومی گرایان و دیگر جریان هایی که حول ادبیات و زبان، جغرافیا، اقتصاد، دولت، جامعه و اندیشه ایرانی از چیستی و روند تاریخ ایران شکل گرفته است. این روایت از تاریخ ایران، مبانی و دلالت های خاص خود را در تحولات سیاسی اجتماعی فرهنگی ایران معاصر داشته است و ذهنیت نخبگان و عامه جامعه ایرانی را شکل داده است و گاها در نظام آموزش ملی تاریخ در مدارس نیز راه یافته است. این روایت درباره ماهیت و روند تاریخ ایران، اشتراکات مردمان آن، تفاوت آنان با دیگر مردمان کشورهای هم جوار و نیز جایگاه فرهنگ و تمدن ایرانی از دوران باستانی تا دوران معاصر در تاریخ جهانی تمدن های بشر نظریات مختلف و حتی متفاوتی دارد. شناخت این دیدگاه ها همراه است با شناخت جریان های فکری آموزشی سیاسی فرهنگی جامعه ایرانی در تاریخ معاصر به شکلی به هم پیوسته تا دانشجو بتواند با شناخت انتقادی از مبانی و نتایج آن، تمایز بین روایت تاریخی از گذشته تاریخی را در فرایند آموزش تاریخ درک کند.

مشخصات درس **نوع درس: نظری** **تعداد واحد: ۲** **تعداد ساعت: ۳۲ ساعت** **شایستگی کلیدی: موضوعی** **پیش‌نیاز: ندارد** **استاد متخصص برای تدریس:** **متخصص رشته تاریخ**	نام درس به فارسی: **تاریخ ایران از دیدگاه جریان های فکری و سیاسی ایران معاصر** نام درس به انگلیسی: The history of Iran in the views of the intellectual and political currents of contemporary Iran **پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجومعلم قادر خواهد بود:** ۱- شناخت تاریخ فکری که مساله بازتعریف ماهیت و روند تاریخ ایران را موضوع متفکران و جریان های فکری و آموزشی و سیاسی ایران از دوره قاجار تا پهلوی شد ۲- فهم تفاوت رویکردها و روایت های متفکران دوره قاجاری و پهلوی و جمهوری اسلامی از ماهیت و تحولات تاریخ ایران ۳- دسته بندی دیدگاه های جریان های فکری و آموزشی و سیاسی ایران معاصر از دوره ناصری تا جمهوری اسلامی درباره ماهیت و جایگاه تاریخ ایران

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل اول: چیستی تاریخ ایران به مثابه یک کلیت فرهنگی و سرزمینی در آثار نویسندگان و ادیبان و تاریخ نگاران دوره قاجار بر پایه میراث عصر صفوی

- تاریخ و جغرافیای ایران در آثار تاریخ نگاری صدر قاجار
- تاریخ و جغرافیا و عناصر ادب و فرهنگ ایران در آثار ادبیات فارسی صدر قاجار
- زرتشتیان هند و انتقال میراث ادبی و فرهنگی به ایران دوره صدر قاجار
- تاریخ ایران در آثار سفرنامه نویسان و کارگزاران خارجی در ایران دوره صدر قاجار
- عناصر فرهنگی و هنری در آثار معماری و هنری دولت مردان و هنرمندان دوره صدر قاجار

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجویان یک اثر تاریخ نگاری، ادبی، هنری مرتبط با این دوره را انتخاب و بر اساس عناصر فرهنگ ایرانی مورد مقایسه و بررسی قرار دهند.

فصل دوم: بازآفرینی نوین از ایران از دوره ناصری بر اساس حدود سرزمین ایران، تاریخ ملی ایران، شناسایی روند انحطاط و احیای ایران

- زمینه های سیاسی توجه نخبگان سیاسی و فکری به مساله ایران در زمینه روابط خارجی و مبادلات فکری و فرهنگی با اصلاح گران مسلمان در عثمانی و قفقاز و مصر و هندوستان
- مساله تاریخ ایران در جریان بازگشت ادبی، سره نویسی زبان فارسی، اکتشافات باستان شناسی ایران، سرشماری جمعیتی و نظام بلدیه
- مسایل تاریخ ایران از نظر اندیشمندان ایرانی وطنی و مهاجر در دوره ناصری: نظرگاه های انحطاط و احیا و تجدد ایران گرایانه
- تاریخ ایران در آثار متفکران و نویسندگان ایرانی و غیرایرانی دوران مشروطه

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجویان یک اثر تاریخ نگاری، ادبی، هنری یا آثار متفکران و محققان مرتبط با این دوره را انتخاب و بر اساس عناصر فرهنگ ایرانی مورد مقایسه و بررسی قرار دهند.

فصل سوم: تاریخ ایران در دیدگاه های متفکران دوره پهلوی اول: شکل گیری ملی گرایی آمرانه ایرانی

- زمینه های سیاسی و جهانی در ایران و عثمانی و اروپا و شکل گیری ملی گرایی آمرانه
- تاریخ ایران در دیدگاه اندیشمندان ایرانی وطنی و مهاجر
- تاریخ ایران در دیدگاه شرق شناسان اروپایی و رمانتیک های اروپایی
- بازتاب ایران گرایی و باستان گرایی در آثار ادبی و تاریخ نگاری و هنری دوره پهلوی اول

- تاریخ ایران در نسبت با نهادهای دولتی و علمی و مدنی و جریان های فکری سیاسی دوره پهلوی
- تاریخ ایران در منابع آموزشی تاریخ و ادبیات و جغرافیا و هنر در دوره پهلوی اول
- رویکردهای ملی گرایانه در نویسندگان کتاب های درسی تاریخ ایران

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجویان یک اثر تاریخ نگاری، ادبی، هنری یا آثار متفکران و محققان مرتبط با این دوره را انتخاب و بر اساس عناصر فرهنگ ایرانی مورد مقایسه و بررسی قرار دهند.

فصل چهارم: تاریخ ایران و مساله تجدد در جریان های فکری آموزشی سیاسی دوره پهلوی دوم

- نخبگان ایرانی ملی گرای مشروطه طلب و چیستی تاریخ ایران
- نخبگان ایرانی چپ و چیستی تاریخ ایران
- نخبگان ایرانی مذهبی و چیستی تاریخ ایران
- حکومت و نخبگان درباری و روایت تاریخ ایران
- اصلاح گران مسلمان و روایت تاریخ ایران
- انقلابیون و روایت تاریخ ایران
- روحانیون و روایت تاریخ ایران
- سیاست های پهلوی درباره تاریخ ایران
- شرق شناسان و تاریخ ایران
- دانشگاهیان و تاریخ ایران
- هنرمندان و تاریخ ایران
- تاریخ ایران در منابع آموزشی تاریخ و ادبیات و جغرافیا و هنر در دوره پهلوی دوم
- رویکردهای ملی گرایانه در نویسندگان کتاب های درسی تاریخ ایران در دوره پهلوی دوم
- رویکردهای انقلابی به تاریخ ایران و اسلام و غرب
- نیروهای سیاسی و تاریخ در دوران جمهوری اسلامی

فعالیت یادگیری: دانشجو یک مقاله یا بخش‌های مرتبط با موضوع را مطالعه و دریافت‌های خود را در قالب یک گزارش کوتاه (حداکثر ۸۰۰ واژه) ارائه دهد.

تکالیف عملکردی: دانشجویان یک اثر تاریخ نگاری، ادبی، هنری یا آثار متفکران و محققان مرتبط با این دوره را انتخاب و بر اساس عناصر فرهنگ ایرانی مورد مقایسه و بررسی قرار دهند.

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

- استفاده از پرسش و پاسخ و ارائه نظر برای تقویت مهارت‌های پاسخ‌دهی دانشجو-آموزگاران

- ایجاد تکالیف و فعالیت‌هایی که مهارت های نوشتاری و گفتاری را در دانشجو-آموزگار تقویت کند.
- نمایش عکس و فیلم از آثار هنری و معماری ایران از دوره صدر قاجاری تا دوره پهلوی
- استفاده از منابع نوشته شده توسط متفکران دوران معاصر درباره تاریخ ایران

٤. منابع آموزشی

منابع اصلی:

۱- رحمانیان، داریوش. (۱۳۸۳)، تاریخ علت شناسی انحطاط و عقب ماندگی ایرانیان و مسلمین، تبریز: دانشگاه تبریز

۲- بیگدلو، رضا. (۱۳۸۰)، باستان گرایی در تاریخ معاصر ایران، تهران: نشر مرکز

۳- بیگدلو، رضا. (۱۳۹۶)، جریان های فرهنگی ایران معاصر، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

منابع فرعی:

۱- اکبری، محمدعلی. (۱۳۸۳)، تبارشناسی هویت جدید ایرانی (عصر قاجاریه و پهلوی اول)، تهران: علمی فرهنگی

۲- متین، افشین. (۱۳۹۹)، هم شرقی، هم غربی، تاریخ روشنفکری مدرنیته ایرانی، (ترجمه حسن فشارکی). تهران، نشر شیرازه

۳- جعفریان، رسول. (۱۳۹۹)، جریان‌ها و سازمان‌های مذهبی سیاسی ایران از ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷، تهران، نشر علم

٥. راهبردهای ارزشیابی یادگیری (پیشنهادی)

ارزشیابی آغازین: به منظور تعیین سطح اطلاعات علمی پیشنیاز در این درس قبل از شروع فعالیت‌های آموزشی انجام می‌گیرد.

ارزشیابی تکوینی: دارد

ارزشیابی پایانی: دارد

کارپوشه: دارد

فصل چهارم: توزیع کلان دروس در هشت نیمسال تحصیلی رشته آموزش تاریخ (پیشنهادی)

نوع درس	نیمسال تحصیلی															
	اول	واحد	دوم	واحد	سوم	واحد	چهارم	واحد	پنجم	واحد	ششم	واحد	هفتم	واحد	هشتم	واحد
معارف اسلامی (۱۶واحد)	از دروس گرایش اخلاق اسلامی	۲ن	از دروس گرایش مبانی نظری اسلام (پیشنهاد برای رشته آموزش تاریخ: انسان در اسلام)	۲ن	از دروس گرایش مبانی نظری اسلام (پیشنهاد برای رشته آموزش تاریخ: حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام)	۲ن	دانش خانواده و جمعیت	۲ن	از دروس گرایش تاریخ و تمدن اسلامی (پیشنهاد برای رشته آموزش تاریخ: تاریخ امامت)	۲ن	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلام و ایران	۲ن	از دروس گرایش آشنایی با منابع اسلامی (پیشنهاد برای رشته آموزش تاریخ: تفسیر موضوعی نهج البلاغه	۲ن	از دروس گرایش انقلاب اسلامی (پیشنهاد برای رشته آموزش تاریخ: انقلاب اسلامی ایران)	۲ن
عمومی (۱۰واحد)	تربیت بدنی	۰.۵ ن+ ۰.۵ ع	ورزش ۱	۱ع	زبان فارسی	۳ن	زبان انگلیسی	۳ن	سلامت/بهداشت و صیانت از محیط زیست	۲ن						
	آمادگی در برابر حوادث و سوانح	۱ ن														
تربیت اسلامی (۱۳واحد)	سیره تربیتی پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)	۲ ن	فلسفه تربیتی اسلام	۳ن	اسناد، قوانین و سازمان آموزش و پرورش در ج.ا.ا	۲ن	تربیت دینی کودک و نوجوان در اسلام	۲ن	اخلاق معلمی از دیدگاه اسلام	۲ن	-				علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت	۲ن
تربیتی (۱۶واحد)	روانشناسی تربیتی	۲ن	نظریه های یادگیری و آموزش	۲ن	اصول و روشهای تدریس	۱ن+۱ع					اصول و روش‌های راهنمایی و مشاوره	۱ن+۱ع				
	کاربست فناوری در یادگیری	۲ ع	اصول برنامه- ریزی درسی	۲ ن	مدیریت آموزشگاهی	۲ن										
تخصصی تربیتی (۲۴واحد)			طراحی آموزشی در آموزش تاریخ	۱ن+۱ع	پژوهش و توسعه حرفه ای	۲ن	راهبردهای تدریس در آموزش تاریخ	۱ن+۱ع	ارزشیابی در آموزش تاریخ	۱ن+۱ع	بررسی کتب درسی تاریخ ۱ (تاریخ منابع و برنامه آموزشی درس تاریخ مدارس در ایران معاصر)	۱ن+۱ع	بررسی کتب درسی تاریخ ۲ (ارزیابی منابع و برنامه آموزشی درس تاریخ دوره متوسطه)	۱ن+۱ع	کارورزی۴	۲
									کارورزی۱	۲	کارورزی۲	۲	کاربرد فاوا در آموزش تاریخ	۲ع	پروژه	۲
													کارورزی۳	۲		

نوع درس	نیمسال تحصیلی													
	اول	واحد	دوم	واحد	سوم	واحد	چهارم	واحد	پنجم	واحد	ششم	واحد	هفتم	واحد	هشتم	واحد
تخصصی (۹۵ واحد)	خاستگاه های جهان باستان	۲ن	تاریخ ایران باستان از عیلامیان تا پایان دورهٔ هخامنشی	۲ن	تاریخ ایران باستان از سلوکیان تا پایان دورهٔ ساسانی	۲ن	تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری	۲ن	تاریخ تحولات ایران دوران اسلامی از ۶۵۶ تا برآمدن صفویان	۲ن	تاریخ ایران از ۹۰۷ تا ۱۲۱۰ ه ق	۲ن	تاریخ ایران از برآمدن قاجاران تا کودتای ۱۲۹۹ ه ش	۲ن	تاریخ تحولات ایران از ۱۲۹۹ تا ۱۳۵۷ ه ش	۲ن
	تاریخِ علم تاریخ	۲ن	جغرافیای تاریخی ایران	۲ن	تاریخ فرهنگ و ادیان در ایران باستان	۲ن	تاریخ جامعه و فرهنگ ایران در دوران اسلامی تا قرن هفتم هجری	۲ن	تاریخ محلی ایران دوران اسلامی	۲ن	پژوهش و نگارش تاریخ	۱ن + ۱ع	تاریخ اندیشه‌های مشروطه خواهی در ایران معاصر	۲ن	انتخابی از گروه ۳	۲ن
	انتخابی از گروه ۱	۲ن	تاریخ و هویت ملی	۲ن	رومیان و جهان رومی در دوران باستان کلاسیک و پسین (از هشتم ق م تا ۵ میلادی)	۲ن	تاریخ تشیع و گسترش آن در ایران	۲ن	تاریخ تحولات فکری و مذهبی در ایران دوران اسلامی	۲ن	تاریخ ادب و اخلاق ایرانی در دوره اسلامی	۲ن	جریان های تاریخ نگاری معاصر در جهان و ایران	۲ن	تاریخ نهادهای آموزش جدید در ایران معاصر	۲ن
	شناخت و نقد منابع تاریخی	۲ن	یونانیان و فرهنگ یونانی‌مآبی در دوران باستان پیشا کلاسیک و کلاسیک (از هزاره دوم ق م تا ۳۰۰ ق م)	۲ن			تاریخ اروپا از قرن ششم تا چهاردهم میلادی	۲ن	تاریخ اروپا از ۱۴۵۳ تا ۱۷۸۹ میلادی	۲ن	تاریخ تحولات اجتماعی و فرهنگی ایران از قرن هفتم تا سیزدهم هجری قمری	۲ن	تاریخ جهان از ۱۷۸۹ تا ۱۹۱۸	۲ن	تاریخ جهان از ۱۹۱۸ تاکنون	۲ن
							تاریخ صدر اسلام و مسلمانان تا قرن چهارم هجری	۲ن	تاریخ تحولات جوامع اسلامی در قرون میانه (قرن ۵ – ۱۲ ه ق)	۲ن	انتخابی از گروه ۲	۲ن	تاریخ عثمانی و خاورمیانه	۲ن	انتخابی گروه ۴	۲ن
جمع واحد	۱۸		۲۰		۱۹		۱۹		۲۰		۱۸		۱۸		۱۸	
نظری	۱۶		۱۸		۱۸		۱۸		۱۷		۱۳		۱۳		۱۴	
عملی	۲		۲		۱		۱		۱		۳		۳		-	
کارورزی	-		-		-		-		۲		۲		۲		۲	
پروژه	-		-		-		-		-		-		-		۲	

پیوست ۱: سرفصل درس «علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت»

۱. معرفی درس و منطق آن:

در طول تاریخ، زیاده‌خواهی عده‌ای مستکبر، همواره باعث سلطهٔ ناعادلانه و به استضعاف کشیدن دیگران شده است. در مقابل، دو راهبرد عمده در رویارویی با استکبار مطرح بوده که یکی خط «سازش و تسلیم» و دیگری «مقاومت و ظلم‌ناپذیری» است. تاریخ، نمونه‌های گوناگونی از رویارویی حق و باطل و مقاومت در برابر ظلم را ثبت کرده و حادثهٔ عاشورا، نقطهٔ عطفی در تاریخ اسلامی مقاومت به شمار می‌رود که الهام‌بخش دیگر حرکت‌های انقلابی پس از خود است. ظهور انقلاب اسلامی در امتداد فرهنگ عاشورا، نقطهٔ عطف دیگری در تاریخ مقاومت بوده و الگوی بسیاری از حرکت‌های انقلابی معاصر قرار گرفته است. فتح‌الفتوح انقلاب اسلامی ایران، تربیت نسلی با ایمان راسخ و شهادت‌طلب بوده و دفاع مقدس هشت‌ساله، الگویی بی‌بدیل از رفتار اجتماعی و سیاسی در قالب دفاع از ارزش‌های اصیل اسلامی به نمایش گذاشت.

فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت» به‌مثابه ذخیره تربیتی راهبردی در جنگ فرهنگ‌ها تلقی می‌شود که ارزش‌هایی چون «حق‌محوری»، «ظلم‌ناپذیری»، «خودباوری»، «جهاد»، «ایثار» و «ایمان» را در ساحت‌های گوناگون زندگی پدیدار ساخته و الگویی برای تربیت نسل مجاهد انقلابی فراهم آورده است. از این‌رو، دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان مرکز تربیت نیروی انسانی تراز آموزش‌وپرورش جمهوری اسلامی ایران، نباید از این ظرفیت عظیم در برنامهٔ درسی خود غافل باشد.

این سرفصل درسی درصدد است تا ضمن تبیین مفاهیم اساسی فرهنگ مقاومت، با مرور تجربهٔ دفاع مقدس و ارائه بینشی روشن از واقعیت‌های آن، از منظری فرازین به «مطالعه دربارهٔ دفاع مقدس» همت بگمارد و با روایت ارزش‌های خودسازانه و دگرسازانهٔ تجلی‌یافته میان فرماندهان، رزمندگان و کنشگران این حماسهٔ شگرف و انعکاس آن در تشکیل جبهه جهانی مقاومت، بستر لازم را برای تحقق شایستگی‌ها و شکل‌گیری هویت معلم مجاهد انقلابی فراهم نماید. بدون اغراق می‌توان گفت این درس، نه‌تنها یک واحد درسی، بلکه سنگری برای پاسداری از هویت ملی و اعتقادی نسل‌های آینده و پلی میان گذشته‌ای پرافتخار و آینده‌ای روشن است که با خون شهیدان و ایثار مجاهدان این سرزمین بنا شده و امروز، وظیفهٔ انتقال آن بر عهده معلمان آینده است. کسی که علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت را فرا می‌گیرد، نه‌تنها یک آموزگار، بلکه یک الهام‌بخش خواهد بود؛ فردی که می‌تواند با قدرت کلام و عمق اندیشهٔ خود، دانش‌آموزان را از سطح شنیدن به مرحله باور و عمل برساند. این درس، فرصتی است برای آموختن این حقیقت که عزت و امنیت یک ملت، محصول ایثار و پایداری است و وظیفهٔ هر نسل، حفظ و گسترش این فرهنگ در بستر اجتماعی و تربیتی است؛ معلمانی که این مفاهیم را درک کنند، نه‌تنها در کلاس‌های درس، بلکه در متن جامعه نقش‌آفرین خواهند بود و پیام مقاومت را به نسل‌های آینده منتقل خواهند کرد. این رسالت، عهدی مقدس و مسئولیتی عظیم است که باید با ایمان، بصیرت و عشق به آرمان‌های دفاع مقدس ادا شود تا روح ایثار و جهاد در نسل‌های آینده زنده بماند و پرچم مقاومت را در قلب‌ها برافراشته نگاه دارد؛ معلمی که این ارزش‌ها را انتقال دهد، نه‌تنها تاریخ را روایت می‌کند، بلکه آینده‌ای را می‌سازد که در آن، عزت و سربلندی یک ملت جاودان خواهد ماند.

مشخصات درس	«علوم و معارف دفاع مقدس و مقاومت» « Sciences and Teachings of the Holy Defense and Resistance »
نوع درس: پیش‌نیاز عمومی الزامی **نوع واحد:** نظری **تعداد واحد:** ۲ **تعداد ساعت:** ۳۲	**پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادرخواهد بود:** ۱. با بهره‌گیری از منابع معتبر و مستندات تاریخی، مفاهیم جنگ و دفاع مقدس را تحلیل کرده و در بحث‌های کلاسی و فعالیت‌های پژوهشی، دیدگاه‌های انتقادی ارائه دهد.

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

شایستگی کلیدی: تعلیم و تربیت اسلامی **دروس پیش‌نیاز:** ندارد **استاد متخصص برای تدریس:** اعضای هیئت علمی و اساتید دانشگاه فرهنگیان پس از گذراندن دوره توانمندسازی ویژه دانشگاه فرهنگیان و دریافت مجوز تدریس از بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس و مقاومت	۲. با مطالعه اسناد و تحلیل‌های ژئوپلیتیکی، موقعیت ایران اسلامی را در منطقه بررسی کند و در قالب ارائه‌های درسی، این مفاهیم را به‌صورت ساده و کاربردی برای دانش‌آموزان توضیح دهد. ۳. با استفاده از نقشه‌های تاریخی و مستندات حقوقی، روند مناقشات مرزی با همسایه غربی را بررسی کند و با طراحی فعالیت‌های گروهی، دانش‌آموزان را در تحلیل این مسائل مشارکت دهد. ٤. با مطالعه تطبیقی اسناد تاریخی، تأثیر قراردادهای مرزی بر امنیت ملی ایران را توضیح دهد و با اجرای نمایش‌های تاریخی در کلاس، فهم دانش‌آموزان را نسبت به این موضوع تقویت کند. ٥. شاخص‌های سیاسی، نظامی و اقتصادی مؤثر در آغاز جنگ را ارزیابی کند، راهبردهای دشمن را واکاوی کند و شیوه‌های تدریس این مباحث در قالب مطالعات امنیتی و سیاسی را تدوین نماید. ٦. با تحلیل نقش امام خمینی(ره) در هدایت دفاع مقدس، ویژگی‌های الگوی مدیریتی ایشان از جمله وحدت فرماندهی، اعتماد به جوانان و تلفیق ایمان با اقتدار نظامی را شناسایی و تبیین کند. ۷. نقش مردم و نیروهای مسلح را در پایداری دفاع مقدس تحلیل و شیوه‌های بسیج مردمی را بررسی کند. ۸. با تحلیل روند پایان جنگ و پذیرش قطعنامه ۵۹۸، پیامدهای آن را بر امنیت ملی ارزیابی کند و با بررسی نقش بازسازی کشور، ارتقای توان دفاعی و مدیریت تهدیدات پساجنگی، دانش‌آموزان را نسبت به اهمیت حفظ اقتدار ملی و تقویت روحیه مقاومت آگاه سازد. ۹. با ارزیابی علل حمله مجدد ارتش بعث صدام ، راهبردهای ایران در مقابله با تهدیدات را بررسی کند و در قالب تحلیل‌های تاریخی، چالش‌های امنیتی پساجنگی را برای دانش‌آموزان تبیین نماید. ۱۰. با بررسی خاطرات و مستندات رزمندگان، نقش مردم در دفاع مقدس را تشریح کند و دانش‌آموزان را به مشارکت در بازسازی وقایع جنگ از طریق نمایش‌های آموزشی و روایت‌پژوهی ترغیب نماید. ۱۱. با بررسی دستاوردهای دفاع مقدس و مقاومت، تأثیر آن‌ها را بر استقلال ملی، هویت فرهنگی، پیشرفت‌های نظامی، تحولات منطقه‌ای و دیپلماسی جهانی تحلیل کند و با استفاده از مطالعات تاریخی، تحلیل‌های تطبیقی و ... زمینه انتقال این ارزش‌ها به نسل‌های آینده را فراهم کرده و روحیه ایثار و خودباوری را تقویت نماید. ۱۲. با بررسی تحولات جبهه مقاومت و نقش ایران در حمایت از جریان‌های مبارزه با استکبار، راهکارهای آموزشی مؤثر برای تقویت روحیه مقاومت در نسل‌های آینده تدوین کند و با مشارکت در فعالیت‌های علمی و پژوهشی، زمینه‌های بسط گفتمان مقاومت و عدالت‌خواهی را در محیط‌های آموزشی فراهم سازد. ۱۳. با فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت انس بگیرد و مجموعه شایستگی‌های لازم برای شکل‌گیری هویت معلم مجاهد انقلابی را کسب و درونی نماید. ۱٤. روش‌های ترویج فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت(روایت پژوهشی و شهیدپژوهی) را فراگرفته و در چارچوب یک پروژه پژوهشی متناسب با روش‌های مذکور تدوین و تنظیم نماید.

۲. فرصت‌های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن:

فصل۱: کلیات، تبیین مفاهیم جنگ و دفاع

- هدف و ضرورت ارائه درس به دانشجویان
- مفهوم شناسی جنگ وجهاد، دفاع، پیروزی و شکست، استکبار و استضعاف، راهبرد سازش و مقاومت (سخت و نرم) انقلابی گری و تربیت انقلابی
- مبانی گفتمان دفاع مقدس و مقاومت

- علل و عوامل وقوع جنگ ها

- **فعالیت یادگیری:** بررسی مفاهیم جنگ و دفاع از دیدگاه تاریخی و حقوقی، بحث گروهی درباره ضرورت آموزش این مباحث در ارتقای آگاهی ملی، تحلیل نقش ایستادگی و مقاومت در تغییر مسیر جنگ‌ها، مطالعه موردی درباره عوامل شروع جنگ‌ها در تاریخ معاصر.
- **تکالیف عملکردی:** تحلیل اسناد و گزارش‌های تاریخی درباره دفاع مقدس، تحلیل نمونه‌های موفق مقاومت، مصاحبه یا پرس‌وجو درباره تجربیات افراد حاضر در جنگ، تهیه گزارش تحلیلی، ارائه شفاهی یافته‌ها با پیشنهادات کاربردی.

فصل ۲: تبیین جایگاه مهم و استراتژیک ایران در غرب آسیا و معادلات جهانی

- آشنایی با جغرافیای غرب آسیا
- جایگاه مهم و استراتژیک ایران در منطقه و جهان(گذشته ، حال و آینده)
- آشنایی با جغرافیا و مناطق مرزی جمهوری اسلامی ایران و عراق
- آشنایی با خلیج فارس

- **فعالیت یادگیری:** بررسی نقش ژئوپلیتیکی ایران در غرب آسیا از طریق نقشه‌های جغرافیایی، بحث گروهی درباره تأثیر موقعیت استراتژیک ایران بر تعاملات منطقه‌ای، بررسی اهمیت خلیج فارس و مناطق مرزی در امنیت ملی.
- **تکالیف عملکردی:** جمع‌آوری و تحلیل اسناد معتبر درباره جایگاه استراتژیک ایران، طراحی نقشه تحلیلی از مناطق مرزی و مسیرهای ارتباطی کلیدی، تهیه گزارش تحلیلی درباره نقش جغرافیا در سیاست‌های دفاعی و ارائه شفاهی یافته‌ها همراه با پیشنهادات کاربردی.

فصل ۳: مناقشات مرزی ایران و همسایه غربی از دولت عثمانی تا قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر

- بررسی مناقشات امپراطوری عثمانی و دولت صفویه
- علل جنگ های ۲۴ گانه ایران و عثمانی
- تاریخچه تشکیل کشور عراق
- قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر
- بررسی مناقشات مرزی تا پیروزی انقلاب اسلامی

- **فعالیت یادگیری:** بررسی نقشه‌های تاریخی مرزهای ایران و عثمانی، بحث و گفتگو درخصوص تأثیر جنگ‌های ۲۴ گانه بر تغییرات مرزی، مطالعه قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر و نقش آن در حل مناقشات، ارزیابی روند تشکیل کشور عراق و پیامدهای آن بر روابط منطقه‌ای.
- **تکالیف عملکردی:** تحلیل تغییرات مرزی ایران و عثمانی با استفاده از اسناد تاریخی و تأثیر جنگ‌های ۲۴ گانه بر مرزها، تحلیل قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر از منظر حقوقی و ژئوپلیتیکی، بررسی روند تشکیل کشور عراق و نقش آن در مناقشات منطقه‌ای، ارائه مستندات شامل نقشه‌های تاریخی، گزارش‌های دیپلماتیک و... .

فصل ۴: بررسی وضعیت ایران و رژیم بعث در آستانه جنگ تحمیلی و علل ، اهداف و زمینه های تجاوز رژیم بعث

- بررسی وضعیت های سیاسی، اقتصادی، نظامی ، امنیتی ، فرهنگی و اجتماعی(داخلی و بین المللی) جمهوری اسلامی ایران و رژیم بعث صدام در آستانه جنگ تحمیلی
- علل زمینه ساز تهاجم رژیم بعث صدام
- اهداف کلی (راهبردی و عملیاتی) رژیم بعث صدام
- تمهیدات و مقدمه سازی رژیم بعث صدام برای تهاجم به جمهوری اسلامی ایران شامل اقدامات سیاسی ، فرهنگی ، نظامی و امنیتی

- **فعالیت یادگیری:** تحلیل نقش عوامل داخلی و خارجی در شکل‌گیری جنگ تحمیلی، بررسی باورهای سیاسی رهبران عراق و تأثیر آنها بر تصمیم‌گیری‌های جنگی، بحث گروهی درباره حمایت‌های بین‌المللی از رژیم بعث و نقش آن در تجاوز.
- **تکالیف عملکردی:** جمع‌آوری و تحلیل اسناد تاریخی و نظامی درباره مقدمات جنگ، بررسی راهبردهای عملیاتی عراق در آستانه تهاجم، طراحی نقشه تحلیلی از تحرکات نظامی و تغییرات مرزی، شبیه‌سازی یک جلسه دیپلماتیک درباره واکنش‌های بین‌المللی، ارائه شفاهی با تحلیل‌های کاربردی و پیشنهادات دفاعی.

فصل ۵: تجاوز سراسری و اشغال مناطقی از کشور ، نقش رهبری حضرت امام (ره) ، مقاومت مردمی و نیرو های مسلح

- تهاجم گسترده هوایی ارتش بعث صدام
- تهاجم سراسری و عبور از مرزهای بین المللی و آغاز تجاوز
- جنایات صدام در مناطق اشغالی و آثار تهاجم
- نقش رهبری حضرت امام خمینی(ره) در تقویت بنیه دفاعی پس از پیروزی انقلاب اسلامی وتدابیر و رهنمود های ایشان در مقابله با تهاجم رژیم بعث صدام
- مقاومت مردمی در جلوگیری از پیشروی دشمن
- اقدامات نیرو های مسلح در مقابل تجاوز رژیم بعث صدام

- **فعالیت یادگیری:** بررسی راهبردهای نظامی ارتش بعث و تأثیر آن بر روند جنگ، تحلیل آثار اجتماعی و اقتصادی اشغال مناطق ایران، مطالعه نقش امام خمینی (ره) در مدیریت دفاع ملی، ارزیابی شیوه‌های مقاومت مردمی و نظامی.
- **تکالیف عملکردی:** مستندسازی پیامدهای اشغال با استفاده از گزارش‌های تاریخی، جمع‌آوری و تحلیل تدابیر دفاعی امام خمینی (ره)، شبیه‌سازی سناریوی دفاعی نیروهای مردمی در برابر تجاوز عراق.

فصل ۶: متوقف کردن متجاوز ، آزاد سازی مناطق اشغالی ، تعقیب و تنبیه متجاوز

- توقف و تثبیت پیشروی دشمن
- تلاش های ناموفق برای عقب راندن دشمن
- عزل بنی صدر از فرماندهی کل قوا و ایجاد وحدت در فرماندهی جنگ
- عملیات های محدود موفق و تقویت روحیه مدافعان
- آزاد سازی مناطق اشغالی
- چرایی ادامه جنگ بعد از آن آزادسازی خرمشهر
- دلایل ورود به خاک عراق

- **فعالیت یادگیری:** بررسی نقش مقاومت مردمی در انسجام ملی، تحلیل مدیریت بحران فرماندهی جنگ، مطالعه پیامدهای اقتصادی آزادسازی مناطق اشغالی، ارزیابی ابعاد حقوقی و دیپلماتیک ورود ایران به خاک عراق.
- **تکالیف عملکردی:** مصاحبه میدانی با شاهدان مقاومت مردمی و تدوین گزارش تحلیلی، بررسی خسارات اقتصادی اشغال و ارائه پیشنهادات بازسازی، تحلیل تصمیمات فرماندهی جنگ و ارائه الگوهای مدیریت بحران، طراحی سناریوی دیپلماتیک درباره پیامدهای ورود ایران به خاک عراق.

فصل۷: جنایات جنگی رژیم بعث صدام (جنگ شهر ها ، حملات شیمیایی و جنگ نفتکش ها و رفتار با اسرای ایرانی)

- جنگ شهرها (مراحل بمب باران و موشک باران شهر ها توسط رژیم بعث صدام اهداف رژیم بعث عراق در حمله به شهر ها و منابع حیاتی و حساس) میزان تلفات وارده در اثر بمب باران و موشک باران
- حملات شیمیایی(انواع گاز های شیمیایی: مراحل استفاده رژیم بعث صدام از عوامل شیمیایی و اهداف آن در حمله به جبهه های نبرد و شهر ها)میزان تلفات جمهوری اسلامی ایران در جنگ شیمیایی
- جنگ نفتکش ها (اهداف رژیم بعث عراق در حمله به شناور های، چگونگی حمله به جزایر خارک پیری و تضعیف قدرت اقتصادی حضور آمریکا در خلیج فارس در پشتیبانی از رژیم بعث عراق) میزان خسارت به شناور ها و سکو های نفتی جمهوری اسلامی ایران
- رفتار با اسرای ایرانی

- **فعالیت یادگیری:** تحلیل اهداف و پیامدهای جنایات جنگی رژیم بعث عراق، بررسی تأثیر حملات موشکی و بمباران شهرها بر روحیه مردم و ساختارهای اجتماعی، مطالعه ابعاد پزشکی و زیست‌محیطی حملات شیمیایی، ارزیابی راهبردهای عراق در جنگ نفتکش‌ها و نقش کشورهای خارجی در این درگیری‌ها.

- **تکالیف عملکردی:** تحلیل نقشه‌های نظامی و گزارش‌های مستند درباره بمباران شهرها، بررسی اسناد پزشکی درباره تأثیر عوامل شیمیایی بر قربانیان جنگ، مستندسازی حملات به نفتکش‌ها و ارزیابی پیامدهای اقتصادی آن، طراحی مدل تحلیلی درباره نقش قدرت‌های جهانی در حمایت از عراق.

فصل ۸: نقش سازمان ملل ، قدرت ها و سازمان های منطقه ای و فرا منطقه ای در دوران دفاع مقدس

- آشنایی با سازمان ملل متحد و نقش آن در حفظ صلح و امنیت بین المللی
- بررسی قطعنامه های صادره سازمان ملل در دوران دفاع مقدس
- مفاد قطعنامه ۵۹۸ و شرایط و فرآیند صدور آن و برخورد اولیه جمهوری اسلامی ایران با این قطعنامه
- مقایسه رفتار دو گانه سازمان ملل متحد و صدور قطعنامه در جنگ رژیم بعث صدام علیه جمهوری اسلامی ایران و کویت
- نقش کشور های بلوک غرب(آمریکا اروپا و ...)
- نقش کشور های بلوک شرق (شوروی سابق، چین و اروپای شرقی و ...)
- نقش کشور های عربی منطقه و فرا منطقه ای
- نقش سازمان های منطقه ای و فرا منطقه ای (جنبش عدم تعهد ، کنفرانس اسلامی ، اتحادیه عرب و شورای همکاری خلیج فارس و ...)

- **فعالیت یادگیری:** بررسی نقش سازمان ملل در جنگ ایران و عراق، تحلیل روند صدور قطعنامه‌ها و تأثیرات سیاسی و حقوقی آن، ارزیابی مفاد قطعنامه ۵۹۸ و مقایسه عملکرد این سازمان در جنگ ایران و عراق و جنگ عراق علیه کویت.
- **تکالیف عملکردی:** تهیه گزارش تحلیلی درباره روند دیپلماتیک قطعنامه‌های صادره، بررسی واکنش‌های جمهوری اسلامی ایران، ارزیابی تأثیرات اجرایی قطعنامه ۵۹۸، و تحلیل تطبیقی رفتار سازمان ملل در دو جنگ.

فصل ۹: چگونگی پایان یافتن جنگ، پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران و حمله مجدد صدام

- عملیات های تاثیر گذار سال های پایانی جنگ
- دلایل پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسط جمهوری اسلامی ایران
- تهاجم مجدد رژیم بعث صدام پس از پذیرش قطعنامه ۵۹۸ توسطز جمهوری اسلامی ایران
- تاثیر پیام حضرت امام (ره) و حضور ریاست جمهوری اسلامی ایران(حضرت آیت الله خامنه ای) در جبهه های جنوب بر حضور نیرو های مردمی
- تهاجم منافقین (فروغ جاویدان) و عملیات مرصاد
- پذیرش رسمی قطعنامه ۵۹۸ از سوی صدام
- اعلام آتش بس ۲۹ مرداد ۱۳۶۷

- **فعالیت یادگیری:** بررسی روند پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و عملیات‌های پایانی جنگ و تأثیرات آن، مطالعه نقش پیام حضرت امام (ره) و حضور ریاست جمهوری در بسیج مردمی، بررسی حملات مجدد عراق، تحلیل امنیتی عملیات مرصاد، تغییرات دیپلماتیک عراق، و روند اعلام آتش‌بس.
- **تکالیف عملکردی:** تدوین گزارش تحلیلی درباره پذیرش قطعنامه ۵۹۸، طراحی سناریوی دفاعی ایران در برابر حملات مجدد عراق، تدوین گزارش مستند درباره بسیج مردمی و تأثیر رهبری، شبیه‌سازی تصمیم‌گیری نظامی در برابر منافقین، بررسی مکاتبات رسمی مذاکرات پایان جنگ، و ارزیابی نقش آتش‌بس در معادلات منطقه‌ای.

فصل ۱۰: دلایل و عوامل پیروزی جمهوری اسلامی ایران در دفاع مقدس

- دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران
- عوامل و دلایل پیروزی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری
- تدابیر و ابتکارات فرماندهان

- ایمان ، ایثار، فداکاری و شهادت طلبی و نقش بسیج مردمی، پشتیبانی های مردم ، وحدت و انسجام ملی

- **فعالیت یادگیری:** بررسی ناکامی دشمن در اهداف جنگ و بحث ، چگونگی پذیرش قرارداد ۱۹۷۵ توسط عراق و اعلام رسمی سازمان ملل درباره آغاز جنگ ، تحلیل دیدگاه‌های حضـــرت امام (ره) و مقام معظم رهبری درباره پیروزی، مطالعه ابتکارات فرماندهان، و نقش بسیج مردمی و ایثار در دفاع مقدس.
- **تکالیف عملکردی:** تحلیل علل ناکامی رژیم بعث در تحقق اهداف جنگ، تحلیل پیامدهای اعلام آغاز جنگ توســط ســازمان ملل، ارزیابی تثبیت جمهوری اسلامی پس از جنگ، مقایسه دیدگاه‌های امام (ره) و مقام معظم رهبری درباره عوامل پیروزی، مستندسازی ابتکارات فرماندهان در میدان نبرد، و گردآوری داده‌های میدانی درباره بسیج مردمی و نقش آن در دفاع مقدس.

فصل ۱۱: جبهه جهانی مقاومت

- تغییرات جغرافیایی در غرب اسیا در صد سال اخیر وپیامد های آن
  - بررسی علل و عوامل تجزیه کشور های اسلامی بویژه امپراطوری عثمانی
  - نقش اسکتبار در پیدایش رژیم صهیونیستی و پیامدهای آن ،فرآیند سازش سلطه فرهنگی
- ریشه ها و زمینه های پیدایش اندیشه مقاومت
  - نقش انقلاب اسلامی در ایجاد و رشد اندیشه مقاومت
  - دفاع مقدس وتوسعه اندیشه و روش های مقاومت در جهان
  - طرح های امریکا برای تغییرات جغرافیایی در غرب آسیا (نظریه برخورد تمدن ها ، خاورمیانه بزرگ و ...)
  - اهداف پنهان واشکار استکبار و نقش بازیگران محلی ، منطقه ای وفرا منطقه ای در غرب آسیا
- روند توسعه انقلاب اسلامی در کشورهای مختلف در تقابل با استکبار
  - مقاومت اسلامی در منطقه غرب آسیا
  - مقاومت در سایر نقاط جهان
- نتایج مقاومت در غرب آسیا تاکنون
- عوامل پیروزی در جنگ مقابل استکبار در جغرافیای مقاومت

- **فعالیت یادگیری:** تحلیل روند تجزیه کشورهای اسلامی و نقش قدرت‌های خارجی، بررسی تثبیت رژیم صهیونیستی و تأثیرات آن، مطالعه نفوذ فرهنگی استکبار، ارزیابی نقش انقلاب اسلامی در شکل‌گیری مقاومت، بررسی ارتباط دفاع مقدس با مقابله با سلطه، تحلیل تغییرات ژئوپلیتیکی غرب آسیا، مطالعه روند توسعه مقاومت اسلامی، و بررسی دیدگاه‌های شهید سلیمانی در هدایت جریان مقاومت.
- **تکالیف عملکردی:** تدوین گزارش درباره عوامل فروپاشی امپراتوری عثمانی، تحلیل تأثیر رژیم صهیونیستی بر امنیت منطقه، بررسی سیاست‌های نفوذ فرهنگی، مستندسازی نقش انقلاب اسلامی در تقویت مقاومت، ارائه پژوهش درباره دفاع مقدس و پیامدهای آن، ارزیابی سیاست‌های استکبار در تغییرات منطقه، تحلیل موفقیت‌ها و چالش‌های مقاومت، و مستندسازی نقش مکتب شهید سلیمانی در مقابله با استکبار

فصل ۱۲: جنگ تحمیلی ۱۲ روزه استکبار علیه مردم قهرمان ایران

- تقابل حق و باطل
- دشمنی صهیونیست ها با ایران اسلامی مقتدر
- نقش جمهوری اسلامی ایران در محور مقاومت و امنیت منطقه ای
- حمله رژیم صهیونیستی با پشتیبانی آشکار استکبار جهانی
- پاسخ کوبنده نیرو های مسلح ، اتحاد و انسجام ملی
- نقش فرماندهی معظم کل قوا و مقام معزز رهبری (مد ظله العالی) در جنگ تحمیلی ۱۲ روزه

- **فعالیت یادگیری:** برگزاری جلسات هم اندیشی دانشجویی با موضوع "تقابل حق و باطل در جنگ ۱۲ روزه" با تحلیل نقش محور مقاومت و پشتیبانی استکبار جهانی از صهیونیست‌ها. طراحی نقشه مفهومی گروهی از مراحل حمله رژیم صهیونیستی و پاسخ کوبنده نیروهای مسلح با تأکید بر نقش فرماندهی کل قوا و انسجام ملی.
- **تکلیف عملکردی:** تهیه گزارش تحلیلی از دلایل دشمنی صهیونیست‌ها با ایران و نقش جمهوری اسلامی در امنیت منطقه‌ای با استفاده از منابع معتبر. تولید پادکست از خلاصه‌ای از حوادث جنگ ۱۲ روزه با تمرکز بر عوامل پیروزی و ارائه درس‌های آموخته شده.

فصل ۱۳: نتایج و دستاورد های دفاع مقدس و مقاومت

— دستاورد های داخلی
- پیشرفت در صنایع دفاعی و نظامی
- حوزه های فرهنگی و اجتماعی
- سیاسی و امنیتی
- علمی و فناوری (پزشکی ، مهندسی و ...)
- تحول و ارتقاء ساختار و سازمان نیروهای مسلح

— دستاورد های خارجی
- حوزه های سیاسی و سازمان های بین المللی
- تثبیت اقتدار نظام جمهوری اسلامی ایران در سطح جهان
- الگودهی به نهضت های ضد استکباری (بیداری جهان اسلام)

— اثبات ذات استکباری قدرتهای بزرگ و سازمان های بین المللی

- **فعالیت یادگیری:** تحلیل تأثیرات بازدیدهای میدانی بر شناخت تاریخی و فرهنگی دفاع مقدس، بررسی ابعاد نظامی، فرهنگی و اجتماعی از طریق حضور در موزه‌های دفاع مقدس، ارزیابی تأثیر یادمان‌های شهدای گمنام بر هویت ملی، مشاهده و تحلیل مستندات تاریخی و آثار برجای‌مانده از دوران جنگ، درک بهتر مفاهیم مقاومت و ایثار از طریق تعامل با راویان دفاع مقدس در اردوهای راهیان نور.
- **تکالیف عملکردی:** تدوین گزارش تحلیلی و ارائه مستندات میدانی، گردآوری داده‌ها و تصاویر از بازدیدهای انجام‌شده، تهیه مستند تصویری از تأثیر مراکز فرهنگی و یادمان‌های شهدا بر فرهنگ عمومی، نگارش مقاله تحلیلی درباره اهمیت حضور میدانی در انتقال مفاهیم دفاع مقدس به نسل‌های جدید، مقایسه دیدگاه‌های شرکت‌کنندگان درباره تأثیر این اردوها بر شناخت تاریخی، تدوین گزارش گروهی درباره ارزش‌های دفاع مقدس و نقش بازدیدهای میدانی در حفظ و ترویج آن‌ها.

فصل ۱۴: مکتب تربیتی دفاع مقدس و مقاومت با نظر به ساحت‌های شش‌گانه در سند تحول بنیادین آموزش‌وپرورش

- ساحت اعتقادی، تربیتی و اخلاقی
- مبانی اخلاقی و تربیتی دفاع مقدس در فرآیند تربیت معلم
- نقش ایثار، جهاد و شهادت در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان
- تربیت نسل مقاوم و متعهد بر اساس آموزه‌های دفاع مقدس
- ساحت علمی و فناوری
- تأثیر مقاومت و دفاع مقدس بر خودکفایی علمی و آموزشی کشور
- ضرورت توسعه فناوری‌های نوین آموزشی در راستای استقلال علمی
- نقش معلمان در انتقال دانش و تجربیات بومی ناشی از دفاع مقدس
- ساحت اقتصادی و حرفه‌ای
- اقتصاد مقاومتی در نظام تعلیم و تربیت و نقش معلمان در نهادینه‌سازی آن
- مهارت‌های حرفه‌ای و مدیریتی الهام‌گرفته از دفاع مقدس در تدریس
- تأثیر فرهنگ جهادی بر سبک مدیریت کلاس و آموزش

- ساحت اجتماعی و سیاسی
  - نقش معلمان در تقویت انسجام ملی و ترویج ارزش‌های دفاع مقدس
  - مسئولیت اجتماعی معلمان در حفظ آرمان‌های مقاومت و هویت ملی
  - آگاهی‌بخشی درباره تحولات سیاسی و اجتماعی پس از دفاع مقدس
- ساحت زیستی و بدنی
  - آمادگی جسمانی و روانی در حرفه‌ی معلمی با الهام از آموزه‌های دفاع مقدس
  - نقش مدیریت بحران و مهارت‌های امدادی در تربیت معلمان توانمند
  - سلامت روانی و جسمی در دوران دفاع مقدس و کاربرد آن در آموزش
- ساحت هنری و زیبایی‌شناختی
  - هنر مقاومت در آموزش؛ بهره‌گیری از ادبیات، شعر و هنرهای تجسمی در تدریس
  - بازنمایی ارزش‌های دفاع مقدس در فضای آموزشی و طراحی محیط‌های یادگیری
  - نقش روایت‌گری و داستان‌پردازی در انتقال مفاهیم دفاع مقدس به دانش‌آموزان
- **فعالیت یادگیری: ساحت اعتقادی:** تحلیل آیات و روایات درباره جهاد و مقاومت، بررسی نقش ایمان در پایداری رزمندگان، **ساحت تربیتی و اخلاقی:** مطالعه خاطرات شهدا، تحلیل درس‌های اخلاقی و بررسی مفهوم ایثار و فداکاری، **ساحت علمی و فناوری:** پژوهش درباره فناوری‌های دفاعی، بررسی مهندسی جنگ و تأثیر پیشرفت‌های علمی. **ساحت اقتصادی و حرفه‌ای:** تحلیل پیامدهای اقتصادی جنگ، بررسی نقش اقتصاد مقاومتی و تأمین نیازهای دفاعی. **ساحت اجتماعی و سیاسی:** بررسی انسجام اجتماعی، نقش زنان در مقاومت، تحلیل سیاست‌های دفاعی کشور. **ساحت زیستی و بدنی:** مرین‌های جسمانی، شبیه‌سازی امداد و نجات، بررسی تأثیر جنگ بر سلامت رزمندگان. **ساحت هنری و زیبایی‌شناختی:** تحلیل جلوه‌های هنری دفاع مقدس، نگارش دلنوشته و طراحی آثار هنری مقاومت.
- **تکالیف عملکردی: ساحت اعتقادی:** نگارش مقاله درباره نقش ایمان در پایداری رزمندگان، تحلیل تفسیری آیات جهاد و مقاومت. **ساحت تربیتی و اخلاقی:** دلنوشته درباره ایثار، طراحی پوستر آموزشی با پیام‌های اخلاقی. **ساحت علمی و فناوری:** گزارش تحقیقی درباره فناوری‌های دفاعی، اینفوگرافیک نوآوری‌های نظامی. **ساحت اقتصادی و حرفه‌ای:** تحلیل اقتصادی جنگ، مقاله درباره اقتصاد مقاومتی. **ساحت اجتماعی و سیاسی:** میزگرد درباره نقش دفاع مقدس در انسجام ملی، گزارش پژوهشی سیاست‌های دفاعی. **ساحت زیستی و بدنی:** برنامه تمرینی آمادگی جسمانی، بروشور حفظ سلامت در بحران. **ساحت هنری و زیبایی‌شناختی:** تولید اثر هنری، نمایشگاه دانشجویی درباره مقاومت.

فصل ۱۵: روش‌شناسی ترویج فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت

— روایت پژوهی
- هدف و اهمیت روایت پژوهی
- انواع روایت پژوهی
- فنون و ابزارهای روایت پژوهی
- مراحل روایت پژوهی

۱- جمع آوری داده‌های لازم، استفاده از روشهای مصاحبه، تحلیل اسناد و مدارک، عکس و ... ۲- تدوین روایت ۳-کدگذاری و مشخص کردن نکات کلیدی روایت ۴- تحلیل روایات و بازروایی آنها در قالب چارچوب قابل فهم برای مخاطبان.

— شهید پژوهی
- فلسفه و هدف شهید پژوهی
- ویژگی های شهید پژوهی شایسته

- فنون و ابزارهای شهید پژوهی
- مراحل شهید پژوهی

۱- شناسایی و انتخاب دانش‌آموزانی برای نگارش شهید پژوهی و تقسیم وظایف در بین اعضا و تهیه وسایل موردنیاز مثل دوربین عکاسی، فیلمبرداری و... ۲- جمع آوری اطلاعات اولیه از شهدا ۳- برقراری ارتباط با افراد نزدیک به شهدا و اقدام به مصاحبه، فیلمبرداری و... ٤- ثبت یافته‌ها (وصیت‌نامه، دست‌نوشته و...) ٥- اظهار نظر و نتیجه‌گیری اعضای گروه شهید پژوهی در خصوص آرمان‌ها واهداف شهید مورد نظر۶- تنظیم و نوشتن گزارش نهایی و ارائه.

- **فعالیت یادگیری:** تحلیل تأثیرات روایت‌پژوهی و شهیدپژوهی در ترویج فرهنگ دفاع مقدس و مقاومت، بررسی نقش مستندسازی و روایت‌های تاریخی در تقویت هویت ملی، تحلیل روایت‌های شفاهی رزمندگان و نقش آن‌ها در انتقال مفاهیم مقاومت، مطالعه روش‌های پژوهش در حوزه دفاع مقدس، مقایسه روایت‌های دفاع مقدس با سایر جنبش‌های مقاومتی تاریخی، بررسی تأثیر روایت‌پژوهی در شکل‌گیری نگرش تحلیلی دانشجویان، تحلیل ابزارهای هنری و آموزشی در بازنمایی روایات جنگی.
- **تکالیف عملکردی:** گردآوری روایت‌های معتبر از دفاع مقدس از طریق مصاحبه با شاهدان، بررسی اسناد و مدارک تاریخی مرتبط با شهدا، تحلیل وصیت‌نامه‌ها و دست‌نوشته‌های شهدا، تنظیم مستند تصویری از روایت‌های مقاومت، طراحی بانک اطلاعاتی از پژوهش‌های شهیدپژوهی، تحلیل تأثیر روش‌های روایت‌پژوهی بر انتقال ارزش‌های دفاع مقدس در محیط‌های آموزشی، ارائه گزارش تحلیلی درباره کاربرد روایت‌پژوهی در برنامه‌های درسی دانشگاه فرهنگیان، تهیه مستندات درباره نقش شهدا در شکل‌گیری فرهنگ مقاومت و تربیت اخلاقی دانشجویان. حضور در بازدید های میدانی و بازدید از مراکز فرهنگی و موزه های دفاع مقدس در استان ها ، یادمان های شهدای گمنام در سراسر کشور و حضور در اردوهای راهیان نور دانشجویان

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری:

- روش "روایت‌گری زنده و مستند [۱]": حضور راویان جنگ (رزمندگان، شاهدان عینی و کارشناسان دفاع مقدس) برای بیان روایت‌های واقعی همراه با تحلیل‌های علمی و نمایش مستندات مرتبط
- روش "تحلیل اسناد نظامی و جنگ[۲] ": بررسی نقشه‌های عملیاتی، قطعنامه‌های بین‌المللی، گزارش‌های نظامی و تحلیل‌های دیپلماتیک جنگ برای درک روند تصمیم‌گیری‌های دفاعی و استراتژیک
- روش "یادگیری مبتنی بر شبیه‌سازی[۳]": اجرای مذاکرات صلح، تصمیمات نظامی و استراتژی‌های پساجنگی در محیط کلاس
- "طراحی سناریو در مطالعات دفاعی[۴]": طراحی سناریو گروهی و تعاملی دفاعی با استفاده از داده‌های تاریخی و تحلیل امنیتی، ارزیابی پیامدها و پیشنهاد راهبردهای عملی برای حل چالش‌های جنگی و امنیتی
- روش "تفکر انتقادی و تحلیل تصمیمات[۵]": بررسی فرآیندهای تصمیم‌گیری در بحران‌های جنگی و استراتژی‌های بازدارندگی
- روش "یادگیری مبتنی بر پژوهش در مطالعات دفاعی [۶]": تمرکز بر تحلیل داده‌های جنگی، مستندسازی راهبردهای دفاعی و بررسی الگوهای مقاومت، باهدف توسعه مهارت‌های پژوهشی و تحلیلی
- روش "یادگیری مبتنی بر مطالعات تطبیقی[۷]": بررسی جنبش‌های مقاومت جهانی مانند فلسطین، لبنان، و سایر کشورها
- شرکت در پودمان صامِد[۸]

٤. راهبردهای ارزشیابی یادگیری:

---

۱. Live Oral Narratives in War Studies
۲. Document Analysis in Military Studies
۳. Simulation-Based Learning
٤. Scenario Design in Defense Studies
٥. Critical Thinking & Decision Analysis
٦. Research-Based Learning in Defense Studies
۷. Comparative Study-Based Learning

۸. دستورالعمل اجرایی پودمان «صامِد» متعاقباً ابلاغ خواهد شد.

ارزیابی تکوینی: این ارزشیابی بیشتر بر سنجش عمق باورها، مسئولیت‌پذیری ملی، و پایبندی دانشجویان به ارزش‌های مقاومت و امنیت ملی، مشارکت و همکاری دانشجو، جدیت و پشتکار او در بروز شایستگی ها و کیفیت فعالیت های یادگیری در طول ترم متمرکز است و می‌تواند ۶ نمره را به خود اختصاص دهد.

ارزیابی عملکردی: تکالیف عملکردی که در طول ترم یا در انتهای دوره تکمیل می شود ۶ تا ۸ نمره را به خود اختصاص خواهد داد.

ارزیابی پایانی: شامل آزمون کتبی از موضوعات درسی به همراه تدوین و ارائه پروژه کلاسی است و می‌تواند به ترتیب ۸ و ۶ نمره را به خود اختصاص دهد.

۵. منابع آموزشی و پایگاه‌های مطالعاتی:

منبع اصلی: در دست تالیف ، تا زمان تالیف منبع اصلی ، از منابع زیر استفاده گردد.

منابع تکمیلی[۱]:

افشردی، محمد حسین و دیگران(۱۴۰۲). سلسله مباحث آموزشی تاریخ توصیفی – تحلیلی دفاع مقدس، بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس.

- درودیان، محمد (۱۴۰۰). سیری در جنگ ایران و عراق(دوره پنج جلدی)، تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس.
- شربتی، مجتبی و مرادپیری، هادی (۱۴۰۰). آشنایی با علوم و معارف دفاع مقدس،تهران: انتشارات سمت.
- منصوری لاریجانی، اسماعیل. رسولی، حسن (۱۳۸۰). تاریخ دفاع مقدس، تهران: اسلیمی.
- نیازی، یحیی (۱۴۰۰). پاسخ‌های اجمالی به چند پرسش جنگ تحمیلی، نشر فاتحان، نوبت اول.
- جمعی از نویسندگان (۱۴۰۳). کتاب هوشمند علوم و معارف دفاع مقدس، دانشگاه آزاد اسلامی و بنیاد حفظ آثار و نشر ارزشهای دفاع مقدس، انتشارات سرو اندیشان قلم.
- جمعی از نویسندگان (۱۴۰۳). کلان پروژه های مطالعاتی ۶۸ گانه دفاع مقدس ، سازمان تحقیقات ، آموزش و ترویج پژوهش های دفاع مقدس، انتشارات سرو اندیشان قلم.

پایگاه‌های مطالعاتی:

- www.sajed.ir
- www.shohada.org
- www.navideshahed.com
- www.emtedad.ir
- www.sabokbalan.com
- www.sobh.org
- www.tubagraphics.com
- www.isaarcwv.ir/aboutus.htm
- www.scwvs.org
- www.habilian.com
- www.aviny.com
- www.٤diplomats.ir
- www.khamenei.ir
- www.amar.org.ir
- www.defadocs.ir

---

۹. برای مطالعه بیشتر به مجموعه کتب زیر مراجعه شود:

- مجموعه کتب سیره شهدای شاخص
- مجموعه وصیت نامه شهدا
- مجموعه «تاریخ شفاهی دفاع مقدس» تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

- www.hauzeh.net
- www.tasnimnews.com
- www.isna.ir
- www.farsnews.ir

پیوست ۲- مشخصات تدوین کنندگان برنامه درسی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

موضوع: بازنگری برنامه درسی رشته آموزش تاریخ دوره کارشناسی پیوسته

مجری: جناب آقای دکتر فرهادعلی‌پور، معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه فرهنگیان

ناظر کارگروه تخصصی: جناب آقای دکتر عبدالسعید محمدشفیعی، مدیر کل دفتر برنامه‌ریزی، سنجش و نظارت آموزشی

دبیر و عضوکارگروه تخصصی: سرکار خانم دکتر افسانه کرانی؛ معاون برنامه‌ریزی درسی و ارزشیابی آموزشی

رئیس کارگروه تخصصی: جناب آقای دکتر زهیر صیامیان گرجی

اعضای کارگروه تخصصی برنامه درسی آموزش تاریخ (به ترتیب الفبا):

جناب آقای دکتر نصراله صالحی، جناب آقای دکتر شهرام یوسفی فر، جناب آقای دکتر عباس پرتوی مقدم، جناب آقای دکتر محمدرضا روزبهانی، جناب آقای دکتر محمد غفوری، سرکار خانم دکتر طوبی فاضلی پور، جناب آقای دکتر کوروش فتحی.

اساتید پشتیبان کارگروه تخصصی برنامه درسی آموزش تاریخ (به ترتیب الفبا):

دکتر علیرضا ملایی توانی (پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)، دکتر جواد عباسی (دانشگاه فردوسی مشهد)، دکتر احسان افکنده (دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر سعید طاووسی مسرور (دانشگاه علامه طباطبایی)، دکتر حسن باستانی راد (دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر علی کالیراد (دانشگاه تهران)، دکتر نگار ذیلابی (دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر پدارم جم (دانشگاه فردوسی مشهد)، دکتر اسماعیل سنگاری (دانشگاه اصفهان)، دکترعباس قدیمی قیداری (دانشگاه تبریز)، دکتر صفورا برومند (پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)، دکتر معصومعلی پنجه (وحاد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی)، دکتر جواد مرشدلو (دانشگاه تربیت مدرس)، دکتر مجتبی خلیفه (دانشگاه بیرجند)، دکتر بهزاد کریمی (دانشگاه میبد)، دکتر محمد احمدی منش (سازمان سمت)، دکتر مهدی رفعتی پناه (سازمان سمت)، دکتر جواد عبداللهی (سازمان کتابخانه و اسناد ملی)، دکتر ابراهیم موسی پور (دانشنامه جهان اسلام)، دکتر مسعود صادقی (پژوهشکده تاریخ علم دانشگاه تهران)، دکتر محسن سراج (پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی)، دکتر سید حسن شجاعی (دانشگاه مازندران)، دکتر سیدسعید میرمحمدصادق، دکتر محمدحسین رفیعی، دکتر محمد محمود هاشمی، دکتر دلارا مردوخی، دکتر رحیم روح بخش، آرش امامی، محمدجلال ماخانی، امین مددی.

اعضای کارگروه بازنگری دروس تعلیم و تربیت اسلامی (به ترتیب الفبا):

جناب آقای دکتر سید نقی موسوی (رییس کارگروه)، جناب آقای سردار هادی‌مراد پیری، جناب آقای سردار محمدنبی رودکی، جناب آقای دکتر علی لطیفی، جناب آقای دکتر محمود نوذری، جناب آقای دکتر علی همت بناری